Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Molière.; oversatte af B. Arnesen Kall.
Titel | Title:	Molières Lystspil
Bindbetegnelse | Volume Statement:	Vol. 2
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : Andr. Fred. Høst, 1869-70
Fysiske størrelse | Physical extent:	3 bd.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

56.-272-8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 56 8°

1 1 56 0 8 01807 0

REX/S

Molières Lystspil,

oversatte

af

B. Arnesen Kall.

Andet Bind.

Motto: Saadan otiosus homo var Molière, som dog udi alle fornuftige Folks Tanker haver opbygget Verden mere ved sine Comoedier end alle gamle Philosophi ved deres alvorlige Morale.

Holberg, Just Justesens Betænkning.

Kjøbenhavn.

Forlagt af Universitetsboghandler Andr. Fred. Høst.

1870.

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle.

Indhold.

	Side.
Det tvungne Giftermaal	1.
Don Juan eller Stengjæsten	45.
Doktor Kupido	135.
Misantropen	179.
Doktoren mod sin Villie	260.
Tartuffe	321.
Amfitryon	424.
George Dandin	505.

Det tvungne Giftermaal.

Lystspil i en Akt, 1664.

Det er et lille Karnevalsstykke, der oprindelig fremtraadte i den Blandingsform af Lystspil og Ballet, som baade Hof og By, gjennem „Plageaander", havde faaet Smag paa, hvormed vi her aabne andet Bind.

Men førend vi beskjæftige os med denne „saakaldte" Bagatel, ville vi kaste et Blik paa Digteren selv, der, under de, i Slutningen af første Bind omtalte Kampe, med raske Skridt nærmer sig sin Digter-Karrieres Høidepunkt, og hvis offenlige og private Stilling, netop i dette Aar, 1664, faar en særegen Interesse for os ved den mærkelige Blanding af Triumfer i hans gigantiske Virksomhed, af mer og mere aabenlyst fremtrædende Forfølgelser af „Tonsuren"*), og af nagende, næsten dræbende Kummer i hans huslige Forhold, der i Forening med Alt, hvad Direktørposten og Hoffunktionen forresten førte med sig, gjorde ham til Bytte for saa store Anstrængelser, saa stærke Sindsbevægelser og saa herknliske Selvovervindelser, at hans Liv paa dette Punkt, faar et vist eventyrligt Præg, der, mens vi afvexlende beundre ham og lide med ham, kaster et forfriskende Skær over Virkelighedens, oste høist pinagtige Billeder.

---

*) Den lavere Geistlighed, „det farlige Parti", der i bogstavelig Forstand vilde have Molière dømt til Baal og Brand.

„I skal faa Andet at se", havde Molière sagt til „Boileau"*), Datidens mest ansete Smagsdommer, da Hustruskolen engang kom paa Tale i en af de ugenlige Sammenkomster, mellem de to Ovennævnte, „La Fontaine"**) og „Racine"***), hvis senere mindre gode Opførsel mod Molière ikke endnu havde fjernet ham fra den lille udvalgte Kreds, i hvis Samtaler Molière søgte en temporær Forglemmelse af Direktørpostens Besværligheder og Armandes fortvivlede Koketteri, om hvis sørgelige Excesser og endnu sørgeligere Resultater, vi have forbeholdt os at tale i vort Forord til Misantropen, mens vi her kun bemærke, at Molière fra

---

*) Boileau Despréaux, f. 1636, d. 1711, hvis berømteste Værker ere en Række bidende Satirer, l'art poétique, et didaktisk Arbeide, hvori han trode at have fastsat alle Poesiens Regler og Grændser, et Værk, der nød en saa stor Anseelse i Frankrig, at der, over hundrede Aar efter Digterens Død, maatte en formelig literær Revolution til, for at lære Franskmændene, at Boileau, skjøndt udmærket for sin Tid, dog ikke havde sagt det sidste Ord paa Poesiens grændseløse Omraade, «le Lutrin», der har ydet Holberg saa skjønne Materialia til „Peder Paars", høikomisk Ihukommelse, en Række Epistler o. s. v. Hans Værker forekomme os nutildags noget trættende, men Den der har gjort Literaturen til sit Studium, vil desuagtet kunne lære endel af ham, og i hvert Tilfælde bliver han os interessant, ikke alene som Smagens Koryfæ i Frankrigs klassiske Periode, men som Molières trofaste Ven, og som en Digter, der har havt en overordenlig stor Indflydelse paa Fader Holbergs poetiske Virksomhed.

**) La Fontaine, den elskværdige Fabeldigter, som vi Alle kjende fra vor Barndom af, den eneste af hin Tids berømte Digtere, der havde frigjort sig fra al Hof-Indflydelse, idet han satte større Pris paa sin Frihed end paa Hoffets Anerkjendelse, hvad der i Versailles blev ham høist unaadig optaget.

***) Jean Racine, f. 1639, d. 1699, hvis Tragedier, ligesom Molières Komedier, endnu den Dag idag, optage en Hædersplads paa Théâtre français' Repertoire. Vi behøve vist blot at nævne Navnet „Athalie" for at minde vore Læsere om den Fylde af ovløstende Tanker, den Renhed og Skjønhed, som medrette have gjort hans Navn udødeligt i hans Fædreland.

Maimaaned, 1664*), efter utallige kjærlige Forsøg paa at bringe sin unge Hustru til Fornuft eller til, i det Mindste, at iagttage et nogenlunde Dekorum, havde maattet beslutte sig til at leve adskilt fra hende, skjøndt hans Hjerte uafbrudt higede efter Forsoning med hende, og skjøndt hun, efter hans udtrykkelige Ønske, vedblev at bebo det samme Hus, som han, det Hus, i hvilket Madeleine Béjart endnu bestandig søgte at hævde sin Fordring paa at føre Regnskabet og Regimentet, det Hus, i hvilket den elskværdige Frøken Debrie græd over at se Molière saa ulykkelig, Molière, som hun vilde have gjort saa lykkelig, hvis han havde kunnet besvare hendes Følelser med mere end det trofaste Venskab, som han skjænkede hende til sin Død, det Venskab, som Armande, naar hun vilde drille sin Mand, forekastede ham som den største Synd imod hende**).

„I skal faa Andet se". Denne Yttring sigtede til Tartuffe, hvis Plan alt var lagt, og paa hvis Udførelse Molière rastløst arbeidede, mens Publikum kun trode ham beskjæftiget med de Karnevalsforlystelser og den Række af Hoffester, som, før og efter Fasten, opførtes i Versailles, med hvis lette Tropper Molière

*) Det var, under de i May 1664 givne Hoffester, at Armande som „Prindsessen af Elis" (et her udelukket Feststykke) gjorde en saadan Furore, at hun, lig en ny Alcina, fortryllede og lænkebandt de unge Marquier og Grever, der kappedes om at hylde hende, en Triumf, som den principløse Armande slet ikke kunde bære. Man havde under Hoffesterne, der varede en hel Uge, forestillet Alcinas fortryllede Ø; Kongen og hans Hoffolk vare optraadte som de bekjendte Ridderskikkelser fra Ariosts berømte Digt, og den hele Stemning og Situation begunstigede i høi Grad det flygtige Spil med Følelser og Galanterier, som, derom tvivle vi ingenlunde, blev en Pind til Molières Ligkiste.

**) Man har et høist interessant Brev fra „Chapelle", Molières Skolekammerat og stadige Omgangsven, hvori han sammenligner Molières Forhold til de tre nævnte Damer med Jupiters Stilling mellem Juno, Pallas og Venus, som vor Plads desværre forbyder os at optage her. Det findes fuldstændig aftrykt hos Moland.

vilde befæste sig i Monarkens Gunst, førend han vovede sig frem med det svære Skyts, som han havde i Baghaand, det svære Skyts, hvormed han haabede at skyde visse Indflydelser, der begyndte at gjøre sig gjældende hos Kongen, saa grundigt isænk, at de aldrig skulde komme til at kulminere i Madame de Maintenon-Regimentet og Dragonaderne, hvormed Kongens reformerte Undersaatter, efter det Nantiske Edikts Ophævelse, af lutter Christenkjærlighed, bleve jagede fra Hus og Hjem, naar de ikke paa nogen Maade havde villet lade sig jage i Messen: en Epoke, som Molière vel ikke oplevede, men som han, i profetisk Aand, synes at have anet, mens han opbød sine bedste Kræfter for at forhindre, at det nogensinde skulde komme saavidt.

Ja, han vilde skyde hele det falske Gudfrygtigheds-System isænk. Det var hans store Plan, for hvis Iværkfættelse vi, i Løbet af dette Bind, ville faa ham at se i en saa haardnakket Kamp, som en Løvinde, der forsvarer sine Unger mod en Flok Tigere, en Kamp, hvis foreløbige Seir var saa dyrekjøbt for Molière, at han med fuld Føie kunde have gjentaget den epirotiske Konges bekjendte Udbrud: „Vinder jeg een saadan Seir endnu, saa er det ude med mig".

Vi ville, naar vi, i Lystspillenes kronologiske Orden, komme til Tartuffes endelige Fremtræden for det Pariser-Publikum, lade Molière selv meddele os nogle Episoder af denne Kamp, som vi kun her have berørt, fordi Tartuffe fra Begyndelsen af Aaret 1664, uafbrudt er usynlig tilstede i al hans Digten og Tragten, og fordi det er umuligt, under Læsningen af flere af de følgende Stykker, navnlig af „Don Juan" og „Misantropen" at ignorere Personens Tilværelse, der, lig en mørk Sky, som hvert Øieblik truer med Udbrud, stemmer Digteren til en Alvor og en Skarphed, der staar i paafaldende Modsætning til „det tvungne Giftermaals", det lille Karnevals-Stykkes, burleske Lystighed, som forekommer os saa hjemlig og velbekjendt, at vi, af og til, tro os midt i et af Holbergs berømte Udfald paa de filosofiske Sekters Udskeielser fra de

Enemærker, som sund Sands og Fornuft have anvist Menneskeaanden.

Pariser-Universitetet havde i 1624 udtalt Dødsdom (siger og skriver „Dødsdom") over Enhver, der vovede paa at afvige fra Aristoteles' Meninger. Descartes var optraadt med Forsøg paa at bringe andre Ideer i Omløb*), og de Studerende, der sluttede sig til den nye, aandfulde Lærer, bleve exkommunicerede fra Ret til at disputere offenlig. Naar man vil kaste et Blik paa et Par af de Forhandlinger, som nyere Franskmænds Omsorg have gjort tilgængelige ogsaa for Lægfolk, saa vil man ikke kunne negte, at „Erasmus Montanus'" Replik: „Nei, Morlille, han gjorde det som værre var. Han konfunderede Materiam cum forma, og Magister Stygotius' ditto: „Jeg hørte en Licentiatem selv publice in Cathedra, konfundere Ubi Prædikamentale og Ubi Trascendentale", samt Doktor Paukraces Fortvivlelse over „Formen af en Hat" i „det tvungne Giftermaal", slet ikke indeholder nogen Overdrivelse, men er en fuldt berettiget Spøg, af hvilken vi vel, den Dag idag, kunne le hjerteligt, naar den bliver godt fremstillet, men hvis komiske Kraft dog maa være bleven følt ganske anderledes, dengang den slog direkte løs paa den herskende Galskab, der vistnok alt, ifølge Tidens ubetvingelige Fremskridt, var viet til Undergang, men hvis forældede System, som man havde trukket saalænge om med, at dets oprindelige Præg var bleven ganske udvisket, dog fik sit egenlige Banesaar under de store komiske Digteres lystige Skud med Vittighedens Knaldperler.

Disse Filosof-Scener, der ligesom laa paa rede

---

*) Hvad der ogsaa, navnlig ved hans «Discours de la methode», efterhaanden lykkedes ham. Denne store Mathematiker og Tænker, mere bekjendt under sit latinske Navn „Cartesius", var født 1596, og døde 1650, efter at have givet Stød til en aandelig Bevægelse, der fortsattes langt ud over hans Levetid. — I Holbergs Epistler findes der flere Beviser paa, hvor grundigt ogsaa han har studeret det Cartesianske Systems Modsætning til det Aristoteliske.

Haand, afgav et betydeligt Støttepunkt for Molière, da han, i Slutningen af Januar, 1664, fik Befaling af Kongen til at ordne en lille Farce, med Ballet, hvilken sidste skulde indrettes saaledes, at Hans Majestæt, i Zigeuner-Kostume, tilligemed nogle af hans Hoffolk, kunde deltage i Dandsen. Det saadan bestilte Stykke skulde bruges til en Karnevals-Forlystelse, og overraske Enkedronningen, i hvis Værelser det første Gang blev opført, med et nyt Divertissement.

Som sædvanlig fik Molière saa godt som ingen Tid til at udarbeide det i. Han havde alt forvænt Kongen med at kunne stampe Lystspil og Divertissementer op af Jorden, saa at de stode paa Pinde for Hans Majestæt, naar han fik Lyst til dem. Molière havde sine Grunde til ingen Indsigelser at gjøre, skjøndt han godt vidste, at han maatte ende med at undergrave sin Helbred ved de uafbrudte, rastløse Anstrængelser. Han kunde præstere det. Deri laa hans Styrke. Hans flittige Studium af de gamle franske komiske Forfattere, hans nøie Bekjendtskab med Commedia dell' artes staaende Masker og talløse Farce-Programmer, dette store komiske Fællesgods, havde, i Forening med hans egen skarpe Iagttagelses-Aand, fyldt hans Hoved med en saadan Masse komiske Reminiscentser, at han, bogstavelig blot behøvede at slaa paa Klippen for at faa Vældet til at sprudle, og det med saadan Overflod, at den ene komiske Scene ligesom trængte sig frem efter den anden.

Der eksisterer en gammel fransk Fortælling — saa vidt vides optegnet som en virkelig Begivenhed af en Præst — om en ung Enke, der kommer til Præsten og fortæller ham, at hun har en Svend, der, efter Mandens Død styrer Bedriften for hende, ligesaa godt som den Afdøde havde gjort det. Præsten, som mærker, hvor hun vil hen med den Fortrolighed, siger til hende: „Saa gift Dig med ham!“ „Ja“, svarer hun, „men hvis han saa bliver min Herre, istedenfor at han nu er min Knegt?“ „Saa gift Dig ikke med ham“, siger Præsten. „Men hvorledes skal det saa gaa med Be-

driften", spørger Enken. „Den kan jeg dog umulig forestaa alene". „Ja, saa gift Dig med ham", siger Præsten atter. — I den Stil bliver Samtalen ved, mens Præsten afvexlende svarer: „Ja, saa gift Dig med ham", eller „Ja, saa gift Dig ikke med ham", alt eftersom hendes sidste Spørgsmaal har været stillet, indtil han, for at faa en Ende paa Sagen, siger til hende, at hun skal høre efter Klokkerne, som nu netop skulle ringes, og lade deres Klang afgjøre, om hun skal tage ham eller ikke. Klokkerne sige: „Tag ham, tag ham!" Hun lyder deres Raad, gifter sig med Svenden og kommer efter nogen Tids Forløb tilbage til Præsten for at beklage sig over, at hun ikke længer er den Regerende, men at hendes Knegt er bleven hendes Herre. „Saa maa Du ikke have hørt rigtig, svarer Præsten, „gaa ud igjen, og læg Mærke til, hvad Klokkerne sige, naar Ringeren gaar op i Taarnet ved Solnedgang". Hun adlyder, og nu sige Klokkerne ganske tydeligt: „Tag ham ikke, tag ham ikke", et Raad, som imidlertid kommer noget for silde.

Paa denne gamle Fortælling havde Rabelais grundet hele den tredie Bog af hans før omtalte komiske Roman «la vie de Pentagruel et de Gargantua», i hvilken alle mulige Argumenter for eller imod Giftermaal, drøftes paa Rabelais' eiendommelige, høist fyndige Maner, og heraf siges Molière at have taget Initiativet til alle de berømte Raadspørgningsscener i „det tvungne Giftermaal", et Stykke, hvori han, tiltrods for dets Bestemmelse, tiltrods for al den Sang og Dands, som skulde indlægges deri, dog har forfulgt en af sine Yndlings-Ideer om en utidig Tvangs sørgelige Virkninger paa Qvindekjønnet.

Det er nemlig den samme utidige Tvang, der i Ægtemændsskolen har gjort Isabelle saa listig, at hun, uden at vække Mistanke, lige for sin Formynders Næse, kan underholde sig med sin Elsker, den samme utidige Tvang, hvormed Aruolphe i Hustruskolen har holdt Agnes under aandelig Laas og Slaa, der i det tvungne Giftermaal frembringer et tredie og langt uhyggeligere

Resultat. Dorimeue er i Bund og Grund fordærvet. Hun vil blot gifte sig, for at faa den Frihed, hun savner i sin Faders Hus. Der er tilvisse ingen „Konvolut" om denne unge Dame. Hun lægger ikke mindste Skjul paa sine Hensigter, men fortæller os, uden Sky, hvorledes hun vil indrette sin Ægtestand, og den ulykkelige Sganarel, der, efter at have spurgt om Raad til= høire og tilvenstre, efter at være bleven sixeret akkurat paa samme Maade, som Corfitz i Barselstuen af lærde Mænd og Spaakjellinger, vil til syvende sidst, mens han endnu tror, at det er Tid, tage sit Ord tilbage. Men ak, det er allerede for silde. Dorimeue har en Broder, der med det største Galanteri af Verden, under mange Undskyldninger, prygler ham næsten fordærvet, indtil han, stillet imellem Stokkepryglene og Dorimenes Haand, endelig bekvemmer sig til den sidste, hvorpaa hendes Fader, uden i mindste Maade at skamme sig, yttrer sin Glæde over at være bleven fri for at skulle passe paa sin Datter. Det er i Sandhed en net Familie, i hvilken Sganarel kommer ind.

En historisk Anekdote om Chevalier de Grammont og en historisk Personlighed, Marquis de la Trousse, skulle have givet Molière Ideen til Opløsningen med Stokkepryglene, og til Alcidas', (Broderens) for den stakkels Sganarel aldeles forfærdelige Galanteri. Den Første havde under et Ophold i London gjort Cour til en meget smuk Miss Hamilton. Da han imidlertid blev kaldt hjem til Paris, lagde han ingen Vægt paa det med den engelske Dame indledede Forhold, men skyndte sig, over Hals og Hoved, bort fra London, uden at tage Afsked. Paa Veien til Dover blev han imidlertid indhentet af Miss Hamiltons Brødre, der med Kaarden i Haanden tilraabte ham: „Chevalier de Grammont, har De Intet glemt i London?" Hvorpaa denne ganske lakonisk svarede: „Jo, jeg har glemt at ægte Deres Søster, men jeg kan jo vende om og afgjøre den Sag." — Marquis de la Tronsse omtales i Madame de Mottevilles Memoirer, som en høist hæderlig og tapper Mand, der blot havde den Egenhed, at han ud=

fordrede Folk for de største Bagateller, ja, for et Øiekast, der ikke behagede ham, ved hvilke Affærer han altid opførte sig høist galant, gjorde tusinde Undskyldninger for den Uleilighed, han gjorde, og saarede sine Modstandere, ja expederede dem til den anden Verden, under de mest udsøgte Komplimenter.

Da „det tvungne Giftermaal" havde opfyldt sin Bestemmelse som et Feststykke og i høi Grad havde moret Tilskuerne og Deltagerne, gik det fra sin rige Udstyrelse i Versailles over paa Palais Royals Scene, og opførtes for Publikum tretten Gange itræk. La Grange fortæller os i sine Regnskaber, at dets Opførelse hver Gang foraarsagede en Extra-Udgift af 330 Franks, fordi Orkestret maatte forstærkes og endel af de indlagte Dandse og Sangnummere betales aparte. Da Molière fire Aar senere, trængte til en Tilgift til Amfitrion, som ikke kunde udfylde en hel Aften, omarbeidede han den lille Karnevals-Komedies tre Akter til det Lystspil i een Akt, som til Dags Dato har holdt sig paa Theâtre français' Repertoire. Det er i denne sidste Form, som dog endnu bærer uogle Spor af Stykkets oprindelige Bestemmelse, at vi her forelægge det for vore Læsere.

Personer:

Sganarel.

Geronimo.

Dorimene, ung Kokette, forlovet med Sganarel.

Alcantor, Dorimenes Fader.

Alcidas, Dorimenes Broder.

Lycaste, Dorimenes Elsker.

Pancrace, aristotelisk Doktor.

Marphurius, pyrrohnisk Doktor.

To Zigeunerinder.

Handlingen foregaar paa en offenlig Plads.

Første Scene.

Sganarel
(taler i Døren af sit Hus til dem, som ere indenfor.)

Jeg kommer igjen om et Øieblik. Pas godt paa Huset, og lad Alt gaa i sin vante Orden. Skulde her komme Nogen med Penge til mig, saa send endelig strax Bud efter mig, men hvis der kommer Folk, som vil have Penge af mig, saa siig bare, at jeg er gaaet ud, og bliver borte hele Dagen.

Anden Scene.

Sganarel. Geronimo.

Geronimo (som har hørt Sganarels sidste Ord).

Det kan man kalde Forsigtighed.

Sganarel.

O hvor heldigt, at jeg træffer Dem, Hr. Geronimo. Jeg vilde just gaa hen til Dem.

Geronimo.

I hvad Anledning, om jeg tør spørge?

Sganarel.

Jeg vilde udbede mig Deres Meuing om en Sag, som jeg har for.

Geronimo.

Med største Fornøielse. Jeg er ogsaa glad over, at jeg har truffet Dem, og her kan vi jo tale ganske frit og ugenert sammen.

Sganarel.

Saa sæt Hatten paa, min Ven. Seer De, det gjælder om en Sag af stor Vigtighed. Man bør Intet foretage sig, uden først at have hørt sine Venners Raad.

Geronimo.

Ja, De skal have Tak for, at Deres Valg falder paa mig. Men lad mig saa høre, hvad det er for en Sag.

Sganarel.

Først befværger jeg Dem om, endelig ikke at snakke mig efter Munden, men at sige mig Deres Mening ligend.

Geronimo.

Det falder af sig selv, naar De ønsker det.

Sganarel.

Intet er saa fordømmeligt som en Ven, der, ikke er oprigtig imod os.

Geronimo.

Deri har De Ret.

Sganarel.

Og i vort Aarhundrede træffer man saa faa oprigtige Venner.

Geronimo.

Desværre.

Sganarel.

Lov mig derfor, Hr. Geronimo, at De vil svare mig med den størst mulige Oprigtighed.

Geronimo.

Det lover jeg Dem.

Sganarel.

Sværg mig det til, ved Deres Ære!

Geronimo.

Jeg sværger det ved vort Venskab. Men lad mig saa blot høre, hvad det er for en Sag.

Sganarel.

Jeg vilde gjerne vide, om jeg gjør klogt i at gifte mig?

Geronimo.

Hvem? De?

Sganarel.

Ja, jeg, i egen Person? Lad mig nu høre, hvad De mener.

Geronimo.

Ja. Men der er Noget, jeg først maa spørge Dem om.

Sganarel.

Hvad da?

Geronimo.

Hvor gammel kan De vel omtrent være?

Sganarel.

Det veed jeg, min Tro, ikke, men jeg er fuldkommen rask.

Geronimo.

Hvorledes? Veed De ikke saa omtrent Deres egen Alder?

Sganarel.

Nei. Hvem tænker vel paa Sligt?

Geronimo.

Siig mig da blot, hvor gammel De omtrent kunde være, da vi To først lærte hinanden at kjende?

Sganarel.

Da var jeg, min Tro, ikke mer end tyve Aar.

Geronimo.

Godt. Tyve Aar. Hvorlænge vare vi saa sammen i Rom?

Sganarel.

Otte Aar.

Geronimo.

Godt. Otte Aar. Hvorlænge var De siden bosat i England?

Sganarel.

Syv Aar.

Geronimo.

Syv Aar. Og i Holland, hvor De senere opholdt Dem?

Sganarel.

Halvsjette Aar.

Geronimo.

Og hvor længe er det siden De kom her hjem igjen?

Sganarel.

Jeg kom tilbage i Anno 56.

Geronimo.

Godt. Fra 56 til 68 er tolv Aar, saavidt som jeg kan skjønne. Fem Aar i Holland, er sytten, syv Aar i England, er fireogtyve, otte Aar i Rom er toogtredive, lagt til den Snes, De var, da vi stiftede Bekjendtskab: Summa Summarum: Tooghalvtredsindstyve Aar*). Altsaa, Hr. Sganarel, er De, efter Deres eget Skriftemaal, saadan en to à treoghalvtredsindstyve Aar gammel.

Sganarel.

Hvem? Jeg? Nei, det er rent umuligt.

Geronimo.

Da er den Regning, sand for Herren, klar nok. Derfor vil jeg, som jeg har lovet, venskabeligt og oprigtigt sige Dem, at De ikke bør gifte Dem. Det er en Sag, hvorpaa unge Folk bør betænke sig vel, førend de indlade sig deri. Men i Deres Alder bør man aldeles ikke tænke derpaa; thi hvis det, som man siger, er en Daarskab at gifte sig, saa kan dog Intet være galere end at begaa denne Daarslab i den Alder, da man burde være kommen til Fornuft. Det er min Mening, som jeg har sagt Dem, rent ud af Posen. De bør slet ikke tænke paa Giftermaal, Det vilde jo være latterligt i høieste Grad, om De, efter at have været Ungkarl saa længe, nu paa Deres gamle Dage gik hen og bebyrdede Dem med den tungeste af alle Lænker.

Sganarel.

Og jeg siger Dem, at jeg er bestemt paa at gifte mig. Der er slet ikke noget Latterligt i min Forbindelse med den Pige, jeg frier til.

Geronimo.

Ja, det er en anden Sag. Men det var ikke saa De talte, for lidt siden.

Sganarel.

Det er en Pige, som behager mig, og jeg elsker hende af mit ganske Hjerte.

Geronimo.

De elsker hende af Deres ganske Hjerte?

Sganarel.

Ja vist. Og hendes Fader har lovet mig hendes Haand.

Geronimo.

Har lovet Dem hendes Haand?

---

*) Cfr. Geronimos Regning med Chilians i Ulysses von Ithacia.

Sganarel.

Ja. Og Bryllupet skal staa i Aften. Det er Alt i Orden.

Geronimo.

Saa gift Dem, i Guds Navn. Jeg har ikke et Ord at sige.

Sganarel.

Skulde jeg opgive den Plan, jeg har lagt? Synes De virkelig, Hr. Geronimo, at jeg ikke længer er skikket til at tage mig en Hustru? Lad os nu ikke tale mere om, hvor gammel jeg kan være, men lad os betragte Sagen lidt nærmere. Gives der nogen Mand, som er mere rask og rørig end jeg? Er jeg ikke Herre over alle mit Legemes Bevægelser? Trænger jeg til Vogn, eller til Bærestol, naar jeg vil afsted? Har jeg ikke alle mine Tænder i allerbedste Stand?

(Han lukker Munden op og viser sine Tænder.)

Gjør jeg ikke tappert mine fire Maaltider om Dagen? Kan man finde en Mave, der har større Styrke end min?

(Han hoster.)

Hm! Hm! — Naa, hvad siger De saa dertil?

Geronimo.

Jeg siger, at De har fuldkommen Ret. Det er mig, som har taget feil. De gjør overmaade vel i at gifte Dem.

Sganarel.

Før har jeg rigtignok ikke havt Lyst dertil, men nu er der saa overvægtige Grunde derfor. Uden at tale om den store Fornøielse, som det vil være at faa en ung og smuk Kone, der overøser mig med Ømhed, kjæler for mig, fra Morgen til Aften, og klør mig i Hovedet, naar jeg er træt: uden at tale herom, bør jeg jo dog betænke, at hvis jeg forbliver i enlig Stand, saa lader jeg Sganarellernes Race uddø. Men naar jeg gifter mig, saa kan jeg leve op igjen i ny Exemplarer af mig selv, saa kan jeg faa den Glæde at se smaa Personer, som skylde mig Livet, og hvis Ansigter ligne mig, som to Draaber Vand hinanden, smaa Rollinger, som lege i Huset fra Morgen til Aften, som kalde mig deres Papa, naar jeg kommer hjem fra Byen, og faa mig til at le af alle deres Uglspilstreger. O jeg ser alt i Tankerne et halvt Dusin om mig!

Geronimo.

Det er jo høist fornøieligt. Gift Dem, gift Dem, jo før jo heller.

Sganarel.

Er det virkelig Deres Raad?

Geronimo.

Ja vist. Det er det Bedste, De kan gjøre.

Sganarel.

O hvor det glæder mig, at De, som en oprigtig Ven, giver mig det Raad!

Geronimo.

Hvad heder den Pige, De vil gifte Dem med?

Sganarel.

Dorimene.

Geronimo.

Den unge Dorimene, som bor her, og som altid er saa fjong og saa galant?

Sganarel.

Ja.

Geronimo.

Hr. Alcautors Datter?

Sganarel.

Ja.

Geronimo.

Søster til en vis Hr. Alcidas, der trækker fra Læderet for et godt Ord?

Sganarel.

Just hende.

Geronimo.

For Pokker!

Sganarel.

Hvad siger De dertil?

Geronimo.

At det er et godt Parti! Skynd Dem bare! Gift Dem, gift Dem!

Sganarel.

Er det ikke et heldigt Valg?

Geronimo.

Et ganske udmærket heldigt. De vil rigtignok blive godt gift! Men skynd Dem bare, skynd Dem!

Sganarel.

O hvor De fryder mit Hjerte! Jeg takker Dem tusinde Gange for Deres Raad, og har herved den Ære at indbyde Dem til mit Bryllup.

Geronimo.

Jeg skal have den Ære at indfinde mig. For at gjøre end mere Stads deraf, vil jeg møde maskeret*).

Sganarel.

Ærbødigste Tjener.

Geronimo (afsides).

Den unge Dorimene, Hr. Alcantors Datter, og Hr. Sganarel, som kun er treoghalvtredsindstyve Aar gammel! O hvilket deiligt Giftermaal! O hvilket deiligt Giftermaal!

(Han gjentager det sidste, flere Gange, idet han gaar.)

Tredie Scene.

Sganarel (alene).

Der maa være en gunstig Stjerne over det Giftermaal, thi det sætter Folk i godt Humør, og saa snart jeg blot nævner det, kommer man til at le! Ja, jeg er sandelig ogsaa det lykkeligste Menneske i Verden.

Fjerde Scene.

Dorimene. Sganarel.

Dorimene

(endnu i Theatrets Baggrund, til en lille Lakei, som følger hende).

Naa, lille Lakei, bær nu mit Slæb ordenlig, og gjør ingen Spilopper underveis!

Sganarel (afsides, idet han ser Dorimene).

Der kommer min Kjæreste! O hvor hunger nydelig! Jeg gad vide, om der er nogen Mandsperson til i Verden, som ikke faar Giftetanker ved sligt et Syn.

(Til Dorimene.)

Hvor skal De hen, min søde Dukke, Deres tilkommende Ægtemands elskede tilkommende Ægtefælle?

---

*) I Stykkets oprindelige Form forbereder denne Replik Slutnings-Masteraden.

Dorimene.

Jeg skal i Butiker og gjøre Indkjøb.

Sganarel.

Naa, min Allerdeiligste, nu skal vi To da til at være rigtig lykkelige med hinanden. Nu kommer snart den glade Stund, da De ikke tør negte mig Noget, saa at jeg, uden at give Forargelse, kan gjøre Alt, hvad jeg vil med Dem, den glade Stund, da De tilhører mig, fra Top til Taa, og jeg bliver Herre over Dem, hel og holden, over Deres smaa spillende Øine, Deres lille, søde Stumpnæse, Deres tillokkende Læber, Deres elskovssulde Øren, Deres lille smukke Hage, Deres smaa runde Bryster, Deres . . ., kort sagt, Deres hele nysselige Person! Saa faar jeg da Lov til at kjærtegne Dem ligesaameget som jeg vil! Er De nu ogsaa rigtig glad for dette Giftermaal, min elskværdige Dukke?

Dorimene.

Ja, det kan De tro. Min Faders Strenghed har hidtil holdt mig i den allerpinligste Afhængighed. Jeg har alt længe været lige ved at blive rasende over min Mangel paa Frihed. Mer end hundrede Gange har jeg ønsket mig at blive gift, saa at jeg derved kunde slippe ud af den forhadte Tvang og faa Lov til at gjøre, hvad jeg vil. Saa kom De da, Gud ske Lov, og friede til mig, og nu vil jeg ogsaa more mig rigtigt og indhente det Forsømte. Da De er en galant Mand, der veed at leve, saa haaber jeg, at vi To skulle have det som Blommen i et Æg sammen. De bliver naturligvis ikke en af de pinagtige Ægtemænd, der forlanger, at Konen skal leve som en Varulv. Jeg siger Dem forud, at jeg slet ikke holder af at sidde hjemme og kukkelure, thi jeg bliver ganske desperat og melankolsk af Ensomhed. Jeg holder af mit Spilleparti, af Besøg, Kjøreture, Lystpartier, Selskaber: kort sagt, af alle Fornøielser, og De bør være sjæleglad, at De faar en Kone, som har det Humør. Vi To vil aldrig have mindste Kjævleri. Jeg vil aldrig genere Dem, hvad De saa end gjør, og jeg haaber, at De vil være saa fornuftig aldrig at genere mig. Ægtefolk bør fremfor Alt beflitte sig paa gjensidig Føielighed, thi man gifter sig jo ikke for at pine Livet af hinanden. Nei, vi To ville leve som Folk af Verden. Ingen skinsyg Mistanke skal sætte os Fluer i Hovedet. Det maa være Dem nok, at De er overbevist om min Troskab, ligesom jeg er overbevist om Deres. Men hvad gaar der af Dem? De ser medet saa alvorlig ud?

Sganarel.

Jeg føler mig lidt svimmel.

Dorimene.

Det er en Omgangssyge, men den vil vort Bryllup nok

fordrive. Farvel. Jeg skal i Butiker. De kan tro, jeg længes ret efter at faa nye Klæder og at blive af med dette Jux, som jeg har paa. Nu vil jeg stræbe med at faa mine Indkjøb gjort, og siden skal jeg nok sende Dem Regningerne.

Femte Scene.

Geronimo. Sganarel.

Geronimo.

Naa, det var godt, at jeg endnu traf Dem her. Jeg kommer lige fra en Guldsmed, som sagde, at han havde hørt, De ønskede en rigtig smuk Diamantring til Deres Brud. Han bad mig om at anbefale Dem en udmærket smuk, som han har at sælge.

Sganarel.

Aa, det har ingen Hast.

Geronimo.

Hvad vil det sige? Har det ingen Hast? De var jo nys saa ivrig . . .

Sganarel.

Siden den Tid har jeg faaet nogle Skrupler angaaende Ægtestanden, og førend jeg gaar videre, vil jeg gjerne drøfte den Materie tilbunds. Det er falden mig ind, at jeg i Nat havde saadan en besynderlig Drøm. Jeg syntes, at jeg var paa et Skib, midt paa et stærkt oprørt Hav*) . . .

Geronimo.

Undskyld, Hr. Sganarel, der er en Forretningssag, som venter paa mig, og jeg har derfor i dette Øieblik ikke Tid til at høre paa Dem. Desuden forstaar jeg mig slet ikke paa Drømme, og angaaende Argumenter for eller imod Ægtestanden, har de jo to lærde Naboer, to Filosofer. De Folk kan sige Dem Alt, hvad der kan siges om den Sag, og da de ere af forskjellige Sekter, vil De faa Leilighed til at høre og undersøge de forskjelligste Meninger. For mit Vedkommende maa jeg nøies med, hvad jeg før havde den Ære at sige Dem og forbliver iøvrigt Deres Tjener.

*) I Stykkets oprindelige Form gav Sganarels her blot løselig omtalte Drøm Anledning til et smukt Vokalnummer og til to Entreer, hvormed første Akt endte.

Sganarel (alene).

Han har Ret. I denne Uvished vil jeg strax spørge disse lærde Herrer tilraads.

Sjette Scene.

Pancrace. Sganarel.

Pancrace
(vender sig mod den Side, hvorfra han kommer, uden at se Sganarel).

Du er en uforskammet Knegt, min Ven, en Ignorant, der bør udstødes af Videnskabernes Republik.

Sganarel.

Der kommer den Ene meget beleiligt.

Pancrace
(paa samme Maade som før, uden at se Sganarel).

Jeg skal bevise Dig af Aristoteles, Filosofernes Filosof, at Du er en Ignorant, Ignoranter, Ignorantior, Ignorantissimus, per omnes casus et modos.

Sganarel.

Han maa være kommen i Strid med En eller Anden.
(Høit til Pancrace.)
Min Herre . . .

Pancrace (som før).

Du vil befatte Dig med at ræsonere, og kjender end ikke Videnskabens første Elementer!

Sganarel.

Hans Vrede hindrer ham i at se mig.
(Høit.)
Min Herre . . .

Pancrace.

Det er en paa alle Filosofiens Enemærker fordømmelig Gjerning.

Sganarel (afsides).

Man maa have ærgret ham stærkt.
(Høit.)
Jeg . . ,

Pancrace (som før, uden at se Sganarel).

Toto cælo, tota via aberras.

Sganarel.

Jeg kysser Hr. Doktoren allerunderdanigst paa Haanden.

Pancrace.

Tjener.

Sganarel.

Er det tilladt . . .

Pancrace
(vender sig atter om mod den Side, han er kommen fra.)

Veed Du vel, hvad det er Du har gjort, Din Slyngel? En Syllogisme in Tølpera*).

Sganarel.

Jeg . . .

Pancrace.

Propotio major er falsk, Propotio minor er uforskammet, og Konklusionen er latterlig.

Sganarel.

Jeg be'er . . .

Pancrace.

Jeg vil før lade mig slaa ihjel, end indrømme, hvad Du har sagt. Jeg skal forfægte min Mening til sidste Draabe af mit Blæk.

Sganarel.

Maa jeg . . .

Pancrace.

Ja, jeg vil forsvare min Sætning, pugnis et calcibus, unguis et rostro.

Sganarel.

Hr. Aristoteles**), vil De ikke sige mig, hvorfor De er saa vred?

Pancrace.

Jeg har den retfærdigste Grund af Verden til Vrede.

---

*) Originalen har «in balordo»: Efter det gamle logiske System kunde en Syllogisme gjøres in Barbara, in Celerint, in Darii o. s. v. Doktor Pancrace laver en ny videnskabelig Benævnelse, der skal udtrykke hans grændseløse Foragt, idet han taler om en Syllogisme in balordo, en Tølper-Syllogisme, en Syllogisme i en for Tølpere indrettet Afdeling.

**) Det er ved at tiltale Sganarel som »Aristoteles", at Sganarel endelig vækker hans Opmærksomhed.

Sganarel.

Hvori bestaar den den da, hvis jeg tør spørge?

Pancrace.

En Ignorant, et Fæ, har turdet paastaa en rent forkert Sætning, en absurd, vanvittig, fordømmelig Sætning.

Sganarel.

Maa jeg være saa fri at spørge Hr. Doktoren om, hvad det er for en Sætning.

Pancrace.

Ak, Hr. Sganarel, Alt er omkalfatret i vor Tid, og Verden udarter Dag for Dag mere. Der herskér en tøileløs Frihed overalt, og de Øvrighedspersoner, som ere ansatte til at overholde Tugt og Orden, burde rødme af Skam over at have tilladt saadan en Skandale, som den, jeg nu vil fortælle.

Sganarel.

Hvilken Skandale?

Pancrace.

Er det ikke en skrækkelig Ting, en Ting, der raaber om Hævn, naar det taales, at man offenlig siger: Formen af en Hat?

Sganarel.

Hvorledes?

Pancrace.

Jeg paastaar, at man bør sige „Figuren af en Hat" og ikke Formen af en Hat, thi der er den Forskjel imellem Form og Figur, at de levende Væseners ydre Skikkelse kaldes „Form"*) og de livløse Væseners ydre Skikkelse kaldes „Figur". Efterdi nu en Hat er et livløst Legeme, saa bør man sige en Hats Figur og ikke dens Form.

(Han vender sig atter til den Side, hvorfra han er kommen.)

Ja, Uvidende, saaledes bør man tale. Det er Aristoteles' egne Ord i hans Kapitel om Egenskaberne.

Sganarel (afsides).

Jeg trode, der var en stor Ulykke paa Færde.

(Høit.)

Hr. Doktor, tænk ikke mere paa den Sag. Jeg . . .

---

*) Efter disse Filosofers Lærdom betegnede Formen ikke blot den ydre Skikkelse, men ogsaa det indre Væsen: Forma est acta cujusque rei. Ogsaa Holberg spøger mange Steder hermed.

Pancrace.

Jeg er rent ude af mig selv af Vrede.

Sganarel.

Lad nu baade „Formen" og „Hatten" fare. Der var Noget jeg gjerne vilde tale med Dem om . . .

Pancrace.

En saadan Erkeskjelm . . .

Sganarel.

Jeg be'er Dem, se at fatte Dem, Hr. Doktor. Jeg . . .

Pancrace.

Uvidende . . .

Sganarel.

Ih min Gud, jeg . . .

Pancrace.

At t rde paastaa slig Galskab til mig!

Sganarel.

Han har Uret. Jeg . . .

Pancrace.

En Sætning, som er fordømt af Aristoteles!

Sganarel.

Det er sandt. Jeg . . .

Pancrace.

Og det aldeles udtrykkeligt.

Sganarel.

De har Ret.

(Han vender sig mod den Side, hvorfra Pancrace er kommen.)

Ja, De er et Fæ, en Skjelm, en Gavtyv. naar De vover at disputere med en Doktor, der baade kan læse og skrive*) . . .

(Til Pancrace.)

Se saa, nu er det besørget, Hr. Doktor, og nu beder jeg Dem om at høre mig. Jeg vilde gjerne have Deres Raad i en Sag, som gjør mig Hovedet kruset. Det var nemlig min Agt at tage mig en Kone, som kunde hjælpe mig at holde Hus og være mig til Selskab og Nytte. Den Pige,

---

*) Den største Kompliment, som Sganarel formaar at sige Doktoren. Cfr. Rilles Replik i Erasmus Montanus: »Han skal kunne læse hvilken Bog o. s. v.".

jeg har valgt, er baade smuk og velskabt, og jeg finder stort Behag i hende. Hun er ogsaa henrykt over at ægte mig, og hendes Fader har givet mig sit Samtykke. Men jeg har faaet nogle Skrupler og er bleven bange for den Ulykke, De veed nok, som man ikke pleier at have Medlidenhed med. Og derfor er jeg nu kommen til Dem og beder Dem, at De, som en Filosofus, vil sige mig Besked om denne Sag. Hvad er Deres Mening derom.

Pancrace.

Førend jeg vil indrømme, at man tør sige „Formen" af en Hat, vil jeg indrømme et «datur vacuum in rerum naturæ», og at jeg kun er et Fæ.

Sganarel (afsides).

Gid Fanden tage ham!

(Høit.)

Men, kjære Hr. Doktor, hør nu ogsaa engang paa hvad jeg siger. Jeg har talt til Dem i en hel Time, og De svarer mig ikke et Ord.

Pancrace.

Om Forladelse, min Herre, jeg er rent betagen af en retfærdig Vrede.

Sganarel.

Lad nu alt Det fare, og vær saa god at høre mig.

Pancrace.

Lad gaa! Hvad har De at sige mig?

Sganarel.

Der er Noget, jeg vil tale med Dem om.

Pancrace.

Af hvilken Tunge vil De betjene Dem?

Sganarel.

Af hvilken Tunge?

Pancrace.

Ja.

Sganarel.

Jeg vil, min Tro, betjene mig af den, jeg har i Munden. Det er da ikke nødvendigt, at jeg laaner min Nabos.

Pancrace.

Jeg mener, hvilket Tungemaal, hvilket Sprog De vil betjene Dem af?

Sganarel.

Ja, det er en anden Sag.

Pancrace.

Vil De tale Italiensk med mig?

Sganarel.

Nei.

Pancrace.

Spansk?

Sganarel.

Nei.

Pancrace.

Tydsk?

Sganarel.

Nei.

Pancrace.

Latin?

Sganarel.

Nei.

Pancrace.

Græsk?

Sganarel.

Nei.

Pancrace.

Hebraisk?

Sganarel.

Nei.

Pancrace.

Syrisk?

Sganarel.

Nei.

Pancrace.

Arabisk?

Sganarel.

Nei, nei! Fransk, Fransk, Fransk!

Pancrace.

Ah, Fransk!

Sganarel.

Saa er det i Orden.

Pancrace.

Nei, jeg maa først bede Dem om at gaa om til det andet Øre, thi dette er udelukkende bestemt for fremmede og lærde Tungemaal, men med det andet hører jeg, hvad Plebeierne og Hjemfødningerne har at sige.

Sganarel (afsides.)

Det er farlig mange Ceremonier der skal til, med den Slags Folk.

Pancrace.

Hvad er det saa De vil?

Sganarel.

Jeg vilde raadføre mig med Dem i en lille Vanskelighed.

Pancrace.

En filosofisk Vanskelighed mener De vel?

Sganarel.

Undskyld, jeg . . .

Pancrace.

De vil maaske vide, om Substansen og Akcidensen ere ensbetydende eller afvigende Udtryk i Væsenets Definition?

Sganarel.

Paa ingen Maade. Jeg . . .

Pancrace.

Om Logiken er en Kunst eller Videnskab?

Sganarel.

Nei, det er ikke det . . .

Pancrace.

Om Logiken har alle tre Forstandens Virksomheder til sin Gjenstand, eller blot den tredie?

Sganarel.

Nei, jeg . . .

Pancrace.

Om der er ti Kategorier eller blot een?

Sganarel.

Vist ikke. Jeg . . .

Pancrace.

Om Konklusionen hører med til Syllogismens Grundvæsen?

Sganarel.

Nei.

Pancrace.

Om det Godes Væsen maa søges i det Indtagende eller det Sømmelige?

Sganarel.

Nei, jeg . . .

Pancrace.

Om det Gode skal belønnes, naar vi dø?

Sganarel.

Aa nei, jeg . . .

Pancrace.

Om Døden ængster os ved sit virkelige eller sit forudsatte Væsen?

Sganarel.

Nei, nei, nei, nei, nei! I alle Djævles Navn, nei*)!

Pancrace.

Forklar mig da, hvad det er De vil, thi jeg kan ikke gjætte det.

Sganarel.

Jeg vil gjerne forklare det, men saa maa De høre efter.

(Medens Sganarel siger den følgende Replik, vedbliver Pancrace at tale.)

Den Sag, som jeg vil meddele Dem, er at jeg har Lyst til at gifte mig med en Pige, som er ung og smuk. Jeg elsker hende, og har anholdt om hendes Haand hos hendes Fader, men eftersom jeg frygter for . . .

Pancrace

(paa samme Tid som Sganarel og uden at høre efter, hvad denne siger).

Ordet er givet Mennesket for at det dermed kan udtrykke sine Tanker, thi ligesom Tankerne ere Tingenes Portrætter, saaledes ere Ordene igjen vore Tankers Portrætter.

(Sganarel holder i sin Utaalmodighed for Doktorens Mund med sin Haand, og denne vedbliver at tale, hvergang Haanden bliver taget bort.)

Pancrace (vedbliver).

Men disse Portrætter ere forskjellige fra andre Portrætter derved, at alle andre Portrætter adskille sig fra deres Originaler, hvorimod Ordet indeholder sin Original i sig selv, da det ikke er andet end Tanken, forklaret ved et ydre Tegn. Deraf kommer det, at de, som tænke korrekt, ogsaa tale korrekt. Forklar mig derfor Deres Tanke ved Ordet, som er det tydeligste af alle Tegn.

(Sganarel puffer Doktoren ind i hans Hus og lukker Døren, for at hindre ham i atter at komme ud.)

---

*) Cfr. hermed de Spørgsmaal, som den foregivne Chiromanticus gjør Corfitz i Barselstuen.

Pancrace (indeni Huset).

Ja, Ordet er animi index et speculum, det er Hjertets Tolk og Sjælens Billed.

(Han stiger op i Vindvet og vedbliver:)

Det er et Speil, der viser os Individets inderste, hemmeligste Hemmeligheder, og da De har faaet Evnen, baade til at ræsonere og til at tale, hvoraf kommer det da, at De ikke betjener Dem af Ordet for at forklare mig Deres Tanke?

Sganarel.

Det er jo netop det, jeg vil, men De vil jo ikke høre.

Pancrace.

Jeg hører. Tal!

Sganarel.

Jeg siger da, Hr. Doktor, at . . .

Pancrace.

Men fat Dem endelig kort!

Sganarel.

Det skal jeg nok.

Pancrace.

Undgaa al Vidtløftighed!

Sganarel.

Aa, min Herre . . .

Pancrace.

Fat hele Sagen i et lakonisk Apophtegma*).

Sganarel.

Jeg vil . . .

Pancrace.

Ingen Omsvøb! Ingen Rodomontader!

(I sin Harme over ikke at kunne komme til at tale, tager Sganarel Stene op, hvormed han vil slaa Doktoren i Hovedet.)

Pancrace.

Hvad? De bliver heftig, istedenfor at forklare Dem? Afveien med Dem! De er mere uforskammet end han, der paastod, at man skulde sige „Formen af en Hat", og jeg skal bevise Dem paa alle mulige Maader, ved demonstrerende og integrerende Grunde, og ved Argumenter in barbara, at De ikke er uden et Fæ, og at jeg er, har været og skal forblive, in utroque jure, den store Doktor Pancrace.

---

*) Moliere sigter her til Plutarks Samling af lakoniske Svar.

Sganarel.

Hvilken Pokkers Sladderhank!

Pancrace (idet han kommer ind paa Scenen).

Videnskabsmand! Lærdoms-Mand!

Sganarel.

Han bliver ved!

Pancrace.

En Mand, der er sig selv nok! En Mand af Dnlighed!

(Idet han atter gaar.)

En ren Kraftessens af alle naturlige, moralske og politiske Videnskaber.

(Idet han kommer tilbage.)

En lærd Mand, den allerlærdeste, per omnes modos et casus.

(Idet han gaar bort.)

En Mand, som i høieste Grad har tilegnet sig Fabelen, Mythologien og Historien,

(idet han kommer tilbage.)

Gramatiken, Poesien, Rhetoriken, Dialektiken og Sofistiken,

(han gaar.)

Mathematiken, Arithmetiken, Onirokritiken, Fysiken og Metafysiken,

(kommer tilbage)

Kosmometriken, Geometrien, Arkitekturen, Spekulaturen,

(idet han gaar bort.)

Medecinen, Astronomien, Astrologien, Fysionomien, Metoskopien, Chiromancien, Geomancien, o. s. v.

Syvende Scene.

Sganarel (alene).

Fanden i Vold med den lærde Sladderhank, der ikke vil høre, hvad man siger! Men det forstaar sig, hans Mester, Aristoteles, var jo, saavidt jeg har hørt, ogsaa kun en Trøvlepotte. Jeg faar da se at finde den anden Doktor. Han tør maaske være mere fornuftig. Hola!

Ottende Scene.

Marphurius. Sganarel.

Marphurius.

Hvad vil De mig, Hr. Sganarel?

Sganarel.

Hr. Doktor, jeg trænger til Deres Raad i en vigtig Sag; derfor kommer jeg til Dem.

(Afsides.)

Han der hører da, i det Mindste, paa hvad man siger.

Marphurius.

Hr. Sganarel, behag at forandre den Maner at tale paa. Vor Filosofi befaler os aldrig at udtale nogen bestemt Sætning, altid at yttre os med den største Usikkerhed og aldrig at fælde nogen afgjørende Dom. I Henhold hertil maa De ikke sige: „Jeg kommer til Dem", men „jeg synes, at jeg kommer".

Sganarel.

Jeg synes?

Marphurius.

Ja.

Sganarel.

Det maa vel synes mig saa, siden det er saa.

Marphurius.

Den Slutning er ikke rigtig. Det kan synes Dem saa, uden dog at være saa.

Sganarel.

Hvorledes? Er det ikke vist, at jeg er kommen her?

Marphurius.

Det er uvist. Thi vi bør tvivle om Alt.

Sganarel.

Hvorledes? Staar jeg ikke her? Taler De ikke med mig?

Marphurius.

Det synes mig, som om De staar her, og det forekommer mig, at jeg taler med Dem, men derfor er det slet ikke afgjort.

Sganarel.

For Pokker! De vil nok gjøre Nar af mig? Her staar jeg og der staar De, og det meget tydeligt. Der er slet ikke

noget „Synes“ deri. Lad alle de Spidsfindigheder fare, og tjen mig i at tale med mig om mine Sager. Jeg kommer for at sige Dem, at jeg har Lyst til at gifte mig.

Marphurius.

Derom veed jeg Intet.

Sganarel.

Jeg siger Dem det.

Marphnrius.

Det kan lade sig gjøre.

Sganarel.

Den Pige, jeg vil ægte, er meget ung og meget smuk.

Marphurius.

Det er ikke umuligt.

Sganarel.

Vil jeg handle klogt eller galt ved at ægte hende?

Marphurius.

En af Delene.

Sganarel (afsides).

Saa, nu har Piben faaet den Lyd.

(Høit.)

Jeg spørger Dem om jeg gjør vel ved at ægte den Pige, hvorom jeg taler?

Marphurius.

Som det træffer sig.

Sganarel.

Gjør jeg galt deri?

Marphurius.

Det kan hændes.

Sganarel.

Jeg be'er Dem, svar mig ordenlig.

Marphnrius.

Det er min Hensigt.

Sganarel.

Jeg er meget forelsket i hende.

Marphnrius.

Det kan være.

Sganarel.

Hendes Fader har sagt Ja.

Marphurius.

Den Ting er ikke umulig.

Sganarel.

Men jeg er bange for, at hun gjør mig til Haurei, naar jeg ægter hende.

Marphurius.

Det kan vel lade sig gjøre?

Sganarel.

Hvad mener De derom?

Marphurius.

At der ingen Umulighed er deri.

Sganarel.

Men hvad vilde De gjøre, dersom De var i mit Sted?

Marphurius.

Det veed jeg ikke.

Sganarel.

Men hvad raader De mig til at gjøre.

Marphurius.

Hvad De har mest Lyst til.

Sganarel.

Jeg bliver rasende.

Marphurius.

Det har jeg ingen Skyld i.

Sganarel.

Fanden i Vold med den gamle Drømmer!

Marphurius.

Dermed maa det gaa som det kan.

Sganarel.

Død og Plage, hvilken forbandet Bøddel! Men jeg skal snart faa Dig til at synge i en anden Tone, Din Hund af en Filosof!

(Han tager en Stok og prygler Marphurius.)

Marphurius.

Au, au, au, au!

Sganarel.

Saa, nu har Du faaet Betaling for Dit Galimatias, og nu er jeg fornøiet.

Marphurius.

Hvilken Uforskammenhed! At slaa en Filosof som mig!

Sganarel.

De maa rette den Maner at tale paa. Man bør tvivle om Alt, og De bør ikke sige, at jeg har slaaet Dem, men blot, at det synes Dem, at jeg har slaaet Dem.

Marphurius.

Jeg vil strax indgive en Klage til Politikommissæren over de Prygl, jeg har faaet.

Sganarel.

Det har jeg ingen Skyld i.

Marphurius.

Jeg bærer Mærkerne deraf paa min Person.

Sganarel.

Det kan vel være.

Marphurius.

Det er Dig, der har behandlet mig saa!

Sganarel.

Det er ingen Umulighed.

Marphurius.

Jeg skal saa Dig sat fast.

Sganarel.

Det veed jeg Intet om.

Marphurius.

Og Retfærdigheden skal dømme Dig.

Sganarel.

Det maa blive, hvad det kan.

Marphurius.

Lad mig om det!

Niende Scene.

Sganarel (alene).

Det er jo gruligt! Man kan ikke piue et bestemt Ord ud af den Kjøter. Jeg er lige saa klog ved Enden som ved Be=

gyndelsen! Hvad skal jeg dog gjøre i den Uvished, hvori jeg svæver? Ingen har vist nogensinde før været i saa stor Forlegenhed, som jeg er med mit Giftermaal. Men der kommer to Zigennerinder! Det er bedst, at jeg lader mig spaa af dem.

Tiende Scene.

To Zigeunerinder. Sganarel*).

(De to Zigeunerinder komme syngende og dandsende ind paa Theatret, med deres Basketrommer.)

Sganarel.

Hvor de ere lystige! Hør engang, Godtfolk, kan I spaa mig?

Første Zigeunerinde.

Ja, min gode Herre, det kan vi begge To.

Anden Zigeunerinde.

Naar Du blot vil korse**) Din Haand med et Pengestykke, saa skal vi sige Dig, hvad Du kan have godt af at høre.

Sganarel (tager et Pengestykke i hver Haand).

Der har I hver sin Haand med Det, I forlanger.

Første Zigeunerinde.

Du har et godt Ansigt, min gode Herre, et godt Ansigt.

Anden Zigeunerinde.

Ja, et rigtig godt Ansigt, der ser ud til, at Du engang kan blive til Noget.

Første Zigeunerinde.

Du vil blive gift, inden kort Tid, min gode Herre. Du vil blive gift, inden kort Tid.

Anden Zigennerinde.

Du vil faa en smuk Kone, ja en smuk Kone, min gode Herre.

Første Zigeunerinde.

En Kone, som vil blive elsket og afholdt af alle Mennesker.

---

*) I Balletten kom paa dette Sted to Zigeunere, hvoraf Kongen fremstillede den ene, og fire Zigeunerinder, som kappedes om at fixere den ulykkelige Sganarel.

**) Talemaaden om at give Haanden med et Kors, var opstaaet af en Sølvmønt, paa hvis ene Side der var præget et Kors. Senere, da Korsmønterne ikke mere vare i Omløb, blev Haanden korset med hvilketsomhelst Pengestykke, der blev lagt tvers over dens Livslinie, en Fremgangsmaade, som, efter Zigeunernes Foregivende, forjog Djævelen.

Anden Zigeunerinde.

En Kone, som vil skaffe Dig mange Venner, min gode Herre! Som vil skaffe Dig mange Venner.

Første Zigeunerinde.

En Kone, som vil bringe Dig Overflødighed i Huset.

Anden Zigeunerinde.

En Kone, som vil skaffe Dig stor Anseelse.

Første Zigeunerinde.

Du vil blive høiagtet for hendes Skyld, min gode Herre, Du vil blive høiagtet for hendes Skyld.

Sganarel.

Det er godt nok. Men siig mig engang, om jeg ikke risikerer at blive Hanrei?

Anden Zigeunerinde.

Hanrei?

Sganarel.

Ja.

Første Zigeunerinde.

Hanrei?

Sganarel.

Ja, om jeg risikerer at blive Hanrei?

(De to Zigeunerinder synge og dandse.)

Sganarel.

For Fanden, det er jo ikke at svare mig! Kommer hid! Jeg spørger Jer, om jeg skal blive gjort til Hanrei?

Anden Zigeunerinde.

Hanrei, Du?

Sganarel.

Ja, om jeg skal blive Hanrei?

Første Zigeunerinde.

Du? Hanrei?

Sganarel.

Ja, om jeg skal blive Hanrei eller ikke?

(De to Zigeunerinder dandse rundt om ham og forlade Scenen syngende og dandsende.)

Ellevte Scene.

Sganarel (alene).

Pokker staa i de Tasker, som ikke ville svare! Jeg er lige nær, og dog maa jeg absolut have at vide, hvorledes det vil gaa med dette Giftermaal. Det bliver vel bedst, at jeg henvender mig til den store Troldmand*), hvorom Alverden taler saa meget, og som ved sin vidunderlige Kunst kan aabenbare Alt, hvad man vil vide om Fremtiden. Men, ak, jeg er bange for, at jeg ikke behøver at raadspørge Troldmanden! Her faar jeg nok Syn for Sagn og mere Oplysning, end jeg skjøtter om.

Tolvte Scene.

Dorimene. Lykaste. Sganarel (der er traadt tilside, saa at han ikke ses af de Indtrædende).

Lykaste.

Det er da vel Deres Spøg, skjønne Dorimene?

Dorimene.

Nei, det er mit Alvor.

Lykaste.

Deres Alvor, at De gifter Dem?

Dorimene.

Ganske vist.

Lykaste.

Og Deres Bryllup skal staa i Aften?

Dorimene.

I Aften.

Lykaste.

Og saaledes kan De grusomt glemme min Kjærlighed og de venlige Tilsagn, De selv har givet mig?

Dorimene.

Nei, paa ingen Maade. Min Agtelse for Dem er uforandret, og mit Giftermaal bør slet ikke forurolige Dem. Det

*) Paa dette Sted fremmaner den her blot omtalte Troldmand, i det oprindelige Stykke, fire Djævle, der, efter at have prydet Sganarel med den uheldige Hovedpynt, som han er saa angst for, under et Slutningstableau, ende anden Akt.

er ikke af Kjærlighed, men blot for hans Formues Skyld, at jeg ægter den Mand. Jeg har ingen Midler, De ikke heller, og De veed nok, at det ikke er let at komme igjennem Verden uden klingende Mønt, hvorfor man, hvad det saa end koster, maa se at komme ud af den Klemme. Derfor griber jeg Leiligheden til at komme i Velstand, i Haab om, at jeg snart vil blive befriet for den Graaskjæg, som jeg ægter. Han stikker nok af, inden Aaret er omme, thi der er neppe sex Maaneders Liv tilbage i ham, det kan jeg indestaa Dem for, saa jeg kommer nok ikke til at sukke længe efter den lykkelige Enkestand.

(Til Sganarel, idet hun ser ham.)

Er De der? Vi talte just om Dem, og sagde alt muligt Godt om Dem.

Lykaste.

Er det den Herre, som . . .

Dorimene.

Den Herre, som i Aften bliver min Ægtemand.

Lykaste (til Sganarel).

Tillad mig, min Herre, at lykønske Dem til Deres Bryllup, og at tilbyde Dem min ydmygste Tjeneste. De faar en fortræffelig Ægtesælle.

(Til Dorimene.)

Tillad mig ogsaa, min Frøken, at bevidne Dem min Glæde over det af Dem gjorte Valg. De kunde aldrig have truffet et bedre, thi Herren synes begavet med alle de Qvaliteter, der udgjøre en udmærket Ægtemand.

(Til Sganarel.)

Jeg ønsker at vinde Deres Venskab, min Herre, og ved en gjensidig Udvexling af Besøg og Sammenkomster at bidrage til vor sælles Fornøielse.

Dorimene.

Det er altfor stor Ære, De viser os. Men nu maa jeg gaa ind. Jeg har travlt idag, og der vil jo, efter Bryllupet, blive Tid nok til at tale sammen.

Trettende Scene.

Sganarel (alene).

Se saa! Nu er jeg da, for Alvor led og kjed af dette Giftermaal! Jeg vil strax gaa heu og tage mit Ord tilbage. Den Historie har rigtignok kostet mig endel Penge, men jeg vil før

lade dem stryge, end jeg vil udsætte mig for værre Ting. Det gjælder nu blot om at slippe med Anstand ud af den Affære.

(Han gaar hen og banker paa hos Alcantor.)

Fjortende Scene.

Alcantor. Sganarel.

Alcantor.

Min kjære Svigerføn, vær mig hjertelig velkommen.

Sganarel.

Min Herre, Deres Tjener.

Alcantor.

De kommer for at holde Bryllup?

Sganarel.

Undskyld mig.

Alcantor.

Jeg er lige saa ntaalmodig som De efter at faa det fra Haanden.

Sganarel.

Jeg kommer af en anden Grund.

Alcantor.

Jeg har givet Ordre til Alt, hvad der behøves til denne Fest.

Sganarel.

Det er der ikke Tale om.

Alcantor.

Musikanterne ere bestilte, Festmaaltidet beredt, og min Datter smykker sig, for at modtage Dem.

Sganarel.

Det er ikke for den Sags Skyld, at jeg kommer.

Alcantor.

Jeg haaber, at De vil blive tilfreds, og at Intet skal forstyrre Deres Glæde.

Sganarel.

Min Gud, jeg har ganske andre Ting i Hovedet.

Alcantor.

Men kom dog indenfor, min Svigerføn.

Sganarel.

Jeg har et Ord at sige Dem.

Alcantor.

Lad os dog, for Guds Skyld, ikke gjøre alle de Ceremonier med hinanden. Kom nu blot ind, jeg beder Dem.

Sganarel.

Nei, jeg vil først tale med Dem.

Alcantor.

De har Noget at sige mig?

Sganarel.

Ja.

Alcantor.

Hvad da?

Sganarel.

Jeg har friet til Deres Datter og De har sagt Ja, men jeg har faaet nogle Skrupler over, at jeg dog er lidt vel gammel, og egenlig ikke passer rigtig for hende.

Alcantor.

Min Datter er tilfreds med Dem som De er, og jeg er vis paa, at hun vil blive meget lykkelig med Dem.

Sganarel.

Det tror jeg ikke. Jeg har undertiden nogle frygtelige Luner, og hun vil faa altfor meget at gaa igjennem med mit Humør.

Alcantor.

Min Datter er føielig, og De skal se, at hun i Et og Alt retter sig efter Dem.

Sganarel.

Desuden har jeg nogle Legemssvagheder. Jeg er bange for, at de ville være hende modbydelige.

Alcantor.

Det gjør Intet. En brav Kone føler aldrig Modbydelighed for sin Mand.

Sganarel.

Maa jeg sige Dem det i Fortrolighed? De bør ikke give mig Deres Datter.

Alcantor.

Vil De gjøre Nar af mig? Jeg vilde før dø, end bryde mit Ord.

Sganarel.

Jeg giver Dem Deres Ord tilbage, og jeg . . .

Alcantor.

Det kan jeg ikke modtage. Jeg har lovet hende til Dem, og De skal have hende, til Trods for alle dem, der fri til hende.

Sganarel (afsides).

For Fanden . . .

Alcantor.

Ser De, jeg har en aparte høi Grad af Agtelse og Venskab for Dem, og jeg vilde sige Nei til en Fyrste, blot for at holde mit Ord til Dem.

Sganarel.

Jeg takker Dem meget, Hr. Alcantor, for den Ære, De beviser mig. Men jeg maa erklære Dem, at jeg slet ikke har isinde at gifte mig.

Alcantor.

Hvorledes? De har ikke isinde at gifte Dem?

Sganarel.

Nei.

Alcantor.

Og af hvilken Grund?

Sganarel.

Af hvilken Grund? Fordi jeg slet ikke føler mig oplagt dertil. Jeg vil efterligne min Fader og alle de Andre af min Slægt, som aldrig have villet gifte sig.

Alcantor.

De har naturligvis Deres fri Villie. Jeg er ikke den Mand, der vil tvinge Nogen. De har forpligtet Dem til at ægte min Datter og jeg har ladet Alt berede til Deres Bryllup, men da De nu vil tage Deres Ord tilbage, maa jeg se, hvad der er at gjøre ved den Sag. De skal snart høre fra mig.

Femtende Scene.

Sganarel (alene).

Han er da, Gud ske Lov, mere rimelig end jeg havde ventet. Jeg var bange for, at jeg ikke skulde slippe saa nemt. Naar jeg ret betænker den Sag, saa har jeg gjort meget klogt i at trække

mig tilbage. Det var sandelig lige ved, at jeg havde gjort et Skridt, som jeg vist var kommen til at angre. Men der kommer Sønnen, for at bringe mig Svar.

Sextende Scene.

Alcidas. Sganarel.

Alcidas
(taler hele Tiden i en indsmigrende og sukkersød Tone.)

Min Herre, jeg er Deres ydmygste Tjener.

Sganarel.

Min Herre, jeg er Deres, af mit ganske Hjerte.

Alcidas (bestandig i samme Tone).

Min Fader har sagt mig, at De, min Herre, er kommen for at tage Deres Ord tilbage.

Sganarel.

Det gjør mig meget ondt, min Herre, men . . .

Alcidas (bestandig i samme Tone).

Der er aldeles intet Ondt deri, min Herre.

Sganarel.

Jeg kan forsikre Dem, at det bedrøver mig inderligt, og jeg vilde ønske . . .

Alcidas.

Det gjør slet Intet, siger jeg Dem.
(Han præsenterer Sganarel to Kaarder.)

Min Herre, vil De selv have den Uleilighed at vælge, hvilken af disse, der falder Dem bekvemmest.

Sganarel (forskrækket).

Hvilken af disse . . . Hvilken af disse Kaarder . . .

Alcidas (bestandig i samme Tone).

Ja, min Herre, vil De være saa god.

Sganarel.

Hvorfor?

Alcidas.

Min Herre, da De, tiltrods for Deres givne Ord, afslaar at ægte min Søster, vil De vistnok finde det i sin Orden, at jeg i den Anledning, kommer for at gjøre Dem min Kompliment.

Sganarel.

Hvorledes?

Alcidas (bestandig i samme Tone).

Andre Folk vilde sagtens gjøre Spektakler og være rasende paa Dem, men vi holde mest af at afgjøre Tingene i Mindelighed, og jeg kommer med største Høflighed for at underrette Dem om, at vi maa slaa hinanden ihjel.

Sganarel.

Den Kompliment er hverken huggen eller stukken.

Alcidas (præsenterer igjen Kaarderne).

Nu vel, min Herre, tør jeg saa bede Dem om at vælge.

Sganarel.

Jeg er ganske til Deres Tjeneste, men jeg har slet ingen Lyst til at lade mig slaa ihjel.

(Afsides.)

Hvilken forbandet Maner at tale paa!

Alcidas.

Min Herre, det maa saa være. Altsaa, hvis De behager . . .

Sganarel.

Jeg be'er Dem, min Herre, stik den Kompliment i Skeden.

Alcidas.

Lidt slinkt, min Herre, om jeg tør bede. Jeg maa have det expederet i Hast, thi der er en anden lille Affære, som venter paa mig.

Sganarel.

Men jeg siger Dem, at jeg ikke vil slaas.

Alcidas (bestandig i samme Tone).

Hvorledes, min Herre, De vil ikke slaas?

Sganarel.

Nei, min Tro vil jeg ikke.

Alcidas.

Er det Deres Alvor?

Sganarel.

Mit ramme Alvor.

Alcidas
(prygler Sganarel dygtigt, og siger derpaa i samme indsmigrende Tone).

De har ingen Grund til at beklage Dem, men maa vist selv erkjende, hvor ordenlig jeg bærer mig ad. De bryder det Ord, De har givet os, og jeg vil selvfølgelig slaas med Dem. De afslaar mit ærefulde Tilbud, og jeg giver Dem Stokkeprygl. Alt det er i fuldkommen Orden, og De maa absolut bifalde min Fremgangsmaade.

Sganarel (afsides).

Hvilket Fandens Menneske!

Alcidas (byder igjen Sganarel begge Kaarderne).

Nu vel, min Herre, maa jeg saa bede Dem afgjøre Sagen paa en ridderlig Maade, uden at lade Dem nøde.

Sganarel (forskrækket).

Igjen?

Alcidas (i samme Tone).

Min Herre, jeg tvinger Ingen, men enten maa De slaas eller gifte Dem med min Søster.

Sganarel.

Jeg forsikkrer Dem, min Herre, at jeg ikke vil gjøre nogen af Delene.

Alcidas.

Er det vist?

Sganarel.

Ganske vist.

(Alcidas prygler ham atter dygtigt.)

Sganarel.

Au! Au! Au!

Alcidas (i samme Tone).

Min Herre, det gjør mig ubeskrivelig ondt at jeg skal behandle Dem paa den Maade, men jeg vil, med Deres Tilladelse, ikke høre op, førend De har lovet mig, enten at slaas eller at gifte Dem med min Søster.

(Alcidas løfter igjen Stokken.)

Sganarel.

Saa vil jeg gifte mig med hende, jeg vil gifte mig med hende!

Alcidas.

O min Herre, jeg er henrykt over, at De hører Næson, saa at Tingene kan gaa med det Gode. Jeg har den allerstørste Høiagtelse for Dem, og det vilde have gjort mig fortvivlet, hvis

jeg var bleven nødt til atter at mishandle Dem. Jeg vil, med Deres Tilladelse, kalde paa min Fader, for at underrette ham om, at Alt er i Orden.

(Han gaar hen og banker paa Alcantors Dør.)

Syttende Scene.

Alcantor. Dorimene. Aleidas. Sganarel.

Alcidas.

Det er mig en sand Glæde, kjære Fader, at Hr. Sganarel er kommen aldeles til Fornuft. Af sin egen fri Drift ønsker han at opfylde sin Forpligtelse mod os, og De kan altsaa rolig give ham min Søster.

Alcantor (til Sganarel).

Der har De hendes Haand, min Herre. De behøver kun at tage den, saa er alt klappet og klart. — Himlen være lovet, at jeg er fri for den Byrde! Herefter bliver det Deres Sag at passe paa, hvorledes hun opfører sig. Lad os nu gaa ind og glæde os ved Høitideligholdelsen af dette lykkelige Giftermaal.

Ende paa det tvungne Giftermaal.

Don Juan
eller
Stengjæsten.*)

Lystspil i 5 Akter, 1665.

Fra det tvungne Giftermaal til Molières Don Juan! Det synes at være et høist besynderligt Spring. Men det er ikke saa besynderligt som det ser ud. Det staar tvertimod i en nøie Forbindelse med, hvad der var sket i den for Molière saa udfyldte og skjæbnesvangre Mellemtid, der adskiller de to Stykker.

Naar man betragter den lange Række af Festprogrammer og Divertissementer, som hvis Krone det femakts heroisk-erotiske Lystspil, „Prindsessen af Elis", figurerer; naar man hører, at Molière, midt under disse vedholdende og anstrængende Festligheder i Versailles, efter at han, en smuk Dag havde erholdt Kon-

---

*) Vi have trot, at det var rigtigt dog engang at rette den, gjennem et Par Aarhundreder stationære Feil, som af «el Convidado de piedra», „Stengjæsten" eller „den Indbudte af Sten", har gjort „Stengjæstebudet", en Feil, der skriver sig fra Italienerne, som i deres forskjellige Behandlinger af Don Juan-Sujettet, lagde den allerstørste Vægt paa Aftensmaaltidet, ved hvilket Arlekinos Hunger og Skræk spillede en Hovedrolle.

gens Tilladelse til at opføre nogle Akter af et splinternyt Stykke, overraskede sit Hofpublikum, som kom lige fra Alcinas fortryllede Ø, med de tre første Akter af Tartuffe, der, skjøndt de bleve modtagne med stort Bifald og gjentagne Gange opførte og oplæste for Kongen, dog „paa Grund af den saa let misforstaaede Lighed mellem den sande og den falske (efterabede) Gudsfrygt", bleve belagte med et Slags Interdikt, som Molières Fjender ikke vare sene til at fortolke og benytte paa deres Maade; naar man erindrer, at Molière, midt i alt dette, vedblev at opfylde sine Pligter som Direktør for Palais Royals Truppe, og at fungere som Kongens Kammertjener: saa synes det næsten utroligt, at han netop i dette Tidsrum fik sin Don Juan udarbeidet og sat i Scene.

Men naar man, fra alle disse ydre Forhold, vender sig mod Digterens indre Liv, mod de Jagttagelser han, ifølge sin Stilling, næsten nødtvungen maatte gjøre over de ved Hoffet herskende Sædelighedsforhold, som begunstigedes af, at Skriftefædrene, skulde se igjennem Fingre med Kongens, just ikke platoniske Forelskelser; naar man erindrer, hvor ofte Sganarels Betragtning, «un grand seigneur, méchant homme, est une terrible chose», har maattet paatrænge sig ham just i denne Periode: saa kommer man til at indse, at Molières Don Juan netop indtager den rette Plads i hans Arbeider. Det staar mellem „Tartuffe" og „Misantropen", som Midtpunktet i den storartede Triologi, der dannes af disse tre Stykker, som et Vidnesbyrd om Digterens Seerblik, der, i profetisk Aand alt havde skuet, hvorledes den overdrevne Devotion, der gav Hykleriet frit Spillerum, vilde ende med at slaa over i det Atheisteri, der karakteriserede Ludvig den Femtendes Mindreaarighed (det saakaldte Regentskab) i en saadan Grad, at ethvert blot nogenlunde skikkeligt Menneske med Afsky maatte vende sig bort derfra, ja, i en saadan Grad, at den hele offenlige og private Tilstand, som en Tidsaldrenes Don Juan, i Lighed med Sevillas berømte Legendehelt, maatte kyles ned i Afgrunden, mens

den franske Revolutions Tordenbrag rensede den forpestede Atmosphære.

Vi have gjentagne Gange sagt: Molières Don Juan, og derved paa en Maade allerede udhævet den store Forskjel mellem hans Behandling af den velbekjendte katholske Legende, der, ligesom dens protestantiske Medbeiler, Faustsagnet i Tydskland*), hviler paa en historisk Grund, og alle tidligere og senere Behandlinger af det mærkelige Sujet, der, paa Molières Tid, var saa populært, at det havde lagt Beslag paa alle smaa og store Theatre i Spanien, Italien og Frankrig, og at der Intet er til Hinder for at tro den Anekdote, som fortæller os, at nogle Medlemmer af Molières Truppe pinede og plagede ham for en „Don Juan", og med Vold og Magt vilde have Kommandantens Statue ogsaa paa deres Theater, der ikke burde staa tilbage for de andre Theatre i Paris, paa hvilke Don Juan blev opført i tre forskjellige Sprog (Fransk, Spansk og Italiensk) og i en Masse af forskjellige Bearbeidelser,

*) Faustsagnet skrev sig vel oprindelig fra Munke, der beskjæftigede sig med at gjøre Afskrifter, og som i Fortvivlelse over den ny Opfindelse med at trykke Bøger, lod en af Kunstens første Opfindere forsværge sig til Fanden, for af ham at lære det Helvedes Arbeide, der snart skulde udbrede Bibelen. Men Sagnet antog meget hurtigt en protestantisk Karakter, mens Bogtrykkersværten og Munketraditionen forglemtes og Helten avancerede til at blive en lærd Mand, en berømt Doktor, der, paa sin Saligheds Bekostning, vilde tilegne sig al Verdens Visdom og Kundskab. Det greb Gemytterne i Tydskland, som Don Juan-Legenden havde grebet dem i det katholske Spanien, og der var neppe noget Marionet- eller Fjælebods-Theater, hvor man ikke i forrige Aarhundrede opførte den berømte Besværgelsesscene, som i Gøthes Barndom satte hans Fantasi i saa stærk Bevægelse, at han i circa tredive Aar maatte vedblive at forarbeide det modtagne Indtryk, og at overføre sin egen stræbende Aands rastløse Møie og Begjær paa det gamle Sagn, indtil dette, beaandet af hans mægtige Genius, fremstod i den fornyede Skikkelse, som vi alle kjende og beundre. — Hvor populært det oprindelige Sagn har været, ses blandt Andet af Holbergs Yttring om Doktor Faustus og Finkeridderen.

der mer eller mindre sluttede sig til den gamle spanske Original «el Burlador de Sevilla o Convidado de piedra», som hyppig blev givet af Josef de Prados, eller rettere, Dronningens spanske Truppe, og som Molière sandsynligvis oftere har set.

Det er naturligvis ikke her Stedet til at fordybe sig i en Analyse af de mangfoldige Don Juan-Behandlinger, der, lige fra Middelalderens Klosterlegende til Byrons mærkelige, desværre ufuldendte Digtning, have sat saa mange Øine og Øren og Hjerter i Bevægelse. Derimod tro vi, at det ikke vil være vore Læsere uvelkomment, om vi kaste et rigtignok kun flygtigt Blik paa de første Elementer til den dramatiske Figur, der, som en Inkarnation af Ungdom, Skjønhed og Livsmod, smykket med alle Fødselens, Stillingens og Opdragelsens bedste Gaver, giver sig den umættelige, sandselige Nydelse i Vold og dermed hjemfalder til Helvede, akkurat ligesom dens Modsætning „Faust", idet han vil overskride de for den menneskelige Aand afstukne Grændser, trods sin ædle, ophøiede Natur, hvirvles hen mod den Afgrund, fra hvis dæmoniske Magter vor deltagende Beundring hverken mægter eller vover at befri ham. De to Skikkelser, eller maaske rettere, de to Myther, udfylde hinanden, og mens de, gjennem Aarhundreder have repræsenteret de to store Afveie, der friste den høit Begavede, ere de blevne saa populære, at de, alt længe førend Digtekunsten, Musikeu og Filosofien bemægtigede sig dem, have gjort et stærkt og dybt Indtryk paa Menigmand, et Indtryk, som andre Sagn og Begivenheder vel for en Tid have kunnet fortrænge, men som stedse, ved given Leilighed, dukker op paany i hele dets Styrke.

Familien Tenorio, en af Sevillas fireogtyve gammelkristelige*) Adelsfamilier, existerer (efter spanske Udsagn)

---

*) Den store Forskjel, som Spanierne gjøre mellem «un cristiano viejo» og «un cristiano nuevo», er bekjendt. For at være en ægte gammel Christen udfordres der, at der aldrig ved Giftermaal er kommen en Draabe maurisk Blod

den Dag idag i Sevilla. Et Medlem af denne Familie, Søn af Kong Alfonzo af Kastilien og Leons første Kammerherre, Don Diego Tenorio, dræbte virkelig henimod Midten af det 14de Aarhundrede en høitstaaende og høithetroet Adelsmand, Don Gonzalo de Ullão paa en natlig Expedition, hvis Hensigt var at gjøre et Don Juan-Besøg hos bemældte Herres smukke Datter, der, efter hendes Faders Død, lod sig indvie til Nonne og skjænkede alt sit Gods til et Franciskanerkloster, i hvis Kirke hendes Familie eiede et Kapel, hvori nu ogsaa Don Gonzalo de Ullãos jordiske Levninger bleve nedsatte ved hans Forfædres, under et prægtigt Marmormonument, blandt hvis Piller hans Rytterstatue, der siden er bleven saa berømt som Kommandantens Statue, figurerede. Don Juans Fader, der besad stor Indflydelse ved Hoffet, fik Sagen, der ikke vakte synderlig Opsigt, i de Tider, da det ikke kom an paa et Mord eller en Tvekamp mer eller mindre, bilagt saaledes, at Sønnen slap fra den med en temporær Forviisning fra Sevilla og Hoffet. Men da han, efter utallige Eventyr under denne Forviisning, der har givet Folkefantasien vidt Spillerum for hans Bedrifter, endelig vendte tilbage til Sevilla, drev han sit Uvæsen dersteds saa vidt at Franciskanermunkene, efter at have ført flere forgjæves Klager til Kongen over den unge Galning, besluttede at gjøre en Ende paa hans Optøier. Han blev, under Paaskud af et Stævnemøde, lokket hen i Klosterkirken og kom aldrig ud igjen af samme.

Indtil dette Punkt er der slet ingen Dissens i Beretningen om Don Juan og heller ingen Grund til at betvivle dens historiske Rigtighed. Men da Munkene skulde give en Forklaring over hans Forsvinden i deres

ind i Familien, og at denne, ikke blot i de nærmeste Generationer, men lige op til Christendommens første Indførelse i Spanien, nedstammer fra spanskfødte Christne. Alle de mange Descendenter af de Maurere, som efter Granadas Erobring bleve i Spanien, og efterhaanden antog den kristelige Religion, kaldes: «cristianos nuevos».

Kirke, er der sandsynligvis opstaaet nogen Uoverensstemmelse i Meningerne, om, hvad der skulde siges og hvilken Fortælling, der bedst egnede sig til at tilfredsstille hans Slægt, som naturligvis vilde vide, hvad der var bleven af ham. Efter en af disse Fortællinger har han i Klosterkirken havt et Syn, der forestillede en storartet Begravelse. Paa hans Spørgsmaal om, hvem det var, der blev begravet, lød Svaret: „Don Juan Tenorio", et Svar, der gjorde saa stærkt et Indtryk paa ham, at han strax besluttede at blive i Klosteret og gjøre Bod for sine Synder, hvilken Beslutning han skal have udført saa grundigt, at han døde under sine Bodsøvelser som en Helgen: en Beretning, der vel maatte være høist beroligende for hans efterlevende Slægt, men som i Tidens Løb ikke har kunnet staa sig mod den anden Version om hans Endeligt, ifølge hvilken nogle Munke, der havde indfundet sig i Kirken for at bede, med Gru og Bæven vare blevne Vidner til, hvorledes Don Ullãos Statue, efter at være bleven spottet og haanet af Don Juan, der endogsaa havde holdt Maaltid og sunget Elskovsviser i Kirken, steg ned af Hesten, greb hans Haand og kylede ham ned i det Flammehav, som aabnede sig under Monumentet og truede med at fortære baade Kirke og Kloster, indtil Don Ullão, til stor Beroligelse for de ængstede Munke, atter besteg sin Marmorhest, og Alt vendte tilbage til den vanlige Orden, med Undtagelse af, at Don Juan var forsvunden i Flammerne.

Det var i den sidste Form, at Historien blev optegnet blandt Klosterlegenderne, og den Munk, der fra først af har digtet den og bragt den i Omløb, kan rose sig af at have kjendt sit Publikum. Den maatte, ifølge hele sit Anlæg, gjøre et uhyre Indtryk paa en spansk, eller maaske rigtigere, paa en katholsk Almue. Saadan et haandgribeligt Exempel paa den guddommelige Justits! Saadan en exemplarisk Straf paa et Medlem af den uantastelige og hovmodige Adel! Det var som grebet ud af Folkets Hjerte. Det stemmede saa godt overens med de Ridderromaner, Traditioner og Legender, i hvilke man levede og aandede,

at det selvfølgelig strax blev indført i Viser og rimede Fortællinger om Don Juan og hans skrækkelige Endeligt. Paa Gadehjørner, Torve og Markeder, ved alle Sammenkomster og Folkeforlystelser, bleve hans Bedrister som Herkules', i sin Tid, udmalede og forherligede i det næsten Utrolige, og det varede ikke længe, førend det, blandt Sydens gestikulerende Beboere, overmaade lette Spring fra den rent episke til den patomimisk-dramatiske Fremstilling, førte Don Juan-Mythen paa Rundreise gjennem alle spanske Provindser.

Det var Munken, Gabriel Tellez*), der første Gang foretog en egenlig kunstnerisk Behandling af den

---

*) Mere bekjendt under sit Forfatternavn: Tirso de Molina. Han var omtrent samtidig med Lope de Vega, levede først som Munk og siden som Prior i et Kloster i Madrid og omtales i et spansk Værk fra det 17de Aarhundrede paa følgende Maade: Hr. Broder Gabriel Tellez, Prior i vor Frue af Barmhjertighedens Kloster, lige stor som Prædikant, Theolog og Digter, har under det fingerede Navn, Tirso de Molina, skrevet en Mængde høist fortræffelige Komedier og Toledos Frugthaver («los Cigarales de Toledo», sandsynligvis et episk Digt).

Det er omtrent Alt, hvad der vides om ham i hans eget Fødeland, hvor hans Lystspil dog under hans Levetid udkom i fem tykke Qvartbind. Af denne store Samling har vist kun en forholdsvis meget ringe Del gjort sig gjældende udenfor Spaniens Grændser, men hvis man af de fire Stykker: «la prudencia en la muger», «Don Gil de las calzas verdes», «el burlador de Sevilla» og «Marta la piadosa», som vi have fundet i en udvalgt Samling af spanske Theaterstykker, tør danne sig et Begreb om Forfatteren i hans Helhed: saa faar man en meget stor Interesse for den stille Klosterbroder, der med særlig Forkjærlighed synes at have beskjæftiget sig med at dramatisere Legender og Episoder af den gamle spanske Historie. Midt i den noget trættende Bredhed, hvoraf idetmindste de fire ovennævnte Stykker: „Forsigtigheden hos en Qvinde", „Don Gil med de grønne Pantalons", „Forføreren (egenlig Galfrandsen, Spøgefuglen) i Sevilla" og „den barmhjertige Marta", lide, overrasker han os pludselig med en eller anden høist effektfuld, dramatisk Situation og for her at holde os til det Stykke, som har fremkaldt denne Notitse, «el burlador de Sevilla», saa ere de to Scener mellem Don Juan

gamle Klosterlegende, hvis oprindelige Elementer han atter fremdrog og omskabte til et treakts Lystspil, el Burlador de Sevilla, et Stykke, der med Lynets Fart bragte Don Juan-Mythen til Italien, hvor Commedia dell'arte bemægtigede sig Stoffet, et Stykke, der er bleven os høist mærkværdigt som Grundlaget for alle nyere Don Juan-Bearbeidelser, lige fra Molière til vor Tid, og som besidder nogle saa gribende pathetiske Scener, at det, tiltrods for den Bredhed, hvormed det er anlagt, for den Masse Personer, som optræde deri, og den høist naive Maade, paa hvilken Don Juans Eventyr, Forklædninger og quasi Ægteskaber, gjentage sig, dog, den Dag idag, kan læses med stor Interesse.

Dette Stykke gik med den før nævnte spanske Truppe over Pyrenæerne til Paris, hvor Italienerne alt længst havde opført det som en Farce, hvis egenlige Hovedperson, Arlekino, ikke alene undskylder Don Juans Optøier for Kongen, med hans Herres store Ungdom, der maa have Tid til at rase ud; ikke alene ved de natlige Stævnemøder, balancerer en Lygte paa sin Kaardespids og, ved det berømte Aftensmaaltid, af Skræk over Kommandantens Komme, slaar Kolbøtter baglængs, uden at spilde en Draabe af det fyldte Vinglas, som han holder i Haanden: men som ogsaa — hvad der har større Interesse for os — er første Opfinder af den os fra Operaen „Don Juan" saa velbekjendte Navneliste, som han ikke nøiedes med at opremse, men hvis ene Ende han kastede ud blandt Publikum med Forespørgsel, om Ingen havde en Kone, Kjæreste eller Søster, hvis Navn figurerede paa denne interessante Liste. Arlekino varierede naturligvis sine Lazzi*) ved Aftensmaaltidet paa utallige Maader, alt

og Kommandanten, den første i Don Juans Hjem, den anden i Sevillas Kathedralkirke, anlagte og skrevne med en saa magisk og gribende Virkning, at vi kun af Aandescenerne i Shakespeares Hamlet mindes at have modtaget et lignende Indtryk.

*) Latterlige Gebærder. Ordet er blevet et staaende Udtryk for alle Arlekinos, Pierrots, Scaramuccios og lignende komiske

som Publikums øieblikkelige Stemning opfordrede ham dertil, men Kommandantens Statue og Helvedets Ildhav var den ufravigelige Slutning, under hvilken man hørte Don Juans jamrende Spørgsmaal fra Dybet, om uaar disse Pinsler vilde ende, et Spørgsmaal, som Djævlene pligtskyldigst under Haanlatter besvarede med: „Aldrig" *).

Der er ingen Tvivl om, at Molière har kjendt baade «el burlador de Sevilla» og Italienernes Farce. Ved at gjennemlæse hans Stykke og, Scene for Scene, sammenligne det med de ovennævnte, vil man finde mangt et Sted, der minder om Tirso de Molinas Pathos og om ArlekinosRæsonnementer. Men disse Ligheder have alligevel ikke stort at betyde, thi Molière har taget Sagnet og hævet det ud af den naive og folkelige Tilværelse, i hvilket det, trods de mange Bearbejdelser, lige indtil hans Tid havde levet, over i en reflekteret og filosofisk Sphære. Det har, under hans Behandling, mistet en stor Del af sin umiddelbare Tillokkelse for Menigmand. Til Gjengjæld har det vundet, baade i Styrke og Omfang og er bleven gjennemvævet med psychologisk udarbeidede Karakterskildringer, der ere tagne af alle-Samfundsklasser. Det er ikke Sevillalegendens Helt, denne Inkarnation af Lidenskab og Letsind**), som Molière gjør os bekjendt med. Hans

---

Maskers ikke foreskrevne, stumme Mellemspil, der udgjorde en af de italienske Farcers store Tiltrækningspunkter for den lavere Del af Publikum.

*) Farcen endte med følgende Repliker:

Placatevi d'Averno
Tormentatori eterni!
E dite per pietade
Quando terminaran questi miei guai?

Coro.

Mai.

**) Hos hvem der hverken i Legenden eller i «el burlador de Sevilla» er Spor af Fritænkeri. Han er tvertimod en god Katholik, der blot mener, at det er tidsnok at omvende sig, naar han engang bliver gammel. Saavel de Spørgsmaal,

Don Juan er ikke spansk, men ægte fransk. Det er hans Samtids fordærvede Adelsmand, som han lader optræde i den glimrende Skikkelse, der gjør hans Laster farlige. En Forfører af første Skuffe, en Fritænker af Profession, der hverken tror paa Himmel eller Helvede, et Ødeland, der ønsker, at hans Fader vil skynde sig med at dø, for at han desfør kan arve ham, den forladte Elviras spottende Husbond, hvis første Bemærkning, ved at gjense den saa skammeligt Bedragne, angaar det Upassende i, at hun kommer ind i sin Reisedragt, udrustet med en høi Grad af Tapperhed og ridderligt Mod, med uimodstaaelig Skjønhed og store Talegaver: saaledes er Molières Don Juan, hvis Indbegreb er givet i Sganarels før citerede Yttring: un grand seigneur, méchant homme, est une terrible chose. Molière tog denne Figur lige ud af Livet, og satte den ind i det spanske Sagn, der afgav et ypperligt Vehikel for hans Ide og dertil havde den Fordel at være meget popnlært.

Men dersom Molière har stolet paa, at denne Sujettets Popularitet skulde komme hans, tilvisse noget vovelige Arbeide tilgode, saa har han forregnet sig. Han var sluppen nogenlunde helskindet fra at angribe de latterlige Hoffolk, les Marquis de Mascarille, som man havde døbt dem. Men den glimrende Forfører, Fritænkeren, Atheisten, Don Juan, der i Molières Fremstilling af ham, havde berørt saa pinlige Strænge, vakte en Forfølgelse, mod hvis Raseri det ikke var let at værge sig. „Tartuffe" var bestandig i Lufteu, og „Tonsuren", der var klog nok til ikke at røre ved det Sted i Stykket, hvor Molière benytter sig af Don Juans Omslag til Hykleri for at faa Publikum sagt, hvad han, i Anledning af Forbudet mod Tartuffe, øn-

---

som han gjør Kommandantens Statue ved det første Aftensmaaltid, som hans Bøn om en Skriftefader ved det Maaltid, Kommandantens Statue giver ham i Kirken, bevise tilstrækkeligt, at han ikke, som Molières Don Juan, hører til de vantro Fornegtere.

skede at faa sagt offenlig: kastede sig over Scenen med den fattige Mand, der før vil sulte ihjel end forsynde sig ved at bande, og betegnede denne Scene som saa ugudelig, at Molière saae sig nødt til at udelukke den, allerede ved den anden Opførelse af Stykket. Det er først i vort Aarhundrede, næsten halvandethundrede Aar efter Molières Død, at denne mærkelige Scene er bleven gjenindsat paa sin Plads i tredie Akt. Det maa have været haardt for Molière at skulle opføre sin Don Juan uden det Sted, der, efter vor Formening, udgjør hans Karaktertegningers psychologiske Glandspunkt, uden det eneste Sted, hvor Don Juan maa give Kjøb, hvor han ligesom finder sin Mester, det Sted, til hvis dramatiske Modsætning mellem den rige Adelsmand og den fattige Betler, der paa en saa besynderlig Maade byde hinanden Spidsen, maaske intet andet Stykke kan opvise Magen. Idet den fattige Mand gaar seirende ud af Fristelsen og Don Juan ender med at sige: Nok, nok, jeg giver Dig den (Lonisdoren) for Menneskehedens Skyld, falder der som en uhyre Byrde af Tilskuernes Hjerte, og vi glæde os over at se Don Juan med ridderligt Mod, ile afsted, for at hjælpe Elviras Broder i den ulige Kamp, mens vi uvilkaarligt gyse ved at tænke paa, hvilke Evner og Kræfter, der skulle gaa tilgrunde i ham, der, trods al Anstrængelse, dog endnu ikke har kunnet udslette Menneskeheden af sin Bevidsthed, i ham, der dog ogsaa engang er bleven skabt i Guds Billede.

Dette store dramatiske Moment gaar aldeles tabt, naar Scenen mellem Don Juan og den fattige Mand borttages. Men Molière maatte finde sig deri, som i saa meget andet, mens Don Juan paa en Maade blev Tartuffes Syndebuk. Saalænge det sidste Stykke, ikke blev opført, kunde man heller ikke godt angribe det, i det mindste ikke paa den knusende Maade, som man ønskede*). Man havde fra først af haabet at kunne

*) Le curé de Barthélemys Skrift mod Tartuffe, eller rettere mod Molière, der fremkaldte hans første Ansøgninger til

tilintetgjøre det farlige og træffende Genrebillede i dets Fødsel, og maatte nu ærgre sig over, at det gjorte Forbud blot skærpede Publikums Lyst til at se det mærkelige Stykke, der blev forelæst hos alle de fine og store Folk, og om hvilket der cirkulerede de besynderligste Rygter. Der var for Øieblikket Intet ved den Sag at gjøre. Men med Don Juan forholdt det sig anderledes. Ham kunde man komme tillivs. Han havde faaet et syndigt Navn og han fik en syndig Modtagelse, mens man gjorde Molière ansvarlig for alle sin Helts Yttringer, som om disse havde været hans egne personlige Meninger og Anskuelser, for hvilken han burde dømmes til Baal og Brand. Blandt de Skrifter, der udkom mod dette Stykke, som, trods al den skarpe Kritik, fyldte Huset hver Aften, er der et af en Hr. de Rochemond, som har faaet en vis Berømthed ved den fanatiske Iver, hvormed det bryder Staven over hele Molières Virksomhed, og dømmer ham til at dele Skjæbne med Don Juan. Det havde nu mindre at betyde, da der ogsaa hævede sig endel, rigtignok anonyme Stemmer til Forsvar for Molière. Værre var det, at Stykkets Trykning blev forbudt, og at man vedblev at stryge det ene Sted efter det andet, fornden den omtalte Scene med den Fattige, til hvilken Molière skal have taget Initiativet af en lille Begivenhed i hans eget Liv, som vi her ville meddele.

Paa Veien ind til Paris fra et Landsted, som han havde leiet i Auteuil, for der at søge en temporær Hvile fra sit Livs uhyre Anstrængelser, havde han nemlig en Dag givet en forbigaaende Betler en Almisse. Molière, der, som utallige Træk i hans Liv bevidne det,

---

Kongen om at hæve det gjorte Forbud, og tillade hans Stykke at bevise, hvor ugrundet Præstens forfærdelige Anklager vare, havde vel alt dengang forladt Pressen. Men da Tartuffe hverken var trykt eller opført, og Pluraliteten af Folk kun kjendte Stykket af Rygter, kunde dette Skandskrift, der var beregnet paa at skræmme Publikum, ingen rigtig Indgang finde, uden i „Tonsurens“ egne Kredse.

var overordenlig godgjørende og menneskekjærlig, bemærkede kort efter, at den Fattige vedblev at løbe efter hans Vogn, som han forgjæves anstrængte sig for at naa. Han gav Kudsken Ordre til at holde, og spurgte den fattige Mand, hvad han ønskede. „Herren er af Vanvare kommen til at give mig et Guldstykke, istedenfor en Skilling", svarede denne, „og her bringer jeg det tilbage". „Der har Du et endnu, min Ven," sagde Molière og rakte ham en ditto Louisdor, „behold dem begge to". Derpaa vendte han sig til Chapelle, som sad hos ham i Vognen, og som har opbevaret os dette lille elskværdige Træk af den store Digter, og udbrød: „Hvor Pokker er det dog, at Dyden forputter sig!"

Molière har i den ovenomtalte Scene i Don Juan foreviget den fattige Betler fra Auteuilveien, hvis Redelighed havde gjort et saa stærkt Indtryk paa ham. Men dette er intet enestaaende Exempel paa, hvorledes hans mærkelige Jagttagelsesevne opfattede og gjengav Alt, hvad Livet bragte ham, det Ubetydelige, som det Betydelige, det Lystige som det Ulystige, saa at man, uden Overdrivelse kan sige, at hver stor og lille Begivenhed, der mødte ham, fik sin Plads blandt de mangefarvede Stene, i det Kaleidoskop, som han uafbrudt dreiede og hvis vexlende Figurer han indblæste Virkelighedens Liv og Fylde. Det er ingen ringe Fornøielse vi føle, naar vi, idet vi gjennemgaa Molières Værker og fordybe os i Analysen af hans Karakter- og Sædemalerier, gjenfinde saa mangt et Træk af Digterens eget Liv og spore de lønlige Skjæbnetraade, som den store Dramatiker med lyrisk Lethed og episk Troskab har vidst at indvæve i sine Figurer og Scener.

Dog tilbage til Don Juan, der, efter tretten Gange at have fyldt Huset, pludselig forsvandt fra Repertoiret*), paa hvilket det, først efter Molières Død, blev

*) Det antages, at et privat yttret Ønske af Kongen, der af Molière naturligvis maatte betragtes som en Befaling, var Aarsagen til denne pludselige Henlæggen af et Stykke, paa hvis

gjenoptaget i en versificeret Bearbeidelse af Thomas Corneille*), der kaldtes „Molières Don Juan, versificeret og med nogle Forandringer". Senere blev det atter opført med Molières egen Tekst, dog bestandig under skarp Censur, der yttrede sin Myndighed, ikke blot med de mange Strygninger, men ogsaa med høist vilkaarlige Befalinger, om at udelade denne eller hin Replik, som paa mindre behagelig Maade overraskede Skuespillerne paa deres Prøver, ja endogsaa under Stykkets Opførelse. Da man ikke kunde udgive dette i Paris, maatte man lade det trykke i Holland, og det er først vort eget Aarhundrede, der har gjenindsat det, i dets oprindelige Form, blandt Molières Værker og paa Théatre français' Repertoire, fra hvilket det sandsynligvis aldrig vil forsvinde, saalænge den franske Scene sætter sin største Ære i at kunne opføre Molières Stykker og bevare de Traditioner, der knytte den til Frankrigs udødelige Komiker.

Der siges, at Ludvig den Fjortende ikke yndede Don Juan-Sujettet, hverken i den ene eller i den anden Behandling, og at han havde imod den sandselige Fremstilling af den Stykkets Helt overgaaende Straf. Vist er det, at dette Stykke, ikke som Molières øvrige blev opført i Versailles. Dertil kunde der nu rigtignok være ganske andre Grunde. Selv for den Konge, der havde sagt: «l'état, c'est moi», og som i Gjerningen havde bevist sit Udsagns Rigtighed, var Stillingen ingenlunde let, thi han kunde jo dog ikke godt lægge sig ud med hele den Geistlighed, der havde svoret Molière et fanatisk Had. Kongen kunde nok ignorere Hr. de Rochemonds salvelsesfulde Formaninger om ikke at lade sig og Frankrig fordærve af den ugudelige Molière. Han kunde le af velærværdige Hr. Pastor de Barthélemys forfærdelige Skandskrift over Tartuffe, som den gode Mand, uden at huske paa, at Kongen gjentagne Gange havde set dette Stykke med Fornøielse, havde havt den Frækhed selv at overrække til Majestæten,

Indstudering og Iscenesættelse Palais Royals Truppe havde anvendt megen Flid og betydelige Udgifter.

*) Den store Tragediedigters yngre Broder.

med Begjæring om at faa Forfatteren exemplariter afstraffet. — Det kunde Altsammen gaa. Men Kongen hverken kunde eller vilde eller burde lade være at tage Hensyn til Bossuet*), der, vi sige det med et Suk, desværre ogsaa havde ladet sig paavirke af Tidens bornerede Anskuelser, og hvis Indflydelse, navnlig hos begge de spanskfødte Dronninger, var stor nok til at sætte disse Damers respektive Samvittigheder i en vis Uro, med Hensyn paa Molière, hvem de i Grunden yndede, og hvis Virksomhed som Kongens Festmester man slet ikke kunde undvære. Det var i Sandhed ikke lette Forhold, hverken for Kongen eller for Digteren.

Men midt under alle de heraf følgende Konflikter, midt under det Interdikt, som Ludvig den Fjortende, for den kjære Husfreds Skyld, maatte lade hvile paa Tartuffe**), vedblev Kongen privat og offenlig at give Molière det ene Bevis efter det andet paa sin personlige og paa sin kongelige Gunst. Han havde i sin Tid besvaret Monsleurys Forsøg paa at plette Digterens borgerlige Ære, med at staa Fadder til dennes første Barn. Han besvarede nu de Herrer Rochemonds og Barthelemys Bandsættelser, med at tildele Molières Truppe Prædikatet „Kongelig“ ***), med at sikre

---

*) Jaques Bénigne Bossuet, f. 1627, d. 1704, en udmærket Theolog og Taler, der dengang blev betragtet som Frankrigs første Geistlige, til hvem Kongen havde betrot Dauphins Opdragelse. Hans «Oraisons funèbres» «Discours sur l'historie universelle» osv., nyde endnu en høi Grad af Anseelse, baade for ophøiede Tanker og et kjernekraftigt, skjønt Sprog. Som Repræsentant for den allerstrengeste Katholicisme stod han bestandig i Opposition til den mildere, og os Protestanter mere tiltalende Fenelon, Telemaks bekjendte Forfatter.

**) Der, mærkelig nok, slet ikke er en geistlig Person, men blot en Hykler.

***) Den havde hidtil spillet under Titel af „Monsieurs Truppe“ men Monsieur (Hertugen af Orleans) der ved Molières Ankomst til Paris, havde tilsagt ham og hans Truppe en Pension, gjorde sig aldrig Uleilighed med at huske paa at

den et fast aarligt Tilskud, og med at fordoble Molières Pension.

Molière takkede Kongen for al denne Godhed og Beskyttelse ved, for et Øieblik, atter at vende sig fra de alvorlige Mesterværker, der have gjort ham udødelig, til et af de lette og lystige Divertissements-Stykker, der altid kunde være sikker paa at vinde Kongens og Hoffets udelte Gunst, og der nu — som vi i vor næste lille Afhandling skulle vise — lagde et foreløbigt Plaster paa de af Don Juan- og Tartuffe-Konflikterne slaaede Saar.

---

betale denne. Det var et stort Fremskridt at blive „Kongens Truppe", netop i dette Øieblik, da to Hovedværker ingenlunde svarede Regning, og Molières Fjender hoverede over Palais Royal-Theatrets Uheld.

Personerne:

Don Juan, Søn af Don Louis.

Sganarel.

Elvira, Don Juans Gemalinde.

Gusman, Elviras Staldmester.

Don Carlos, } Elviras Brødre.
Don Alonzo, }

Don Louis, Don Juans Fader.

Franciscus, en fattig Mand.

Charlotte, } Bønderpiger.
Mathurine, }

Pjerrot, Bonde.

Kommandantens Statue.

La Violette, } Don Juans Tjenere.
Ragotin, }

Hr. Dimanche, Kjøbmand.

La Ramée, Slagsbroder.

Don Juans Følge.

Don Carlos og Don Alonzos Følge.

Et Spøgelse.

Handlingen foregaar paa Sicilien.

Første Akt.

Theatret forestiller en Sal i et Palads.

Første Scene.

Sganarel. Gusman.

Sganarel (med en Tobaksdaase i Haanden).

Tiltrods for Alt, hvad Aristoteles og hele Filosofien kan falde paa at sige, saa er der Intet i Verden, som kan lignes ved Tobak. Man kan kalde den de honette Folks Passion, og Den, som lever uden Tobak, veed slet ikke, hvad det er at leve. Det er ikke blot dens Funktion at rense og forfriske den menneskelige Hjerne, nei den forstaar ogsaa at opdrage Folk. Den lærer Belevenhed. Har Du ikke bemærket, hvor høfligt Tobaksforbrugerne bære sig ad mod Alle? Hvor glad er man ikke, ved at kunne byde den, tilhøire og tilvenstre, hvor man saa end befinder sig! Ja, man venter ikke engang til den bliver forlangt; man imødekommer Folks Ønsker, og det er baade vist og sandt, at den indgyder dem, der stadig bruge den, Dyds- og Æres-Principer. Dog nok om den Materie! Lad os komme tilbage til Det vi talte om. Du siger altsaa, min kjære Gusman, at Donna Elvira, Din Frue, er bleven saa forbauset over vor Afreise, at hun lige strax er rykket i Felten efter os, og at hendes stakkels Hjerte, hvorpaa min Herre desværre har gjort et altfor stærkt Indtryk, ikke kan slaa sig til Ro, men driver hende til at søge os her? Skal jeg, her imellem os, sige Dig min Mening? Jeg er bange for, at hendes Kjærlighed vil blive meget slet lønnet, at hendes Reise hid vil være aldeles spildt, og at I følgelig lige saa gjerne kunde være bleven hjemme.

Gusman.

Men hvorfor tror Du det? Siig mig engang, Sganarel, hvorpaa Du grunder en saa ildevarslende Frygt? Har Din Herre maaske aabnet sit Hjerte for Dig, og betroet Dig, at det var af Kulde mod min Frue, at han saa pludselig forlod hende?

Sganarel.

Nei, men jeg forstaar en halvqvæden Vise, og uden at han endnu har sagt mig et Ord derom, tør jeg vædde paa, at det hænger saaledes sammen. Det er jo muligt, at jeg tager feil, men jeg har ellers endel Erfaringskundskab i de Sager.

Gusman.

Hvorledes? Du tror, at Utroskab, er Aarsag i hans Afreise? Du tror, at Don Juan i den Grad er istand til at krænke Donna Elviras rene Kjærlighed?

Sganarel.

Han er saa ung endnu og det falder ham svært . . .

Gusman.

En Mand af hans Stand skulde kunne opføre sig saa nedrigt.

Sganarel.

En Mand af hans Stand, siger Du? Det Ræsonnement er noget grønt. Hvad skulde hans Stand vel hindre ham i at gjøre?

Gusman.

Men han har jo selv, af egen fri Drift, forpligtet sig til Donna Elvira, ved Ægteskabets hellige Baand?

Sganarel.

Ak, min stakkels Gusman, min kjære Ven, Du veed kun lidt endnu, hvad Don Juan er for et Menneske.

Gusman.

Nei, deri har Du Ret. Jeg veed sandelig ikke, hvad Slags Menneske han er, hvis han kan begaa slig en Troløshed. Jeg begriber ikke, hvorledes han, efter saamange Udbrud af Kjærlighed og Utaalmodighed, efter en saa paatrængende Hyldest, saa mange Løfter, Bønner, Suk og Taarer, saa mange lidenskabelige Breve, saa mange brændende Forsikringer og dyre Eder, saa megen Henrykkelse og saa megen Heftighed, som han har udvist, og som endogsaa har bragt ham til, i sin Lidenskab, at sprænge et Klosters hellige Mure, for at faa Donna Elvira i sin Magt: Jeg begriber ikke, siger jeg, hvorledes han efter alt Dette, kan have Hjerte til at forlade hende.

Sganarel.

Da kan jeg begribe det, uden Hovedbrud. Dersom Du kjendte Fyren saa godt, som jeg, vilde Du vide, at det just ikke falder ham vanskeligt. Jeg siger ikke, at han har skiftet Sind mod Donna Elvira. Derom har jeg endnu ingen Vished. Du veed, at jeg, efter hans Ordre, afreiste noget tidligere end han selv, og siden han kom hid, har han slet ikke talt med mig. Men jeg kjender ham, som sagt, og her, inter nos, vil jeg af Forsigtighed, underrette Dig om, at Du, i min Herre, Don Juan, ser den største Kjeltring, som nogensinde har gaaet paa Guds grønne Jord, en Galuing, en Hund, en Djævel, en Tyrk, en Kjetter, som hverken tror paa Himmel eller Helved, hverken paa Helgen, Gud, eller Varulv, der lever som et Dyr, et epikuræisk Svin, en sand Sardanapal: der lukker Øret for enhver christelig Indvending, man kan gjøre ham, og foragter alle Troens Artikler, som tomme Sæbebobler. Du siger, at han har ægtet Din Frue. Tro mig, for at tilfredsstille sin Lidenskab, havde han gjerne ægtet Dig med, ja hendes Hund og Kat ovenikjøbet. Det koster ham ikke det Mindste at indgaa et Giftermaal. Han bruger ingen anden Fælde til at fange de Skjønne i: han gifter sig med dem glat væk tilhøire og tilvenstre. Frue, Frøken, Borgerpige, Bondepige*): Intet er ham for varmt eller for koldt, og dersom jeg skulde sige Dig Navnene paa alle dem, han har ægtet rundt omkring i Verden, vilde Dagen gaa tilende, forend jeg blev færdig med den Remse. Du staar forbauset og skifter Farve ved den Tale, og dog giver den kun en mat Skygge af min Hr. Don Juan, thi for at fuldende hans Portræt, behøves der ganske andre Penselstrøg end mine. Lad det være Dig nok, at Himlens Vrede bestemt engang vil slaa ham, at jeg heller vil falde i Djævelens Hænder end i hans, og at jeg daglig er Vidne til saa mange Afskyligheder, at jeg vilde ønske han var, jeg veed ikke hvor. Men en stor Herre, som er en Skurk, er en skrækkelig Ting: Jeg maa være ham tro, tiltrods for Alt, hvad jeg har imod ham; Frygten for ham maa erstatte Iveren; den lægger Tømme paa mine Følelser, og bringer mig undertiden til at bifalde det, som jeg i min Sjæls Inderste afskyr. Der kommer han. Lad os skilles ad. Hør dog endnu et Ord. Jeg har betroet Dig min oprigtige Mening. Den er maaske sluppen mig lidt vel hurtigt ud af Munden; men dersom Du giver ham mindste Nys, om hvad jeg har sagt, saa paastaar jeg glat væk, at Du lyver.

---

*) Molière har ikke paa dette Sted gjort Brug af den berømte Navneliste, som paa hans Tid figurerede i alle de italienske og franske Don Juan-Farcer, sandsynligvis fordi han ikke har villet forstyrre sit Stykkes høist alvorlige Exposition med et Theaterspil, der dengang mindede om Arlekins Tastenspillerkunster og Lazzi, et Theaterspil, som først senere, ved Hjælp af Mozarts Musik, er bleven hævet op i en høiere Sphære.

Anden Scene.

Don Juan. Sganarel.

Don Juan.

Hvad var det for en Mand, Du talte med? Jeg synes, at han lignede den gode Gusman hos Donna Elvira.

Sganarel.

Ja, deri synes De nok omtrent rigtigt.

Don Juan.

Hvorledes? Er det ham?

Sganarel.

Ham selv.

Don Juan.

Hvorlænge har han været her i Byen?

Sganarel.

Fra igaaraftes af.

Don Juan.

Og hvorfor er han kommen?

Sganarel.

Herren maa vel omtrent kunne slutte Dem til, hvad der har bragt ham hid.

Don Juan.

Sandsynligvis vor Afreise.

Sganarel.

Den gode Mand føler sig ganske krænket deraf, og spurgte mig om Grunden dertil.

Don Juan.

Naa! Og hvad har Du saa svaret ham?

Sganarel.

At De Intet havde sagt mig derom.

Don Juan.

Men hvad er Din private Mening desangaaende? Hvad tænker Du om den Sag?

Sganarel.

Hvad jeg tænker? Ja, Herre, uden at ville gjøre Dem Uret, saa tror jeg, at De har en ny Kjærligheds-Historie i Hovedet.

Don Juan.

Tror Du det?

Sganarel.

Ja.

Don Juan.

Paa Ære, Du har Ret. En anden Gjenstand har fordrevet Donna Elvira af mine Tanker.

Sganarel.

O jeg kan min Don Juan paa mine Fingre. Jeg veed, at hans Hjerte er den største Landløber af Verden. Det morer sig med at streife omkring i alle mulige Retninger, og kan slet ikke udholde at blive paa et Sted.

Don Juan.

Men siig mig engang, finder Du ikke, at jeg har Ret i at bære mig saaledes ad?

Sganarel.

Hm, min Herre . . .

Don Juan.

Hvorledes? Tal!

Sganarel.

De gjør naturligvis Ret deri, naar det behager Dem saaledes. Derimod lader sig Intet sige. Men dersom det ikke behagede Dem saaledes, var det en anden Sag.

Don Juan.

Tal frit! Jeg ønsker, at Du vil sige mig Din Mening.

Sganarel.

I det Tilfælde, Herre, vil jeg tage mig den Frihed at sige Dem rent ud, at jeg just ikke bifalder Deres Metode, og at jeg finder det meget hæsligt, at De saaledes forelsker Dem, tilhøire og tilvenstre.

Don Juan.

Hvorledes? Skulde man maaske forpligte sig til Troskab mod den første Gjenstand, som har indtaget os? Skulde man maaske for dens Skyld gjøre Afkald paa Verden, og ikke længer have Øie for nogen anden Skjønhed? En herlig Sag tilvisse! At sætte en falsk Ære i at være tro, at begrave sig i een Lidenskab, og fra sin Ungdom af være død for al den Deilighed, som man møder i Verden! — Nei, nei, den Bestandighed duer blot for Daarer! Enhver Skjønhed har Ret til at indtage os, og Den, der har giort det første Indtryk paa os, bør ikke berøve

alle de øvrige deres billige Krav paa vort Hjerte. — Mig henriver Skjønheden overalt, hvor jeg træffer den, og jeg overvindes let af den søde Vold, hvormed den lægger os i Lænker. Hvad gjør det, at jeg har givet mit Ord? Den Kjærlighed, jeg føler for den Ene, kan ikke forpligte mig til at gjøre Uret mod den Anden. Mit Blik er aabent for Alles Fortjenester, og yder Enhver den Hyldest og Skat, som Naturen forlanger. Mit Hjerte kan umulig holde Stand mod hvad der er elskværdigt, og saasnart et smukt Ansigt gjør Fordring paa mig, gav jeg det gjerne titusinde Hjerter, om jeg havde dem. De spirende Tilbøieligheder have, det maa jeg tilstaa, en uforklarlig Ynde, og Kjærlighedens bedste Fornøielse bestaar i Forandring. Der er en ubeskrivelig Sødhed i at betvinge en ung Skjønheds Hjerte, ved hundrede Opmærksomheder, ved Dag for Dag at gjøre smaa Fremskridt, ved med Heftighed, Taarer og Suk at bestride den uskyldige Blufærdighed, som har svært ved at overgive sig, ved, Skridt for Skridt, at betvinge alle de smaa Vanskeligheder, som man modsætter os, i at overvinde de Skrupler, hvori man sætter en Ære, og lempeligt at føre den Elskede til det attraaede Maal. Men naar Erobringen først er gjort, saa er der intet mere, hverken at sige eller at ønske, saa er alt det Interessante i den Lidenskab forbi, og man falder isøvn over en gjengjældt Kjærligheds døsige Ro, indtil en ny Gjenstand vækker vor Attraa og byder vort Hjerte en ny Erobrings tillokkende Ynde. Kort sagt, der er Intet saa sødt som at triumfere over en skjøn Dames Modstand, og jeg har, i saa Henseende, den samme Ærgjerrighed som Erobreren, der flyver fra Seir til Seir, og ikke kan beslutte sig til at indskrænke sine Ønsker. Intet kan standse min Attraas Voldsomhed. Mit Hjerte higer efter at forelske sig i den hele Jord, og som Alexander vilde jeg ønske, at der var flere Verdner, for at udstrække min Forelskelses Erobringer over dem alle.

Sganarel.

Men Gud forbarme sig! Hvor det gaar som det var smurt. Man skulde tro, De havde lært det udenad af en Bog.

Don Juan.

Hvad har Du at indvende derimod?

Sganarel.

Jeg har, min Tro, at indvende . . . Jeg veed ikke, hvad jeg skal sige, thi De dreier og vender Tingene paa en Maade saa det synes som om De har Ret, skjøndt det er vist, at De har Uret. Jeg havde Hovedet fuldt af de smukkeste Tanker, men Deres Tale har gjort mig ganske forvirret. Lad det nu fare! En anden Gang skal jeg opsætte mine Argumenter skriftligt, for desbedre at kunne disputere med Dem.

Don Juan.

Deri gjør Du vel.

Sganarel.

Men ellers vilde jeg gjerne spørge Herren, om den Talefrihed, De før gav mig, strækker sig saa vidt, at jeg maa have Lov til at sige Dem, i hvilken Grad det Liv, De fører, vækker Forargelse?

Don Juan.

Hvorledes? Hvilket Liv fører jeg?

Sganarel.

O et meget godt Liv! Som, for Exempels Skyld, at gifte sig engang hver Maaned . . .

Don Juan.

Kan Noget være behageligere?

Sganarel.

Nei, jeg indser nok, at det kan være meget behageligt, meget morsomt, og jeg kunde nok finde mig deri, dersom der ikke var noget Ondt deri. Men, min Herre, saaledes at drive Spøg med et helligt Mysterium, og . . .

Don Juan.

Bryd Dig bare om Ingenting! Det er en Sag, mellem Himlen og mig, som vi nok komme ud af, uden at Du tager Dig deraf.

Sganarel.

Men, Herre, jeg har sandelig altid hørt, at det er en farlig Spas, naar man gjør Nar af Himlen, og at de Ryggesløse aldrig ende godt.

Don Juan.

O Klodshoved, veed Du ikke, at jeg ikke gider høre paa Formaninger?

Sganarel.

Jeg taler ikke til Dem. Gud bevare mig derfra! De veed naturligvis bedst selv, hvad De gjør, De! Naar De Intet tror, saa har De Deres gode Grunde derfor, men der gives visse smaa Uforskammede i Verden, som ere ryggesløse, uden selv at vide hvorfor, som agere Fritænkere, fordi de tro, at det klæder dem godt, og dersom jeg havde en saadan Herre, vilde jeg sige ham lige i Øinene: „Hvor vover De saaledes at gjøre Nar af Himlen? Skjælver De ikke ved, saaledes at drive Spot

med de helligste Ting? Det klæder Dem rigtignok net, usle Jordorm, jammerlige Kryb som De er (jeg beder Dem huske, at det blot er sagt til den anden Herre) det klæder Dem net, at ville latterliggjøre Det, som alle Mennesker have Ærefrygt for! Mener De, at De, fordi De er af Adelsstand, fordi De har en smuk friseret blond Paryk, Fjær i Deres Hat, en rig galoneret Kjole og ildrøde Baand (husk endelig paa, at det ikke er til Dem, men den Anden, jeg taler til) mener De, at De derfor er et ypperligere Menneske, at Alt er Dem tilladt, og at man ikke tør sige Dem Sandheden? Lær af mig, som kun er Deres Tjener, at tidlig eller silde straffer Himlen de Ugudelige, at et ryggesløst Liv fører til en forfærdelig Ende, og at . . .

Don Juan.

Pst!

Sganarel.

Hvad har Herren at befale? Hvad vilde De sige mig?

Don Juan.

At en ung Skjønhed har indtaget mit Hjerte, saa jeg, lokket af hendes Ynde, er fulgt efter hende til denne By.

Sganarel.

Her var det just, at De, for et halvt Aar siden dræbte Kommandanten. Ængster De Dem ikke for Følgerne af hans Død?

Don Juan.

Hvad skulde jeg ængste mig for? Har jeg ikke dræbt ham godt?

Sganarel.

Jo, meget godt. Det var en stor Skam, hvis han klagede derpaa.

Don Juan.

Jeg har faaet Tilgivelse for den Sag.

Sganarel.

Det veed jeg. Men det er ikke sagt, at den Tilgivelse har slukket hans Venners og Paarørendes Harme, og . . .

Don Juan.

Lad os nu ikke tænke paa, hvad Fortræd, der mulig kan hænde, men blot paa, hvad der kan fornøie os. — Den unge Pige, jeg nys talte til Dig om, er forlovet og yderst indtagende. Hendes Brudgom har ført hende hid, for at holde sit Bryllup her. Hændelsen bragte mig i Bekjendtskab med dette unge Par,

nogle Dage før deres Reise. Aldrig har jeg før set to Personer være saa glade i hinanden, eller vise hinanden saa megen Ømhed. Den stærkt udprægede gjensidige Tilbøielighed bragte mit Sind i Bevægelse, ja, den slog mig lige paa Hjertet, saa min Kjærlighed dennegang er begyndt med Skinsyge. Jeg kunde ikke udholde at se dem saa lykkelige sammen. Harmen vakte Begjær, og jeg forestillede mig det som en herlig Spas at forstyrre deres Forhold, og tilintetgjøre den inderlige Hengivenhed, som saarede mit Æresponkt. Men hidtil har al min Anstrængelse været spildt og jeg maa ty til det sidste Middel. Denne Brudgom i egen Indbildning har idag isinde at fornøie sin Udvalgte med en Lysttur paa Havet. Jeg har i Stilhed, uden at fortælle Dig Noget derom, ladet Alt forberede til at tilfredsstille min Elskov. En lille Baad er parat, og jeg har tinget Folk, paa hvis Hjælp jeg kan stole. Saa det vil falde mig let at bortføre den Skjønne.

Sganarel.

O Herre . . .

Don Juan.

Hvad saa?

Sganarel.

Det er overmaade vel betænkt. Et Menneskes Himmerig er jo at faa sin Villie sat igjennem.

Don Juan.

Lav Dig saa istand til at følge med, og sørg for at alle mine Vaaben er i Orden, for at . . .

(Han ser Donna Elvira.)

O hvor ærgerligt! Forræder, Du har ikke sagt mig, at hun ogsaa var her!

Sganarel.

De har ikke spurgt mig derom, min Herre.

Don Juan.

Er hun fra Forstanden, at hun ikke har klædt sig om, men kommer ind i sin Reisedragt?

Tredie Scene.

Donna Elvira. Don Juan. Sganarel.

Donna Elvira.

Vil De kjendes ved mig, Don Juan? Tør jeg haabe, at De idetmindste ikke vender mig Ryggen?

Don Juan.

Jeg tilstaar, Frue, at De overrasker mig, og at jeg ikke ventede Dem her.

Donna Elvira.

Ja, jeg ser, at De ikke ventede mig. Jeg ser at De er overrasket, ikke som jeg haabede det, men paa en Maade, der overbeviser mig om det, som jeg aldeles ikke har villet tro. O, hvor har jeg været enfoldig! Hvor stor har mit Hjertes Svaghed været, at jeg har kunnet tvivle paa et Forræderi, som Alt gjorde mere end sandsynligt. Jeg har været saa god, eller rettere, saa tosset, at jeg har villet skuffe mig selv. Jeg har arbeidet paa at gjendrive, baade, hvad jeg saae, og hvad jeg kunde slutte mig til. Hvor har jeg ledt om Grunde, hvormed min Ømhed vilde undskylde den Kulde, som jeg maatte blive vaer! Hvor spidsfindigt har jeg fabrikeret mere end hundrede lovlige Aarsager til Deres pludselige Afreise, i Haab om at retfærdiggjøre Dem for den Brøde, som min Fornuft anklagede Dem for! Hvor har jeg stadig afvist den velbegrundede Mistanke, hvis Røst, Dag for Dag, vilde gjøre Dem til en Forbryder, og hvor har jeg med Glæde lyttet til tusinde latterlige Hjernespind, der, for mit Hjerte, skildrede Dem som uskyldig! Men denne Modtagelse banlyser enhver Tvivl! Det Diekast, som hilste mig her, har alt underrettet mig om mere, end jeg ønskede at vide. Og dog vil jeg gjerne af Deres egen Mund høre Grunden til Deres pludselige Reise. Tal, Don Juan! Jeg beder Dem, tal! Lad mig høre, hvorledes De kan retfærdiggjøre Dem.

Don Juan.

Her staar Sganarel, Frue, han veed, hvorfor jeg reiste.

Sganarel (afsides til Don Juan).

Med Deres Tilladelse, Herre, saa veed jeg Intet derom.

Donna Elvira.

Saa tal, Sganarel! Lad mig blot høre hans Grunde, ligemeget af hvilken Mund.

Don Juan.

(gjør Tegn til Sganarel, at han skal nærme sig).

Nu vel, siig Fruen Besked!

Sganarel (sagte til Don Juan).

Hvad vil De, at jeg skal sige?

Donna Elvira.

Kom hid, siden Din Herre befaler det, og fortæl mig lidt om Aarsagen til denne pludselige Reise!

Don Juan.

Naa! Vil Du svare eller ei?

Sganarel (sagte til Don Juan).

Jeg har Intet at svare! De gjør jo Nar af mig, Herre!

Don Juan.

Vil Du svare, siger jeg!

Sganarel.

Frue . . .

Donna Elvira.

Hvad?

Sganarel (vender sig mod Don Juan).

Herre . . .

Don Juan (truer ad ham).

Hvis . . .

Sganarel (forskrækket).

Frue, Erobringerne, Alexander og de andre Verdner er Skyld i vor Afreise.

(Til Don Juan.)

Det er, min Herre, Alt hvad jeg veed at sige.

Donna Elvira.

Vil De behage, Don Juan, at forklare disse smukke Mysterier.

Don Juan.

Frue, for at sige Dem Sandheden . . .

Donna Elvira.

O hvor slet forstaar De at forsvare Dem! De, en Hofmand, som jo maa være vant til den Slags Ting! Jeg ynkes over den Forlegenhed, hvori jeg ser Dem! Hvorfor væbner De ikke Deres Pande med en adelig Uforskammenhed? Hvorfor sværger De ikke paa, at De bestandig nærer de samme Følelser for mig, at De bestandig elsker mig med en brændende, uforlignelig Kjærlighed, og at Intet, uden Døden kan skille Dem fra mig? Hvorfor siger De mig ikke, at Sager af den yderste Vigtighed have nødt Dem til at reise, uden at underrette mig derom, at det, ganske mod Deres Villie, er nødvendigt, at De bliver her endnu i nogen Tid, at jeg blot skal reise hjem og være sikker paa, at De følger mig saa snart som det er muligt, at De brænder af Længsel efter at vende tilbage til mig, og at De, saalænge De er skilt fra mig, lider Alt, hvad et Legeme, der er

skilt fra sin Sjæl, kan lide? Se saaledes skulde De forsvare Dem, og ikke staa der, ganske forsagt!

Don Juan.

Jeg maa tilstaa, Frue, at jeg intet Talent har til at forstille mig. Dertil er mit Hjerte altfor oprigtigt. Jeg kan ikke sige Dem, at jeg bestandig nærer de samme Følelser for Dem, og at jeg brænder af Længsel efter at vende tilbage til Dem. Det er netop Dem, jeg har villet undflyv, da jeg reiste bort, ikke af de Grunde, som De maaske forestiller Dem, men ene og alene fordi min Samvittighed har mindet mig om, at jeg ikke kan leve med Dem, uden Synd. Jeg har faaet Skrupler, Frue! Min Sjæls Øie har aabnet sig for Synet af den store Uret, jeg har gjort. For at ægte Dem, røvede jeg Dem fra et Klosters hellige Ly, og fik Dem til at bryde Løfter, hvorved De havde forpligtet Dem til en Anden; det er en Sag, som Himlen ikke tilgiver. Men jeg er bleven greben af Anger, af Frygt for Himlens Straffedomme. Jeg har trot, at vor Forening kun var et maskeret Ægteskabsbrud, som vilde blive hjemsøgt af store Ulykker; jeg har trot, at jeg burde søge at glemme Dem, og sætte Dem istand til at vende tilbage til Deres første Baand. Vil De modsætte Dem en saa hellig Tanke, min Frue? Vil De, at jeg, ved at blive hos Dem, skal rage uklar med Himlen, og at . . .

Donna Elvira.

Ti, Forræder! Nu først kjender jeg Dig helt! Til min Ulykke, først nu, da det er for silde, nu, da min Kundskab blot kan tjene til at gjøre mig fortvivlet! Men vid, at Din Brøde ikke vil forblive ustraffet! Just den samme Himmel, som Du saa frækt forhaaner, vil hævne Din Troløshed mod mig!

Don Juan.

Sganarel, Himlen!

Sganarel.

Nu skal man se, at Folk som vi bryde os om slige Bagateller!

Don Juan.

Frue! . . .

Donna Elvira.

Ti! Jeg vil ikke høre mere! Jeg bebreider mig, at jeg alt har hørt for meget. Det er feigt at lytte til Forklaringen af sin egen Skam. I den Slags Ting bør et ædelt Hjerte strax tage sit Parti. Frygt ikke for at jeg skal udbryde i Bebreidelser! Nei, min Harme er ikke skabt til at henveires i tomme Ord. Den gjemmer sine Kræfter til Hævnen. Endnu engang siger jeg

Dig det, Troløse: Himlen vil straffe Dig for den Haan, Du viser mig, og hvis Du ikke frygter den, saa frygt idetmindste en fornærmet Qvindes Vrede!

Fjerde Scene.

Don Juan. Sganarel.

Sganarel (afsides).

Om Angeren maaske kunde gribe ham!

Don Juan (efter et Øieblikks Betænkning).

Afsted! Mit Elskovs Eventyr venter paa mig!

Sganarel (alene).

O hvilken afskylig Herre er jeg nødt til at tjene!

Anden Akt:

Et Landskab ved Havkysten.

Første Scene.

Charlotte. Pjerrot*).

Charlotte.

Naa Pjerrot, Du kom nok, som om Du var kaldet paa?

Pjerrot.

Ved Gud, det var paa et hængende Haar, at de var druknede.

---

*) Moliere lader sine Bønder tale en rigtig bred Bondedialekt. Ethvert Forsøg paa at efterligne eller gjengive denne, i en dansk Oversættelse, fører unudgaaeligt ind i en af vore egne Provindsdialekter. Men skjøndt vor Literatur besidder enkelte ypperlige Forbilleder i disse, og vi selv ogsaa have havt Anledning til at studere dem, have vi dog — som vi haabe, i vore Læseres Interesse — foretrukket at lade de i dette, og i andre af Molières Stykker, optrædende Bønder nøies med at tale et simplere og jævnere Sprog end de øvrige Personer. Ved Opførelsen af et oversat Stykke maa det jo dog altid blive Skuespillerens Sag selv at vælge den Dialekt-Nuance, i hvilken han vil fremstille en Bondevolle.

Charlotte.

Det var vel Vindstødet imorges, som var Skyld i, at de saadan gjorde en Kolbøtte i Seen?

Pjerrot.

Justement! Ja, ja, Charlotte, siden det er Dig, saa faar jeg vel fortælle Dig ganske præcis, hvordan det har havt sig. For ser Du, som han siger, den anden Fyr, det var mig, som først saae dem, ja rigtig, bestemt var det mig, som allerførst opdagede dem. Hør nu engang: Vi var sammen paa Strandbreden, jeg og den tykke Lukas, Du veed, og vi morede os saadan ganske myrderligt, ligesom Skolebørn, med at hive Jordklumper i Ho'det paa hinanden, for Du veed nok, at tykke Lukas holder meget af at lege, og jeg holder, min Tro, ogsaa en Klat af saadan en Smule Staahei. Men saa ret ligervis som vi var midt i vor Plasér, jeg har jo sagt Dig, at vi legede, saa ser jeg Noget, der sprællede saadan lidt, langt ude i Vandet, og som saadan gjorde smaa Stød, for at komme nærmere. Jeg saae det ganske grangivelig, og saa lige medet saae jeg, at der Ingenting var at se. Aa, Lukas, siger jeg, jeg tror, saud for Herren, at der er nogle Mennesker, som svømme dernede. Det vil nok sige, svarer han, at Du imorges har set en Kat blive hængt, og derfor ser Blændværker. Guds Blod, siger jeg, det er slet intet Blændværk, det er rigtig to Mennesker, som svømme lige herhid, har jeg sagt. Slet ikke, svarer han, det er Dig, som ser Syner. Vil Du vædde, siger jeg, at jeg ikke ser Syner, men at det rigtig grangivelig er rigtige Mennesker, har jeg sagt. Guds Død, svarer han, jeg vædder, at det ikke er. Godt, godt, siger jeg, vil Du vædde ti Skilling, at det er? Det vil jeg nok, svarer han, og til Tegn er her Pengene, jeg er saa sikker, at jeg lige lægger dem her, har han sagt. Jeg var, min Tro, hverken fuld eller gal, men har dristig kastet fire slagne Mynter, og fem Sous i Toskillinger lige plat ud paa Jorden, saa flinkt som jeg kan stylle et Glas Vin ned, naar jeg er tørstig, for jeg er dristig, jeg, og jeg lader det gaa hulter til pulter. Men jeg vidste, min Sæl, nok, hvad jeg gjorde! Hvilken Nar var han ikke! Jeg havde neppe væddet, førend jeg saae, lige saa tydeligt, som jeg ser Dig, at de to Mennesker gjorde Tegn til os, at vi skulde hjælpe til at fiske dem op. Saa fløi jeg da først hen, og ta'er min Indsats tilbage. Nu vel, Lukas, siger jeg saa, Du ser nok, at de kalde paa os! Lad os hurtigt hjælpe dem! Skam der gjør, svarer han, det er deres Skyld, at jeg taber. Fy, fy, skriger jeg, og kort at fortælle, saa læser jeg ham slig en Text, at vi begge er sprungne i en Baad, og saa have vi gjort saadanne op og ned, og ned og op, saa at Enden blev, at jeg har trukket dem op af Vandet, og saa har jeg ført dem hjem til os, og saa have de klædt sig ganske nøgne af, for at tørre sig rigtigt af, og saa er der kommen To til, som hørte til det samme Selskab, og

som ha'de reddet sig selv, og saa er Mathurine kommen, og den Ene af dem har begyndt at gjøre sig lækker for hende. Og saadan er det, Charlotte, at det akkurat lige præcise er gaaet til.

Charlotte.

Sagde Du ikke, at der er En af dem, som er meget kjønnere end de Andre?

Pjerrot.

Jo mænd, sagde jeg saa! Det er Herren sæl. Det maa være en rigtig fin Herre, thi han har Guld paa sin Kjole lige fra Øverst til Nederst, og De, som opvarte ham, ere selv Herrer. Men blæse derpaa, med alt det, vilde han dog være drukket, dersom jeg ikke havde trukket ham op.

Charlotte.

Tænk engang!

Pjerrot.

Min Sæl, uden os havde han faaet Det, han kunde have nok af.

Charlotte.

Er han endnu hjemme hos Dig, splitternøgen?

Pjerrot.

Vist ikke. Nu have de klædt ham paa igjen, mens vi saae derpaa. Du gode Gud, jeg havde aldrig før set saadan En klæde sig paa! Det var uhyre grinagtigt! Sikke Historier, sikke halsbrækkende Halsmaskiner de Hoffolk maa krybe i! Jeg vilde fare vild i alt Det; jeg var færdig at tabe baade Næse og Mund, bare ved at se derpaa! Tænk Charlotte, de have Haar, som ikke sidder fast paa Hovedet, og det sætte de paa ligesom en rigtig stor Hørtot paa et Rokkehoved; og saa have de nogle Skjorter, hvori Ærmerne ere saa vide, at baade Du og jeg kunde puttes ind i et af dem. Og istedenfor Buxer have de saadan et Slags Forklæde, der er ligesaa langt som fra Kyndelsmisse til Paaske, og istedenfor Kjole have de saadan en loierlig stiv Barnetroie, som knap naar halvt ned paa Maven, og istedenfor Krave have de saadan et stort, bredt, udtunget Halstorklæde, med fire Knip-lings Flipper, som daske dem helt ned paa Maven. Og saa have de ogsaa nogle andre smaa Kraver, nedenom Armen, og nogle forfærdelige store Tragter af Guldsnore, som saadan stikke rundt om Knæet, og imellem alt Det saadan en grulig Masse Baand. Ja, det er ligesom det Alt var gjennemvævet med Baand, og om det saa er paa Skoene, saa er de udspækkede med Baand paa alle Leder og Kanter, og saa er de lavet saa

grulig forkert, at jeg vilde brække Halsen, hvis jeg skulde gaa med dem.

Charlotte.

Jeg maa, min Tro, hen at se paa al den Stads, Pjerrot.

Pjerrot.

Hør først lidt, Charlotte, der var Noget, jeg ellers vilde sige Dig.

Charlotte.

Saa skynd Dig, og siig, hvad det er.

Pjerrot.

Ja, ser Du vel, Charlotte, det nytter nu ikke, mit Hjerte maa endelig engang have Luft. Jeg elsker Dig, det veed Du godt, og vi To skal giftes sammen. Men jeg kan sige Dig, at jeg slet ikke er tilfreds med Dig.

Charlotte.

Hvorfor? Hvad er der da iveien?

Pjerrot.

Der er det iveien, rent ud sagt, at Du bedrøver mig i min Sjæl.

Charlotte.

Hvorledes det?

Pjerrot.

For Fanden, Du elsker mig ikke.

Charlotte.

Aa, er det ikke Andet end det, der er iveien?

Pjerrot.

Ikke Andet end det? Jeg synes, det er nok.

Charlotte.

Det er ogsaa kjedeligt. Du kommer altid med den samme Snak.

Pjerrot.

Jeg kommer altid med den samme Snak, fordi Sagen altid er den samme.

Charlotte.

Men hvad er det saa egenlig, Du vil? Hvad mener Du?

Pjerrot.

For Pokker, jeg mener, at Du skal holde af mig.

Charlotte.

Holder jeg da ikke af Dig?

Pjerrot.

Nei, Du holder ikke af mig. Jeg kjøber, sagt uden Fortrydelse, Baand til Dig, hos hver Bisskræmmer, som kommer her igjennem; jeg er færdig at knække Halsen for at tage Drosselreder ned til Dig; jeg lader Lirendreieren spille op for Dig, hver Gang det er Din Navnedag, og det Altsammen til ikke mere Nytte, end om jeg løb Hovedet mod Væggen. Og ser Du, Charlotte, det er hverken smukt eller honet, ikke at holde af dem, som holde rigtig af os.

Charlotte.

Men min Gud, jeg holder jo ogsaa af Dig.

Pjerrot.

Jo Pyt! Du holder af mig paa en net Maner!

Charlotte.

Hvorledes vil Du da, at man skal bære sig ad?

Pjerrot.

Jeg vil, at man skal bære sig ad saadan som man bærer sig ad, naar man elsker rigtigt.

Charlotte.

Elsker jeg da ikke rigtigt?

Pjerrot.

Nei, naar det er Tilfældet, saa ses det nok; for saa gjør man tusinde smaa Abekattestreger med den Person, som man saadan elsker rigtig. Se engang til den tykke Thomasine, hvor forgabet hun er i den unge Robin. Altid passer hun paa at være i hans Nærhed, for at drille ham lidt. Hun lader ham aldrig være i Ro. Saa spiller hun ham et, saa et andet Puds, gi'er ham i Forbigaaende et lille Dask i Nakken, eller saadant Noget. Forleden, da han sad paa en Skammel, listede hun sig hen, og trak Skammelen afveien, saa at han faldt lige badns saa lang som han var, ned paa Gulvet. Ser Du, Charlotte, paa Sligt kan man mærke, om Folk holder af En, men Du siger aldrig et Ord til mig. Du staar der som en ren Træklods, og jeg kunde gaa Dig over tyve Gange forbi, uden at Du skulde falde paa at give mig saameget som et lille Rap over

Skulderen, eller sige et eneste Ord til mig. Guds Død, det er, min Sanden, ikke godt! Du er altfor kold imod mig.

Charlotte.

Hvad kan jeg for det? Saadan er jeg nu engang skabt, og jeg kan ikke skabe mig om igjen.

Pjerrot.

Aa Snak, naar man føler Venskab for en Person, saa giver man altid et eller andet lille Tegn derpaa.

Charlotte.

Aa, det gider jeg ikke høre paa. Jeg elsker Dig saameget som jeg formaar, og naar Du ikke er fornøiet med mig som jeg er, saa kan Du jo tage Dig en anden Kjæreste.

Pjerrot.

Der har vi det! Slaar det ikke til? Vilde Du tale saaledes, naar Du holdt af mig?

Charlotte.

Ja, det kommer der ud af at overfuse mig saadan.

Pjerrot.

Herregud, jeg vil jo ikke gjøre Dig Fortræd. Jeg be'er Dig blot om en Smule Venlighed.

Charlotte.

Ja, det er godt nok, men saa maa Du ikke pine Sjælen af Livet paa mig. Det kommer maaske medet engang, naar Du mindst tænker derpaa.

Pjerrot.

Ja, ja! Giv mig saa Haanden, Charlotte.

Charlotte (rækker ham Haanden).

Der. Er det saa godt?

Pjerrot.

Lov mig bare, at Du vil forsøge paa at elske mig lidt mere.

Charlotte.

Jeg skal gjøre Alt, hvad jeg formaar dertil, men, som sagt, det maa komme af sig selv. Er det den fine Herre, han, som kommer der?

Pjerrot.

Ja, det er, min Tro, ham sæl.

Charlotte.

O min Gud, hvor han er kjøn! Det havde da været Jammerskade, om han var druknet!

Pjerrot.

Jeg er her strax igjen. Jeg vil bare hen og faa mig en Snaps, for at komme lidt til Kræfter paa den Dyst.

Anden Scene.

Don Juan. Sganarel. Charlotte (der holder sig i Baggrunden).

Don Juan.

Dengang slog det feil for os! Det samme uforudsete Uveir kuldkastede baade vor Baad og vor Plan. Men, det gjør Intet, thi sandt at sige, har jeg alt faaet Opreisning i den lille Bondepige, jeg lige kommer fra. Hendes Ynde har forjaget al Ærgrelse over vort Foretagendes slette Udfald. Det Hjerte skal ikke undskippe mig. Dets Tilbøielighed for mig er alt vakt, saa jeg kommer neppe til at sukke længe forgjæves.

Sganarel.

Nei, Herre, nu bliver det dog for galt! Vi er knap undslupne af en stor Dødsfare, førend De, istedenfor at takke Himlen for dens Barmhjertighed imod Dem, arbeider løs paa igjen at tiltrække Dem dens Vrede, ved Deres forbryderske Kjærligheds-Hi . . .

(Da han ser Don Juan antage en truende Mine.)

Stille, Skjelm som Du er! Du veed ikke, hvad Du siger, men Herren veed nok, hvad han gjør. Lad det være godt.

Don Juan (bemærker Charlotte).

Men se der! Hvor kommer den anden Bondepige fra, Sganarel? Har Du set noget Nydeligere? Finder Du ikke, at hun er fuld saa smuk som den første?

Sganarel.

Jo, ganske vist.

(Afsides.)

En ny Fangst.

Don Juan (til Charlotte).

Hvoraf kommer det, mit smukke Barn, at jeg er saa heldig at træffe Dem her? Det er jo rent forbausende! At træffe

saadanne unge Piger som De, her i denne landlige Egn mellem lutter Træer og Klipper!

Charlotte.

Aa, min Herre!

Don Juan.

Er De fra denne Landsby?

Charlotte.

Ja, min Herre.

Don Juan.

Bor De i den?

Charlotte.

Ja, min Herre.

Don Juan.

Hvorledes hedder De?

Charlotte.

Charlotte, til Deres Tjeneste.

Don Juan.

O hvilken nydelig Person! Hvor hendes Øine ere gjennemtrængende!

Charlotte.

Min Herre, De gjør mig ganske undselig.

Don Juan.

O De maa ikke blive undselig ved at høre, hvad der er sandt. Sganarel, hvad siger Du? Kan man se noget Yndigere? Drei Dem om, hvis De vil være saa god! O hvor den Taille er nydelig! Løft Hovedet lidt, jeg be'er. O hvor det Ansigt er indtagende! Luk Deres Øine rigtigt op! O hvor de ere smukke! Tillad mig at se Deres Tænder! O hvor de ere elskovsfulde, og hvor disse Læber ere tillokkende! Det maa jeg bekjende, jeg er aldeles henrykt, og jeg har aldrig set en yndigere Skabning.

Charlotte.

Det behager Dem at sige saa, min Herre. Jeg veed ikke, om det er for at gjøre Nar af mig.

Don Juan.

Jeg? Jeg skulde gjøre Nar af Dem? Gud bevare mig! Dertil elsker jeg Dem sandelig for høit, og hvad jeg har sagt, er ret min Hjertens Mening.

Charlotte.

I saa Fald, er jeg Dem meget takskyldig!

Don Juan.

Nei sandelig, ikke paa nogen Maade. Det er blot Deres egen Skjønhed, De har at takke for Alt, hvad jeg siger.

Charlotte.

Min Herre, alt Det er meget for høit for mig, og jeg veed slet ikke, hvad jeg skal svare derpaa.

Don Juan.

Sganarel, se engang hendes Hænder!

Charlotte.

Fy, min Herre! De er saa sorte, som jeg veed ikke hvad!

Don Juan.

O hvor kan De tale saa? Det er jo de nydeligste Hænder af Verden. Tillad mig at kysse dem. Jeg beder Dem indstændigt derom.

Charlotte.

Det er altfor stor Ære, De beviser mig, min Herre! Havde jeg drømt derom, skulde jeg rigtig have vasket dem i Hvedeklid.

Don Juan.

Siig mig engang, min smukke Charlotte, De er da vel ikke allerede gift?

Charlotte.

Nei, men jeg skal snart giftes med Pjerrot, vor Nabokone, Simonettes, Søn.

Don Juan.

Hvorledes! Skal en Pige som De, giftes med en simpel Bonde? Nei, nei! Det var sandelig at vanære saa megen Skjønhed! De er ikke skabt til at blive i en Landsby. En bedre Skjæbne venter Dem, og den Himmel, der styrer Alt, har vist i sin Visdom ført mig hid, for at jeg skulde hindre sligt et Giftermaal, og lade Deres Ynde ske sin Ret. Sandheden maa for en Dag! Jeg elsker Dem, min smukke Charlotte, og det af mit ganske Hjerte. Det kommer blot an paa Dem selv, om jeg skal føre Dem bort fra dette usle Sted, og sætte Dem i den Stilling, De fortjener. Den Kjærlighed er opstaaet meget hurtigt, det maa jeg indrømme Dem, kjære Charlotte. Men hvad skal jeg sige? Deres store Skjønhed, maa vist være Skyld i, at man kommer til at elske Dem mere i et Qvarter, end en Anden i et halvt Aar.

Charlotte.

Jeg veed, min Tro, ikke, hvad jeg skal gjøre, naar De taler saaledes. Det glæder mig saa inderligt at høre derpaa, og jeg har den største Lyst af Verden til at tro Dem. Men man har altid sagt mig, at de fine Herrer ikke staa til at tro, og at Hofsolkene er nogle Smigrere, der kun tænke paa at forføre os stakkels Piger, med deres faure Ord.

Don Juan.

Jeg er ikke af den Slags Folk.

Sganarel (afsides).

Nei, det er vist.

Charlotte.

Ser De, min Herre, det er sket ingen Fornøielse at lade sig forføre! Jeg er kun en stakkels Bondepige. Men mit gode Navn og Rygte er min Skat, og jeg vilde foretrække Døden for Vanære.

Don Juan.

O hvor kan De tiltro mig saa sort en Sjæl? Skulde jeg forføre en Pige som Dem? Skulde jeg være seig nok til at ville vanære Dem? Nei, nei! Dertil har jeg for megen Samvittighed. Det er i al Tugt og Ære, at jeg elsker Dem, Charlotte, og til Bevis derpaa, bør De vide, at det er min Hensigt at gifte mig med Dem. Kan De forlange mere? Jeg er rede dertil, saasnart De vil, og jeg tager den Mand der staar, til Vidne paa det Løfte, som jeg her giver Dem.

Sganarel (til Charlotte).

Vær De ganske rolig! Han gifter sig saamænd med Dem lige saa meget, som De har Lyst.

Don Juan.

O Charlotte, jeg ser nok, at De endnu ikke kjender mig ret. De gjør mig den største Uret, naar De bedømmer mig efter de andre fine Herrer. Hvis der gives Skjelmer i Verden, slette Mennesker, som kun tragte efter at forføre de stakkels Piger, maa De sandelig ikke regne mig blandt disses Tal! De maa ikke tvivle om min oprigtige Troskab. Deres egen Skjønhed, Charlotte, maa jo være Dem Borgen for Sandheden af mit Ord. Med det Udvortes, som De har, bør man ikke nære den Slags Frygt. Tro De mig, De ser ikke ud, som en af dem, man kan forføre, og for mit eget Vedkommende, erklærer jeg Dem høit, at jeg før, lige paa Stedet, vilde gjennembore mit Hjerte tusinde Gange, end nære, blot een Tanke, som kunde fornærme Dem.

Charlotte.

Min Gud, jeg veed ikke, om De siger sandt eller ikke. Men naar jeg hører paa Dem, er jeg nødt til at tro Dem.

Don Juan.

O naar De først tror mig, saa vil De nok snart lade mig Ret vederfares. Jeg gjentager Dem engang endnu mit Løfte. Vil De ikke modtage det, og samtykke i at blive min Kone?

Charlotte.

Jo, hvis min Tante tillader det.

Don Juan.

Saa tag min Haand, Charlotte, siden De indvilliger deri.

Charlotte.

Men, min Herre, De maa endelig ikke narre mig. Det vilde være en Samvittighedssag. De ser, hvor godtroende jeg er.

Don Juan.

Hvorledes? Det lader til, at De endnu tvivler om min Oprigtighed? Forlanger De maaske, at jeg skal gjøre en frygtelig Ed derpaa? Gid Himlen . . .

Charlotte.

Min Gud, sværg ikke! Jeg tror Dem jo.

Don Juan.

Saa giv mig da et lille Kys til Pant paa Deres Ord.

Charlotte.

Nei, min Herre, lad det vente til vi først ere gifte. Saa skal jeg kysse Dem lige saa meget, De vil.

Don Juan.

Nu vel, min skjønne Charlotte, jeg faar at føie Dig i Alt. Ræk mig da blot Din lille Haand, og tillad at jeg med tusinde Kys paa den udtrykker min Henrykkelse . . .

Tredie Scene.

Don Juan. Sganarel. Pjerrot. Charlotte.

Pjerrot (støder til Don Juan, som kysser Charlotte paa Haanden).

Saa sagte, min Herre, tag Dem iagt! De har det lidt vel hedt, og kunde let faa den slemme Syge.

Don Juan (støder haardt til Pjerrot).

Hvem fører mig den Uforskammede paa Halsen?

Pjerrot (stiller sig imellem Don Juan og Charlotte).

Jeg siger ham, at han skal holde Styr paa sig selv, og ikke kjæle og skrammere for vore Kjærester.

Don Juan (støder atter til Pjerrot).

Aa, hvilken Alarm!

Pjerrot.

For Djævelen! Det er ingen Maner at støde Folk paa!

Charlotte (tager Pjerrot ved Armen).

Lad ham dog have Lov . . .

Pjerrot.

Hvorledes? Jeg skulde lade ham have Lov . . . Det vil jeg ikke, nei min Sæl, vil jeg ei.

Don Juan.

Ah!

Pjerrot.

Guds Død, fordi De er en fin Herre, tror De, at De lige for Næsen af os kan gjøre Haneben til vore Fruentimmer! Gaa hjem og gjør Dem lækker for Deres egne. Det er nok saa godt.

Don Juan.

Ih!

Pjerrot (vrænger ad ham).

Ih!

(Don Juan giver ham et Ørefigen.)

For Fanden, slaa mig ikke!

(Ørefigen igjen.)

O min Gud!

(Ørefigen igjen.)

O min Gud!

(Ørefigen igjen.)

Pokker i Vold!

(Ørefigen igjen.)

Guds Død! Guds Blod! Det er ikke smukt at slaa Folk, til Tak for, at man har reddet Dem fra at drukne!

Charlotte.

Vær endelig ikke vred derfor, Pjerrot.

Pjerrot.

Jeg vil være vred, og Du er ret en styg Tøs, der taaler at man sledsker for Dig med søde Ord.

Charlotte.

O Pjerrot, Du skulde bare vide! Herren der vil gifte sig med mig; saa der er slet ingen Grund til at slyve i Flint derover.

Pjerrot.

Tys! Hvad er det for Brøvl! Du er jo forlovet med mig!

Charlotte.

Ja, hvad gjør det til Sagen, Pjerrot? Hvis Du holder rigtigt af mig, maa Du jo være glad over, at jeg kan blive Frue.

Pjerrot.

Nei, paa min Sjæl! Jeg vil hellere se Dig krepere, end Du maa faa en Anden end mig.

Charlotte.

Tys, tys, Pjerrot! Du maa ikke tage det paa den Led! Naar jeg bliver Frue, skal jeg skaffe Dig god Fortjeneste. Du skal bringe os Smør og Ost.

Pjerrot.

For Satan! Jeg vil hverken bringe Dig det Ene eller det Andet, om Du saa end vilde betale mig dobbelt. Er det paa den Maner Du hører paa hans Slidderfladder? Guds Død, havde jeg drømt derom, saa skulde jeg, sand for Herren, ladet ham drukne. Heller end at trække ham op af Vandet, skulde jeg have givet ham et godt Slag med Aareu paa Hovedet.

Don Juan (nærmer sig til Pjerrot for at slaa ham).

Hvad er det, Du siger, Slyngel?

Pjerrot (stiller sig bag ved Charlotte).

Jeg er, min Tro, ikke bange.

Don Juan (gaar til den Side, hvor Pjerrot er).

Det skal vi saa at se.

Pjerrot (løber til den anden Side).

Det ler jeg ad

Don Juan (løber efter Pjerrot).

Bi lidt, saa skal Du saa.

Pjerrot (som atter skjuler sig bag Charlotte).

Det er til at blæse af!

Sganarel.

Aa Herre, lad den Stakkel slippe! Det er en Samvittighedssag at prygle ham!

(Til Pjerrot, idet han stiller sig mellem ham og Don Juan.)

Løb, min stakkels Dreng, og ti bare bomstille!

Pjerrot

(stiller sig foran Sganarel, og ser udfordrende paa Don Juan).

Jeg har et Ord at sige ham, jeg!

Don Juan (løfter Haanden for at give Pjerrot et Ørefigen).

Jeg skal lære Dig . . .

(Pjerrot bøier Hovedet, saa at Sganarel faar Ørefignet.)

Sganarel.

Fanden tage den Slyngel!

Don Juan (til Sganarel).

Det er Løn som forskyldt for den Medlidenhed!

Pjerrot.

Jeg skal min Tro sortælle hendes Tante hele den Historie.

Fjerde Scene.

Don Juan. Charlotte. Sganarel

Don Juan (til Charlotte).

O jeg faar altsaa den bedste Lod blandt alle Mænd! Ikke for al Verdens Herlighed vilde jeg bytte min Lykke! Hvor det skal være en Fryd, naar De først er min Hustru, at . . .

Femte Scene.

Don Juan. Mathurine. Charlotte. Sganarel.

Mathurine (til Don Juan).

Min Herre, hvad har De der for med Charlotte? Gjør De ogsaa Cour til hende?

Don Juan (sagte til Mathurine).

Nei, tvertimod! Hun har snakket Noget om, at hun nok kunde have Lyst til at blive min Kone, og jeg har naturligvis svaret hende, at jeg var forlovet med Dem.

Charlotte (til Don Juan).

Hvad vil Mathnrine Dem?

Don Juan (sagte til Charlotte).

Hun er skinsyg paa Dem, og havde nok selv Lyst til at blive min Hustru. Men jeg har sagt hende, at det ikke kan ske, fordi jeg Ingen vil have uden Dem.

Mathurine (til Charlotte).

Hvorledes, Charlotte?

Don Juan (til Mathurine).

Det vil være rent spildt Alt, hvad De kan sige. Hun har engang sat sig det i Hovedet.

Charlotte.

Hvad tænker Du dog paa, Mathurine?

Don Juan (sagte til Charlotte).

Det vil være spildt Umage at tale hende tilrette. Hun er nu engang besat af den Ide.

Mathurine (til Charlotte).

Bilder Du Dig ind . . .?

Don Juan (sagte til Mathnrine).

Det er ikke muligt at bringe hende til Fornuft.

Charlotte (til Mathurine).

Jeg gad vide . . .

Don Juan (sagte til Charlotte).

Huu er rent djævleblændt halsstarrig.

Mathurine (til Charlotte).

I Sandhed . . .

Don Juan (sagte til Mathurine).

Spild ingen Ord paa hende! Det er en lille Gaas.

Charlotte (til Mathurine).

Jeg tror . . .

Don Juan (sagte til Charlotte).

Lad hende være den hun er. Det er jo en Fjante.

Mathurine.

Nei, nei! Jeg maa nødvendig have talt med hende.

Charlotte.

Jeg maa dog høre, hvad Grunde, hun kan give . . .

Mathnrine.

Hvorledes . . .!

Don Juan (sagte til Mathurine).

Jeg turde vædde paa, at hun nok fortæller Dem, at jeg har lovet at ægte hende.

Charlotte.

Jeg . . .

Don Juan (sagte til Charlotte).

Skal vi vædde, at hun paastaar, jeg har givet hende Ægteskabsløfte?

Mathurine (til Charlotte).

Hør engang, Charlotte, det er slet ikke smukt, naar man vil tage en Anden Brødet af Munden.

Charlotte.

Fy, det er stygt af Dig at blive skinsyg, fordi Herren taler med mig.

Mathnrine.

Det er mig, som Herren har fet først.

Charlotte.

Var Du den Første, han saae, saa var jeg den Anden, og det er mig, han har lovet at ville ægte.

Don Juan (sagte til Mathurine).

Hvad sagde jeg Dem?

Mathurine (til Charlotte).

Underdanigste Tjenerinde! Det er mig og ikke Dig, som han har lovet at ægte.

Don Juan (sagte til Charlotte).

Kan De se, at jeg gjættede rigtigt?

Charlotte (til Mathurine).

Det kan Du bilde en Anden ind, men jeg siger Dig, at det er mig.

Mathurine.

Det er jo at gjøre Nar af Folk! Endnu engang, det er mig!

Charlotte (til Mathurine).

Der staar han, og kan selv sige Dig om jeg har Ret eller ikke.

Mathurine.

Ja, der staar han, og kan gribe mig i det, hvis jeg ikke siger sandt.

Charlotte (til Don Juan).

Siig mig engang, min Herre, har De virkelig lovet at gifte Dem med hende?

Don Juan (sagte til Charlotte).

Vil De gjøre Nar af mig med sligt et Spørgsmaal?

Mathurine (til Don Juan).

Er det sandt, min Herre, at De har givet hende Ægteskabsløfte?

Don Juan (sagte til Mathurine).

Hvor kan De dog tænke sligt?

Charlotte (til Don Juan).

De hører selv, at hun paastaar det.

Don Juan (sagte til Charlotte).

Ja, lad hende det!

Mathurine (til Don Juan).

De er jo selv Vidne til, at hun forsikrer det.

Don Juan (sagte til Mathurine).

Ja, hvad gjør det?

Charlotte.

Nei, nei! Jeg maa vide Sandheden.

Mathurine.

Den Sag maa vi have paa det Rene.

Charlotte.

Ja, ja, Mathurine, jeg vil, at Herren skal lære Dig, hvad Du er for et Tossehoved.

Mathurine.

Min Tro, Charlotte, Du skal nok faa en lang Næse.

Charlotte (til Don Juan).

Min Herre, jeg beder Dem, at De vil gjøre Ende paa vor Trætte. Hvis De vil være saa god...

Mathurine (til Don Juan).

Skil De os imellem, jeg be'er.

Charlotte (til Mathurine).

Nu skal Du faa at se.

Mathurine (til Charlotte).

Ja, nu skal Du selv faa at se.

Charlotte (til Don Juan).

Siig os nu Deres rigtige Mening!

Mathurine (til Don Juan).

Tal nu, min Herre!

Don Juan.

Hvad skal jeg sige? I paastaar begge To, at jeg har lovet at gifte mig med Jer. Veed ikke Enhver af Eder selv bedst, hvorledes det forholder sig dermed, uden at jeg giver videre Forklaring? Hvorfor vil I nøde mig til at gjentage, hvad jeg alt engang har sagt? Den, jeg virkelig har givet mit Løfte, kan jo le af den Anden. Hvad større Sikkerhed kan hun forlange af mig, end at jeg holder mit Ord, og ægter hende? Al den Snak fremmer ikke Sagen. Man maa vise sin Tro af sine Gjerninger, thi Handlingen er mere afgjørende end Ordet. Og derfor vil jeg ikke stille imellem Eder med Snak. Nei, naar jeg gifter mig med den rette, saa er al Tvivl forbi, saa ser man, hvem jeg har givet mit Hjerte.

(Sagte til Mathurine.)

Lad De hende tro Alt, hvad hun har Lyst til at tro.

(Sagte til Charlotte.)

Lad hende more sig med den Indbildning!

(Sagte til Mathurine.)

De veed, at jeg tilbeder Dem.

(Sagte til Charlotte.)

Med Liv og Sjæl tilhører jeg Dem.

(Sagte til Mathurine.)

Ved Deres Side synes Enhver Anden hæslig.

(Sagte til Charlotte.)

Naar man først har set Dem, bliver ethvert andet Ansigt grimt.

(Høit.)

Jeg har en lille Ordre at give til mine Folk. Om et Qvarterstid vil jeg være her igjen.

Sjette Scene.

Charlotte. Mathurine. Sganarel.

Charlotte (til Mathurine).

Jeg er da alligevel Den, han elsker.

Mathurine (til Charlotte).

Men det er mig, han gifter sig med.

Sganarel (standser dem begge).

O I stakkels forblændede Pigebørn! Jeg har ondt af Eders Enfoldighed, og jeg kan ikke bære over mit Hjerte, at I løbe til Eders Ødelæggelse. Tror mig, begge To! I maa ikke lytte til de Eventyr, han fortæller Jer, men blive roligt her i Eders Landsby.

Syvende Scene.

Don Juan. Charlotte. Mathurine. Sganarel.

Don Juan (i Baggrunden af Theatret, afsides).

Hvorfor mon Sganarel ikke følger mig?

Sganarel.

Min Herre er en Skjelm. Han har kun isinde at forføre Jer. Han har forført mange Andre. Han gjør Cour og gifter sig tilhøire og tilveustre, ja med det hele Qvindekjøn . . .

(Bemærker Don Juan.)

Det er falsk. Hvis Nogen falder paa at fortælle Jer Sligt, saa svar blot dristigt, at han lyver. Min Herre er ikke en Skjelm. Min Herre gifter sig ikke tilhøire eller tilvenstre. Min Herre har ikke isinde at bedrage Jer; han har ingen Andre forført. Holdt! Der kommer han! Spørg ham hellere selv.

Don Juan (som mistænker Sganarel, ser vist paa ham).

Hvad saa?

Sganarel.

Herre, eftersom Verden er saa fuld af Bagtalelse, saa sandt jeg det rigtigst forud at tage Forholdsregler derimod, og sagde just til disse unge Piger, at hvis Nogen kom, og vilde sætte Ondt for Dem, skulde de svare ham, at han havde løiet.

Don Juan.

Sganarel!

Sganarel (til Charlotte og Mathurine).

Ja, Herren er en Æresmand, jeg indestaar for ham.

Don Juan.

Hm!

Sganarel.

Der gives nogle Uforskammede . . .

Ottende Scene.

Don Juan. La Ramée. Charlotte. Mathurine. Sganarel.

La Ramée (sagte til Don Juan).

Herre, jeg kommer for at underrette Dem om, at her ikke er sikkert for Dem.

Don Juan.

Hvorledes?

La Ramée.

Tolv Ryttere søge Dem, og de ville være her paa Øieblikket. Jeg veed ikke, hvorledes de ere komne paa Spor efter Dem, men en Bonde, hvem de havde udspurgt, og for hvem de have beskrevet Dem, har sagt mig, at de søge Dem. Der er ingen Tid at spilde. Jo hurtigere De kan komme herfra, desbedre.

Niende Scene.

Don Juan. Charlotte. Mathurine. Sganarel.

Don Juan (til Charlotte og Mathurine).

En vigtig Sag nøder mig til at tage bort herfra. Men jeg beder Dem om at erindre det af mig givne Løfte, som jeg, inden i Morgen-Aften, skal indfri.

Tiende Scene.

Don Juan. Sganarel.

Don Juan.

Da Partiet er ulige, maa man vel se, ved List, behændigt

at afværge den Ulykke, som truer. Det er bedst, Sganarel, at Du bytter Klæder med mig.

Sganarel.

Det er vel Deres Spøg, Herre? Skal jeg udsætte mig for at blive slaaet ihjel, i Deres Klæder, og . . .

Don Juan.

Skynd Dig! Det er en Ære, jeg beviser Dig. Lykkelig den Tjener, som opnaar at dø for sin Herre.

Sganarel.

Kan gjerne være, men jeg betakker mig dog helst for den Ære.

(Alene.)

O Himmel, da det gjælder Livet, faa viis mig den Barmhjertighed, at jeg dog idetmindste ikke maa blive slaaet ihjel i en Andens Sted.

Tredie Akt.

En Skov.

Første Scene.

Don Juan (klædt som Landjunker). **Sganarel** (klædt som Doktor).

Sganarel.

Vil De nu indrømme mig, at jeg havde Ret, Herre? Er vi ikke ganske ypperlig formummede? Deres første Plan duede ikke, men i disse Kostumer skal man da ikke opdage os.

Don Juan.

Du ser tilvisse morsom nok ud i den Kjole. Hvor fik Du den Stads opsnuset?

Sganarel.

Den har tilhørt en gammel Doktor, og er nok bleven pantsat af ham i Værtshuset, hvor jeg fik den, saa jeg maatte ud med Mønt for at faa Fingre i den. Men veed Herren, hvad

der er det Bedste ved den Dragt? Den sætter mig i Respekt. Enhver, der møder mig, hilser mig ærbødigt, og man kommer allerede langveis fra, for at konsulere mig, som en rigtig duelig Mand.

Don Juan.

Hvorledes?

Sganarel.

En fem, sex Bønder have, ved at se mig gaa forbi, skyndt sig hen til mig, for at spørge mig tilraads i deres Sygdomme.

Don Juan.

Og Du har da naturligvis svaret, at Du ikke forstod Dig derpaa?

Sganarel.

Nei, tvertimod, Herre! Jeg har holdt paa Respekten for min Kjole, og har ræsoneret, tiltrods for den bedste Doktor, over Sygdommene, og har forordnet Lægemidler for hver af dem.

Don Juan.

Hvilke Lægemidler har Du vel kunnet forordne?

Sganarel.

Min Tro, de første, de bedste, jeg faldt paa. Jeg har givet Recepter paa Lykke og Fromme, og det vilde være ganske pudserligt, om de Syge kom sig, og bragte mig deres Taksigelse for Helbredelsen.

Don Juan.

Ja, hvorfor ikke? Af hvilken Grund skulde Du ikke have de samme Rettigheder som andre Doktorer? De have ikke mere Del end Du i deres Patienters Helbredelse, og deres hele Kunst er, fra først til sidst, lutter Humbug. Det, de udrette, er blot, at de tilskrive dem selv Æren for Enhver, som kommer sig. Sandelig, Du kan, ligesaa godt som de, profitere af de Syges Lykke, og lade Dine Recepter faa Berømmelsen for Alt, hvad Hændelsens Gunst eller Naturens Kræfter udrette.

Sganarel.

Hvorledes, Herre? Er De ogsaa Atheist i Medecinen?

Don Juan.

Medecinen er en af Menneskenes største Daarligheder.

Sganarel.

De har en meget vantro Sjæl! Men Herre, De maa dog have lagt Mærke til de Mirakler, Brækvandet foraarsager i vor

Tid? Den store Staahei, det gjør, har omvendt de største Fritænkere, og det er ikke mere end tre Uger siden, at jeg selv har oplevet de mærkværdigste Virkninger deraf.

Don Juan.

Hvad da?

Sganarel.

Der var en Mand, som over sex Dage havde ligget i Dødskamp. Man vidste ikke mere, hvad man skulde forordne ham. Alt, hvad man gav ham, udrettede Intet, og han kunde, som sagt, hverken leve eller dø. Saa faldt man da tilsidst paa at give ham Emetik.

Don Juan (leende).

Og saa kom han sig vel sagtens?

Sganarel.

Nei, han døde strax.

Don Juan.

Det kan man jo kalde en heldig Kur.

Sganarel.

Hvorledes, Herre? Han havde ligget i sex Dage, uden at kunne dø, og det slog ham lige paa Stedet ihjel? Var det ikke store Ting? Kan der tænkes noget mere probat?

Don Juan.

Du har Ret.

Sganarel.

Men lad nu Medecinen, som De ikke tror paa, være Medecin, og lad os tale om andre Ting. Denne Kjole giver mig Forstand, og jeg føler mig oplagt til at argumentere med Dem. De husker nok, at det er mig tilladt at disputere, og at det blot er Irettesættelser, De har*) forbudt mig.

Don Juan.

Nu da?

Sganarel.

Jeg vilde gjerne vide, hvad De i Grunden tænker om Et og Andet. Er det, f. Ex., mulig, at De slet ikke tror paa Himlen?

---

*) Her oversat efter Voltaires Udgave af Molière. Den sidste Pariser-Udgave har „og at det er mig tilladt at dadle Dem".

Don Juan.

Lad det fare!

Sganarel.

Det vil da sige saa meget som Nei. Heller ikke paa Helvede?

Don Juan.

Aa!

Sganarel.

Ligesaa. Paa Djævelen da?

Don Juan.

Jo vist!

Sganarel.

Ligesaa lidt. Tror De da paa et andet Liv?

Don Juan.

Ha ha ha ha ha!

Sganarel.

Den Mand bliver det ikke let at omvende. Siig mig da engang „Bussemanden*)", hvad tror De om ham?

Don Juan.

Pokker staa i den Nar!

Sganarel.

O Herre, siig dog ikke saa! Der er Intet i Verden saa sikkert som Bussemanden. Paa ham vil jeg lade mig hænge. Man maa dog tro paa Noget i Verden. Hvorpaa tror De da egenlig?

Don Juan.

Hvorpaa jeg tror?

Sganarel.

Ja.

Don Juan.

Jeg tror, at to og to er fire, og fire og fire er otte.

Sganarel.

En deilig Tro! Nydelige Tros-Artikler, de der! Deres Religion er altsaa et Regnestykke. I Sandhed, Menneskene kunne

*) Bussemanden, eller den gnavne Munk, var efter Folkesagnet Gjenfærdet af en Munk, der slog de Veifarende og Spadserende, som bleve ude over den rette Tid.

sætte sig besynderlige Daarskaber i Hovedet, og de, der have studeret mest, ere ikke altid de klogeste. Jeg har, Gud være lovet, ikke studeret, som De selv veed, min Herre. Ingen skal kunne rose sig af at have lært mig Noget. Men med min Smule sunde Sands, med den ringe Dømmekraft, Vorherre har givet mig, indser jeg dog mange Ting, og uden nogen Boglærdom, begriber jeg meget vel, at hele denne Verden, som vi se, ikke er skudt op som en Paddehat i en Nat. Jeg vilde gjerne spørge Dem, hvem det er, der har frembragt disse Trær, disse Klipper, denne Jord og den smukke Himmel deroppe. Har alt Dette bygget sig selv? Og De, min Herre, som staar der lige for Øinene af mig, har De skabt Dem selv? Har ikke Deres Fader maattet favne Deres Moder, førend De kunde blive til? Kan De se alle de Indretninger, hvoraf den menneskelige Maskine er sammensat, uden at beundre den Maade, hvorpaa alt Dette passer ind i hinanden? Disse Nerver, disse Knokler, disse Aarer, disse . . . Denne Lunge, dette Hjerte, denne Lever, og alle de øvrige Bestanddele, som ere der, og som . . . Men saa afbryd mig dog! Jeg kan ikke disputere, naar man ikke afbryder mig. De tier forsætlig, og lader mig snakke, af bare Malice, for at jeg skal løbe mig en Stave i Livet.

Don Juan.

Nei, jeg venter blot paa, at Dit Ræsonnement er tilende.

Sganarel.

Mit Ræsonnement er, at der, hvad De saa end siger, er noget Beundringsværdigt i Mennesket, som al Verdens Vismænd ikke kan forklare. Er det ikke forbansende, at jeg staar her, og at der er Noget i mit Hovede, som kan tænke paa hundrede forskjellige Ting paa een Gang, og gjøre med mit Legeme, hvad det vil? Jeg kan slaa med Hænderne, løfte Armene, hæve Øinene mod Himlen, bøie Hovedet, røre Fødderne, gaa tilhøire og tilvenstre, frem og tilbage, vende om . . .

(Idet han vil vende sig om, falder han baglængs.)

Don Juan.

Se saa! Der brak nok Dit Ræsonnement Halsen.

Sganarel.

O det er tosset af mig at spilde Tiden paa at ræsonnere med Dem. Tro De, hvad De har Lyst. Hvad rager det mig, om De bliver fordømt?

Don Juan.

Men under Dit lange Ræsonnement have vi nok forvildet os her i Skoven. Kald paa den Mand, som gaar dernede, at vi kan spørge ham om Veien.

Anden Scene.

Don Juan. Sganarel. Franciscus, en fattig Mand.

Sganarel.

Heida! Hør! Mand, dernede! Hei Kammerat! Hei, min Ven! Et Ord, hvis Du vil! Siig os Besked om, hvilken Vei, der nærmest fører til Byen.

Den Fatttige.

De behøver kun at følge denne Vei, mine Herrer, lige til Udgangen af Skoven, saa dreier De om tilhøire. Men jeg vil raade dem til at have et Øie paa hver Finger, thi i den sidste Tid er her ikke sikkert for Røvere.

Don Juan.

Jeg er Dig meget forbunden, min Ven, og takker Dig af mit ganske Hjerte.

Den Fattige.

Hvis De vilde hjælpe mig, min Herre, med en lille Almisse.

Don Juan.

Ah! Det er altsaa blot for Din egen Profits Skyld, at Du viser os Vei?

Den Fattige.

Jeg er en fattig Mand, Herre, som i over ti Aar har levet ensomt her i denne Skov. Jeg vil ikke aflade at bede den gode Gud om at velsigne Dem med alt Godt.

Don Juan.

Du skulde før bede ham om, at han vilde velsigne Dig med en Klædning, uden at bekymre Dig om Andres Affærer.

Sganarel.

Du kjender ikke den Herre der, min gode Mand. Han tror kun paa, at to og to er fire, og fire og fire er otte.

Don Juan.

Hvad tager Du Dig for her i Skoven?

Den Fattige.

Jeg beder Dag og Nat for de gode Folk, som give mig lidt.

Don Juan.

Saa kan det vel ikke slaa feil, at Du staar Dig godt?

Den Fattige.

Ak, Herre, jeg er ofte i den største Nød.

Don Juan.

Du spøger! En Mand, som beder til Himlen Nat og Dag, maa sagtens sidde lunt inden Døre.

Den Fattige.

Jeg forsikrer Dem, Herre, at jeg ofte ikke har en Bid Brød at putte i Munden.

Don Juan.

Det er da besynderligt! Det er kun daarlig Løn for al Din Uleilighed. Se der! Jeg vil strax give Dig denne Luisdor, hvis Du vil bande.

Den Fattige.

O Herre, hvor kan De friste mig til at begaae en saadan Synd?

Don Juan.

Se til, om Du vil have den eller ikke. Jeg giver Dig den strax, hvis Du blot bander. Hører Du? Du maa bande.

Den Fattige.

Min Herre . . .

Don Juan.

Ellers faar Du den ikke.

Sganarel.

Skynd Dig, band Du kun! Der er intet Ondt deri.

Don Juan.

Tag den, siger jeg. Der har Du den, men band først!

Den Fattige.

Nei, min Herre, jeg foretrækker at dø af Sult.

Don Juan.

Nok, nok! Jeg giver Dig den for Menneskehedens Skyld.

(Ser ind i Skoven.)

Men hvad ser jeg der? En Mand, angreben af tre Andre. Det Parti er altfor ulige. Jeg kan ikke taale at se paa en saa skammelig Færd.

(Han drager sin Kaarde, og iler hen til det Sted, hvor Striden foregaar.)

Tredie Scene.

Sganarel (alene).

Der løber han som en Rasende, og udsætter sig for en Fare, som slet ikke vedkommer ham. Men sandelig, hans Hjælp har ikke været forgjæves. De Tre have maattet flygte for de To.

Fjerde Scene.

Don Juan. Don Carlos. Sganarel (i Baggrunden).

Don Carlos (stikker sin Kaarde ind).

Af disse Røveres Flugt ser man, hvor kraftig Deres Arm maa være! Tillad mig, min Herre, at takke Dem for en saa ædelmodig Handling, og . . .

Don Juan.

Jeg har Intet gjort, min Herre, som De ikke vilde have gjort i mit Sted. En Adelsmand kan ikke, uden at krænke sin Ære, være Vidne til en saa lumpen Adfærd, som disse Skurkes. Men hvorledes gik det til, at De kom i det Haandgemæng?

Don Carlos.

Jeg var tilfældigvis bleven skilt fra min Broder og vort fælles Følge. Mens jeg søgte at komme dem paa Spor, blev jeg overfalden af disse Røvere, som først dræbte min Hest, og som, hvis Deres Tapperhed ikke havde hindret det, havde gjort ligesaa ved mig.

Don Juan.

Har De isinde at reise ad Byen til?

Don Carlos.

Ja, min Herre, dog uden at gaae ind i den. Min Broder og jeg ere desværre nødte til at streife Landeveiene, paa Grund af en af disse ærgerlige Sager, som nøder Adelsmanden til at opoffre sig selv og sin Familie for Ærens strenge Fordringer, en af disse Sager, hvis bedste Udfald altid er tungt nok, thi selv naar man har været saa heldig at dræbe sin Modstander, maa man jo flygte ud af Riget. Ja, heri finder jeg en Adelsmands Stilling ulykkelig, thi hvor stor Forsigtighed og Retskaffenhed, han end udviser i sin Opførsel, kan han dog ikke sikre sig for Følgerne af en Andens uordenlige Opførsel, og maa desværre tidt se sit Liv, sin Fred, sin Velfærd, afhængig af den første, den bedste Eventyrer, der falder paa at paaføre ham en

af disse Krænkelser, som en ærekjær Mand maa hævne med sit Blod.

Don Juan.

Det er dog altid en Trøst, at Den, der for et Indfalds Skyld hensynsløst har fornærmet os, løber samme Risiko som vi, og har alle de samme Ubehageligheder at bestaa. Vilde det være ubeskedent at spørge Dem, hvori den omtalte Sag bestaar?

Don Carlos.

Den kan desværre ikke holdes hemmelig. Naar Krænkelsen først er bleven bekjendt, fordrer Æren ikke, at vi skal skjule Skammen, men at vi skulle vise Hævnen, ja lydt forkynde, at vi ville hævne os. Derfor, min Herre, vil jeg slet ingen Omsvøb gjøre, men ligefrem sige Dem, at den omtalte Fornærmelse bestaar i, at en Søster af os er bleven bortført fra Klosteret, og at Fornærmeren er en vis Don Juan Tenorio, Søn af Don Louis Tenorio. Vi have søgt ham i disse sidste Dage, og trode imorges at være kommen paa det rette Spor, da han, efter en Tjeners Beretning, med nogle af hans Folk, skulde være reden langs Kysten her. Men al vor Søgen har hidtil været frugtesløs. Vi have ikke kunnet opdage, hvad der er bleven af ham.

Don Juan.

Kjender De, min Herre, den Don Juan, om hvilken De taler?

Don Carlos.

Jeg selv har aldrig set ham, men har blot hørt min Broder beskrive ham. Hans Rygte er just ikke synderlig godt. Det skal være et Menneske, hvis Liv . . .

Don Juan.

Stands, min Herre! Den Don Juan, De taler om, er paa en Maade min Ven, og jeg vilde betragte det som en Feighed af mig, hvis jeg hørte paa, at man rev ned paa ham.

Don Carlos.

For Deres Skyld, min Herre, vil jeg da ikke sige et Ord om ham. Det er sandelig det Mindste, jeg kan gjøre for Den, jeg skylder mit Liv, at jeg tier om en Person, De kjender, en Person, som jeg desværre ikke kan omtale, uden med Dadel. Men ihvormeget De end er hans Ven, tør jeg dog haabe, at De ikke bifalder hans Handlemaade, ikke finder det besynderligt, at vi søge at hævne os paa ham.

Don Juan.

Tvertimod; jeg vil hjælpe Dem dermed og spare Dem al unyttig Uleilighed. Don Juan er min Ven, det kan jeg ikke forandre, men derfor skal det ikke taales, at han ustraffet fornærmer en Adelsmand. Jeg forpligter mig til at skaffe Dem Ret over ham.

Don Carlos.

Hvad Ret kan der skaffes for den Slags Fornærmelser?

Don Juan.

Al den, som Deres Ære kan fordre. Gjør Dem ingen Uleilighed med at søge ham, thi jeg tør, paa hans Vegne, indgaa den Forpligtelse, at han skal fremstille sig, naar og hvor De behager.

Don Carlos.

Den Udsigt er i Sandhed høist velkommen for en fornærmet Sjæl. Men efter alt Det, jeg skylder Dem, vilde det være mig meget pinligt, om De var tilstede ved dette Møde.

Don Juan.

Jeg er saa fast knyttet til Don Juan, at han ikke kan slaas, uden at jeg ogsaa slaas. Jeg svarer for ham som for mig selv, og De behøver blot at sige mig, naar og hvor han skal møde for at give Dem Satisfaktion.

Don Carlos.

Hvor min Skæbne er grusom, at jeg skal skylde Dem Livet, og Don Juan være Deres Ven!

Femte Scene.

Don Alonzo. Don Carlos. Don Juan. Sganarel.

Don Alonzo
(taler til sit Følge, uden at bemærke Don Carlos og Don Juan).

Vand Hestene, og træk dem saa for det Første efter os. Jeg vil gaa et Stykke tilfods.

(Han bliver Don Juan og Don Carlos vaer.)

Hvorledes, min Broder? Du staar der, og taler med vor dødelige Fjende?

Don Carlos.

Vor dødelige Fjende?

Don Juan (lægger Haanden paa Kaardegrebet).

Ja, jeg er Don Juan. Det overlegne Antal skal ikke bringe mig til feigt at skjule mit Navn.

Don Alonzo (drager sin Kaarde).

O Forræder, Du skal dø for min Haand!

(Sganarel løber hen og skjuler sig.)

Don Carlos.

Min Broder, stands, jeg beder Dig. Jeg skylder ham Livet. Uden hans Hjælp var jeg bleven dræbt af de Røvere, som overfaldt mig.

Don Alonzo.

Vil Du, at det Hensyn skal hindre vor Hævn? De Tjenester, en fjendtlig Haand viser os, forpligte os ikke til Tak. Naar det, Du skylder ham, skal veies mod den os viste Fornærmelse, bliver Din Taknemmelighed, min Broder, aldeles latterlig, thi da Æren er uendelig meget mere kostbar end Livet, kan det ikke regnes for noget, om Du ogsaa skylder Livet til ham, som har berøvet os vor Ære.

Don Carlos.

Jeg kjender Forskjellen paa begges Værd saa fuldt som Nogen, min Broder, og min Harme over den dybe Krænkelse, han har tilføiet os, er ikke slukt af Erkjendtlighed for hvad jeg skylder ham. Men tillad, at jeg giver ham sit Laan tilbage, at jeg paa Stedet betaler ham for mit Liv med Opsættelsen af vor Hævn, og lader ham, blot i nogle Dage, nyde Frugten af den mig viste Velgjerning.

Don Alonzo.

Nei, nei, min Broder! At opsætte vor Hævn er maaske at forfeile den. Det er ikke sagt, at Leiligheden vender tilbage. Himlen har ladt os finde ham her, og det bør vi føre os til Nytte. Naar Æren er dødelig saaret, kan intet andet Hensyn tages, og hvis det staar Dig imod at slaas med ham, kan Du jo trække Dig tilbage, og overlade til mig at fælde ham.

Don Carlos.

Jeg bønfalder Dig, min Broder . . .

Don Alonzo.

Al den Tale er spildt! Han maa dø.

Don Carlos.

Stands, siger jeg Dig. Jeg tillader ikke, at man angriber ham her, og jeg tager Himlen til Vidne paa, at jeg vil for=

svare ham mod hvem det end skal være, at jeg, med det samme Liv, som han har frelst, vil yde ham et Brystværn, saa at Du, for at angribe ham, først maa gjennembore mig.

Don Alonzo.

Hvorledes? Du tager vor Fjendes Parti mod mig? Istedenfor den retmæssige Harme, jeg føler, viser Du den ømmeste Skaansomhed mod ham?

Don Carlos.

O lad os, min Broder, selv i Udførelsen af den billigste Handling, vise vort Maadehold. Det er ikke i blind Heftighed, at vi bør hævne vor krænkede Ære. Nei, vi ville være Herrer over vort eget Mod, tappre uden Raahed, og styre vort Forhold efter moden Overveielse, ikke efter en blind Vredes Indskydelser. Jeg vil ikke staa i min Fjendes Gjæld, men først og fremst frigjøre mig for den Forpligtelse, jeg skylder ham. Vor Hævn skal Intet tabe, ved at opsættes, men just den Omstændighed, at vi havde kunnet tage den her, men af høiere Hensyn undlod det, skal, naar vi fuldføre den, vise Verden, hvor billig og retfærdig den er.

Don Alonzo.

Hvilken Svaghed! Hvilken skrækkelig Forblindelse! At vove sin Æres helligste Interesser for en indbildt Erkjendtligheds latterlige Hjernespind!

Don Carlos.

Sørg ikke derfor, min Broder! Hvis jeg begaar en Feil, skal jeg vide at oprette den. Jeg paatager mig hele Ansvaret, og veed, hvortil Æren forpligter os. Den Dags Opsættelse, som min Taknemmelighed fordrer, skal ikke svække min Iver for vor Hævn! — Don Juan, De ser, at jeg iler med at betale min Gjæld til Dem! Slut Dem deraf til det Øvrige, og vær overbevist om, at jeg vil være lige saa nøieregnende i at fordre, hvad De skylder mig, og betale Fornærmelsen lige saa punktlig, som jeg nu betaler Velgjerningen. Det er ikke min Agt her at nøde Dem til at forklare Deres Hensigter. Jeg giver Dem Frihed til i Ro og Mag at tænke over den Beslutning, De har at tage. De kjender selv den os tilføiede Fornærmelses Størrelse, og kan selv bedst bedømme, hvad Opreisning den fordrer. Der gives milde Midler til at tilfredsstille os, der gives voldsomme og blodige! Men hvilket Valg, De end træffer, saa har De lovet mig at skaffe mig Ret over Don Juan. Tænk derover, og husk, at udenfor dette Sted, har jeg ingen Pligter uden mod min krænkede Ære.

Don Juan.

Jeg har Intet fordret af Dem, og skal holde, hvad jeg har lover.

Don Carlos.

Kom, min Broder! Et Øieblikks Mildhed skal intet Afbræk gjøre i Pligtens ubøielige Alvor.

Sjette Scene.

Don Juan. Sganarel.

Don Juan.

Heida, Sganarel!

Sganarel
(kommer fra det Sted, hvor han har skjult sig).

Hvad behager?

Don Juan.

Hvorledes, Skurk? Du stikker af, naar man angriber mig?

Sganarel.

Undskyld, Herre, jeg var lige tæt herved. Denne Doktor-Kjole har en egen Virkning paa mig. Man skulde tro, man havde taget Medecin ind, naar man har den paa.

Don Juan.

Se mig engang til den Uforskammede! Du skulde dog skjule Dit Kujoneri under et lidt mere anstændigt Slør. Veed Du, hvis Liv det er, jeg har reddet?

Sganarel.

Nei, Herre.

Don Juan.

En af Elviras Brødre.

Sganarel.

En . . .

Don Juan.

Det lader til at være en ganske brav Fyr. Han har opført sig honet imod mig, og det gjør mig i Grunden ondt, at jeg bliver nødt til at slaas med ham.

Sganarel.

Det vilde jo være let for Dem at afgjøre Alt i Mindelighed.

Don Juan.

Nei. Min Lidenskab for Elvira er udslidt. Den Forbindelse stemmer ikke med min Tilbøielighed. Jeg holder af Frihed i Kjærligheden, og kan ikke beslutte mig til at indelukke den mellem fire Mure. Det har jeg jo alt sagt Dig over en Snes Gange. Det ligger i min Natur at fortrylles af Alt, hvad der er yndigt og elskværdigt. Mit Hjerte er alle Skjønheders Eiendom. Lad dem vexelvis tage det i Besiddelse og holde paa det, saalænge de formaa. Men hvad er det for en prægtig Bygning der, mellem Træerne?

Sganarel.

Veed De ikke det?

Don Juan.

Nei, sandelig.

Sganarel.

Det er jo det Gravkapel, Kommandanten var ifærd med at lade bygge, dengang De dræbte ham.

Don Juan.

Ah, Du har Ret! Jeg vidste ikke, at det laa ad denne Kant. Man har fortalt mig Underværker om denne Bygnings Skjønhed og om Kommandantens Statue. Jeg har Lyst til at bese den lidt nærmere.

Sganarel.

For Guds Skyld, Herre, gaa ikke derhen!

Don Juan.

Hvorfor ikke?

Sganarel.

Det er uhøsligt at gjøre Visit hos en Mand, som man selv har dræbt.

Don Juan.

Tvertimod, det er et Bevis paa den fineste Levemaade, og hvis han er en beleven Mand, bør han være mig taknemlig derfor. Lad os gaae derind.

(Gravkapellet aabnes, og man ser Kommandantens Statue.)

Sganarel.

O hvor det er smukt! Hvilke deilige Billedstøtter! Hvilket skjønt Marmor! Hvilke Piller! O hvor det er smukt! Hvad siger De derom, Herre?

Don Juan.

At en død Mand ikke kan drive sin Forfængelighed videre.

Hvad der især undrer mig, er, at en Mand, der, i levende Live, tog tiltakke med en ganske almindelig Bolig, nu efter sin Død, da han ikke længer selv kan glæde sig derover, vil have det saa prægtigt.

Sganarel.

Dette er Kommandantens Statue.

Don Juan.

Han ser, paa Ære, godt ud i sin romerske Imperator-Dragt.

Sganarel.

Ja, det er rigtignok godt gjort, Herre, man skulde tro, at han var levende, og vilde til at tale. Se engang, hvilke Øiekast han giver os! Sandelig, hvis jeg var alene, vilde jeg blive angst. Jeg tror ikke, han er synderlig glad ved at se os her.

Don Juan.

I saa Fald er det en Skam af ham, og daarlig Tak for den Ære, jeg beviser ham! Gaa hen og spørg ham, om han vil spise tilaften med mig.

Sganarel.

Han trænger vist ikke længere til Aftensmad.

Don Juan.

Gjør som jeg siger Dig!

Sganarel.

Herre, det vilde jo være Galskab at gaa hen og tale til en Statue.

Don Juan.

Jeg befaler Dig, at gjøre det.

Sganarel.

Hvilket sært Indfald! Hr. Kommandant!...

(Afsides.)

Jeg kan neppe bare mig for at le af min Daarskab, men det er min Herre, som faar mig dertil.

(Høit.)

Hr. Kommandant, min Herre, Don Juan, spørger Dem, om De vil gjøre ham den Ære at spise tilaften med ham.

(Statuen bøier Hovedet.)

Ah!

Don Juan.

Hvad gaar der af Dig? Hvad fattes Dig? Siig det! Vil Du svare?

Sganarel
(bøier Hovedet, paa samme Maade som Kommandanten).

Statuen . . .

Don Juan.

Vil Du tale, Skurk?

Sgauarel.

Jeg siger, at Statuen . . .

Don Juan.

Nu vel, Statuen . . .? Jeg myrder Dig, hvis Du ikke taler!

Sganarel.

Statuen har gjort Tegn.

Don Juan.

For en Ulykke! Din Skjelm!

Sganarel.

Den har gjort Tegn til mig, siger jeg Dem. Det er saa sandt, som at jeg staar her. Gaa De selv hen og tal til ham, saa skal De se. Maaske . . .

Don Juan.

O Slyngel! Nu skal Du komme til, baade at føle og tage paa Dit Knjoneri. Vil Hr. Kommandanten gjøre mig den Ære at komme og spise til Aften med mig?

(Statuen nikker med Hovedet.)

Sganarel.

Jeg turde ikke vove ti Pistoler mod hans Komme. Nu vel, Herre?

Don Juan.

Lad os gaa herfra.

Sganarel (alene).

Ja, saadan gaar det med vore Fritænkere, som ikke ville tro paa Noget!

Fjerde Akt.

Theatret forestiller et Værelse i Don Juans Bolig.

Første Scene.

Don Juan. Sganarel. Ragotin.

Don Juan (til Sganarel).

Hvordan det end hænger sammen, er det ikke værdt at tale mere derom! En falsk Belysning kan have skuffet os! En eller anden Taagedunst kan have blændet Synet!

Sganarel.

O Herre, søg dog ikke at negte Det, som vi have set med vore egne Øine. Det er saa vist, som at jeg staar her, at han gav os et Tegn med Hovedet. Der er ingen Tvivl om, at Himlen, i sin Forargelse over det Liv, De fører, har frembragt dette Mirakel, for at bringe Dem til Eftertanke, og omvende Dem fra . . .

Don Juan.

Hør, hvis Du plager mig mere med Din tossede Moralisseren, hvis Du vover et eneste Ord mere om de Ammestu-Eventyr, saa skal jeg lade mig bringe en god, stærk Oxerem, befale tre eller fire Personer at holde Dig fast, og mørbanke Dig med mer end tusinde Slag. Har Du forstaaet mig?

Sganarel.

Fuldkommen, min Herre! De forklarer Dem udmærket tydeligt. Det er en af Deres Dyder, at De ikke gjør Omsvøb, men udtaler Dem med beundringsværdig Klarhed.

Don Juan.

Lad mig saa faa min Aftensmad, jo før, jo heller. En Stol, lille Lakei.

Anden Scene.

Don Juan. La Violette. Sganarel. Ragotin.

La Violette.

Herre, Deres Kjøbmand, Hr. Dimanche, forlanger at tale med Dem.

Sganarel.

Saa, det manglede os blot endnu, at vi skulde faa en Kreditor paa Halsen! Hvor tør han falde paa at ville have Penge hos os? Og hvorfor sagde Du ham ikke, at Herren ikke var hjemme?

La Violette.

Det har jeg sagt ham i over tre Qvarter. Men han vil ikke tro mig. Han har sat sig ned derude, for at vente.

Sganarel.

Saa lad ham vente, saalænge han har Lyst.

Don Juan.

Nei, lad ham tvertimod komme ind. Det er en daarlig Politik, at lade sig negte hjemme for sine Kreditorer. Kan man ikke betale dem, bør man idetmindste give dem Noget, istedenfor Det, de ikke faa. Jeg forstaar den Kunst at tilfredsstille dem, uden at punge ud med en eneste Hvid.

Tredie Scene.

Don Juan. Hr. Dimanche. Sganarel. La Violette. Ragotin.

Don Juan.

Ah, Hr. Dimanche, kom nærmere! Hvor jeg er glad ved at se Dem. Det er skammeligt af mine Folk, at de ikke strax har ladet Dem komme ind. Jeg havde givet Ordre til at negte mig hjemme, men den angik naturligvis ikke Dem, for hvem min Dør aldrig er lukket.

Hr. Dimanche.

Min Herre, jeg er Dem usigelig forbunden.

Don Juan (til La Violette og Ragotin).

Jeg skal, min Tro, lære Jer, I Slyngler, at lade Hr. Dimanche vente i Forstuen. I skal nok herefter kjende Eders Folk.

Hr. Dimanche.

Min Herre, det gjør Intet.

Don Juan (til Hr. Dimanche).

Hvorledes! At negte mig hjemme for Hr. Dimanche, min bedste Ven!

Hr. Dimanche.

Min Herre, jeg er Deres ærbødige Tjener. Jeg kom . . .

Don Juan.

Gesvindt! En Stol til Hr. Dimanche.

Hr. Dimanche.

Tillad, min Herre! Jeg kan godt staa.

Don Juan.

Paa ingen Maade. De maa sidde ned, her ligeover for mig.

Hr. Dimanche.

Det er ikke nødvendigt.

Don Juan (til Tjenerne).

Tag denne Feltstol bort, og bring en Lænestol.

Hr. Dimanche.

Min Herre, De har mig til Bedste, og . . .

Don Juan.

Nei, nei, jeg veed altfor vel, hvad jeg skylder Dem, og jeg tillader ikke, at man maa gjøre mindste Forskjel imellem os.

Hr. Dimanche.

Min Herre . . .

Don Juan.

Vær saa god og sæt Dem ned!

Hr. Dimanche.

Behøves ikke, min Herre! Jeg har kun et Ord at sige Dem. Jeg var . . .

Don Juan.

Sæt Dem ned, siger jeg . . .

Hr. Dimanche.

Nei Tak, min Herre, jeg kan meget godt staa. Jeg kommer for . . .

Don Juan.

Jeg vil ikke høre Dem, førend De har sat Dem ned.

Hr. Dimanche.

For at føie Dem, min Herre, vil jeg da sætte mig. Jeg er . . .

Don Juan.

Paa min Ære, De ser rigtig rask ud, Hr. Dimanche.

Hr. Dimanche.

Fuldkommen rask, min Herre, til Deres Tjeneste. Jeg er kommen for . . .

Don Juan.

De har en ganske udmærket Konstitution, friske Læber, sund Hudfarve, fyrige Øine.

Hr. Dimanche.

Jeg vilde gjerne.

Don Juan.

Hvorledes befinder Deres Hustru, Madam Dimanche, sig.

Hr. Dimanche.

Godt, Gud ske Lov!

Don Juan.

Det er en prægtig Kone.

Hr. Dimanche.

Hun er Deres Tjenerinde, min Herre. Jeg kom . . .

Don Juan.

Og Deres lille Datter, Claudine, hvordan har hun det?

Hr. Dimanche.

Fortræffeligt.

Don Juan.

Hvor det er en nydelig lille Pige! Jeg holder ret inderlig af hende.

Hr. Dimanche.

Det er altfor stor Ære, De beviser hende, min Herre. Jeg vilde . . .

Don Juan.

Og Deres lille Colin? Gjør han endnu bestandig dygtig Støi med sin Tromme?

Hr. Dimanche.

Ja, det er altid det samme. Jeg . . .

Don Juan.

Og Deres lille Hund, Brusquet? Er den endnu ligesaa slem til at gjø og til at nappe Folk i Benene?

Hr. Dimanche.

O værre end nogensinde. Der er intet Udkomme med den.

Don Juan.

De maa ikke forundre Dem over, at jeg spørger til hele Familien. Den interesserer mig ganske særdeles.

Hr. Dimanche.

Vi ere Dem Alle høilig forbundne, min Herre! Jeg . . .

Don Juan.

Tag min Haand derpaa, Hr. Dimanche. Jeg tør jo nok regne Dem med blandt mine Venner?

Hr. Dimanche.

Min Herre, jeg er Deres Tjener.

Don Juan.

Jeg kan med Sandhed sige, at jeg er Dem inderlig hengiven.

Hr. Dimanche.

Det er en stor Ære, De beviser mig. Jeg . . .

Don Juan.

Der er Intet jeg ikke vilde gjøre for Deres Skyld.

Hr. Dimanche.

Min Herre, De er altfor god.

Don Juan.

Og det ganske uden al Egennytte. Det maa jeg bede Dem om at tro.

Hr. Dimanche.

Jeg har aldeles ikke fortjent slig Naade. Men min Herre...

Don Juan.

Vil De ikke, ganske uden Omstændigheder, spise til Aften med mig?

Hr. Dimanche.

Nei, min Herre, jeg skal lige strax hjem, Jeg . . .

Don Juan (reiser sig).

Hurtigt! En Fakkel for at lyse Hr. Dimanche hjem! Lad fire eller fem af mine Folk tage Karabiner paa Nakken, og ledsage ham*).

---

*) Det lille Træk med Karabinerne paa Nakken, tyder paa den offenlige Sikkerhids Tilstand. Man fandt det raadeligst, enten selv at være bevæbnet eller lade sig ledsage af bevæbnede Folk.

Hr. Dimanche (reiser sig ogsaa).

Min Herre, det behøves ikke. Jeg kan overmaade godt gaa alene hjem. Men jeg . . .

(Sganarel trækker hurtigt Stolene tilbage.)

Don Juan.

Men jeg vil, at man skal følge Dem hjem. Deres Person er mig altfor dyrebar. Jeg er Deres Tjener, ja desforuden Deres Debitor.

Hr. Dimanche.

Ah, min Herre . . .

Don Juan.

Det er en Sag, som jeg ingen Hemmelighed gjør af. Jeg omtaler den ofte.

Hr. Dimanche.

Dersom . . .

Don Juan.

Tillader De, at jeg maa følge Dem ud?

Hr. Dimanche.

O min Herre, De spøger! Min Herre . . .

Don Juan.

Tillad mig da til Afsked at omfavne Dem. Jeg beder Dem endnu engang være overbevist om, at jeg er Dem inderlig hengiven, og at jeg, i Et og Alt, er ganske til Deres Tjeneste.

(Han gaar.)

Fjerde Scene.

Hr. Dimanche. Sganarel.

Sganarel.

Det er vist, Hr. Dimanche, at De, i min Herre, har en Mand, som mener Dem det rigtig godt.

Hr. Dimanche.

Ja, det kan ikke negtes! Han er saa galant mod mig, og gjør saa mange Komplimenter, at jeg aldrig kan komme til at sige ham et Ord om mine Penge.

Sganarel.

Jeg kan forsikre Dem, at hans hele Husstand vilde gaa i

Ilden for Dem. Ja, jeg kunde næsten ønske, at De maatte komme i en eller anden Fortræd, at Nogen vilde give Dem en Dragt Stokkeprygl, blot for at De kunde faa at se, hvorledes . . .

Hr. Dimanche.

Det tror jeg gjerne. Men jeg maa dog bede Dem, Sganarel, at De endelig vil huske ham paa mine Penge.

Sganarel.

Vær De ganske rolig. De Penge er saamænd sikre nok.

Hr. Dimanche.

Men, Sganarel, De skylder mig ogsaa Noget for Deres eget Vedkommende.

Sganarel.

Fy! Tal dog ikke derom!

Hr. Dimanche.

Hvorledes? Maa jeg ikke tale derom?

Sganarel.

Det er ligesom jeg ikke selv vidste, hvad jeg skyldte Dem.

Hr. Dimanche.

Ja, men . . .

Sganarel.

Kom nu, Hr. Dimanche, og lad mig lyse Dem.

Hr. Dimanche.

Men mine Penge . . .

Sganarel (tager Hr. Dimanche under Armen).

Vil De gjøre Nar af mig?

Hr. Dimanche.

Jeg vil . . .

Sganarel (trækker ham med sig).

Naa!

Hr. Dimanche.

Jeg mener . . .

Sganarel (puffer ham hen imod Døren).

Bagateller!

Hr. Dimanche.

Men . . .

Sganarel (puffer ham igjen).

Fy!

Hr. Dimanche.

Jeg . . .

Sganarel (puffer ham helt ud af Theatret).

Fy! siger jeg Dem.

Femte Scene.

Don Juan. Sganarel. La Violette.

La Violette.

Herre, der kommer Deres Hr. Fader.

Don Juan.

Naa det manglede blot endnu! Jeg tror, jeg bliver rasende.

Sjette Scene.

Don Louis. Don Juan. Sganarel.

Don Louis.

Jeg ser, at jeg generer Dig! Du vilde helst være fri for mit Besøg. Ja, desværre, vi genere hinanden, vi To, og det i høi Grad. Ligesom Du er kjed af at se mig, saaledes er jeg kjed af Din slette Opførsel. Ak, hvor lidt veed vi Mennesker dog, hvad vi gjøre, naar vi ikke overlade Himlen Omsorgen for vort Vel, naar vi taabeligt overhænge den med vore blinde Ønsker, vore ubetænksomme Fordringer! Jeg ønskede mig af inderste Hjerte en Søn, jeg trættede Himlen Dag og Nat med Bønner om mit Ønskes Opfyldelse! Og denne Søn, der syntes mig den største Lykkens Gave, er bleven mit Livs staaende Qval, dets nagende Kummer! Hvorledes tror Du, at jeg er tilmode ved de mange uværdige Handlinger, Du begaar? Med Nød og neppe kan Din Skjændsel skjules for Verdens Øine. Hvert Øieblik maa jeg trætte Kongens Godhed, og gaa i Forbøn for Dig. Jeg har alt trukket saa store Vexler, baade paa mine egne tidligere Fortjenester og paa mine Venners Kredit, at jeg gyser ved at tænke derpaa. O, i hvilke Nedrigheder gjør Du Dig ikke skyldig! Rødmer Du ikke, ved at vise Dig Din Fødsel saa uværdig? Tror Du, at Du har Grund til at være stolt af den? Hvad har Du gjort for at turde kalde Dig en Adelsmand? Mener

Du maaske, at Navnet og Skjoldmærket ere nok? Bilder Du Dig ind, at det er en Ære at være af ædel Byrd, naar man lever som en Usling? Nei, nei! Fødselen har intet Værd uden Dyden. Vi blive kun delagtige i vore Forfædres Ære, naar vi stræbe at ligne dem, og den Glands, som deres Bedrifter udbrede over os, paalægger os en dobbelt Forpligtelse først til at følge i deres Fodspor, og dernæst til ikke at udarte fra deres Dyder, dersom vi ville regnes for deres Æt. Det er forgjæves, at Du gjør Dig til af de Forfædre, fra hvilke Du stammer. De ville ikke kjendes ved Dig som deres Ætling, og deres berømmelige Bedrifter ville ikke nytte Dig. Nei, tvertimod! I deres rene, stolte Glands forøges Din Vanære, thi deres Hæder er som en Fakkel, der gjør Din Skjændsel aabenbar for Alverdens Øine. En Adelsmand, der opfører sig slet, er et rent Naturens Uhyre! Hvad Magt tror Du vel, der ligger i et Adelsbrev, naar Dyden ikke har sat sit Stempel derpaa? O min Søn, det er kun sket bevendt med det berømte Navn, naar man har plettet det med uædle Handlinger, og en Lastdragersøn, der lever som en ærlig Mand, staar efter min Mening langt høiere end den største Kongesøn, der lever som Du.

Don Juan.

Hvis De vilde behage at sætte Dem ned, vilde det maaske trætte Dem mindre at tale.

Don Louis.

Nei, nværdige Søn! Jeg vil hverken sætte mig ned eller tale mere til Dig. Kun altfor vel veed jeg, at mine Ord intet Indtryk gjør paa Dig. Du har drevet mig til det Yderste, men stol ikke længere paa min Faderømhed. Før Du tror, vil jeg vide at sætte en Grændse for Dit uordenlige Levnet. Jeg vil prøve paa at forebygge Himlens Vrede, og idet jeg straffer Dig, se at aftvætte den Skam, at jeg har sat Dig ind i Verden.

Syvende Scene.

Don Juan. Sganarel.

Don Juan
(henvender sig til sin Fader, skjøndt denne har forladt Scenen).

Aa, læg Dig bare til at dø jo før, jo hellere! Det er det Bedste, Du kan gjøre! Hver skal have sin Tur, og det er til at blive rasende over, naar Fædrene ville leve ligesaa længe som deres Sønner.

(Han sætter sig i en Læneskol.)

Sganarel.

O Herre, De har Uret.

Don Juan.

Har jeg Uret?

Sganarel (rystet).

Herre . . .

Don Juan.

Har jeg Uret?

Sganarel.

Ja, Herre, De har Uret i at have taalt det, som De har taalt. De burde have foset ham ud af Døren. Har man nogensinde set Mage til Uforskammenhed? En Fader vover paa at dadle sin Søn, siger ham, at han skal forbedre sin Opførsel, erindre sin Fødsel, føre et retskaffent Liv, og tusinde lignende Daarskaber! Kan det vel taales af en Mand som De, en Mand, der veed at leve? Jeg beundrer Deres Taalmodighed. I Deres Sted havde jeg sendt ham til Bloksbjerg.

(Afsides.)

O fordømte Feighed, hvortil bringer Du mig?

Don Juan.

Mon Aftensmaden snart er færdig?

Ottende Scene.

Don Juan. Sganarel. Ragotin.

Ragotin.

Herre, en tilsløret Dame ønsker at tale med Dem.

Don Juan.

Hvem kan det være?

Sganarel.

Man faar at se.

Niende Scene.

Donna Elvira (tilsløret). Don Juan. Sganarel.

Donna Elvira.

De maa ikke forundre Dem, Don Juan, over at se mig

paa denne Tid og i denne Dragt. Der er en paatrængende Grund for mit Besøg, thi det, jeg har at sige Dem, taaler ingen Opsættelse. Jeg kommer ikke, som før, for at udbryde i Bebreidelser. Nei, jeg er meget forandret siden imorges. Det er ikke længer den Donna Elvira, der udstødte Trusler mod Dem, og hvis ophidsede Sjæl kun aandede Hævn og Forbandelser! Himlen har i sin Barmhjertighed befriet min Sjæl fra den uværdige Elskov, De havde vakt i den. Den har forjaget min syndige Lidenskabs rebelske Opbrusning, al den støvbundne Kjærligheds forbryderske Heftighed, og har i dens Sted, fyldt mit Hjerte med en ren, fra alt Sandseligt, luttret Flamme, en hellig Ømhed, en fra vor jordiske Natur løsreven Kjærlighed, der Intet fordrer for sig selv, men kun bekymrer sig om den Elskedes Vel.

Don Juan (til Sganarel).

Jeg tror, Du græder?

Sganarel.

Tilgiv!

Donna Elvira.

Det er denne fuldkomne og rene Kjærlighed, som fører mig hid for Deres Velfærds Skyld, for at kundgjøre Dem den Himlens Straffedom, som truer Dem, og prøve paa at frelse Dem fra den Afgrund, mod hvilken De iler. Ja, Don Juan, jeg kjender al Deres Ryggesløshed, og den samme Himmel, som har rørt mit Hjerte og bragt mig til at indse min egen Opførfels Forvildelser, har indgivet mig den Tanke at komme hid, for i dens Navn at sige Dem, at Deres Laster have udtømt dens Barmhjertighed, og at dens frygtelige Vrede er lige ved at knuse Dem! Det staar endnu til Dem at undgaa det truende Slag. En hurtig Anger kan endnu frelse Dem! Men det haster, thi De har maaske neppe en Dag til at undgaa den skrækkeligste af alle Ulykker! Jeg er ikke længer knyttet til Dem ved noget Jordens Baand! Jeg er, Himlen være lovet, kommen tilbage fra alle mine daarlige Tanker. Det er besluttet, at jeg gaar i Kloster; jeg beder kun om Tid til at sone den Feil, jeg har begaaet; om at agtes værdig til, ved den strengeste Bod, at erhverve Tilgivelse for den Forvildelse, hvori en forbryderisk Lidenskabs berusende Magt havde styrtet mig. Men selv i Klosterets Afsondring vil jeg føle den dybeste Smerte over, at et Menneske, som jeg har elsket saa inderligt, skulde blive et skrækindjagende Exempel paa, at Gud ikke lader sig spotte! Det vilde være mig en usigelig Glæde, om jeg kunde afvende det frygtelige Slag, som truer Deres Hoved. O jeg beder Dem med Taarer, Don Juan, negt mig ikke denne sidste Gunst! Frels Deres dyrekjøbte Sjæl, og dersom Deres eget Vel ikke kan bevæge Dem, o, saa lad Dem

idetmindste bevæge af mine Bønner, og spar mig for den dybe Hjertesorg, at se Dem fordømt til evige Qvaler.

Sganarel (afsides).

Arme Qvinde!

Donna Elvira.

Jeg har elsket Dem med en ubeskrivelig Ømhed. Intet i Verden har været mig saa kjært som De. For Deres Skyld har jeg glemt min Pligt. Jeg har ikke kunnet afslaa Dem Noget, og den eneste Tak, jeg nu beder om, er, at De vil forbedre Deres Liv og forebygge Deres Fordærvelse. Frels Dem, jeg besværger Dem, for Deres egen Skyld, eller for min Skyld! Endnu engang, Don Juan, jeg bønfalder Dem derom med Taarer, og hvis Taarer af hende, som De engang har elsket, ikke kan bevæge Dem, saa anraaber jeg Dem om Barmhjertighed mod Dem selv, ved Alt, hvad der er istand til at røre Dem!

Sganarel
(afsides, idet han ser paa Don Juan).

Tigerhjerte!

Donna Elvira.

Det var Alt, hvad jeg havde at sige Dem. Jeg gaar nu, da jeg har talt.

Don Juan.

Det er silde, Frue! Bliv her, man skal drage saamegen Omsorg som mulig for Deres Bekvemmelighed.

Donna Elvira.

Nei, Don Juan. Ophold mig ikke længere.

Don Juan.

Det vilde fornøie mig meget, om De vilde blive, Frue, det forsikrer jeg Dem.

Donna Elvira.

Nei, siger jeg Dem! Lad os ikke spilde Tiden med unyttig Tale! Jeg gaar. Forlang ikke at følge mig, men il med at benytte den Advarsel, jeg har givet Dem!

Tiende Scene.

Don Juan. Sganarel.

Don Juan.

Vil Du tro, at Synet af hende virkelig satte mig i en vis

Bevægelse? Hendes bizarre Væsen pirrede mig med Nyhedens Interesse, ja selv hendes skjødesløse Dragt, hendes lidende Udseende, hendes Taarer: det Ene med det Andet, har bragt en Levning af min gamle Flamme til at blusse op paany.

Sganarel.

Det vil da sige, med andre Ord, at hun ikke har gjort mindste Indtryk paa Dem?

Don Juan.

Gesvindt! Til Aftensbordet!

Sganarel.

Som De befaler.

Ellevte Scene.

Don Juan. Sganarel. La Violette. Ragotin.

Don Juan (sætter sig tilbords).

Man maa alligevel engang tænke paa at omvende sig, Sganarel!

Sganarel.

Virkelig?

Don Juan.

Ja, paa Ære, man maa omvende sig. Tyve eller tredive Aar af dette Liv, og faa skal vi tænke derpaa.

Sganarel.

O!

Don Juan.

Hvad siger Du derom?

Sganarel.

Intet. Der kommer Aftensmaden.

(Han tager et Stykke af et af de Fade, man bringer, og putter det i Munden.)

Don Juan.

Jeg synes, Du har en hoven Kind? Hvad er det? Tal! Hvad fattes Dig?

Sganarel.

Intet.

Don Juan.

Lad mig se engang! Det er en ordenlig Svulst paa Kinden. Hurtig, lad mig faa en Lancet, til at stikke Hul paa den med! Den stakkels Fyr kan ikke udholde det længere! Han risikerer jo at qvæles. Vent lidt! Se, hvor moden den var! O Slyngel som Du er!

Sganarel.

Jeg vilde min Tro blot se, om ikke Kokken havde kommet for meget Peber eller Salt i Maden.

Don Juan.

Lad gaa! Sæt Dig ned og spis. Jeg har Brug for Dig, efter Aftensbordet. Du er sulten, som jeg ser.

Sganarel.

Det tror jeg nok, Herre! Jeg har ikke spist det Mindste, siden imorges. Smag lidt paa det der! Det er ganske fortræffeligt!

(Til Ragotin, som bvergang Sganarel har taget Noget paa sin Tallerken, snapper denne bort, saasnart Sganarel vender Hovedet.)

Min Tallerken! Min Tallerken! Saa sagte, maa jeg bede. For Pokker, lille Fyr, Du er mig lidt vel flink til at skifte Tallerkener. Og, Du Smaa, la Violette, Du glemmer nok at skjænke i Glassene til rette Tid!

(Mens la Violette skjænker for Sganarel, snapper Ragotin atter hans Tallerken.)

Don Juan (der hele Tiden har spist).

Hvem banker saaledes!

Sganarel.

Hvem Fanden kommer nu at afbryde os midt i vort Maaltid?

Don Juan.

Jeg vil have Madro! Det er dog det Mindste! Giv Ordre til, at Ingen maa lukkes ind!

Sganarel.

Lad mig om det! Jeg vil selv se efter, hvad det er.

Don Juan
(som ser Sganarel komme forskrækket tilbage)

Hvad er paa Færde? Hvad fattes Dig?

Sganarel
(bøier Hovedet, ligesom Statuen).

Han . . . Han, som er der . . .

Don Juan.

Jeg faar nok selv se efter, og bevise Dig, at Intet kan forstyrre min Ligevægt.

Sganarel.

O stakkels Sganarel! Hvor skal Du skjule Dig!

Tolvte Scene.

Don Juan. Kommandantens Statue. Sganarel. La Violette. Ragotin.

Don Juan (til sine Folk).

En Stol og et Kuvert! Gesvindt!

(Don Juan og Statuen sætte sig tilbords.)

Don Juan (til Sganarel).

Nu vel! Sæt Dig tilbords!

Sganarel.

Herre, jeg er ikke længere sulten.

Don Juan.

Sæt Dig der, siger jeg. Skjænk i Glassene! Paa Kommandantens Sundhed! Sganarel, klink med! Du maa takke for Skaalen!

(Til la Violette.)

Giv ham Vin!

Sganarel.

Herre, jeg er ikke længere tørstig!

Don Juan.

Drik, og syng os en Vise, for at fornøie Kommandanten.

Sganarel.

Jeg er hæs, Herre!

Don Juan.

Ligemeget! Syng saa godt Du kan!

(Til la Violette og Ragotin.)

Stemmer i med, I Andre!

Statuen.

Det er nok, Don Juan! Jeg indbyder Dem til at spise tilaften hos mig imorgen. Har De Mod dertil?

Don Juan.

Jeg vil komme, uden andet Følgeskab, end Sganarel.

Sganarel.

Jeg takker saa mange Gange, Herre, men imorgen er det Fastedag for mig.

Don Juan (til Sganarel).

Tag denne Fakkel!

Statuen.

Behøves ikke. Den vandrer i Lys, som føres af Himlen.

Femte Akt.

Theatret forestiller et aabent Landskab.

Første Scene.

Don Louis. Don Juan. Sganarel.

Don Louis.

Hvorledes min Søn? Er det muligt, at Himlens Godhed endelig har hørt mine Bønner? Er det sandt, hvad Du siger mig? Skuffer Du mig ikke med et falsk Haab? Tør jeg fæste Lid til den overraskende Nyhed, at Du vil omvende Dig?

Don Juan.

Ja. Jeg indser alle mine Vildfarelser. Jeg er ikke den Samme, som igaaraftes. Himlen selv har bevirket en pludselig Forandring i mig, som vil forbause Alverden. Den har rørt mit Hjerte og aabnet mine Øine. Med Afsky ser jeg tilbage paa den lange Forblindelse, i hvilken jeg har levet, paa de forbryderske Uordener i mit hidtil førte Liv. Jeg gjennemgaar i Tanken alle dets Vederstyggeligheder. Jeg forbaufes over, at Himlen har kunnet taale dem saa længe, og ikke alt har ladet sin Harmes frygtelige Slag falde over mit Hoved. Hvilken Langmodighed, hvilken Naade har den ikke bevist mig, ved ikke at straffe mine Misgjerninger! Det er mit faste Forsæt at føre

mig dens Miskundhed til Nytte, og ved en pludselig Forandring af mit hele Liv, at udslette den Forargelse, som min Handlemaade hidtil har givet, og anstrenge mig for at erholde Himlens fulde Tilgivelse. Derpaa vil jeg arbeide af al Magt, og jeg beder Dem, min Fader, om at støtte mig i min Hensigt, og selv at være mig behjælpelig i Valget af en Person, som kan tjene mig til Veileder, og under hvis Opsyn, jeg trøstigt kan følge den Vei, som det er mit Forsæt at vandre.

Don Louis.

O min Søn, en Faders Ømhed paakaldes ikke forgjæves! Hvor hurtigt svinder ikke Erindringen om Sønnens Overtrædelser, saasnart han giver Haab om Anger og Omvendelse! Al den Sorg, Du har voldt mig, er allerede glemt, al min Smerte udslettet af de Ord, Du nys sagde. Jeg er ude af mig selv, jeg fælder Taarer af Glæde. Mit Hjertes inderligste Ønske er opfyldt, og jeg har Intet mere at bede Himlen om. Omfavn mig, min Søn, og Himlen skjænke Dig Standhaftighed i Dit rosværdige Forsæt. Jeg vil strax ile til Din Moder for at glæde hendes Hjerte med denne gode Efterretning. Jeg maa dele min Henrykkelse med hende, og takke Himlen paa mine Knæ, for det fromme Forsæt, som den i sin Naade har indgydt Dig.

Anden Scene.

Don Juan. Sganarel.

Sganarel.

O min Herre, hvor jeg er glad over, at De vil omvende Dem! Jeg har saalænge ventet derpaa. Himlen være lovet, nu ere ogsaa mine Ønsker opfyldte!

Don Juan.

Fanden staa i den Dumrian!

Sganarel.

Hvorledes? Dumrian?

Don Juan.

Tager Du virkelig al den Snak for gode Varer? Tror Du, at det er af mit Hjertets Overflødighed, at min Mund har talet?

Sganarel.

Hvorledes? Det er ikke . . . De vil ikke . . . Deres . . .

(Afsides.)

O hvilket Menneske! Hvilket Menneske! Hvilket Menneske!

Don Juan.

Jeg har sandelig ikke tænkt paa Forandring. Mit Sindelag er idag som igaar.

Sganarel.

Har da denne mærkværdige, talende og vandrende Statue intet Indtryk gjort paa Dem?

Don Juan.

Jeg negter ikke, at der jo er Noget deri, som overgaar min Forstand, men hvad det end er, har det ikke mindste Magt, hverken til at indgyde mig Skrupler, eller til at ryste min Sjæl. Naar jeg har sagt, at jeg vilde forbedre min Opførsel, og begynde en exemplarisk Vandel, saa er det ifølge en Plan, som jeg har lagt af pure Politik. Det er en hensigtsmæssig List, et nødvendigt Abespil, som jeg, meget mod min Villie, maa genere mig med, for at faa Haand i Hanke med en Fader, hvem jeg trænger til, og for, i Omgang med Menneskene, at værge mig mod hundrede Fortrædeligheder, der ellers let kunde møde. Jeg vil nok betro det til Dig, Sganarel! Ja, jeg er ganske glad ved dog at have et Vidne til mit Hjertes egenlige Mening, til de sande Motiver, som nøde mig til Et og Andet.

Sganarel.

Hvorledes? De er vantro, og desuagtet vil De medet agere en from og gudfrygtig Mand?

Don Juan.

Ja, hvorfor ikke? Den Haandtering er da ingen Sjeldenhed! Hvormange benytte sig ikke af den Maske, for at føre Folk bag Lyset?

Sganarel (afsides).

O hvilket Menneske! Hvilket Menneske!

Don Juan.

Deri er der ingen Skam nutildags. Hykleriet er en moderne Last, og alle Laster, som ere paa Moden, kunne godt passere for Dyder. Ingen Rolle er saa let at spille, som det fromme Hængehoveds. I vor Tid har Hykler-Professionen store Fordele. Det er den eneste Slags Bedrag, som altid respekteres, ja, selv naar det opdages, tør Ingen sige Noget derimod. Alle andre Laster i Verden ere udsatte for Dadel, og det staar Enhver frit for at angribe dem aabenlyst, men Hykleriet er en privilegeret Last, som lukker Munden paa Alverden, og uan-

fægtet nyder den høieste Ustraffelighed. Man kommer ved Hjælp af sine Grimasser i nøie Forbindelse med den hele Klike.*) Den, der støder En af det Parti for Hovedet, faar alle de Øvrige paa Halsen. De, som virkelig mene det ærligt, De, hvis Hjerter ere oprigtige, maa engang for alle være til Nar for de Andre. Det har jeg tidt bemærket. De gaa, uden at ane det, i de Skabagtiges Fælde, og understøtte, i blind Tillid, det Hykleri og den Slethed, som De, med vaagne Øine vilde fordømme. Hvormange tror Du ikke, at jeg kjender, som ved denne List heldigt have raadet Bod paa deres Ungdoms Udskeielser, som gjøre sig et Skjold af Religionens Kappe, og under denne høitagtede Maske have Tilladelse til at være de værste Mennesker af Verden? Det nytter ikke, at man kjender deres Intriger, og veed, hvad de føre i deres Skjold. Derfor miste de ikke deres Anseelse blandt Folk. En ydmyg Hovedbøieu, et halvqvalt Suk, en andægtig Løften af Øinene, bringer Alt, hvad de ellers kunne bedrive, i Rigtighed. Den Maske kan være et gunstigt Læ for mig. Jeg vil ikke opgive mine kjære Sædvaner, men jeg vil skjule dem og more mig i al Stilhed. Skulde jeg saa end blive opdaget, vil jeg, uden at jeg selv behøver at røre mig af Pletten, se hele Slænget tage mit Parti, og blive forsvaret mod Alle og Enhver. Kort sagt, det er den rette Vei til uhindret at kunne gjøre Alt, hvad jeg vil. Jeg vil opkaste mig til Recensent over Andres Handlinger, vil dømme Alverden strengt, og ikke have god Mening om nogen Anden, end mig selv. Har man engang, paa nogensomhelst Maade, stødt mig for Hovedet, saa vil jeg aldrig tilgive, men altid bevare det uforsonligste Had. Jeg vil paatage mig at hævne Alt, hvad der strider mod Himlens Interesse, og under dette beqvemme Paaskud, vil jeg skubbe mine Fjender afveien, anklage dem for Ugudelighed, og ophidse de blinde Ivrere, der af alle Kræster ordenlig skulle udskrige dem, uden at vide, hvad de skrige for, som skulle overvælde dem med Foruærmelser, og af egen Magtfuldkommenhed lydeligt fordømme dem. Det er saaledes man kan drage Nytte af Menneskenes Skrøbeligheder! Det er saaledes man kan lempe sig, efter sit Aarhundredes Laster!

Sganarel.

O Himmel, hvad er det jeg maa høre? Det manglede blot endnu, at De skulde blive en Hykler. Nu er De fix og færdig, thi Hykleriet er alle Vederstyggeligheders Krone. Dette sidste overgaar min Taalmodighed, og nu hverken kan eller vil jeg tie. Gjør ved mig Alt, hvad De vil! Slaa mig fordærvet, dræb mig, hvis De har Lyst dertil: Jeg maa alligevel lette mit Hjerte, og som en tro Tjener sige dem, hvad det er min Pligt at sige Dem. Viid, min Herre, at Krukken gaar saa længe til-

*) Moliere sigter, i denne Replik paa de Forfølgelser, han selv maatte lide af Tonsuren.

vands, til den kommer hankeløs hjem, og som hin berømte Forfatter, hvem jeg ikke kjender, siger saa ypperligt: Mennesket er i denne Verden som Fuglen paa Qvisten; Qvisten holder fast ved Grenen; Grenen ved Træet, og hvem der holder fast ved Træet, følger gode Grundsætninger; gode Grundsætninger ere mere værd end smukke Ord; smukke Ord bruges ved Hoffet; ved Hoffet ere Hoffolkene; Hoffolkene følge Moden; Moden kommer af Fantasien; Fantasien er en Evne i Sjælen; Sjælen er det, som giver os Liv; Livet ender med Døden; Døden bringer os til at tænke paa Himlen; Himlen er over Jorden; Jorden er ikke Havet; Havet maa lystre Stormen; Stormen tumler Skibene; Skibene træuge til en god Lods; en god Lods maa være forsigtig; Forsigtigheden findes ikke hos unge Mennesker; unge Mennesker skylde de Gamle Lydighed; de Gamle elske Rigdommen; Rigdommen gjør rig; de Rige ere ikke fattige; de Fattige lide Nød; Nøden kjender ingen Lov; Den, der ingen Lov kjender, lever som et vildt Dyr, og Resultatet af alt dette er, at De vil blive fordømt i al Evighed, Amen.

Don Juan.

Hvilket ypperligt Ræsonnement!

Sganarel.

Desværre for Dem, hvis De ikke finder det indlysende.

Tredie Scene.

Don Carlos. Don Juan. Sganarel.

Don Carlos.

Det er mig kjært, at jeg træffer Dem, Don Juan. Jeg vil hellere tale med Dem her, end i Deres Hjem, og jeg spørger Dem nu om Deres endelige Bestemmelse. De veed, at det paahviler mig at ordne denne Sag. Jeg har i Deres Nærværelse paataget mig det hele Ansvar for den. Det er ikke min Hensigt at skjule for Dem, hvor inderligt jeg ønsker en fredelig Løsning af vort Mellemværende. Der er ikke det til, jeg ikke med Glæde vil gjøre for at se Dem vælge den Vei, og offenlig anerkjende min Søster for Deres Hustru.

Don Juan (i en hykleriſk Tone)

Ak, jeg vilde hjertensgjerne give Dem den Tilfredsstillelse, De forlanger. Men det strider lige stik mod Himlens Villie. Den har indgydt mig det Forsæt aldeles at forandre mit Levnet, og jeg har nu kun den ene Tanke, jo før jo hellere, at opgive al Verdens Forfængeligheder, alle Kjødets Tilbøieligheder, og ved

streng Bod og exemplarisk Vandel at udsone alle de forbryderiske Udsvævelser, hvortil min forblindede Ungdoms hede Blod har fristet mig.

Don Carlos.

Det Forsæt strider aldeles ikke mod mit Forslag, Don Juan. Samlivet med en ægteviet Hustru stemmer jo netop med de rosværdige Tanker, Himlen har indgydt Dem.

Don Juan (bestandig i samme Tone).

Ak, paa ingen Maade. Deres Søster, Donna Elvira, har fattet samme Forsæt som jeg. Hun er fast bestemt paa at gaa i Kloster. Det synes som om Himlen paa engang har talt til os begge.

Don Carlos.

At hun gaar i Kloster, kan ikke tilfredsstille os. Verden kunde udtyde det som en Følge af den Behandling, hun har maattet lide, af den mod vor Familie udviste Foragt. Vor Ære fordrer, at hun lever med Dem, som Deres Gemalinde.

Don Juan (bestandig i samme Tone).

Jeg forsikkrer Dem, at det er umuligt. Der er Intet, hvortil jeg, for mit Vedkommende, kunde have større Lyst. Endnu idag har jeg raadført mig med Himlen i den Sag, og har hørt en Røst, der bød mig ikke mere at tænke paa Donna Elvira, fordi jeg umulig ved hendes Side kunde frelse min Sjæl.

Don Carlos.

Tror De virkelig, Don Juan, at De kan blænde os med disse smukke Ord?

Don Juan.

Jeg adlyder blot Himlens Befaling.

Don Carlos.

Og den smukke Sætning skulde jeg vel tage for god Satisfaktion?

Don Juan.

Ikke min, men Himlens Villie.

Don Carlos.

De skulde have bortført min Søster fra hendes Kloster, for siden at forstøde hende?

Don Juan.

Saa har Himlen beskikket det.

Don Carlos.

Vi skulde taale slig en Plet paa vor Families Ære?

Don Juan.

Derom maa De gaa irette med Himlen.

Don Carlos.

Hvorledes? Himlen først og sidst?

Don Juan.

Det er ifølge dens Raadslntning.

Don Carlos.

Det er nok, Don Juan. Jeg forstaar Dem. Her er ikke Tid og Sted til at angribe Dem, men jeg skal snart vide at finde Dem.

Don Juan.

De vil gjøre som det behager Dem. De veed, at jeg ikke mangler Mod, og at jeg kan bruge min Kaarde, naar det behøves. Herfra gaar jeg lige gjennem den lille afsides Gade, som fører til det store Kloster. Men jeg erklærer Dem herved, at jeg ingen Lyst har til at slaas med Dem. Det forbyde Himlen! Dog, hvis De angriber mig, vil De tilvisse faa at se, hvad Følgen bliver deraf.

Don Carlos.

Vi faa at se! Ja, vi faa at se!

Fjerde Scene.

Don Juan. Sganarel.

Sganarel.

Hvad er det dog for en Fandens Stil, De der har lagt Dem til? Dette Sidste er værre end alt det Øvrige, og jeg holdt dog mere af Dem, som De var før. Ja, jeg har, trods alle Deres Optøier, dog altid næret Haab om Deres Omvendelse, men nu begynder jeg at fortvivle, og frygter for, at den Himmel, hvis Langmodighed De har erfaret, ikke længere vil bære over med denne sidste Affkylighed.

Don Juan.

Tys! tys! Himlen er ikke saa nøieregnende, som Du tror. Dersom den, hvergang Menneskene . . .

Femte Scene.

Don Juan Sganarel. Et Spøgelse (i Skikkelse af en tilsløret Qvinde).

Sganarel
(idet han bliver Spøgelset vaer).

O Herre, stands dog! Himlen selv taler til Dem. Lad den ikke advare Dem forgjæves!

Don Juan.

Hvis Himlen vil advare mig, maa den tale tydeligere, saa at jeg kan forstaa den.

Spøgelset.

Don Juan har kun et Øieblik endnu, hvori han kan benytte Himlens Barmhjertighed. Dersom han ikke griber det til at angre, da er hans Undergang besluttet.

Sganarel.

Hører De, Herre?

Don Juan.

Hvo vover at tale saaledes til mig? Jeg tror at kjende denne Røst.

Sganarel.

O Herre, det er et Spøgelse. Jeg kjender det paa Gangen.

Don Juan.

Spøgelse! Fantom eller Djævel! Jeg vil se, hvad det er!

(Spøgelset forandrer Skikkelse, og forestiller Tiden, der holder sin Le i Haanden.)

Sganarel.

O Himmel, ser De ikke denne Forvandling, Herre?

Don Juan.

Den Ting er ikke til, som er istand til at indjage mig Skræk. Jeg vil prøve med min Kaarde, om det er et Legeme eller en Aand.

(I det Øieblik Don Juan vil slaa Skikkelsen, flyver den bort.)

Sganarel.

O Herre, forhærd Dem dog ikke mod saa mange Advarsler! Forsøg at angre! Spild ikke et Minut!

Don Juan.

Nei, nei! Hvad der end sker, skal det ikke siges om mig, at jeg befatter mig med at angre. Kom! Følg mig!

Sjette Scene.

Kommandantens Statue. Don Juan. Sganarel.

Statuen.

Stands, Don Juan! De har lovet mig at komme og spise tilasten med mig.

Don Juan.

Ja. Hvor skal jeg gaa hen?

Statuen.

Giv mig Deres Haand.

Don Juan.

Der er den.

Statuen.

Don Juan, Forhærdelse i Synden fører til en skrækkelig Ende, og naar Himlens Naade afvises med Spot, da rammer dens knusende Lyn.

Don Juan.

O Himmel, hvad er det jeg føler? En usynlig Ild fortærer mig. Jeg kan ikke mere. Hele mit Legeme bliver en glødende Ovn.

(Et stærkt Tordenskrald, med store Lyn, rammer Don Juan. Jorden aabner sig, og sluger ham. Store Luer slaa op der, hvor han er forsvunden).

Syvende Scene.

Sganarel (alene).

Min Løn! Min Løn! Hans Død stiller Alle og Enhver

tilfreds, undtagen mig. Den Himmel, han har fortørnet, de Love, han har brudt, de forførte Piger, de vanærede Familier, de krænkede Slægtninger, de forlokkede Hustruer, de til det Yderste drevne Ægtemænd: Alle have de faaet Opreisning! Kun jeg er ulykkelig! Min Løn, min Løn, min Løn!

Ende paa Don Juan eller Stengjæsten.

Doktor Kupido.

Lystspil i tre Akter, 1665,
med tilhørende Prolog og Ballet-Entreer.

Vi have allerede i det Foregaaende havt Anledning til at nævne nogle af de Venner (Boileau, La Fontaine, Racine og Chapelle) i hvis Omgang Molière søgte Vederqvægelse fra Arbeidet og Opmuntring under Sorgerne. Til denne lille Liste føie vi her en Mand, hvis Navn vel er noget mindre bekjendt end de Ovenstaaendes, men der, ikke blot som Molières daglige Husven, men tillige i hans særegne Stilling, som Molières Hnslæge, bør erindres netop her, foran dette lille Stykke, hvis heftige Angreb paa det daværende medicinske Fakultet let kunde forlede Læseren til at tro, at Molière havde brudt Staven, ikke blot over de i Stykket optrædende latterlige Hoflæger, men ogsaa over hele Lægestanden i Almindelighed.

Denne Mand var Lægen, Armand de Mauvillain, en i sit Fag fremadstræbende Aand, der havde indset, hvorledes den daværende Lægestands storartede Humbug maatte ende med at ndsætte den Videnskab, der fremfor alle andre er bestemt til at lindre Menneskenes Nød og Elendighed, for Haan og Ringeagt: Armand de Mauvillaiu, hvis iktre Gemyt og Mangel paa Takt, der førte ham i talløse ufrugtbare Stridigheder med hans Kolleger, sandsynligvis vilde have til-

intetgjort alle hans Fremskridtsplaner, hvis det ikke havde truffet sig saa heldigt, at han som Molières Læge og Ven havde udøst sine Ærgrelser, Skuffelser og Fortrædeligheder for denne, hos hvem de faldt i en saa frugtbar Jordbund, at det ulykkelige Pariser-Fakultet, som ikke fik mindste Opreisuing for den lidte Tort i Publikums Sympati og Omdømme, Gang efter Gang, henvendte sig til Kongen for at faa Ret over denne „Gjøgler" og „Farcemager", uden med alle dets Henvendelser at opnaa Andet end Ludvig den Fjortendes bekjendte Svar: «Les medecins font assez souvent pleurer, pour qu'ils tassent rire quelques fois» *). Ja, Kongen havde let tilgavns af dette lille Stykke. Han havde moret sig, og dermed havde hans Livlæger tabt deres Proces, og maatte, i afmægtig Harme, se paa, at deres Karikaturfigurer optraadte paa Kongens Theater i Versailles og paa Palais-Royals Scene i Paris.

I „Just Justesens Betænkning over Comoedier" siger Fader Holberg: „Alle Doktor-Comoedier ere ogsaa urimelige her i Landet, hvor den medecinske Nation er et fornemme Folk, der aldeles ikke er befænget med de Lyder, som findes hos de smaa omløbende Medici endel andre Steder".

Det kan vel ikke slaa feil, at Holberg paa sine Reiser, ligesom Molière paa sine mangeaarige Provindsvandringer, og ligesom Enhver, der i vor egen Tid, under et længere Ophold i Syden, gjør sig den Uleilighed at iagttage Søndags-Scener paa Torve og i Landsbyer: ofte maa have havt Anledning til at se disse omvankende Mirakeldoktorer og høre det salvelsesfulde Humbug (langt galere og endnu morsommere end Per Degns Latin), hvormed de Herrer Charlataner stikke Folk Blaar i Øinene og uddele deres Arkana,

---

*) Lægerne faa saa ofte Folk til at græde, at det er godt, naar de ogsaa engang imellem kan faa dem til at le.

mens de fylde deres Pengeposer*). Men dersom Fader Holberg, ved den ovenfor citerede Yttring har tænkt paa Molières Doktor-Komedie — hvad han sandsynligvis har gjort — saa har Hukommelsen før dengang svigtet ham lidt, thi det var ingenlunde de „smaa omløbende Medici", som Molière tog fat paa, skjøndt vi indrømme, at disses Charlatanerier kan have skjænket ham mangt et komisk Træk. Nei, det var uden videre mod Kongens Livlæger, at han rettede sine lystige Skud, og disse vare, for at blive ved Holbergs Udtryk, „et fornemme Folk", hvoraf den øverste tilligemed sin Stilling endogsaa fik en arvelig Grevetitel, og hvis Post var saa attraaet, at Mazarin solgte den for 30,000 Rigsdaler til Valot, en Mand, hvis Lægebedrifter, gjennem hans berømte (berygtede) Dagbog over Kongens Sundhedstilstand, ere naaede lige til vor Tid, og afgive et slaaende Bevis for det fuldkommen Berettigede i Molières skarpe Satire over Lægekunstens daværende Tilstand i Frankrig, en Satire, der i de stedfindende Forhold havde en ligefaa god og gyldig Hjemmel som „det tvungne Gistermaals" Stormløb mod Misbrugen af den aristotelske Filosofi, der, ifølge Universitetets udtalte Kjendelse, under Dødsstraf for Overtrædere og Rebeller, skulde vedblive at svinge sit forstenende Scepter indtil Verdens Ende.

Man skulde, ifølge denne Yttring i Just Justesens Betænkning, antage, at Holberg selv altid havde taget med Fløielspoter paa Lægestanden. Men dette er, som vi Alle veed, ingenlunde Tilfældet. Rigtignok lader

*) I de nordlige Lande hører denne Figur til de sjeldnere Fænomener. Men den findes dog imellem, naturligvis, som et fra Udlandet indført og i Regelen noget havareret Produkt. Vi have selv været saa heldige, her paa Sjællands Grund, for ikke ret mange Aar siden, at træffe et saa glimrende Pragtexemplar af en forløben Qvaksalver, at baade Molières og Holbergs Doktor-Skildringer maatte blegne ved Siden af hans storartede Humbug, som imidlertid ikke forfeilede at gjøre behørig Virkning paa hans Publikum. Og dette Exempel skal ikke være enestaaende.

han en overmaade fornuftig Doktor, der kun ved sit Navn, Bombastus, erindrer om sine molièreske Kolleger, optræde i „Kildereisen", det af hans Stykker, der nærmest slutter sig til „Doktor Knpido", hvis Intrige han med vanligt Mesterskab har overført i vore hjemlige Forhold og præget med en stærkt fremtrædende Lokalfarve. I Modsætning til denne enestaaende fornuftige Doktor, har han i Barselstuen givet os en Doktor, der er fuldkommen ligesaa gal, og næsten mere bnrlesk-komisk end Nogen af Molières, og uden at nøies hermed, har han i „Hexeri og blind Allarm" gjort et just ikke lempeligt Udfald mod hele Standen i den Forklaring, som Leander giver Skomagerdrengen over, hvad der behøves til at blive Doktor (den lange Kjole af det bestemte Klæde) og over Maaden, paa hvilken en Doktor skal kurere sine Patienter (med Noget i en Flaske*), og i „Gert Westphaler" et ditto paa en af Doktorernes Embedsgjerninger, hvorom han lader Apotekeren sige: „Doktor Herman har nu udi ti Aar aldrig examineret mit Apotek anderledes. Det eneste han spør mig om er dette: Haben sie gut salvolatile itzuud? Das müssen wir probieren, Ihr Herren Kollegæ. Naar saa 7 à 8 Bouteller Rhinsk-Vin er tømmet, saa er Visitatzen gjort". Men deraf følger ikke, at Holberg har manglet Respekt for den intelligente og oplyste Del af den danske Lægestand, ligesaa lidt som de latterlige Læger, der optræde i det lille Stykke, som vi nu skulle forelægge vore Læsere, afgive nogetsomhelst Bevis for at Molière fandt alle Læger latterlige. Nei, begge de store Mestere kjendte blot tilfulde den komiske Musas

---

*) I Sammenligning med dette Holbergske Udfald bliver det følgende Pariserepigram, hvormed man, alt før Molières berømte Satire, havde karakteriseret Datidens Læger, temmelig mat:

Affeeter un air pédantesque,
Cracher du grec et du latin
Longue perruque, habit grotesque,
De la fourrure et du satin,
Tout cela réuni fait presque
Ce qu'on appelle un medècin

Ret til, uden Skaansel, at gaa løs paa enhver Latterlighed, hvorsomhelst og i hvilken Stand den end findes, en Ret, der med Sandhed kan siges at være Lystspillets Magna Charta, uden hvilken det hverken kan bestaa eller trives, en Ret, som aldrig kan skade, men altid maa gavne, og som der hører en høi Grad af Bornerthed til at ville indskrænke som graverende for de fornuftige og hæderlige Folk, der heldigvis i alle Stænder pleie at udgjøre det overveiende Antal.

En Konsultation i Anledning af den Sygdom, som endte Kardinal Mazarins Liv, skal have givet Molière Stoffet til den berømte Scene mellem de fire Doktorer i „Doktor Kupido". Hoffets fire Læger, Valot, Desfougères, Guénaud og Esprit, til hvilke Molières Ven Boileau senere lavede de bekjendte græske Navne, og som, efter Datidens Udsagn, bleve høist nøiagtigt portræterede i det nævnte Stykke: vare nemlig komne sammen for at raadslaa, og havde afgivet fire stik modsatte Meninger om Eminencens Onde, som Gnénand, der holdt paa, at Leveren var angreben, efter lange og haardnakkede Disputer med sine Kolleger, sluttelig kom til at behandle. Nogle Dage efter Mazarins Død, da Guénaud, paa en af sine Praxisture gjennem Paris, var kommen ind mellem nogle Arbeidsvogne, raabte en Vognmand, som havde gjenkjendt Kardinalens Læge: „Plads, Plads for Hr. Doktoren! Veed I ikke, at det er ham, der har været saa god at skille os af med Kardinalen?" Saadanne Smaatræk af Folkelivet var just noget for Molière, og afgive et yderligere Bevis for, hvor begrundet hans Satire var.

Dog vi skulle her ikke opholde os ved Molières Doktorer, der nok kunne tale for dem selv, men blot endnu bemærke, at det lille, saa godt som improviserede Stykke, der, efter Kongens Ordre var bleven skrevet, indstuderet, prøvet og opført i Løbet af fem Dage, og om hvilket Molière selv siger, at det kun er en Blyantsskizze (un crayon) gjorde stormende Lykke, først i Versailles og dernæst paa Palais Royals Theater, hvor det blev opført 26 Gange itræk. I sin lille Fortale

til dets første Udgave beklager Molière, at Læseren maa undvære alt det stumme Spil, alle den beundringsværdige Lullis Melodier og alle de Divertissementer, der udgjøre dette lille Stykkes Hovedtiltrækning". Det er en høist beskeden Yttring af den store Digter. Mon det virkelig aldrig er faldet ham ind, at den Raadspørgningsscene, hvormed Sganarel, der her optræder som en høist egoistisk, bedrøvet, lettroende og kjærlig Fader, aabner Stykket, vilde blive læst og atter læst, naar Lullis Navn og Lullis Melodier kun huskedes, fordi de ere nævnte i Molières Værker? Mon han aldrig har drømt om, at hans: «Vous êtes orfèvre, Monsieur Josse» *), skulde faa en saadan Vægt og Klang i det franske Sprog, at ethvert Barn nutildags kjender og bruger Sætningen som et træffende Ordsprog?

Paa disse Spørgsmaal have vi intet Svar. Men idet vi more os over Digterens „saakaldte" Blyantsskizze, der, ligesom det tvungne Giftermaal, er saa nær beslægtet med den Holbergske Musas Inspirationer, have vi tillige den Fornøielse, at vi, for første Gang paa molièrisk Grund, i Lucinde og Lisette møde to qvindelige Figurer, hvis, her rigtignok kun skizzerede, Karakterer levende minde os om Leonore og Pernille hos vor egen Mester.

Det var ganske kort efter at „Doktor Kupido" havde gjort den ovenomtalte store Lykke, at Molière, i Slutningen af Aaret 1665 første Gang blev angreben af den heftige, ondartede Lungebetændelse, der, allerede ved dette første Anfald bragte ham paa Gravens Rand, og hvis Følger han aldrig forvandt. Hans Ven og Læge, Mauvillain, der formodeulig har opbudt sin hele Kunst for at bringe den flere Gange opgivne Digter, hvis Theater man havde set sig nødt til at lukke, gjennem den farlige Krise, skal have raadet Molière til, i det Mindste for en Tid, at trække sig tilbage fra Theatret og Hoflivet, hvad han, som en velhavende Mand,

*) De er Guldsmed, Hr. Josse.

der alt havde præsteret overordenlig meget i sin Kunst, jo kunde have gjort med Ære og Anstand. Men herom vilde Molière Intet høre. Han tog tvertimod fat igjen, saa snart det paa nogen Maade var muligt, og tænkte blot paa at fuldende Misantropen, et Stykke, hvormed han, under de sidste Aars feberagtige Anstrængelser og Rivninger, af og til havde syslet, og mens Publikum og Journalerne, i bunden og ubunden Stil, jublende hilsede Rekonvalesentens Gjenoptræden i Slutningen af Februar 1666 paa den Scene, hvis Pille og Støtte han var, glemte han Publikum og Journaler, aandelige og legemlige Lidelser, Mauvillains Forskrifter og „Tonsurens" Had for at fordybe sig i det Arbeide, hvis klassiske Renhed og fuldendte Formskjønhed snart skulde vinde nye Laurbær til ham, hvis Hoved alt bøiede sig mod Graven, men hvis aandelige Kraft løftede og hævede ham op over alle Livets Tryk. Lykkelige Digter, for hvem Arbeidet var, og lige til hans Død vedblev at være, den bedste Læge, den troeste Ven!

Personer
i Lystspillet.

Sganarel, Lucindes Fader.
Lucinde, Sganarels Datter.
Clitandre, Lucindes Elsker.
Aminte, Sganarels Nabokone.
Lucrece, Sganarels Nièce.
Lisette, Lucindes Kammerpige.
Hr. **Guillaume**, Tapethandler.
Hr. **Josse**, Guldsmed.

Hr. **Tomès**.
Hr. **Desfonandrès**.
Hr. **Macroton**.
Hr. **Vahis**.
} Doktorer.
Hr. **Filerin**.
En Notar.
Champagne, Sganarels Tjener.

Scenen er i Paris.

Personer
i Prologen.

Comedien.
Musiken.
Balletten.

Personer
i Balletten:

Første Entree.

Champagne, Sganarels Tjener, som dandser.
Fire Doktorer, som dandse.

Anden Entree.

En Markskriger, som synger.
Bajadser og Harlekiner*), som dandse i hans Følge.

Tredie Entree.

Komedien.
Musiken.
Balletten.
Lege, Spøg, Fornøielser, allegoriske Figurer, som dandse i deres Følge.

---

*) Trivelins et Scaramouches.

Prolog.

Komedien. Musiken. Balletten.

Komedien.

O Søstre, lad nu endt vor Trætte være!
Om hvis Talent er størst ei mer der strides maa!
Nei, lad os, som en Ære,
Os blot beflitte paa
Af alle Kræfter og al Magt os at forene,
For Jordens største Drot til Morskab her at tjene.

Alle Tre.

Ja, lad os af al Magt nu Kræfterne forene,
For Jordens største Drot til Morskab her at tjene.

Musiken.

Fra Kongebyrden, tidt saa tung at bære,
Han kommer for hos os Adspredelse at faa.

Balletten.

O Søstre, hvilken Ære,
At i hans Gunst vi staa!

Alle Tre.

Thi lad os alle Tre nu Kræfterne forene,
Saa Jordens største Drot de kan til Morskab tjene!

Første Akt.

Første Scene.

Sganarel. Lucrece. Aminte. Hr. Guillaume. Hr. Josse.

Sganarel.

O hvor Livet er en besynderlig Historie! Man fristes sandelig til at udbryde med hin Oldtidens store Filosof: „Hvo, der er rig, har ogsaa Krig!"*) Og „en Ulykke kommer aldrig alene!" Jeg havde kun een Kone, og nu er hun død!

Hr. Guillaume.

Hvor mange vilde De vel have?

Sganarel.

Hun er død, siger jeg Dem, min Ven, Hr. Guillaume. Det Tab gaar mig nær til Hjerte, og jeg kan ikke tænke derpaa, uden at græde. Jeg var just ikke meget tilfreds med hendes Opførsel, mens hun levede, og vi skjændtes ofte sammen. Men Døden jævner Alt. Hun er død, og jeg begræder hende. Hvis hun levede, saa skjændtes vi. Det er i sin Orden. Af alle de Børn, Himlen havde skjænket mig, har jeg kun eeu Datter tilbage, og deune Datter volder mig lutter Fortræd, thi hun er altid nedsunken i den sorteste Melankoli af Verden, i en forfærdelig Tristhed, som man slet ikke kan raade Bod paa, ja hvis Aarsag man ikke engang kan saa at vide. Jeg er særdig at miste min Forstand derover, og kunde trænge til et rigtig godt Raad.

*) Qui terre a, guerre a, efter et italiensk Ordsprog: Chi compra terra, compra guerra.

(Til Lucrèce.)

De er min Nièce.

(Til Aminte.)

De er min Nabokone.

(Til Hr. Guillaume og Hr. Josse.)

Og I ere begge To mine Kammerater og Venner. Derfor beder jeg Eder, Hver især, at give mig et rigtig godt Raad, om hvordan jeg skal bære mig ad i denne Nød.

Hr. Josse.

Ja, jeg holder nu for, at Intet opmuntrer og glæder Pigebørn saameget som Pynt og Stads. Dersom jeg var i Deres Sted, vilde jeg derfor kjøbe hende en rigtig smuk Besætning af Diamanter, Rubiner eller Smaragder.

Hr. Guillaume.

Og dersom jeg var i Deres Sted, vilde jeg kjøbe et rigtig smukt Tapet, enten med Løvværk og Fugle, eller med Menneskefigurer, og lade hendes Kammer betrække dermed, for at det kunde opmuntre og fornøie hende.

Aminte.

Jeg vilde sandelig ikke gjøre saamange Omstændigheder, men i al Korthed lade hende holde Bryllup, jo før, jo hellere, med den unge Mand, som fornylig skal have friet til hende.

Lucrèce.

Og jeg holder for, at Deres Datter slet ikke er skikket til at gifte sig. Hun er af en altfor fin og skrøbelig Konstitution, og at udsætte hende for at faa Børn, er det Samme som hurtigt at befordre hende til den anden Verden. Det er nu engang ikke hendes Sag. Jeg raader Dem derfor til at fætte hende i et Kloster, hvor hun kan finde de Adspredelser og Fornøielser, der bedst stemme med hendes naturlige Anlæg.

Sganarel.

Alle disse Raad ere udentvivl fortræffelige. Men naar jeg skal sige min Mening, smage de mig lidt vel meget af Egennytte. De er Guldsmed, Hr. Josse*), og Deres Raad tyder paa Lyst til at blive af med et eller andet Smykke, som De har liggende i Deres Butik. — De handler med Tapeter, Hr. Guillaume, og det lader næsten som om De havde et kostbart Betræk, som De gjerne vilde sælge, jo før, jo hellere. — Den,

*) «Vois êtes orfèvre, monsieur Josse». Denne Sætning er bleven til et Ordsprog i Frankrig, og man har endogsaa hørt den i Deputerkammerets Forhandlinger.

De er forelsket i, min kjære Nabokone, skal synes godt om min Datter, og det er da intet Under, om De gjerne vil have hende gift med en Anden, saa snart som mulig. — Og hvad endelig Dem angaar, min dyrebare Niece, saa er det Gud og Hvermand bekjendt, at jeg ikke har isinde at lade min Datter gifte sig med den Første, den Bedste, og derfor har jeg mine gode Grunde, men naar De vil have at jeg skal gjøre hende til Nonne, saa kommer dette Raad fra en Dame, der i al Christenkjærlighed, helst selv vilde være min Universalarving. — Derfor, mine Herrer og Damer, vil De, skjøndt Deres respektive Raad vist ere de ypperligste af Verden, sagtens selv finde, at jeg gjør Ret i ingen Notice at tage af dem.

(Alene.)

Har man hørt Mage? Vorherre bevare mig fra den Slags moderne Raadgivere!

Anden Scene.

Lucinde. Sganarel.

O, der kommer min Datter ud af Huset, for at trække frisk Luft! Hun ser mig ikke; hun sukker; hun løfter Øinene mod Himlen. Vorherre være med Dig! God Dag, min Dukke! Naa, hvor gaar det? Hvordan har Du det? — Hvad for Noget? Altid saa trist og melankolsk? Vil Du ikke sige mig, hvad der egenlig er iveien med Dig? Kom hid, min Glut, aabn mig Dit lille Hjerte! Hører Du, min stakkels Lille, siig Dine smaa Tanker til Din stakkels lille, sukkersøde Papa! Tag Mod og Mandshjerte til Dig! Vil Du, at jeg skal kysse Dig? Kom!

(Afsides.)

Jeg gaar fra Forstanden over at se hende i den Tilstand!

(Til Lucinde.)

Men vil Du da for Alvor, at jeg skal gaa i Jorden af Sorg over Dig? Kan jeg idetmindste ikke faa Grunden til denne sorte Melankoli at vide? Siig mig den, min Glut, og jeg lover Dig, at jeg vil gjøre alt Muligt for Dig. Naar jeg blot maa faa at vide, hvoraf den Sørgmodighed kommer . . . Jeg forsikrer Dig, ja jeg lover Dig høitidelig, at der ikke er den Ting i Verden, som jeg ikke vilde gjøre for at stille Dig tilfreds. Mer kan Du jo dog ikke forlange. — Er Du maaske misundelig over, at en eller anden af Dine Veninder kan føre større Stads end Du? Er der et eller andet, nyt Slags Tøi, som Du gjerne vil have en Kjole af? Nei. Synes Du maaske at Dit Kammer ikke er smukt nok, og ønsker Du Dig maaske

et Chatol*) med Nibssager, fra St. Laurents-Markedet? Heller ikke det? Er der maaske Et eller Andet, som Du har Lyst til at lære? Skal jeg tage en Spillemester til Dig, der kan give Dig Timer i Klaverspil? Heller ikke det . . . Er der maaske En, som Du synes godt om, og som Du gjerne vilde giftes med?

(Lucinde, som har rystet paa Hovedet ved de øvrige Spørgsmaal, giver et bekræftende Tegn.)

Tredie Scene.

Sganarel. Lucinde. Lisette.

Lisette.

Som jeg ser, har Herren lige havt en Samtale med Deres Datter. Har De saa faaet Grunden til hendes Melankoli at vide?

Sganarel.

Nei. Det er en stivnakket Taske, som bringer mig fra Sands og Samling.

Lisette.

Lad da mig prøve min Lykke dermed, Herre! Jeg vil se at udforske hende.

Sganarel.

Nei, det behøves ikke. Siden hun har Lyst til at være saa tilsinds, saa er det bedst at lade hende have sin Villie.

Lisette.

Lad mig dog forsøge, Herre! Maaske vil hun være mere aabenhjertig mod mig, end mod Dem.

(Til Lucinde.)

Hvorledes, kjære Frøken, vil De slet ikke sige os, hvad der fattes Dem? Hvor kan De nænne, saaledes at bedrøve os Allesammen? Det er jo en ren gal Fremgangsmaade. Generer De Dem maaske for at tale frit med Deres Fader? Herregud, faa veed jeg da, at De ikke behøver at genere Dem for mig. Siig mig blot, om der er Noget, De ønsker af ham? Han har mere end eengang sagt, at der ikke var den Ting, han vilde spare paa, naar det gjaldt om at glæde Dem. Har De maaske ikke saamegen Frihed, som De

*) Originalen har «un cabinet», et Møbel, som Damerne brugte til at gjemme deres Rariteter i, der som oftest var forfærdiget af fint Træ indlagt med Perlemor og deslige. I det engelske Sprog har Ordet endnu beholdt denne Betydning.

ønsker? Eller har De Lyst til Kjøreture, Landpartier og Gilder? Eller er der maaske Nogen, som har voldt Dem Fortræd? Eller skulde De maaske nære en hemmelig Tilbøielighed for En eller Anden, som De ønsker Deres Fader vil lade Dem ægte? Aa, jeg forstaar. Deri stikker Knuden. Herregud, hvorfor vil De gjøre saamange Omstændigheder dermed? Herre, jeg har opdaget Hemmeligheden, og skal nu . . .

Sganarel.

Gaa, utaknemmelige Datter! Jeg vil intet Ord mere spilde paa Dig. Forbliv Du i Din Haardnakkenhed . . .

Lucinde.

Fader, siden De ønsker, at jeg skal sige Dem Sagen . . .

Sganarel

(der hele Tiden lader, som om han ikke hørte, hvad Lucinde og Lisette sige).

Det er en daarlig Tak for, at jeg har opdraget Dig, som jeg har.

Lisette.

Men, Herre . . .

Sganarel.

Nei, nei, jeg er frygtelig vred paa hende.

Lucinde.

Men, min Fader . . .

Sganarel.

Jeg holder slet ikke mere af Dig.

Lisette.

Men . . .

Sganarel.

Det er en uforskammet Taske!

Lucinde.

Men . . .

Sganarel.

En Utaknemmelig!

Lisette.

Men . . .

Sganarel.

Et Skarn, som slet ikke vil sige, hvad der fattes hende.

Lisette.

Det er en Mand, hun ønsker sig.

Sganarel.

Det er bedst, at lade hende være den, huu er.

Lisette.

En Mand!

Sganarel.

Jeg affkyr hende.

Lisette.

En Mand!

Sganarel.

Jeg vil ikke vedkjende mig slig en Datter.

Lisette.

En Mand!

Sganarel.

Nei, tal ikke til mig om hende.

Lisette.

En Mand!

Sganarel

Tal ikke derom!

Lisette.

En Mand!

Sganarel.

Tal ikke derom!

Lisette.

En Mand! En Mand! En Mand!

Fjerde Scene.

Lucinde. Lisette.

Lisette.

Det er et sandt Ord, at der ikke gives værre Dove, end de, der ikke ville høre.

Lucinde.

Hvad siger Du nu, Lisette? Jeg havde Uret i at skjule min Sorg? Jeg behøvede kun at tale, for at faa Alt, hvad jeg ønskede af min Fader? Nu ser Du selv.

Lisette.

Aa, det er ogsaa ret en fæl Mand! Jeg har den største Lyst af Verden til at spille ham et rigtigt Puds. Men siig mig engang, Frøken, hvoraf kommer det, at De hidtil ikke har betroet mig, hvad der fattedes Dem?

Lucinde.

Ak, til hvad Nytte skulde jeg før have talt derom? Havde det ikke været bedst, om jeg var vedbleven at tie? Tror Du ikke, at jeg har forudset, hvordan det vilde gaa, og til Punkt og Prikke kjendt min Faders Anskuelser? Ak, det bestemte Afslag, som han har givet den unge Mand, der gjennem en Ven har friet til mig, har for længe siden berøvet mig alt Haab.

Lisette.

Hvorledes? Det er denne Ubekjendte, der har ladet anholde om Deres Haand, som De . . .

Lucinde.

Maaske skikker det sig ikke for en ung Pige at udtale sig saa aabent. Men dog maa jeg tilstaa for Dig, at dersom jeg turde gjøre et Ønske, saa var det, at jeg vilde have ham til Mand. Vi have aldrig talt sammen. Hans Læber have aldrig erklæret mig hans Kjærlighed, og dog har hans Blik og hans Adfærd, overalt hvor han traf mig, indgydt mig den største Tillid til hans Ømhed. Ja, den Maade, paa hvilken han har henvendt sig til min Fader, synes at vidne om noget saa Retskaffent, saa Mandigt, at den ganske har vundet mit Hjerte. Men desuagtet, Lisette, har denne vor gjensidige Ømhed, som Følge af min Faders egensindige Haardhed, de sletteste Udsigter.

Lisette.

Lad mig bare om det! I hvor stor Grund jeg end kunde have til at være vred paa Dem for Deres Tanshed, vil jeg dog, af al Magt, se at tjene Deres Kjærlighed, forudsat at De kan beslutte Dem til . . .

Luciude.

Hvad kan jeg vel udrette imod en Faders Myndighed? Naar han er ubønhørlig . . .

Lisette.

Aa Snak! Man skal ikke lade sig trække afsted med som en Gaas. Naar man blot sørger for at holde paa sit gode Navn og Rygte, saa kan man forresten meget godt saa smaat frigjøre sig for en Faders Tyranni. Hvad mener han egenlig, at De skal tage Dem for? De er jo i den rette Alder til at gifte Dem. Mon han tror, at De er skabt af Sten? Endnu en-

gang, jeg siger Dem, at jeg vil tjene Deres Kjærlighed. Fra dette Øieblik af, tager jeg den hele Sag paa mig, og De skal se, om jeg forstaar at sno mig . . . Men der kommer Deres Fader. Lad os gaa ind, saa vil jeg strax sætte min Plan iværk.

Femte Scene.

Sganarel (alene).

Det er undertiden politisk at lade som om man ikke hørte, hvad man kun hører alt for godt. Det var klogt af mig, at jeg paa den Maade afparerede et Ønske, som jeg ikke har isinde at opfylde. Mon der er noget mere Tyrannisk til i Verden, end denne tossede Skik, som de stakkels Fædre skulle underkaste sig? Kan der tænkes noget mere Uforskammet og Latterligt, end den Fordring, at man med stor Møie skal samle Formue, og opdrage en Datter med Omhu og Ømhed, for saa tilsidst at give baade Formuen og Datteren til en Mand, som slet ikke vedkommer os? Nei, nei, jeg giver den tossede Skik en god Dag, og vil nok se til at beholde baade min Datter og min Formue for min egen Mund.

Sjette Scene.

Sganarel. Lisette.

Lisette
(løber over Theatret, og lader som om hun ikke saae Sganarel).

O hvilken Fortræd! Hvilken Ulykke! Stakkels Hr. Sganarel! Hvor skal jeg faa fat paa ham?

Sganarel (affides).

Hvad er det hun siger?

Lisette.

Ak, arme Fader! Hvad vil der blive af Dig, naar Du faar dette at vide?

Sganarel (affides).

Hvad mon det kan være?

Lisette
(der vedbliver at løbe, som om hun søgte Sganarel).

Min stakkels Frøken!

Sganarel.

Det er ude med mig!

Lisette (samme Spil).

Ak, ak!

Sganarel (løber efter Lisette).

Lisette!

Lisette (samme Spil).

Hvilken Ulykke!

Sganarel (som for).

Lisette!

Lisette (samme Spil).

Hvilken skrækkelig Hændelse!

Sganarel (som før).

Lisette!

Lisette.

Hvilken tung Skjæbne!

Sganarel.

Lisette!

Lisette (standser).

Ak Herre!

Sganarel.

Hvad er det?

Lisette.

Herre!

Sganarel.

Hvad er der paa Færde?

Lisette.

Deres Datter . . .

Sganarel.

Ak, ak!

Lisette.

Men græd, for Alting, ikke saa! De faar mig næsten til at le.

Sganarel.

Saa siig det da gesvindt!

Lisette.

Deres Datter, som var rent ude af sig selv over Det, De før sagde, og over at De var bleven saa frygtelig vred paa hende, gik lige fra Dem hurtigt op paa sit Kammer, og aabnede det Vindue, som vender ud mod Floden.

Sganarel.

Nu vel?

Lisette.

„Nei", udbrød hun, idet hun løftede sine Øine mod Himlen, „nei, det er mig umuligt at leve, naar min Fader er saa sortørnet paa mig. Naar han forstøder mig, saa maa jeg dø".

Sganarel.

Hun har styrtet sig ud af Vinduet?

Lisette.

Nei, Herre! Hun har ganske stilfærdigt, lukket det i igjen, og har lagt sig paa Sengen, hvor hun gav sig bitterligt til at græde. Ligemedet er hendes Ansigt bleven blegt, hendes Øine have dreiet sig i Hovedet, hendes Hjerteslag er standset, og hun er bleven liggende i mine Arme.

Sganarel.

O Himmel! Min Datter! Er hun død?

Lisette.

Nei, Herre. Ved at tumle med hende af al Magt, har jeg, med Nød og neppe, bragt hende tillive igjen. Men det Anfald kommer hvert Øieblik tilbage, og jeg er bange for, at hun ikke lever Dagen over.

Sganarel.

Champagne! Champagne! Champagne!

Syvende Scene.

Sganarel. Champagne. Lisette.

Sganarel.

Gesvindt! Gaa og hent mig Doktorer, og det i Mængde! Man kan ikke have for mange, ved slig en Leilighed. O min Datter! O min stakkels Datter!

Første Entree.

Ottende Scene.

(Champagne, Sganarels Tjener, dandser rundt fra den ene Port til den anden, og banker, under Dandsen, paa hos fire forskjellige Doktorer.)

Niende Scene.

(De fire Doktorer dandse rundt, og gaa, efter at have dandset, under mange Ceremonier, ind i Sganarels Hus.)

Anden Akt.

Første Scene.

Sganarel. Lisette.

Lisette.

Men hvad vil Herren dog med fire Doktorer? Mon een af de Herrer ikke kan være nok til at slaa Folk ihjel?

Sganarel.

Ti stille! Fire Raad gavne mere end et*).

Lisette.

Kan Deres Datter maaske ikke lægge sig til at dø, uden at de Herrer skulle hjælpe til?

Sganarel.

Hjælpe Doktorerne til at dø?

Lisette.

Ja, ganske vist. Jeg har kjendt en Mand, som med fuldgyldige Grunde beviste, at man aldrig burde sige: den Person

---

*) Han har dog for nylig giort den Erfaring, at fire Raad vare ham ganske unyttige.

er død af en Feber, eller af en Lungebetændelse, men derimod: Den Person er død af fire Doktorer og to Apotekere.

Sganarel.

Tys! Tys! Fornærm endelig ikke de Herrer derinde.

Lisette.

Herre, vor Kat er kommen sig fra en Kolbøtte, som det stakkels Bæst, meget mod sin Villie, kom til at gjøre fra Tagrenden lige ned i Brostenene. Den var saa medtagen, at den ikke smagte Mad i sin Mund i tre Dage, og hverken kunde røre Bagpote eller Forpote. Men den kan takke Gud for, at der ingen Katte-Doktorer gives. Ellers havde det været ude med det stakkels Dyr. De havde naturligvis taget Livet af den med Afføring og Medecin, saa den aldrig mere var kommen til at springe paa fire.

Sganarel.

Vil Du tie, siger jeg Dig. Hvilken Usorskammenhed! Se der kommer de.

Lisette.

Ja, pas nu bare paa, saa skal De se, hvor opbygget De vil blive. De Herrer vil fortælle Dem paa Latin, at Deres Datter er syg.

Anden Scene.

De Herrer: **Tomès, Desfonandrès, Macroton** og **Vahis.** — **Sganarel. Lisette.**

Sganarel.

Nu vel, mine Herrer?

Hr. Tomès*).

Vi have tilstrækkelig undersøgt Patientens Tilstand. Der er vist megen Urenhed i hende.

Sganarel.

Er min Datter uren?

---

*) Skæreren, Aareladeren. Græsk Navn af Boileans Opfindelse, som sigter til Valot, der, efter hans egen Journal, havde aareladt Kongen fem Gange, da denne havde Børnekopper, og ni Gange, under hans Skarlagensfeber.

Hr. Tomès.

Jeg mener blot, at der i hendes Legeme er en Mængde urene og fordærvede Væsker.

Sganarel.

Ah, jeg forstaar.

Hr. Tomès.

Men . . . Det er bedst, at vi holde en Konsultation.

Sganarel.

Lisette, stil Lænestole tilrette for de Herrer!

Lisette (til Hr. Tomès).

Ah, min Herre, er De med?

Sganarel (til Lisette).

Hvorfra kjender Du Hr. Doktoren?

Lisette.

Jeg har set ham forleden Dag hos en god Veninde af Deres Fru Niece.

Hr. Tomès.

Hvorledes gaar det med hendes Knøsk?

Lisette.

Meget godt. Han er død.

Hr. Tomès.

Død?

Lisette.

Ja.

Hr. Tomès.

Det er ikke muligt.

Lisette.

Jeg veed ikke, hvad der er muligt eller ikke. Men jeg veed, at han er død.

Hr. Tomès.

Og jeg siger Dem, at han ikke kan være død.

Lisette.

Og jeg siger Dem, at han baade er død og begraven.

Hr. Tomès.

De tager feil.

Lisette.

Men jeg har selv set det.

Hr. Tomès.

Det er umuligt. Hippokratès*) siger, at den Art af Sygdom ender den fjortende eller enogtyvende Dag, og denne Kudsk har kun været syg i sex Dage.

Lisette.

For mig maa Hippokratès sige Alt, hvad ham behager. Men Kudsken er død.

Sganarel.

Stille, stille, Sladderhank! Vi maa ikke forstyrre de Herrer!

(Til de fire Doktorer.)

Mine Herrer, jeg bønfalder Dem om at holde Konsultationen paa allerbedste Maner! Skjøndt det ellers ikke er Skik at betale i Forveien, saa vil jeg dog, af Angst for at jeg siden kunde glemme det, og for at den Ting kan være afgjort . . . Se der . . .!

(Han gaar fra den ene Doktor til den anden, og giver dem Penge, som de modtage med forskjellige Gebærder og Ophævelser.

Tredie Scene.

De Herrer: **Tomès, Desfonandrès, Macroton** og **Bahis.**

(De sætte sig i Lænestolene og hoste.)

Hr. Desfonandrès**).

Paris er dog uhyre stor. Naar man har en Smule Praxis, maa man rigtignok gjøre dygtige Ture.

Hr. Tomès.

Til det Brug har jeg et beundringsværdigt Muldyr. Det er fast utroligt, hvor det kan udholde at trave om.

Hr. Desfonandrès.

Jeg har en udmærket Hest, som aldrig bliver træt.

Hr. Tomès.

Vil De høre, hvilken Tur mit Muldyr har gjort idag.

---

*) For Datidens medecinske Fakultet en lige saa stor Autoritet, som Aristoteles for det filosofiske.

**) Menneskedræberen. Sigter til Desfougères, hvis egenlige Navn var Elie Beda, og som skal have været en meget stor Charlatan, Astrolog, o. s. v.

Først var jeg helt ud til Arsenalet; fra Arsenalet til yderste Udkant af Faubourg St. Germain; fra Faubourg St. Germain til det længstbortliggende Hus i Marais, fra det længstbortliggende Hus i Marais til St. Honoré-Porten; fra St. Honoré-Porten til Faubourg St. Jaques; fra Faubourg St. Jaques til Richelieu-Porten; fra Richelieu-Porten herhid, og herfra skal jeg endnu til Place-Royale*).

Hr. Desfonandrès.

Min Hest har gjort omtrent samme Tur idag, og saa har jeg desforuden set til en Patient i Ruel**).

Hr. Tomès.

Men det er sandt, jeg har glemt at spørge Dem, med hvilket Parti De holder i Striden mellem Doktor Theophraste og Doktor Artemius. Den Sag deler jo hele Fakultetet i to fjendtlige Leire.

Hr. Desfonandrès.

Jeg holder med Artemius.

Hr. Tomès.

Jeg ogsaa. Det kan jo rigtignok ikke negtes, at hans Raad har dræbt Patienten, og at Theophraste's Mening vist var den rette. Men Theophraste har Uret i alle Partikulariteterne, og burde ikke været i Dissens med sin Senior. Synes De ikke?

Hr. Desfonandrès.

Jo, ganske vist. Man maa altid holde paa Formaliteterne, hvad saa end Følgen bliver.

Hr. Tomès.

Ja, i det Punkt er jeg djævleblendt streng, undtagen naar jeg engang imellem, for mine Venners Skyld, ser igjennem Fingre dermed. Forleden Dag samledes tre Doktorer fra vort Fakultet, og en udenbys Doktor til en Konsultation, ved hvilken Leilighed jeg gjorde en kort Ende paa den hele Sag. Jeg vilde nemlig paa ingen Maade tillade, at Nogen afgav sin Mening, uden at gaa formaliter tilværks. Husets Folk gjorde Alt, hvad de kunde, for at skynde paa os. Sygdommen krævede hurtig Hjælp, men jeg vilde ikke vige fra mit Punkt, og den Syge døde kjækt under vor Tvist.

---

*) Man kan neppe læse denne Replik, uden at tænke paa Frøken Trumfmeyers Vise i Aprilsnarrene: »Først til Gammelmønt jeg ilte".

**) Ruel, en stor og smuk Landsby, som laa paa Veien fra Paris til St. Germain, især bekjendt af et Lystslot, som i sin Tid beboedes af Richelieu.

Hr. Desfonandrès.

Ja, det var godt gjort. Man maa, min Tro, lære Folk Mores og vise dem, hvilke Kyllingehoveder de ere.

Hr. Tomès.

En død Mand er kun en død Mand. Det ligger der ingen Magt paa. Men en forsømt Formalitet kan blive hele Fakultetet til Skam og Skade.

Fjerde Scene.

Sganarel. Hr. Tomès. Hr. Desfonandrès. Hr. Macrotin. Hr. Bahis.

Sganarel.

Mine Herrer, min Datters Anfald tage til. Jeg beder dem hurtigt at sige mig, hvad de have besluttet.

Hr. Tomès (til Hr. Desfonandrès).

Begynd, min Herre . . .

Hr. Desfonandrès.

Nei, min Herre, det er til Dem at tale først, om De behager.

Hr. Tomès.

Jeg tror, De vil.

Hr. Desfonandrès.

Jeg taler ikke først.

Hr. Tomès.

Min Herre!

Hr. Desfonandrès.

Min Herre!

Sganarel.

Aa, mine Herrer, jeg beder dem om, at de for Guds Skyld, vil lade alle de Ceremonier fare. Hvsk dog paa, at det haster.

(De tale alle Fire paa engang.)

Hr. Tomès.

Deres Datters Sygdom . . .

Hr. Desfonandrès.

Disse Herrers enstemmige Mening . . .

Hr. Macrotin*).

Ef=ter at ha=ve vel over=vei=et . . .

Hr. Bahis (hurtigt og utydeligt**).

For at afgive Kjendelse . . .

Sganarel.

Mine Herrer, jeg beder Dem, om kun at tale En ad Gangen.

Hr. Tomès.

Min Herre, vi have overveiet Deres Datters Sygdom. Det er min Mening, at den bestaar i en stor Hede i Blodet. Derfor andrager jeg paa, at De bør lade hende aarelade, saa snart som muligt.

Hr. Desfonandrès.

Og jeg paastaar, at hendes Sygdom bestaar i en Forraadnelse af Vædskerne, der kommer af en overlæsset Mave, og raader Dem derfor til snarest muligt at give hende et Brækmiddel.

Hr. Tomès.

Jeg paastaar, at et Brækmiddel vil dræbe hende.

Hr. Desfonandrès.

Og jeg, at en Aareladning vil lægge hende i Jorden.

Hr. Tomès.

Det klæder Dem sandelig net, at De vil være den Klogeste.

Hr. Desfonandrès.

Den Plads tilkommer mig, thi jeg tør byde Dem Spidsen i enhver Slags Lærdom.

Hr. Tomès.

Husk paa den Mand, som De forleden tog Livet af.

Hr. Desfonandrès.

Husk paa den Dame, som De, for tre Dage siden, befordrede til den anden Verden.

---

*) Istedenfor „den Langsomme". Græsk Navn af Boileau's Opfindelse. Der sigtes til den før omtalte „Guénaud", som talte efter Maal og Vægt, og gjorde Alt for Penge.

**) Istedenfor „den Gjøende". Græsk Navn, opfunden af Boileau. Det sigter til „Esprit", en Doktor, som talte meget hurtigt og utydeligt.

Hr. Tomès (til Sganarel).

Jeg har sagt Dem min Mening.

Hr. Desfonandrès.

Jeg har meddelt Dem min Anskuelse.

Hr. Tomès (til Sganarel).

Dersom De ikke strax lader Deres Datter aarelade, kan De ligesaa godt paa Stedet bestille hendes Ligkiste.

(Han gaar.)

Hr. Desfonandrès (til Sganarel).

Dersom De lader hende aarelade, vil hun neppe leve et Qvarter endnu.

(Han gaar.)

Femte Scene.

Sganarel. Hr. Macrotin. Hr. Bahis.

Sganarel.

Hvem af de To skal man nu tro? Hvad skal man gribe til, naar man hører saa modsatte Meninger? Mine Herrer, jeg besværger Dem, om at give mig et Vink, der kan bestemme mit Valg. Hvilket af de Midler egner sig bedst til at lindre min Datters Onde?

Hr. Macrotin.

Min Her=re, i de Sa=ger, maa man= gaa frem med stør=ste Var=som=hed, og= frem= for= Alt= ikke for=ha=ste= sig, da=de= Feil, man be=gaar, ef=ter vor= Me=ster= Hip=po=kra=tès' Mening, kan= ha=ve de al=ler=far=lig=ste Føl=ger.

Hr. Bahis (meget hurtigt og utydeligt).

Det er sandt, man maa se vel til, hvad man gjør, thi det er intet Børnespil, og naar man har taget feil, er det ikke let at gjøre det godt igjen, og oprette de begaaede Misgreb: experimentum periculosum. Derfor gjælder det om først vel at betænke, hvad man gjør, og efter modent Overlæg, af den Syges Temperament at udfinde Sygdommens Aarsager, og saa se til, hvad Kur der kan bruges derimod.

Sganarel (afsides).

Den Ene kryber som en Snegl, den Anden render som Hjulene paa en Postvogn.

Hr. Macrotin.

Alt=saa, min= Her=re, for= at= kom=me til= Sa=gen, saa fin=der jeg, at De=res Dat=ter har en kro=nisk Syg=dom, som kan= brin=ge hen=de i Fa=re, der=som man ik=ke i=ti=de y=der hen=de Hjælp, saa=meget=me=re, som Symptomerne an=ty=de, at der= er= en brun=ag=tig, bi=den=de Væd=ske, som stik=ker og prik=ker= den fine Hjer=ne=hinde. Den=ne Væd=ske, som vi= paa= Græsk kal=de At=mos, be=staar af= for=raad=net Ma=te=ri=e, der= er ble=ven seig, og har= klæ=bet sig fast i Under=livet.

Hr. Bahis (som for).

Og da disse Vædsker have faaet Lov til at samle sig der i lang Tid, ere de blevne inflammerede, og saa ondartede, at de angribe Hjernens Regioner.

Hr. Macrotin.

Saa=le=des at for= at dra=ge, løs=ne, ud=ri=ve, for=ja=ge og v =tøm=me de nævn=te Væd=sker, be=hø=ves der en kraf=tig Af=fø=ring. Men= fo=re=lø=big, fin=der jeg= det= godt= og der= er= in=gen= Ulempe ved= at bru=ge nog=le smaa= smer=te=stil=len=de Mid=ler, nog=le smaa= op=lø=sen=de og ren=sen=de Kly=ste=rer, nog=le kjø=len=de Mix=tu=rer= og for=fri=sken=de= Sirupper, som man kan kom=me i hen=des Hav=re=suppe.

Hr. Bahis (som før).

Saa kunne vi siden komme til Afføring og Aareladen, der kan gjentages, dersom det behøves.

Hr. Macrotin.

Men selv= om= vi= brn=ge= alt= dette, kan= det= godt= væ=re, at De=res Dat=ter dør, men= saa= kan= De= dog= al=tid trø=ste Dem med, at De= har gjort= De=res Skyl=dig=hed imod hen=de, og= at= hun= er død ef=ter Reg=ler=ne.

Hr. Bahis (som før).

Og at dø efter Reglerne, er meget bedre, end at komme sig imod Reglerne.

Hr. Macrotin.

Vi ha=ve ær=ligt sagt Dem vor Me=ning.

Hr. Bahis (som før).

Ja, vi have talt, som om vi talte til vor egen Broder.

Sganarel
(til Hr. Macrotin, idet han tværer Ordene ud).

Jeg takker Dem allerydmygst.

(Til Hr. Bahis, idet han efterligner hans Udtale.)

Jeg er Dem uendelig forbunden for den Umage, De har havt.

Sjette Scene.

Sganarel (alene).

Der staar jeg da! Og det endnu i større Usikkerhed end før, om hvad jeg skal gjøre. Tys, tys! Jeg faar et Indfald . . . Om jeg kjøbte noget af denne Theriak-Latværge, denne berømte Orviétan*), og gav hende ind! Efter den Kur er mangen En kommet sig. Heida!

Anden Entree.

Syvende Scene.

Sganarel. En Markskriger.

Sganarel.

Min Herre, jeg beder Dem give mig en Æske af denne berømte Orvi . . . Orviétan, som jeg strax vil betale.

Markskrigeren (synger).

Tror De, at det Guld er til, som kan opveie
Slig en kostbar, kraftig, fjelden Medecin?
Denne Skat, som jeg med Stolthed kalder min,
Kan hver Sygdom, som er til, fra Døren feie:
Fnat,
Udslet
Og Skurv.
Pest,
Feber
Og Gigt.
Brok,
Kopper
Og Mæslinger. (o. s. v.)

---

*) En Medecin, som en reisende Ovakfalver, paa Molieres Tid havde opkaldt efter sin Fødeby, Orvieto, i Italien, hvis Fortræffelighed, naturligvis mod god Betaling, var bleven attesteret af Fakultetet.

O hvad kan opveie
En slig Medecin?

Sganarel.

Min Herre, jeg tror meget gjerne, at al Verdens Guld ikke kan opveie Deres kostbare Medecin. Men dersom jeg tør byde Dem et Firemarksstykke, saa er det til Tjeneste.

(Rækker ham Pengene.)

Markskrigeren (synger).

Undres maa De, naar jeg her Dem vil tilveie
For saa Lidt en slig mærkværdig Medecin!
Denne Skat, som jeg med Stolthed kalder min,
Kan hver Sygdom, som er til, fra Døren feie:

Snat,
Udslet
Og Skurv.
Pest,
Feber
Og Gigt.
Brok,
Kopper
Og Mæslinger, (o. s. v.)

O hvad kan opveie
En slig Medecin?

Ottende Scene.

Markskrigernes Betjente, som bestaa af Bajadser og Harlekiner, more sig med at dandse.

Tredie Akt.

Første Scene.

Hr. Filerin. Hr. Tomès. Hr. Desfonandrès.

Hr. Filerin*).

Skammer De Dem ikke, mine Herrer, ved i Deres Alder at vise en saa stor Mangel paa Forsigtighed? At skjændes som to unge Fusentaster! Kan De ikke indse, i hvilken Grad den Slags Trætter skade os blandt Folk? Er det ikke nok, at de Lærde kunne se de Modsigelser og Meningsforskjelligheder, som existerer mellem vore Forfattere og gamle Lærere, uden at vi selv, ved vore Debatter og Stridigheder behøve at gjøre Folk opmærksomme paa alt vort Charlataneri? Jeg kan slet ikke blive klog paa nogle af mine ærede Kollegers Politik. Disse mange Stridigheder have i den sidste Tid bragt os i Vanry, og dersom vi ikke tage os iagt, vil vi ende med at ødelægge os selv. Jeg taler ikke derom for min egen Skyld, thi, Gud ske Lov, jeg har mine Sager i Orden, og sidder lunt inden Døre. Lad det blæse, regne, hagle eller sne: de som ere døde, ere døde, og jeg kan, som sagt, undvære de Levende. Men alle de Disputer due ikke. De skade Medecinen. Himlen har været saa naadig, at Folk, gjennem en Række af Aarhundreder, har ladet sig blende af os. Lad os derfor endelig ikke, ved vore egne Urimeligheder bringe dem ud af Vildfarelse! Lad os blot, saa stilfærdigt som muligt, føre os deres Daarskaber til Nytte! Vi ere, som I veed, ikke de Eneste, der søge at gjøre sig gjældende paa den menneskelige Svagheds Bekostning. Det er et Maal, som Alverden studerer, og Enhver stræber at angribe sin Næste fra hans svage Side, for at benytte denne til sin Fordel. Smigrerne søge, for Exempels Skyld, at profitere af Menneskenes Kjærlighed til Ros, og give dem al den tomme Hyldest, de knune ønske sig. Det er en Kunst, der, som man daglig ser, forrenter sig godt. Alkymisterne gjøre sig et Levebrød af Menneskenes Tragten efter Rigdom, og love dem Tønder Guld, naar de blot ville følge deres Raad. Horoskopstillerne benytte, ved deres Forudsigelser, lettroende Folks Forfængelighed og Ærgjærrighed. Men Menneskenes allerstørste Svaghed er dog deres Kjærlighed til Livet,

*) Dødens Ven. Sigter ikke paa nogen bestemt Læge, men antages for at repræsentere Fakultetet som Fakultet.

og paa den bygge vi og vore Kolleger vort høitravende Galimatias, og mele vor Kage, mens Frygten for at dø indgyder dem den største Respekt for vor Professjon. Lad os derfor, mine Herrer, for vor Æres og Fordels Skyld, endelig passe paa at bevare den høie Grad af Anseelse, som deres Svaghed har skjænket os, lad os, fremfor Alt, være enige hos vore Patienter, saa at enhver Sygdoms heldige Udfald maa tilskrives os, og alle vore Bommerter blive Naturens Skyld. Lad os, siger jeg, dog ikke selv taabeligt ødelægge de lykkelige Fordomme, som skjænke saa mange Mennesker det daglige Brød, og berige os med de samme Folks Penge, som vi selv have hjulpet til at blive begravne.

Hr. Tomès.

De har fuldkommen Ret i Alt, hvad De siger. Men engang imellem kan Hidsigheden i Blodet nok saa Galden til at løbe over.

Hr. Filerin.

Nu vel, mine Herrer, saa lad os faa en Ende paa den Strid! I maa se til at blive gode Venner igjen!

Hr. Desfonandrès.

Gjerne. Hvis han blot, i dette ene Tilfælde, vil indrømme mig mit Brækmiddel, saa vil jeg forpligte mig til at indrømme ham hvilkensomhelst Kur, han foreslaar, hos den første, bedste Patient, vi faa fat paa.

Hr. Filerin.

Det var fornuftig talt! Det kan man kalde at give efter.

Hr. Desfonandrès.

Dermed er den Sag i Orden.

Hr. Filerin.

Saa gi'er hinanden Haanden! Farvel! Men en anden Gang maa I sandelig være mere forsigtige.

Anden Scene.

Hr. **Tomès.** Hr. **Desfonandrès.** **Lisette.**

(Doktorerne banke paa Sganarels Dør, og Lisette kommer ud.)

Lisette.

Hvorledes, mine Herrer? De her? Jeg trode, de havde travlt med at hævne den Uret, man har gjort Dem!

Hr. Tomès.

Hvad mener De? Hvilken Uret?

Lisette.

En uforskammet Knegt har været saa frek, at han har gjort et Indgreb i Deres Næringsvei. Han har fordristet sig til, uden nogensomhelst Slags Recept, at dræbe en Mand med et Kaardestik tversigjennem Livet.

Hr. Tomès.

Hør, De befatter Dem med at gjøre Nar, men pas paa, De skal nok ende med at komme under vor Behandling.

Lisette.

Naar jeg sender Bud efter Dem, saa maa De frit have Lov til at slaa mig ihjel.

Tredie Scene.

Clitandre (i Doktordragt). **Lisette.**

Clitandre.

Naa, hvad siger Du til min Dragt, Lisette? Tror Du nok, at jeg kan narre vor gamle Papa i den? Synes Du, at jeg ser godt ud?

Lisette.

Ganske fortræffeligt. Jeg har ventet Dem med Længsel, thi jeg er, fra Vorherres Haand, saa medlidende som vel mulig, og jeg kan slet ikke taale, at se to Elskende sukke for hinanden; jeg gribes af den inderligste Medfølelse, af brændende Attraa efter at lindre deres Sorg. Hvad det saa end skal koste, maa jeg se at hjælpe Luciude ud af det Tyranni, under hvis Aag hun sukker, og saa hende forenet med Dem. Fra første Færd af, har De behaget mig. Jeg forstaar mig paa Folk, og veed, at hun ikke kan vælge bedre. Kjærlighed skyr ingen Fare, og vi have aftalt dette Krigspuds, som nok vil lykkes for os. Alle vore Forholdsregler ere alt tagne: Den Mand vi have at gjøre med, er just ikke af de allerklogeste, og dersom dette første Forsøg skulde slaa feil, har jeg hundrede andre i Baghaand. Gaa nu blot et Øieblik til Side, saa skal jeg strax hente Dem.

Fjerde Scene.

Sganarel. Lisette.

Lisette.

Godt Nyt, Herre! Godt Nyt!

Sganarel.

Hvad da?

Lisette.

Glæd Dem, Herre!

Sganarel.

Hvorover?

Lisette.

Glæd Dem bare, siger jeg Dem.

Sganarel.

Siig mig først, hvorover, saa skal jeg nok siden glæde mig.

Lisette.

Nei, jeg vil, at De først skal glæde Dem, saa skal jeg nok siden sige Dem hvorfor. Syng og dands af Fryd, min Herre.

Sganarel.

Paa hvad Grund?

Lisette.

Paa mit Ord.

Sganarel.

Lad gaa.

(Han synger og dandser.)

La la la lara, lalalla lare. For Pokker?

Lisette.

Herre, Deres Datter er kommen sig

Sganarel.

Er min Datter kommen sig?

Lisette.

Ja. Jeg bringer Dem en Doktor, en mærkværdig, berømt Doktor, Doktor Kupido, som gjør mirakuløse Kure, og giver de andre Læger en god Dag.

Sganarel.

Hvor er han?

Lisette.

Jeg vil strax lade ham komme.

Sganarel (alene).

Man faar at se, om han kan udrette mere end de andre.

Femte Scene.

Clitandre (i Doktordragt). **Sganarel**. **Lisette**.

Lisette (idet hun præsenterer Clitandre).

Her er han!

Sganarel (til Lisette).

Den Doktor har jo knap Skæg paa Hagen.

Lisette (til Sganarel).

Det er heller ikke efter Skæget, at man skal bedømme hans Kunst. Han bruger ikke Hagen til at skrive Recepter med.

Sganarel (til Clitandre).

Man har sagt mig, min Herre, at De har ganske fortrinlige Midler til at befordre god Stolegang?

Clitandre.

Min Herre, mine Kure ere vidtforskjellige fra alle andre Lægers. De have Brækvand, Aareladning, Mixturer, Pulver og Klyster, men jeg kurerer blot med Ord, Tegn, Bogstaver, Talismaner og konstellerede Ringe.

Lisette (til Sganarel).

Hvad har jeg sagt?

Sganarel (til Lisette).

Det er en stor Mand.

Lisette (til Sganarel).

Da Deres Datter sidder fuld paaklædt i en Lænestol, var det maaske bedst at lade hende komme herud?

Sganarel.

Ja, gjør det!

Clitandre (føler Sganarels Puls).

Deres Datter er meget syg.

Sganarel.

Kan De mærke det paa mig?

Clitandre.

Ja, ved den Sympati, som der er mellem Fader og Datter.

Sjette Scene.

Sganarel. Lucinde. Clitandre. Lisette.

Lisette (til Clitandre).

Her, min Herre, sætter jeg en Stol til Dem hos hende.

(Til Sganarel.)

Saa er det bedst, at lade dem i Ro.

Sganarel.

Hvorfor det? Jeg kan jo godt blive her.

Lisette.

Jeg tror, De vil! De maa absolut fjerne Dem. En Doktor har hundrede Ting at spørge om, som det ikke passer sig, at en Mand hører paa.

(Sganarel og Lisette trække sig tilbage.)

Clitandre (med dæmpet Røst til Lucinde).

O Frøken, hvor stor er ikke min Henrykkelse i dette Øieblik, saa stor, at jeg ikke veed, hvorledes jeg skal kunne tale derom! Ak, mens jeg blot i Afstand turde sende Dem et frygtsomt Blik, syntes det mig, at jeg havde tusinde Ting at sige Dem, og nu, da det endelig er mig tilladt at henvende mig til Dem paa den Maade, jeg saa længe har ønsket, nu lægger Glæden min Tunge i Baand, og jeg veed ikke, hvad jeg skal sige.

Lucinde.

Just saaledes gaar det med mig. Min Fryd er saa stor, at Ordet svigter mig.

Clitandre.

O Frøken, hvor jeg vilde være lykkelig, hvis jeg virkelig turde haabe, at De delte mine Følelser, at Deres Hjerte befandt sig i samme Tilstand som mit! Tør jeg idetmindste tro, at jeg skylder Dem Takken for den lykkelige List, som i dette Øieblik forunder mig Deres Nærværelse?

Lucinde.

Skjøndt De ikke har mig at takke for den Opfindelse, tør jeg dog sige, at jeg med Glæde har samtykket i, at den blev udført.

Sganarel (sagte til Lisette).

Synes Du ikke, at han rykker hende lovlig nær, for at tale med hende?

Lisette (sagte til Sganarel).

Det er jo for at iagttage hendes Fysionomi, og sondere ethvert af hendes Ansigtstræk.

Clitandre (med dæmpet Røst til Lucinde).

O vil De da, min Frøken, være bestandig i den Godhed, De nu viser mig?

Lucinde (ligeledes med dæmpet Røst).

Og De, min Herre, vil De være fast i den Beslutning, De nu har taget?

Clitandre.

O min Frøken, indtil Døden. Det er mit Hjertes inderligste Attraa at tilhøre Dem; det vil De faa at se af, hvad jeg nu agter at gjøre.

Sganarel (til Clitandre, der har reist sig).

Naa, hvor gaar det med vor Patient? Hun forekommer mig lidt muntrere?

Clitandre.

Det kommer af, at hun alt er bleven paavirket af nogle af de Midler, min Kunst raader over. Da Sjælen indvirker stærkt paa Legemet, og er Aarsag i mange af dets Sygdomme, saa er det altid min Skik, først og fremst, at tænke paa at helbrede den, førend jeg befatter mig med Legemet. Jeg har derfor nøie iagttaget hendes Blik, hendes Ansigtstræk og Linierne i hendes Hænder, og ved Hjælp af den Videnskab, som Himlen har skjænket mig, har jeg erfaret, at det egenlig blot er paa Sjælen, at hun er syg, ja, at hele hendes Onde blot kommer af en ophidset Indbildningskraft, der foregjøgler hende Giftermaal, som den største Lykke. Der er rigtignok, efter min Mening, intet Latterligere og Dummere til i Verden end en saadan Iver for at blive gift.

Sganarel.

Det er en duelig Mand!

Clitandre.

Jeg har bestandig havt, og vil min hele Levetid have, en skrækkelig Afsky for at gifte mig.

Sganarel.

Det er en stor Doktor.

Clitandre.

Men da man maa smigre Patienternes Indbildningskraft, da jeg desværre har set Symptomer til Sindsforvirring hos hende, og det vilde være forbunden med Fare ikke at yde hende hurtig Hjælp, har jeg angrebet hende fra hendes svage Side, og sagt hende, at jeg er kommen for at fri til hende. Øieblikkeligt har hendes Ansigt klaret sig, hendes Farve er vendt tilbage, hendes Øine ere blevne livlige, og dersom De blot i et Par Dage vil lade hende blive i den Vildfarelse, saa mener jeg nok, at vi skulle kunne hjælpe hende ud af den Tilstand, i hvilken hun nu befinder sig.

Sganarel.

Aa ja, det vil jeg nok.

Clitandre.

Saa kan vi, naar hun først er kommen lidt til Kræfter, bruge andre Midler til at helbrede hende ganske for denne Grille.

Sganarel.

Ja, saadan er det allerbedst.

(Til Lucinde.)

Nu vel, min Pige, den Herre der har Lyst til at gifte sig med Dig, og jeg har sagt ham, at jeg nok vil give mit Minde dertil.

Lucinde.

Ak, er det muligt?

Sganarel.

Ja.

Lucinde.

Men er det rigtig Alvor?

Sganarel.

Ja, ja.

Lucinde (til Clitandre).

Hvorledes? De ønsker at blive min Mand?

Clitandre.

Ja, Frøken.

Lucinde.

Og min Fader samtykker deri?

Sganarel.

Ja, min Datter.

Lucinde.

O hvor jeg er lykkelig, hvis det er sandt.

Clitandre.

Tvivl ikke derom, min Frøken. Det er ikke blot fra idag af, at jeg elsker Dem, og betragter det som den største Lykke at blive Deres Mand. Det er blot af den Grund, at jeg er kommen her, og dersom De tillader mig at sige Dem Sagen rent ud, som den er, saa er denne Dragt blot et Paaskud, og jeg har kun ageret Doktor, for at faa Leilighed til komme i Deres Nærhed, og derved mulig opnaa Det, som jeg ønsker.

Lucinde.

Det er i Sandhed at give mig Bevis paa en meget øm Kjærlighed. Jeg anerkjender det i høieste Grad.

Sganarel (afsides).

O hvor hun bliver narrret! Hvor hun bliver narret!

Lucinde (til Sganarel).

Altsaa, kjære Fader, vil De virkelig samtykke i, at jeg ægter denne Herre?

Sganarel.

Ja, mit Barn! Kom, giv mig Din Haand. Lad mig ogsaa faa Deres, at vi kunne prøve . . .

Clitandre
(lader som om han vilde gjøre Indvendinger.)

Men, min Herre . . .

Sganarel
(der er færdig at qvæles af Latter).

Nei, nei, det er for . . . for at fornøie hende. Naa, giv ham Haanden! Se saa, nu er det gjort.

Clitandre (til Lucinde).

Modtag da, til Pant paa min Troskab, den Ring, jeg her sætter paa Deres Finger.

(Sagte til Sganarel.)

Det er en Tryllering, som vil helbrede hende for hendes Sindsforvirring.

Lucinde.

Lad os saa faa Kontrakten skrevet, at Alt kan komme i Orden.

Clitandre.

O det vil jeg heller end gjerne, Frøken.

(Sagte til Sganarel.)

Jeg vil lade den Mand, som pleier at skrive mine Recepter, komme ind, og udgive ham for en Notar.

Sganarel.

Meget vel.

Clitandre (til Lisette).

Aa hør, lad den Notar, som jeg har bragt med, komme ind.

Lucinde.

Hvorledes? De har bragt en Notar med?

Clitandre.

Ja, min Frøken.

Lucinde.

Hvor det glæder mig!

Syvende Scene.

Notaren. Sganarel. Clitandre. Lucinde. Lisette.

(Clitandre taler sagte med Notaren.)

Sganarel (til Notaren).

Ja, min Herre, vi skulle have en Ægteskabs-Kontrakt opsat for de to Personer der. Sæt Dem ned og skriv!

(Til Lucinde.)

Nu skriver man Kontrakten.

(Til Notaren.)

Jeg giver min Datter 20,000 Rigsdaler i Medgift. Skriv!

Lucinde.

Jeg takker Dem mange Gange, kjære Fader!

Notaren.

Nu er det gjort. Der mangler kun Underskrifterne.

Sganarel.

Den Kontrakt kom hurtigt i Stand.

Clitandre (til Sganarel).

Men, min Herre . . .

Sganarel (til Clitandre).

Vær De blot ganske rolig! Veed jeg ikke nok . . .

(Til Notaren.)

Vær saa god at give min Datter Pennen, for at hun kan undertegne.

(Til Lucinde.)

Nu vel, Barn, skriv under, skriv under! Skynd Dig! Skynd Dig! Jeg vil skrive under bagefter!

Lucinde.

Nei, nei, jeg vil have Kontrakten fix og færdig, før jeg underskriver.

Sganarel.

Nu, som Du vil!

(Efter at have undertegnet.)

Er Du saa fornøiet?

Lucinde.

O mer end jeg kan sige.

Sganarel.

Det er godt. Det er godt.

Clitandre.

Forøvrigt har jeg ikke blot været betænkt paa at medbringe en Notar. Jeg har ogsaa førget for Sangere, Musikantere og Daudsere for at høitideligholde vort Bryllup, og more os. Lad dem komme ind!

(Til Sganarel.)

Det er Folk, som jeg fører med mig, og hvoraf jeg daglig betjener mig, for at de med deres Musik og Dands skal adsprede og opmuntre mine Patienters Sind.

Tredie Entree.

Ottende Scene.

Sganarel. Clitandre. Lucinde. Lisette. Comedien. Musiken. Balletten. Lege, Spøg, Fornøielser.

Comedien, Musiken, Balletten.
(Alle Tre.)

Vi er, naar vi morer
De største Doktorer.
Uden os, vist Enhver
Led Sygdoms Besvær!
Vi er', naar vi morer,
De største Doktorer.

Comedien.

Vil I helbrede blidt
De Milt-Onder, som
Med trykkende Skridt
Til hver Dødelig kom:
Hippokrates flux I paa Døren maa jage,
Og med vore Kure tiltakke her tage!

Alle Tre.

Thi vi er just her
Til Hjælp for Besvær;
Vi er', naar vi morer,
De største Doktorer.

(Medens Lege, Spøg og Fornøielser daudse rundt, gaar Clitandre bort med Lucinde.)

Niende Scene.

Sganarel. Lisette. Comedien. Musiken. Balletten. Lege, Spøg, Fornøielser.

Sganarel.

Det var da en morsom Maade at helbrede Folk paa! Men hvor blev min Datter og Doktoren af?

Lisette.

De have trukket sig tilbage for at fuldbyrde Resten af Brylluppet.

Sganarel.

Hvorledes? Bryllupet?

Lisette.

Paa Ære, Herre, nu har vi Dem i Fælden. De har trot at gjøre en Spøg, men Spøgen er bleven til Alvor.

Sganarel.

For Fanden!

(Han vil gaa efter Clitandre og Lucinde, men de Dandsende omringe ham, saa han ikke kan slippe ud.)

Lad mig komme frem! Lad mig komme frem, siger jeg.

(Dandserne holde ham bestandig tilbage.)

Det er for galt!

(De nøde Sganarel til at dandse.)

For Fanden!

Ende paa Doktor Kupido.

Misantropen.

Lystspil i fem Akter, 1666.

Man har en Anekdote fra den Tid af, da dette Stykke opførtes som en Nyhed for det Pariserpublikum, der i den Grad karakteriserer de Forhold, under hvilke Molière levede og digtede, at vi have valgt den til Udgangspunkt for vor Betragtning af dette hans klassiske Mesterværk.

Dagen efter dets første Opførelse fortaltes der nemlig i Paris, at Molière i Stykkets Hovedperson, Alceste, havde portræteret Hertugen af Montausier, en redelig og fortræffelig Herre, der imidlertid havde det Uheld, at han, i Lighed med Misantropen, meget ofte kom til at støde Folk for Hovedet, ja endogsaa paadrog sig alvorligere Ulemper, ved den skaanselsløse Maade, paa hvilken han sagde sin Mening om Alt, og søgte at gjøre sin egen strenge Pligtanskuelse gjældende, uden i denne sin Iver at tage tilbørligt Hensyn til beleilig Tid og passende Sted.

Som Følge heraf var der naturligvis Mange, som ikke havde Noget imod at faa en lille Hævn over ham, og det maa antages, at Historien om, at Molière havde kariseret hans rigoristiske Dyd paa Palais Royals Scene, er bleven ham forebragt paa en høist drillende Maade, thi den gode Hertug, der hidtil havde været Digterens

Velynder og navnlig havde rost ham for den Uforfærdethed, hvormed han tog fat paa Hoffets Unoder, blev aldeles rasende ved Tanken om, at han selv var kommen til at figurere paa det Theater, i hvilket han saa ofte havde gottet sig over de latterlige Marquier, hvis Originaler han ret af Hjertet foragtede. Ja, han blev saa rasende, at han svor paa, at Hr. Molière korporlig skulde komme til at bøde for denne Uforskammenhed.

Som en god og retskaffen Mand, vilde han imidlertid ikke udføre sin Hævn, førend han personlig havde overbevist sig om, hvorvidt hans Vrede var begrundet eller ikke, til hvilken Ende han altsaa, ved Stykkets anden Opførelse, begav sig hen i Theatret, hvor han, paa en af Husets mest iøinefaldende Pladser, taalmodig fandt sig i at høre: „Der sidder Hertugen af Montausier, det er ham, o. s. v." Stykket begyndte og Hertugen fulgte dets Gang med udelt Opmærksomhed, uden at give mindste Tegn, hverken paa Ærgrelse eller Tilfredshed, lige indtil Alcestes Slutningsreplik havde forkyndt det Forsæt om aldeles at slaa sig fra Verden, med hvilket han forlader Scenen. Da reiste ogsaa Hertugen sig hurtigt, og ilede til Digterens Paaklædningsværelse, hvor denne alt var ifærd med at afvaske Misantrop-Rynkerne af sit Ansigt. Der siges at Molière, som havde hørt om det bebudede Uveir, ikke var ganske vel tilmode, da han saae Hertugen styrte ind ad Døren, men inden han fik Tid til at besinde sig paa, hvad han vilde sige eller gjøre, havde Montausier, under en varm Omfavnelse, sluttet ham i sine Arme, og begyndte at overvælde ham med Lovtaler over den fortræffelige Alceste, det eneste skikkelige Menneske i Stykket, som enhver brav Mand maatte sætte en Ære i at ligne. Ja, han takkede Molière inderligt, hvis han virkelig ved Fremstillingen af denne herlige Figur, havde tænkt paa ham, Hertugen af Montausier, der følte sig høist smigret af den Lighed, man havde trot at opdage.

Der er formodenlig i sin Tid bleven let endel af den gode Hertugs Udtalelse, og man kan jo gjerne, endnu den Dag idag, trække paa Smilebaandet af hans Glæde over, at Publikum antog ham for Misantropens Original. Men derfor skal hans Udsagn om Alcestes Fortræffelighed alligevel staa ved Magt, og idet vi her have gjentaget Anekdoten, ville vi, med denne Hertugens Dom over Alceste til Udgangspunkt, nu lidt nærmere betragte de Forhold, i hvilke denne „fortræffelige" Mand er stillet, de Forhold, der i deres Udvikling maa ende med at gjøre ham til en Menneskefjende, en Misantrop.

Og her maa vi allerførst fremdrage det Faktum, der udgjør Stykkets Kjerne: Denne Mand, der yttrer sig saa strengt, der undertiden synes os saa haard, ja, der vil indbilde os, at han hader hele Menneskeslægten, er gjennemtrængt af en dyb og inderlig Kjærlighed. Hans hele Væsen er som opgaaet i een stærk Følelse, der, ham selv ubevidst, gjør sig gjældende i hans mest skaanselsløse, i hans krasseste Ord, en Følelse, der ikke blot begærer den Elskedes Haand og Hjerte, men som fremfor Alt begærer hendes moralske Fortræffelighed, og lider Helvedes Pinsler, hver Gang han ser den Gjenstand, som han vilde stille paa en Pjedestal og tilbede, synke ned i Tidens Daarskaber, være letsindig, koket, bagtalerisk og falsk! — Det hjælper Altsammen ikke: han elsker hende. Hun er deilig, indtagende, vittig og aandfuld, og da hans Heftighed og hans sære Væsen, der danne en saa stærk Modsætning til de andre Tilbederes Galanteri, af og til more hende: saa gjør hun sig ogsaa engang imellem den Uleilighed at lade som om hun gjengjælder hans Kjærlighed, og siger ham under fire Øine et eller andet venligt Ord, der dog altid i Andres Nærværelse vender sig til Spot eller Kulde, og atter og atter viser ham, hvad han ikke ret vil se, at hun bærer Kappen paa begge Skuldre, i Haab om, ved den Taktik, at beholde alle sine Elskere, uden at forpligte sig, hverken til den Ene eller til den Anden. Da den udlærte Kokette endelig i femte Akt fanges i

sine egne Garn, og de andre Elskere vende hende Ryggen med Haan, da synes hun vel et Øieblik at føle, hvor trofast og brav Alceste er i Sammenligning med de øvrige; da gaar hun et Øieblik til en Slags Syndsbekjendelse, og tilbyder ham sin Haand, et Tilbud, som dog Digteren, af Barmhjertighed, med sin Helt, har sørget for, at han ikke kan modtage, eftersom det kun gjøres under Forbehold af, at han skal forblive i den store Verden, hvori Celimene uhindret kan vedblive at kokettere. Molière, som af egen sørgelig Erfaring vidste, hvad et saadant Giftermaal vilde sige, nænner ikke at straffe sin Misantrop saa haardt, men nøies med at sende ham ud i en Ørken, -- og fra en Ørken kan man vende tilbage.

Det er i Korthed Alcestes Forhold til Celimene, Stykkets straalende Heltinde, Armandes Theaterfurore, der bragte Journaler og Leilighedspoeter til at udgyde sig i Lovtaler over hendes Skjønhed og Ynde, over hendes Kniplinger og hendes Perler, over hendes Hilsener og hendes Gang og, fremfor alt, over hendes Blik, der kunde lægge en Verden for hendes Fod. Og dette er ogsaa omtrent Molières Forhold til Armande paa den Tid, da Misantropen blev digtet. Medens Mand og Hustru ikke saas i det private Liv, mødtes de paa Bræderne i Scener, der skildre deres respektive Stilling imod hinanden og vise os Molières dybe, sande, men fordringsfulde Lidenskab, der aldrig kan komme til Ro, men altid gnistrer og futter under Irritationen af den selsomme Blanding af Ynde, Skjønhed, Vid — og Hjertekulde, der udgjorde Armandes Væsen.

Og her, paa dette Sted, ville vi for første Gang betragte Molières Hustru lidt nærmere. Vi have hidtil kun omtalt hende i almindelige Udtryk, som en ung, høist talentfuld og meget smuk Skuespillerinde, hvis Koketteri gav onde Tunger endel at tale om, mens vi kun løseligt have berørt de mange Rivninger mellem hende og hendes tilvisse ikke misundelsesværdige Ægtemand, der i sin Egenskab af Theaterdigter, Theaterdirektør og Skuespiller, midt under alle For-

urettelser fra hendes Side, vedblev at studere og portræterе hendes kamæleonske Væsen, der, opfattet fra de forskjelligste Sider, snart i Lys og snart i Skygge, maatte afgive mangt et fint og karakteristisk Penselstrøg til hans qvindelige Figurer. Men i Misantropen har han samlet alle disse spredte Træk i een Grundtypus. Celimene er Armande i fuld Glauds, eller maaske rigtigere: Armande er Celimene. Hun er ikke en Smule bedre, men hun er heller ikke værre. Og dette sidste Punkt ville vi især fastholde, hvad der, under den Syndflod af Skandskrifter, Hof-, By- og Theateranekdoter, der har skyllet hen over hendes Navn, virkelig kan behøves.

En ensidig Dadel kjeder næsten ligesaa meget som en ensidig Ros. Dersom Armande virkelig havde været saa slet, som adskillige af disse smukke Dokumenter, og især det berygtede Skandskrift «la fameuse Comédienne», skildrer hende, saa var det sandelig ikke Umagen værd at sætte Pen til Papir for hendes Skyld, og saa havde det været aldeles umuligt at Molière, som en hæderlig Mand, atter og atter kunde have forsonet sig med hende, umuligt at han kunde være vedbleven at glæde sig over det mindste Tegn paa Godhed og Venlighed fra hendes Side; umuligt, at han i de sidste Aar af sit Liv, efter den lange Skilsmisse, havde gjenoptaget sine Ægtemands Rettigheder og samlevet med hende lige til hans Død.

I disse Fakta ligger Armandes Retfærdiggjørelse for de saa høist graverende Beskyldninger, som hendes Samtid udslyngede imod hende. Vi ville ikke dvæle ved disse, men blot huske, at hun gjorde stormende Lykke, og altsaa havde mange Misundere, at hun, i sit Overmod som en féteret Skjønhed, ikke blot til daglig Brug var hensynsløs og egoistisk, men at hun i hele hendes ydre Optræden, i al hendes Gjøren og Laden udenfor Scenen, manglede ethvert Begreb om den naturlige Takt og Følelse for det Passelige, der ofte, for Verdens Øine, kan dække Syndernes Mangfoldighed, en Mangel, der fremtræder paa en høist mærkelig Maade,

i hendes Henvendelse til Kongen, efter Molières Død, hvorom mere paa sit Sted.

Endvidere maa det bemærkes, at da Molière hævede „Truppens Barn", den lille Pige, som han havde kjælet for og undervist, til at blive hans Hustru, da forsømte han, (vistnok ikke af Mangel paa Ømhed for hende), at sætte hende paa den Plads i Huset, der burde tilkomme hans Hustru. Hun vedblev tvertimod at være det forkjælede Barn, der som alle andre forkjælede Børn, engang imellem var uartigt, og hun vedblev — hvad der var værre endnu — at være en Kastebold for sin herskesyge ældre Søster, der selv havde elsket Molière, der maaske engang havde gjort sig Haab om hans Haand, og der, langt fra at jævne og stille tilrette under hver Tvist mellem de saa høist forskjelligt tænkende Ægtefolk, tvertimod bestandig lagde Tønder til Ilden i et Forhold, der, fra først af, ikke havde nogen solid Basis, thi Molière havde taget Armande til sin Hustru, udelukkende fordi han var forelsket i hendes pikante og tiltrækkende Ydre, og Armande havde ægtet ham af pure Forfængelighed, uden at Begrebet „Kjærlighed" nogensinde havde berørt hendes Sjæl.

Og dette Begreb kom aldrig til at udvikle sig for hende, hverken i den ene eller i den anden Retning. Heri ligger hendes store Synd som Qvinde, og her flyder hendes Karakter atter sammen med Celimenes i Misantropen. Ligesom Stykkets Heltinde vil Armande gjerne glimre, gjøres af, ja tilbedes, men hun vil Intet give til Gjengjæld. Hun er og forbliver kold. Hun tænker kun paa sig selv og paa den øieblikkelige Tilfredsstillelse af sin Forfængelighed. Hun kjender ligesaalidt til Beundring som til Kjærlighed, og hun kan derfor ikke løftes og hæves af Samlivet med den store Aand, som hun hverken formaar at fatte eller at se op til, og hvis ypperste dramatiske Værker kun for hende ere et Vehikel for Anbringelsen af et nyt og glimrende Toilette, der kan besynges og udbasunes af Hoffets unge Herrer. Og som hun er kold og ligegyldig mod Molière, saaledes er hun det i alle andre Forhold.

Hun kjender ikke til Venskab eller Opoffrelse. Hun har end ikke Begreb om Moderkjærlighed, men er glad, naar Andre tage sig af hendes Datter, den lille Madeleine, Molières Øiesten. Og for at sætte Kronen paa Værket i denne Mangel af alle de Egenskaber, der skulle begrunde et husligt Samlivs Lykke, saa er hun jaloux, ikke i Ordets almindelige Betydning, thi dertil giver Molière hende end ikke den fjerneste Anledning, men jaloux paa Alt, hvad der glæder og interesserer ham, jaloux paa Baron, den smukke og begavede fattige Dreng, som Molière opdrager til en stor Skuespiller, under det Princip, at han skal høre efter alle dadlende og lukke Øret for alle rosende Røster, jaloux paa Frøken Debrie, fordi hun imellem trøster og adspreder Molière ved at høre paa hans Klager, jaloux paa hans daglige Omgangsven, Chapelle, hvis Indflydelse hun frygter, jaloux paa Theatret og Stykkerne*), som det er kjedeligt at høre saa meget om, ja, jaloux paa sin egen lille Datter, naar Molière glæder sig for stærkt over sit Barns Fremgang og Udvikling!

Og hermed ville vi slippe Armande, og atter vende tilbage til Misantropen, et Stykke, i hvilket Molière, mens han con amore skildrede en streng, retskaffen Mands Stilling til Datidens Selskabsliv, og de Fristelser, for hvilke en saadan nødvendigt maatte udsættes i den fordærvede Atmosphære, der omgiver ham: tillige har betroet os en Del af sine egne Sjælelidelser, og har ladet os gjøre et smerteligt, men høist interessant Indblik i hans mest private Forhold.

Vi have talt om Stykkets tvende Hovedkarakterer, Alceste og Celimene, og maa nu vende os til Philinte, Misantropens Ven, i hvilken vor Tids Kommentatorer have villet gjenkjende Chapelle, Molières

*) Hendes Mangel paa Interesse for Molière gik saa vidt, at hun afslog at være tilstede, naar han forelæste et nydigtet Stykke for sin Husstand, under Paaskud af, at det jo var nok, naar hun, i rette Tid, lærte sin Rolle.

Skolekammerat og daglige Selskabsbroder, en Paastand, som vi ville lade staa ved sit Værd, mens vi her kun udelukkende beskjæftige os med Misantropens Philinte.

Dersom vi turde beskylde Molière for nogensinde at have skabt en rigtig kjedsommelig Person, saa vilde vi sige om Philinte: Denne er Manden. Som Karakter er han vistnok en fuldkommen korrekt og naturtro Figur. I Stykket udgjør han den matte, rolige Baggrund, paa hvilken Alcestes herlige, kraftige Skikkelse, med dens stærke Lidenskab, dens glødende Begeistring for Sandhed og Ret, med dens Bitterhed og dybe Sjælesorg, springer frem med Modsætningens hele Kraft. Men førend vi tale videre om Philinte, maa vi give ham den Ære, som tilkommer ham: han holder virkelig af Alceste; han hører med Taalmodighed paa dennes heftige Udbrud, der give ham Anledning til al udkramme hans egen noget seige Moral, og han ønsker at se Misantropen ligesaa glad og lykkelig som andre Mennesker, der ere formede af et mere almindeligt Stof. Forsaavidt er han en meget brav Fyr, hvad der ikke forhindrer ham i at være høist trættende. Han er Molières Repræsentant for de saakaldte elskværdige Folk, der gaa glat gjennem Verden, fordi de sige Ja og Amen til Alt, som rose Alt og Alle i Fleng og i Spreng og til Gjengjæld blive roste af Alle, forresten en skikkelig Mand, som man til alle Tider møder i Livet, og som engang vil lægge sig i sin Grav, med en pæn Gravskrift, uden at have gjort hverken Godt eller Ondt, mens han ubevidst har maattet tjene til Folie for en eller anden af de stærkt udprægede, de villende og handlende, de lidende og stræbende Karakterer, under dens nødvendige Rivninger mod de hemmende og stemmende, de sløvende og søvndyssende Elementer, der til alle Tider betegne den aandelige Stillestand, mod hvilken Fremskridtsideen skal bane sig Vei.

Om de øvrige Karakterer kunne vi fatte os endel kortere. Molière har stillet sin straalende Kokette mellem to andre qvindelige Figurer, Eliante og Arsi-

noe, der hver paa sin Maade fremhæve Heltinden: den første ved et ægte qvindeligt og blidt Væsen, der føler sig tiltrukket af Alcestes Oprigtighed og Djærvhed, og som gjerne havde gjort ham lykkelig, hvis ikke uheldigvis hans lidenskabelige Sjæl havde gjort Krav paa noget mere, eller rettere, noget andet, end den blotte fordringsløse Elskværdighed, som tiltaler os saa meget i Eliantes underordnede Rolle; den anden ved Noget, som er værre end Celimenes Koketteri: et høist utaaleligt Snerperi, der, uden at kunne skjule en ubesvaret Forelskelse i Alceste, optræder med den falske Devotions formanende Tugt og ender med at tage en lumpen Hævn over den af Lykkens Gaver mere begunstigede Celimene. Man har i disse to qvindelige Figurer villet se Portræter af Skuespillerinden, Frøken Debrie, som Molière holdt overordenlig meget af, og af Madame de Maintenon, hvis Iver for at tage Himlen med Storm ved Hjælp af en blot og bar udvortes Tugt, endnu ikke dengang spillede den fremtrædende Rolle som senere, skjøndt hun allerede var ifærd med at grundlægge den Indflydelse paa og det Herredømme over Kongen, som strax efter Dronningens Død, begyndte at gjøre sig gjældende.

Til at udfylde Celimenes Salon, hører der endnu tre mandlige Figurer, en adelig Digter, der, skjøndt forelsket i Celimene, dog ønsker Alcestes Venskab, og er saa ivrig for at aftvinge den „udmærkede" Mand en rosende Yttring over en Sonet, som han lige har digtet, at han i Fortvivlelse over Dennes strenge Kritik, udfordrer ham, og to elegante, høist selvtilfredse og indbildske Marqnier, der bringe Celimenes sprudlende Vid og satiriske Gjennemhegling af den fælles Omgangskreds til at gaa for fulde Seil, mens den arme Misantrop føler hvert af de sarkastiske Ord, der røber hendes Falskhed mod hendes Venner og Veninder, som et Dolkestik. Det er karakteristisk for Tiden, at mens man intet Øieblik tøvede med at gjenkjende de to Marquier, som Greven af Guiche, og som den berømte Hr. de Lauzun, der senere, meget mod Kongens Villie,

fandt Naade for Mademoiselle's*) Øine, traf man paa saa mange Originaler til Sonettens ulykkelige Forfatter, at man aldeles ikke kunde blive enig om, hvem han egenlig skulde være, hvoraf man maa slutte, at Versemageriet var meget gængse ved Hoffet. Et samtidigt Brev fortæller os, at Publikum ved den første Opførelse af Stykket begyndte at klappe for Sonetten, og at man blev uendelig flan, da Alcestes Kritik pillede Fjærene af den, og fordømte den til at stikkes under Stol.

Dog alt Dette er kun spredte Træk, der ikke kan give os nogen Forestilling om den mageløse Kunst, hvormed Digteren har grupperet Alt om sin Hovedperson, saa at hvert tilsyneladende henkastet Ord, hver stor og lille Yttring, ja hvert Blik og hver Gestus af de handlende (maaske rettere: talende) Personer, maa afgive sin Skjærv til at begrunde og belyse den Uvillie og Fortvivlelse hos Alceste, der ende med at jage Misantropen ud i Ørkenen. Han har vor hele Sympati, vor fulde Deltagelse, fra hans første Replik til den sidste, og skjøndt vi, efter Digterens eget Ønske, undertiden maa le af hans noget bizarre Heftighed, saa kan Ingen, end ikke et eneste Øieblik, falde paa at gjøre Nar af ham, eller at finde ham latterlig. Men heri maa vel Grunden søges til al den Dissens, som der har været om, hvorledes denne Rolle skal spilles, en Opgave, som maaske ikke er løst siden Molière selv udførte den. Saameget er dog en afgjort Sag, at hvis Alceste bliver gjort til en Bulderbasse eller Gnavepotte, saa ligger med hans, af Molière saa fint udpenslede Karakter, hele Stykkets Skjønhed.

---

*) Kongens Kusine, Mademoiselle de Montpensier, en meget fremtrædende Dame, hvis uheldige Forbindelse med Grev de Lauzun, frembragte endel Rivninger og romantiske Forviklinger. Holberg har, som bekjendt, skildret hendes Liv i sin Heltinde-Historie, naturligvis opfattet fra hans eiendommelige Standpunkt, og Madame de Sévigné har i sine aandfulde Breve givet et livligt Billede af den uhyre Sensation, som hendes paatænkte Giftermaal med Lauzun frembragte i Paris.

Da dette, i egenligst Forstand, er et Konversations-Stykke, saa vrimler det af Portræter fra Digterens Samtid, og man kunde blive ved at fremhæve disse og at fortælle dertil hørende Anekdoter i det Uendelige, men vilde dog altid komme til at ende med at sige: Læs det selv! Tag Plads i Celimenes Salon og gjennemlev i den et Stykke af hin Tids Liv, i hin Tids saakaldte gode og fine Selskab!

Misantropen gjorde ikke den Furore, som mangt andet af Molières Stykker. Det er imidlertid en ren feilagtig Ide, som man nutildags, ved Hjælp af La Granges fortræffeligt holdte Registre, er istand til at berigtige, at det faldt. Enogtyve Forestillinger itræk, hvoraf de sytten gave godt Hus, vilde i vor Tid være bleven betragtet som et glimrende Held. Men man var bleven vant til, at Molières Stykker satte Himmel og Jord i Bevægelse med et „For" eller „Imod", som blev udfægtet med alle den velvillige og den angribende Kritiks respektive Vaaben. Og et saadant Røre frembragte Misantropen ingenlunde. „Tonsuren" kunde hverken anklage det for Gudsbespottelse eller for Fritænkeri; hverken Spidslærker, Marquier eller Læger havde nogensomhelst Grund til Klage, og Alceste gik derfor uanfægtet over Scenen, uden store Angreb, men ogsaa uden stor Begeistring.

„On dirait, mon benôit lecteur,
Qu'on entend un prédicateur",

skrev Lorets Efterfølger i sin versificerede Journal, og Molières Modstandere fra Hôtel Bourgogne, fortalte, at nu havde han endelig lagt an, paa at „vinde Kjenderes Bifald".

I den franske Literatur staar dette Stykke som den høiere Komedies ypperste Blomst. Det optages, til Dags Dato, i de fleste franske Anthologier; det læses for Sprogets Skyld; det læses for Karaktertegningernes Skyld; det læses for Tidsmaleriets Skyld. Det vedbliver at give Stof for Analyser og Afhand-

linger i sin Hjemstavn og i Udlandet, men hver Gang det efter en længere Hvile, atter fremtræder paa Scenen, har det, saasnart den nye Indstuderings første Interesse er forbi, en vis Vanskelighed ved at fylde Huset, sandsynligvis fordi det stiller saa uhyre store Fordringer baade til Skuespillerne og til Publikum, at kun en høist sjelden Forening af gunstige Omstændigheder kan opfylde disse.

Personerne

Alceste, Celimenes Elsker.
Philinte, Alcestes Ven.
Oronte, Celimenes Elsker.
Celimene.
Eliante, Celimenes Kusine.
Arsinoë, Celimenes Veninde.
Acaste, } Marqnier.
Clitandre, }
Basque, Tjener hos Celimene.
En Betjent ved Marskalksretten.
Dubois, Alcestes Tjener.

Handlingen foregaar i Celimenes Hus i Paris.

Første Akt.

Første Scene.

Alceste. Philinte.

Philinte.

Hvad fattes Dem? Hvad er...

Alceste.

Aa, lad i Ro mig være!

Philinte.

Nei, først jeg Grunden til det Muleri vil lære.

Alceste.

Gaa hen og skjul Dem blot! Ja skam Dem som en Hund!

Philinte.

Man hører Folk, før man bli'er vred foruden Grund!

Alceste.

Men jeg vil være vred, og jeg vil Intet høre.

Philinte.

Den Heftighed kan til Forklaring ikke føre,
Og skjøndt vi Venner er', jeg just paa Venskabs Bud...

Alceste.

Jeg! Deres Ven! Slet det af Deres Bøger ud!
Vel har i dette Navn jeg hidtil sat en Ære,
Men efter hvad jeg nys har set, maa jeg erklære,
At aldrig jeg til Dem vil staa i Venskabsgjæld,
Jeg passer ikke for en saa fordærvet Sjæl.

Philinte.

For Deres Øine jeg da høist strafværdig findes . . .

Alceste.

De burde dø af Skam, naar Deres Færd De mindes.
En saadan Lumpenhed jo ei undskyldes kan,
Den maa forarge hver en brav og ærlig Mand.
Med tusind Kjærtegn her en Mand De overvælder
Og med en Strøm af Ord De vidt og bredt fortæller,
Ja, sværger paa, at De for ham paa Pinde staar,
Mens fra et Favnetag det til et andet gaar;
Men da jeg spørger Dem, hvad denne Herre heder,
Saa veed De knap hans Navn! Trods alle Venskabseder,
Har Heden pludseligt sig saa aldeles sat,
At knap De kjendes ved den nys høitelskte Skat.
Hvor nedrigt og hvor feigt! En Slangeham at bære,
Som man kan skyde af og saa en Anden være!
O havde jeg mig selv fornedret med slig Færd,
Saa hængte jeg mig strax! Jeg var ei bedre værd.

Philinte.

Jeg indser ikke ret, hvi jeg mig skulde hænge,
Og maa bønfalde Dem, at De i Deres strenge,
Vist høist velvise Dom, dog saa barmhjertig bli'er,
At ikke Strikken strax De mig om Halsen gi'er.

Alceste.

Den flaue, fade Spøg jeg gider ikke høre.

Philinte.

Saa sig alvorligt da, hvorledes man skal gjøre?

Alceste.

Man ærlig være skal, og ingen Hædersmand
Bør sige noget Ord, som han ei mene kan.

Philinte.

Men naar en høflig Mand omfavner Dem med Glæde,
Kan De dog ikke barsk og kold tilbagetræde,
Men maa betale ham omtrent med samme Mønt
Og stemme Tonen just som han den har begyndt.

Alceste.

Paa ingen Maade, nei! Det er en seig Metode,
Et Skaberi, som Folk af Stand har bragt i Mode,
Med de Omfavnelser og de Grimassers Hær,
Og de Forsikringer, som blot er til Besvær,
Og hele dette Vrøvl, hvori der Intet siges,
Mens man af Høflighed er lige ved at kriges,

Og af Galanteri, der er som Skum paa Vand,
Behandler Narren som han var en Hædersmand.
Hvor kan jeg skatte Den, der saadan ad sig bærer,
Som sværger, at han høit mig agter og mig ærer,
Ja, gjør et Væsen af min Dyd og min Forstand —
Men til det første Fæ det samme sige kan?
Hvor kan en ædel Sjæl den mindste Glæde finde
I Agt og Venskab, som det er saa let at vinde?
Det største Hæderstegn jo ganske smagløst bli'er,
Naar man i Fleng og Spreng det til Alverden gi'er;
For den Høiagtelse, som Hver og En besidder
Er det just ikke værd at slaa sig selv til Ridder,
Og De er sandelig ei mer af mine Folk,
Naar De Dem saadan gjør til Tidens Lasters Tolk;
Jeg gider ei om den saakaldte Godhed høre,
Der sætter Alle høit og ei kan Forskjel gjøre;
Jeg fordrer Hensyn af de Folk, som jeg har kjær:
Kort sagt: Alverdens Ven min Ven ei længer er.

Philinte.

Mens man i Verden er, maa man engang sig finde
I mange Ting, hvortil os Skik og Brug forbinde.

Alceste.

Nei, tvertimod. En Straf, en haard, fastsættes bør
For Den, hvis sledske Færd sandt Venskab eftergjør.
En Mand skal være Mand og ei tilbagevige,
Men uden Omsvøb frit sit Hjertes Mening sige,
Saa sine Følelser han være kan bekjendt,
Og ei maskere dem med nogen Kompliment.

Philinte.

Og dog der mangt et Punkt paa Livets Vandring møder,
Hvor suld Oprigtighed til ingen Nytte støder,
Og bliver latterlig. Hvad nys De strengt har sagt —
Naa bliv nu ikke vred! — kan ikke staa ved Magt
I mangt et Fald. Siig selv, om det sig vilde sømme,
At vi fortalte Folk, hvordan vi om dem dømme?
Hvis jeg har imod Den og Hin ei lide kan,
Skal jeg saa skrifte det for ham, og det paa Stand?

Alceste.

Det bør De. Ja.

Philinte.

Skal man Emilie fortælle
At man i hendes Aar ei mer ved Stads kan gjælde,
At man af hendes Pynt og hendes Sminke ler?

Alceste.

Som sagt.

Philinte.

Og Dorilas, at man ham nødig ser,
Og at ved Hoffet der ei gives noget Øre,
Som ikke længst er kjed af paa hans Pral at høre?

Alceste.

Ja vist.

Philinte.

De spøger nok?

Alceste.

Nei, Spøg er ei min Sag.
Jeg tror det rigtigt, at Alt kommer for en Dag,
Og naar jeg ser Folks Færd i Byen og ved Hoffet,
Da ærgrer den mig og ophidser Galdestoffet,
Saa Sjælens Kummer har frembragt et tnngt Humør,
Der suger Næring af, hvad Menneskene gjør;
Thi overalt saa feigt et Smigreri jeg finder,
Og Skurkestreger man med Smigeren forbinder! —
Det gjør mig rasende. For ei at blive gal,
Maa jeg det sige høit: den Ret jeg have skal.

Philinte.

En mørk Filosofi, som til slet Intet fører!
Jeg ler, Alceste, naar jeg de bitre Klager hører,
Og stundom tror jeg, at i Dem og mig man ser,
De Brødre*), hvoraf nu man i Komedien ler,
Og som . . .

Alceste.

O lad mig fri for dette Nonsens være!

Philinte.

Nei, hør De heller op i Harm Dem at fortære!
Lad Verden gaa sin Gang! De den ei ændre kan!
Men da Oprigtighed De ynder hos en Mand,
Saa tillad ogsaa mig oprigtigt Dem at sige,
At disse Fagter er' Dem høist uklædelige,
At Deres Særhed man for Sygdom holde maa,
At Folk blot le deraf, hver Gang de se derpaa.

---

*) Sganarel og Arist i Ægtemænds-Skolen.

Alceste.

Desbedre! Lad dem le! Gudsdød! Jo mer, desbedre!
Det Tegn er netop godt! Det kan jo blot mig hædre,
Naar det fordømte Slæng, som er mig saa forhadt,
Mig dadler strengt. Jeg er ei paa dets Ros opsat.

Philinte.

Men Herregud, hvor haardt med Verden De forfarer!

Alceste.

Ja, jeg har fattet Had til Menneskenes Skarer.

Philinte.

Hvordan? Til alle Folk? Ei En undtages maa?
Vi stakkels Mennesker, som sligt et Skudsmaal faa!
Og dog der gives dem, som selv i vore Dage . . .

Alceste.

Nei, mod dem alle skal mit bitre Had tiltage,
Thi Nogle handle slet og vise Lasten frit,
Af pure Høflighed gjør Andre Sort til Hvidt,
Og synes sig ved Had til Sletheden at skamme,
Det sunde, bitre Had, de sande Dyders Amme!
O, naar jeg tænker paa, hvor stor en Høflighed
Man viser mod det Skarn, jeg har Processen med!
Igjennem Masken dog Forræderen man kjender,
Man veed Besked om ham, hvorhen han end sig vender,
Og ei den søde Snak, hvormed han om sig slaar,
Ei Øiets falske Blink at narre Folk formaar;
Man veed, hvorledes han, den falske Lurendreier,
Har listet sig omkring, og vundet mangen Seier,
Saa at han Gods og Guld og Herlighed har faat,
Til Haan for Dyden og Fortjenesten til Spot.
De Skjændselstitler, som man overalt ham giver,
Ei for hans Æres Skyld af Nogen modsagt bliver:
Kald ham en Skjelm, en Skurk, kort: Alt, hvad der er slet,
Enhver vil sige Ja, og Ingen nægte det.
Men desuagtet maa hans Væsen Folk behage,
Man ta'er imod ham som der ei var Grund til Klage,
Og er et Embed blot ved List og Gunst at faa,
Saa kan den bedste Mand han glat af Marken slaa.
Se, det er den Slags Ting, som dødeligt mig saarer,
Naar Lasten aabenlyst man til sin Hyldest kaarer,
Og undertiden kan jeg gribes af en Lyst,
Til bort at flygte, for at leve dulgt og tyst.

Philinte.

O lad paa Tidens Brøst os ei ensidigt agte!
Lad os vor stakkels Slægt lidt mildere betragte,

Ei se hver Daarskab i et mikroskopisk Speil,
Men vise christeligt lidt Skaausel mod dens Feil.
I Verden man engang Lemfældighed behøver,
Man dadler Den, der altfor stor en Strenghed øver,
Og Den, som i sit Liv fornuftig være skal,
Maa lægge Maadehold til sine Dyders Tal.
Den Rigorisme, man hos Oldtids Vise møder,
I vort Aarhnndrede mod vore Skikke støder;
Paa den Fuldkommenhed man Afkald gjøre maa,
Og efter Tidens Krav at bøie sig forstaa,
Da det en Daarskab er, foruden Maal og Ende,
Naar man vil Verdens Løb med streng Moral omvende.
Som De, min Ven, hver Dag jeg lægger Mærke til,
De hundred Ting, der mig ei ret behage vil,
Men selv, om ved hvert Skridt, der gives Grund til Trætte,
Vil derfor ikke strax jeg mig i Harnisk fætte.
Saaledes som de er' jeg Menneskene ta'er,
Jeg ser at taale, hvad man mig beskikket har,
Og sandt at sige, tror jeg Hof og By maa kalde
Min Ro lidt mere viis, end Deres bitre Galde.

Alceste.

Men denne Ro, som koldt De ræsonnerer med,
Ophidses den da ei, naar man dem gjør Fortred?
Hvis af den bedste Ven De lumskelig forraadtes,
Hvis Deres gode Navn frækt under Fødder traadtes,
Hvis Deres Formu man ved List berøved Dem,
Siig, vilde Vreden da tilsidst ei buse frem?

Philinte.

Nei, thi jeg ser de Feil, hvorover De nu knurrer,
Som Støvnaturens høist almindelige Burrer,
Og veed, at det var spildt, om jeg mig gjorde vred,
Hvergang jeg traf paa List, Bedrag og Usselhed,
Saa spildt som Vrede paa de aadselsgriske Glenter,
Paa Abens Trædskhed, paa den Ulv, som Rov sig henter.

Alceste.

Naar Vold og List og Svig jeg mod mig væbnet fer,
Saa skulde jeg . . . Gudsdød, jeg vil ei tale mer:
Mod det Ræsonnement er Intet at opstille!

Philinte.

Ja, det var ogsaa bedst, om nu De tie vilde,
Og om De ei med Ord tilfelts mod Fyren drog,
Men af Processen Dem med lidt mer Iver tog.

Alceste.

Nei, med Processen vil jeg mig sket ikke plage.

Philinte.

Du gode Gud, hvem skal af Sagen da sig tage?

Alceste.

Min gode Ret, Fornuft og Sandhed kan fremstaa.

Philinte.

Men vil til Dommeren De selv dog ikke gaa?

Alceste.

Nei. Kan der mindste Tvivl om Sagens Retfærd stilles?

Philinte.

Vist ikke, men der kan Kabaler mod Dem spilles,
Og De . . .

Alceste.

For den Sags Skyld jeg ei et Skridt vil gaa.
Ret eller Uret!

Philinte.

Stol dog ei for trygt derpaa!

Alceste.

Lad mig om det!

Philinte.

Betænk, at Spillerum De giver
For al den List og Svig, hvormed . . .

Alceste.

Min Sag det bliver.

Philinte.

Men De ta'er feil.

Alceste.

Maaske. Det Tiden vise maa.

Philinte.

Men dog . . .

Alceste.

Af Tabet selv jeg Glæde vilde faa.

Philinte.

Hvordan?

Alceste.

Saaledes, at hvis min Proces jeg taber,

Jeg af mit Tab paa Stand et Vidnesbyrd mig skaber,
Om al den Ondskab, Svig, Bedrag og Uforstand,
Som af skig Uret jeg jo klart bevise kan.

Philinte.

O hvor forkert!

Alceste.

Og det vil sandelig mig gotte,
Om med min Formus Tab jeg kan det Faktum blotte.

Philinte.

Jeg ser i Aanden alt, hvordan man af Dem ler,
Hvis De vil blive ved, Alceste, paa den Maner.

Alceste.

Ve Den, der ler!

Philinte.

Men De, med den uboielige
Retskaffenhed, hvorfra De aldrig selv vil vige,
Og som De fordrer strengt, siig mig engang, om her
De fundet har den Dyd hos hende, De har kjær?
Hvor gaar det til, at De, der, efter hvad De siger,
Den hele faldne Slægt og al dens Brøst bekriger,
At De, tiltrods for Alt, som er Dem saa forhadt,
Har Deres Hu til en af Evas Døttre sat?
Og hvad jeg endnu mer forbausende maa kalde,
Det er, at Deres Valg paa Celimene kan falde.
De veed, at Eliante Dem har oprigtigt kjær,
Og at Arsinoë i Dem indtagen er,
Trods hendes Snerperi: men dog De, kold mod Begge,
La'er Dem af Celimene og hendes Luner gjække,
Hun, som for fulde Seil, paa Modens Malstrøm gaar,
Mens med Koketteri og Spot hun om sig slaar.
Hvor gaar det til, at De, som dødeligt jo hader
Just disse Feil, at De hos hende Dem tillader?
Kan De ei se dem? Er for hendes Brøst De blind?
Har hendes Skjønhed rent forhexet Deres Sind?

Alceste.

Nei, jeg er ikke blind. Hvor stærkt hun har mig bundet,
Har hendes Feil hos mig dog aldrig Medhold fundet,
Og just fordi hun er min Sjæl saa dyrebar,
Ei mindste Skaansel jeg mod hendes Lyder har.
Men ak, hvad hjælper det? Hun bliver ved at synde,
Thi hun er sikker paa at seire ved sin Ynde. —
Hvad nytter det vel til, at Feilene jeg ser,
Naar med hver Dag, som gaar, jeg elsker hende mer?

O det er Skjønheds Magt! Dog Gud mig Kraft vil give:
Af hendes unge Sjæl vil jeg de Feil udrive!

Philinte.

Hvis det Dem lykkes kan, jeg gratulere maa.
Tror De, hun elsker Dem?

Alceste.

Hvor kan De spørge saa?
Tror De, at ubønhørt min Kjærlighed jeg giver?

Philinte.

Men saa forstaar jeg ei, hvorfor jaloux De bliver
Ved hver en Leilighed og frygter hver Rival . . .

Alceste.

Fordi hun mig, kun mig udelt tilhøre skal.
Jeg kommer just idag, fordi jeg har isinde,
At faa alvorlig talt om disse Ting med hende.

Philinte.

Hvis der var mindste Haab om at jeg Gjengjæld fik,
Til Eliante jeg strax med Hjertets Bønner gik,
Men hun høiagter Dem, og hendes Væsens milde,
Oprigtig blide Færd for Dem just passe vilde.

Alceste.

Sandt nok, og min Fornuft det samme Raad mig gi'er
Men Kjærligheden af Fornuft ei ledet bli'er.

Philinte.

Jeg frygter for, at De Dem selv bag Lyset fører,
Og at . . .

Anden Scene.

Oronte. Alceste. Philinte.

Oronte (til Alceste).

Af Tjeneren dernede just jeg hører,
At Husets Damer i Butiker taget er,
Men da man sagde, De var i Salonen her,
Er jeg dog gaaet op . . . Tillad mig Dem at sige,
At min Høiagtelse for Dem er uden Lige,
Og at i lang Tid den alt kjækt gjør Fordring paa
Blandt Deres Venners Tal en lille Plads at faa.

Af Hjertets fulde Trang jeg Deres Værd erkjender,
Til evig Venskabspagt jeg rækker mine Hænder,
Mens jeg mig smigrer med, at ved mit Navn, min Stand,
Mit Venskab, jeg maaske Dem nyttig være kan.

(Under denne Replik har Alceste været aldeles fordybet i sig selv, uden at tage nogensomhelst Notice af Oronte.)

Oronte.

Det er til Dem, at jeg mig her den Frihed tager . . .

Alceste.

Hvordan? Til mig?

Oronte.

Til Dem. Det Dem dog ei mishager?

Alceste.

Nei. Kun Forundring jeg derover føle bør...
Jeg veed ei ret, hvorfor De mig den Ære gjør.

Oronte.

Hvor kan den Agtelse Dem i Forundring sætte,
Som af Alverden De jo fordre kan medrette?

Alceste.

Min Herre, jeg . . .

Oronte.

Ei Stat og Drot opveie kan
Alt, hvad man skylder en saa høist udmærket Mand.

Alceste.

Min Herre, det . . .

Oronte.

Hvad mig angaar, forlængst jeg finder,
At Deres Værd fra hver en Andens Palmen vinder.

Alceste.

Min Herre . . .

Oronte.

Himlens Lyn mig slaa, hvis det er Tant!
Men til Bekræftelse paa at jeg siger sandt,
Lad mig af Hjertens Grund Dem inderligt omfavne,
Skjænk mig det Venskab, som jeg ei formaar at savne,
Lov mig med Haand og Mund, at jeg herefter faar
En Plads . . .

Alceste.

Min Herre, jeg . . .

Oronte.

Hvordan? De Dem undslaar?

Alceste.

Min Herre, undskyld mig! Det er for stor en Ære,
Det sande Venskab kan saamegen Ros ei bære,
Og Navnet selv kan vist ei være tjent dermed,
At det maa holde for ved hver en Leilighed!
Med Overlæg og Valg man kaarer sine Venner,
Og det nødvendigt er, at først man ret dem kjender,
Saa at man ei i en forskjellig Karakter
Paa begge Sider snart en Grund til Anger ser.

Oronte.

O hvilke Visdoms Ord De der min Herre siger!
Hvor min Høiagtelse ved Dem at høre stiger!
Ja, lad da Tidens Haand kun knytte denne Pagt:
Til Deres Tjeneste staar jeg imens paa Vagt.
Hvis der var Noget De ved Hoffet ønske vilde,
Kan for hans Majestæt jeg Deres Sag fremstille,
Han Hensyn ta'er til mig, ja, han omgaas mig saa,
At det er velbekjendt paa hvilken Fod vi staa.
Kort sagt: i Et og Alt jeg Dem min Bistand byder.
Men da saa stort et Aandens Lys hos Dem frembryder,
Har til Indvielsen af denne Venskabspagt
Jeg her Dem en Sonet, som nys jeg digted, bragt,
Og be'er Dem sige mig, om jeg den bør udgive . . .

Alceste.

Det er et Votum, som jeg ei tør underskrive.
Hav mig undskyldt!

Oronte.

Hvorfor?

Alceste.

Jeg har den Feil, at jeg
Vel aabent siger, hvad der ei behager mig.

Oronte.

Det er jo ingen Feil! Jeg maatte mig beklage,
Hvis med Forstillelse De vilde mig bedrage,
Og blot af Høflighed erklære den for god.

Alceste.

Naar det er Alvor, har jeg Intet derimod.

Oronte (tager et Papir frem).

Sonet. Det er min Form . . . „Haabet", til hende digtet,
Som til at haabe lidt mig havde mildt forpligtet.
„Haabet". Det er ei Vers i høi, heroisk Stil,
Men pæne, nette, smaa, født' af min Musas Smil.

Alceste.

Vi faa at se.

Oronte.

„Haabet". Nu gad jeg gjerne vide,
Hvorvidt De synes jeg min Pegasus kan ride,
Og træffe Deres Smag i Tanker og i Ord.

Alceste.

Min Herre . . . vi skal se.

Oronte.

Forøvrigt, knap jeg tror,
At jeg var et Qvarter om disse Vers at gjøre.

Alceste.

Det kommer mig ei ved! Lad mig saa blot dem høre.

Oronte (læser).

„Vel Haabet kan vor Sjæl indlulle
„I Haabets egen søde Blund,
„Men, Philis, det er haardt at skulle
„Med Haabet nøies hver en Stund."

Philinte.

O den Begyndelse mig alt indtaget har.

Alceste (til Philinte).

Men skam Dem dog! Hvor tør De rose den Passiar?

Oronte (læser).

„Den Venlighed, De lod mig gjætte,
„Den kan alene ei slaa til!
„De bør Dem ei i Udgift sætte,
„Naar ikkun Haab De give vil".

Philinte.

Et fiint Galanteri De i den Vending viser.

Alceste (til Philinte).

O feige Smigrer, som tør rose de Sottiser!

Oronte (læser).

„Hvis blot uendelig Forventen
„Af alle mine Suk bli'er Renten,
„Min Hu til Døden ene staar,

„Og „Haabet" kan min Oval ei slukke,
„Thi, skjønnne Philis, jeg maa sukke,
„Naar Intet uden Haab jeg faar.

Philinte.

Den Slutuiug er charmant! Hvor nydelig den falder!

Alceste (sagte til Philinte).

O skigt et Smigreri en Helvedgift jeg kalder!
Ja, ros kun frisk væk, om det end er nok saa galt!

Philinte.

Jeg aldrig hørte Vers, der saa melodisk faldt.

Alceste (afsides).

Guds Død!

Oronte (til Philinte).

De smigrer mig, og tror, at det mig glæder.

Philinte (til Oronte).

Tilgiv, jeg smigrer ei.

Alceste (sagte til Philinte).

Hvad gjør Du da, Forræder?

Oronte (til Alceste).

Ifølge den Akkord, som nys vi sluttede her,
En fuld Oprigtighed De un mig skyldig er.

Alceste.

En Sag af den Natur er delikat, min Herre!
Sin egen Ros man helst jo høre vil, desværre . . .
Men til en vis Person, hvis Navn forties maa,
Jeg sagde nys, da Vers af hans Fabrik jeg saae,
At ingen Hædersmand for let bør eftergive
For den Tilbøilighed, han føler til at skrive;
Hvor stor hans Lyst end er, han deu beherske bør,
Saa af sin Morskab han ei noget Væsen gjør,
Og han maa huske paa, at naar han frem den stiller,
Han meget let derved en daarlig Rolle spiller.

Oronte.

Vil ved den Tale De maaske fortælle mig,
At jeg gjør Uret i . . .

Alceste.

Det siger jeg jo ei.
Mit Ord til ham det var, at et Produkt, som kjeder,
Forfatteren hel let et daarligt Ry bereder;
Om der forresten end er meget Godt ved ham,
Saa dømmer Folk ham dog af det, der gjør ham Skam.

Oronte.

Skal det som Dadel af Sonetten her optages?

Alceste.

Det har jeg ikke sagt. Det var til ham, der plages
Af Skrivelyst, at jeg forklared vidt og bredt,
Til hvilken Daarskab den har mangen En forledt.

Oronte.

De tror, at jeg mig ei dermed befatte burde?

Alceste.

Det har jeg ikke sagt. Men ham jeg spørge turde:
Hvi vil De gjøre Vers? Hvad skal den Rimen til?
Mon Fanden plager Dem, at De i Trykken vil?
Om end en daarlig Bog af Publikum tilgives,
Fordi Forfatteren maaske af Mangel drives,
Saa tro mig dog, at De bør Fristelsen undgaa!
Lad De blot Ingen Nys om Deres Rimen faa,
At paa det gode Navn, De hæderligt besidder,
En grisk Forlægger ei skal slaa sig selv til Ridder,
Og De, til Tak derfor, kun blive Folk bekjendt
Ved Titlen af en slet og latterlig Skribent:
Det var omtrent saadan, at jeg mit Raad fremsatte.

Oronte.

Ja, det er meget godt. Jeg Meningen kan fatte.
Men tør jeg spørge Dem, hvori da min Sonet . . .

Alceste.

Oprigtigt talt, put den i Deres Kabinet!
De slette Mønstre har til Efterligning taget,
Og Mangel af Natur bli'er i hvert Ord opdaget.

Hvad vil det sige! „Haab, som luller
Os ind i Haabets egen Blund?"
Hvad, „at hun maa sig ei i Udgift sætte,
Naar ikkun Haab hun give vil?"

Og hvad er „en evindelig Forventen,
Der bli'er af alle Suk knn Renten?"

En saa forskruet Stil, sligt svulstigt Spil af Ord,
Foruden al Natur, ja, uden Sandheds Spor!
Den Slags Affektation kan Hjertet ei bevæge,
Thi den formaar jo ei dets Følelser at præge! —
Jeg denne Modesmag med Angst for Kunsten ser;
Forfædres jævne Stil tiltaler mig langt mer,
Og al den Nutids Stads staar meget langt tilbage,
For denne simple Sang, som jeg vil foredrage:

„Hvis Kongen vilde sige:
Jeg gi'er Dig mit Paris,
Giv Du mig saa Din Pige,
Det er en ringe Pris,
Saa vilde jeg ham svare:
Behold, o Drot, Paris,
Lad mig beholde bare
Min Elskovs Paradis,
Thi det, thi det er mer end Paris.

Dens Stil forældet er, og Rimet falder mat,
Men finder De ei selv, at den dog er en Skat
Mod dette Flitterstads, der al sund Sands oprører,
Og at dog Hjertets Sprog man i deus Enfold hører?

„Hvis Kongen vilde sige,
Jeg gi'er Dig mit Paris,
Giv Du mig saa Din Pige,
Det er en ringe Pris,
Saa vilde jeg ham svare:
Behold, o Drot, Paris,
Lad mig beholde bare
Min Elskovs Paradis,
Thi det, thi det er mer end Paris.

Man føler, at den af en Elsker digtet er . . .
(Til Philinte, der ler.)
Ja, min Hr. Lattermild, trods Belletristers Hær,
Saa agter jeg den mer, end den moderne Skryden,
Med falsk og løiet Glands og Blomsterdufts Udgyden.

Oronte.

At min Sonet er god, den Sag er ganske klar.

Alceste.

Og gode Grunde De for Deres Paastand har,
Men jeg har andre, der — hvad De jo vil tilgive —
Af Deres Paastand ei kuldkastede kan blive.

Oronte.

Det er mig nok, at den hel Manges Bifald vandt.

Alceste.

De Folk har smigret Dem, men jeg maa sige sandt.

Oronte.

At De har stor Forstand maa De Dem selv indbilde?

Alceste.

Hvis jeg Dem roste, De den større finde vilde.

Oronte.

Jeg godt undvære kan, at De mig Bifald gi'er.

Alceste.

Ja, det er ogsaa bedst, da det nødvendigt bli'er.

Oronte.

Det Bedste var vistnok, om for Bevis at føre
De over dette Stof et Vers os vilde gjøre.

Alceste.

Det kunde hændes, at jeg ogsaa digted slet —
Saa slet som De — men ei, at jeg fremviste det.

Oronte.

De taler meget djærvt, og Deres hele Tone . . .

Alceste.

Beviser, at De her ei faar en Laurbærkrone.

Oronte.

Min lille Herre, De er sandelig for slem.

Alceste.

Min store Herre, jeg blot Sandhed siger Dem.

Philinte (træder imellem dem).

Men mine Herrer dog! Jeg be'er, lad den Sag fare!

Oronte.

O jeg har Uret, at jeg vil mig her forsvare.
(Bukker for Alceste.)
Som Deres Tjener jeg mig anbefale maa.

Alceste (bukker for Oronte).

Og Deres Tjener ser De her for Dem at staa.

Tredie Scene.

Philinte. Alceste.

Philinte.

De ser det selv, Alceste, naar man er altfor ærlig,
Saa faar man blot Fortræd, og den er tidt besværlig!
Jeg saae det ligestrax, at Ros han beiled til . . .

Alceste.

Ti, ti dermed!

Philinte.

Nei hør!

Alceste.

Jeg Ingen omgaas vil.

Philinte.

Det er for galt!

Alceste.

Slip mig!

Philinte.

Hør dog!

Alceste.

Ti bare stille!

Philinte.

Nei først . . .

Alceste.

Kan jeg faa Fred?

Philinte.

Jeg maa . . .

Alceste.

Vist ei!

Philinte.

Fremstille . . .

Alceste.

Nu gaar det dog for vidt! De ei mig følge maa!

Philinte.

De spøger udentvivl! Nei, jeg vil med Dem gaa.

Anden Akt.

Første Scene.

Alceste. Celimene.

Alceste.

Tillader De, at jeg maa tale ligefrem,
Min Frue? Længe var jeg utilfreds med Dem! —
Jeg føler Galden mod mit stakkels Hjerte skyde,
Jeg føler, at vi To maa med hinanden bryde!
Jeg vil ei narre Dem, men heller skrifte frit:
Først eller sidst De dog mig tvinger til det Skridt!
Om tusind Gange jeg end lover Alt at bære,
Har jeg ei Kraft til mod det Forsæt tro at være.

Celimene.

Naa, for at skjændes var det, De mig fulgte hjem,
Og kom herop med mig? Ja, ja, det ligner Dem.

Alceste.

Jeg vil ei skjændes. Nei. Men det mig grusomt plager,
Naar hele dette Slæng De daglig her modtage
For mangen Elsker De, min Frue, hører paa:
Ei med min Kjærlighed den Morskab kan bestaa.

Celimene.

At man mig elsker, det gjør De mig til en Brøde?
Fordi elskværdig man mig fandt, skal jeg nu bøde?
Og naar, for mig at se, Folk storme fast min Dør,
Saa skal jeg med en Stok dem give nogle Smør?

Alceste.

Nei, det er ei med Stok, at De Dem skal forsvare,
Det Hjertet er, som De lidt bedre bør bevare.
Jeg veed, at overalt er Skjønhed en Magnet,
O det bekjendes maa af Hver, som Dem har set! —
Men hvorfor vil De dog den hele Flok fastholde,
Som De tiltrukket har, og mig den Qval forvolde?
Det altfor milde Haab, De giver til Enhver,
Med Blik og Smil og Ord, det er mig til Besvær! —
Hvis Deres Høflighed ei var en farlig Snare,
Saa fik De meget snart forjaget denne Skare.

Men siig mig, Frue, da vi tale nu derom,
Hvorfor Clitandre just i Naade hos Dem kom?
Paa hvad Fortjeneste, paa hvilke høie Dyder,
Begrunder det sig, at han Deres Godhed nyder?
Er det den lange Negl, haus Lillefinger bær'*),
Som har erhvervet ham den Gunst, hvori han er?
Er hans Paryk, hvis Glands Alverden deilig finder,
Den store Skat, hvormed han Deres Hjerte vinder?
Har Knæmanchetterne ham al den Ømhed bragt,
Og Massen af de Baand, som straale paa hans Dragt?
Har, mens han ydmygt sig som Deres Slave bøied,
Benklædernes Façon maaske bedaaret Øiet?
Er det hans Latter, er hans læspende Diskant,
Den Talisman, som Dem aldeles overvandt?

Celimene.

Med hvilken Uret De mistænkeligt Dem plager!
Veed De da ei, hvorfor jeg Hensyn til ham tager?
Har De forglemt, at min Proces kan trænge til,
At med sin Vennehær min Sag han støtte vil?

Alceste.

Hvad ligger der vel Magt paa den Proces, min Frue?
Tab den, og lad mig blot Clitandre her ei skue!

Celimene.

Til Deres Jalousi Alverden Stof Dem gi'er.

Alceste.

Fordi Alverden uvidt af Dem modtaget bli'er.

Celimene.

Just hvad De siger der, bør Deres Uro dæmpe,
Om det, som Alle saa, er det ei værd at kæmpe:
Saalænge jeg min Gunst ei til en Enkelt gi'er,
Saalænge Deres Angst høist usornuftig bli'er.

Alceste.

De dadler, at jeg la'er af Jalousi mig pine . . .
Men siig mig da engang, hvad faar jeg fremsor Hine?

Celimene.

Den Lykke, som er i, at De Dem elsket veed.

---

*) En overordentlig lang og blank Negl paa den venstre Haands Lillefinger omtales allerede af Scarron i en af hans tragi-komiske Fortællinger som et Særkjende paa en forfinet Modeherre.

Alceste.

O Gud, hvor kan jeg tro paa Deres Kjærlighed?

Celimene.

Det skulde synes, at naar jeg den tør bekjende,
Saa maa det være nok til alle Tvivl at ende.

Alceste.

Hvor kan jeg vide, om i samme Øieblik
Det samme Tilsagn ei en Anden af Dem fik?

Celimene.

Det maa man sige: De Galanteriet driver
Dog lidt vel vidt! De mig et deiligt Skudsmaal giver!
For at herefterdags De ei skal qvæles saa,
Vil Alt, hvad jeg har sagt, jeg gjerne strax fragaa! —
Det bli'er da Deres Sag, hvorledes De vil gjøre.
Vær saa tilfreds!

Alceste.

At jeg Dem elske maa, og høre
Paa Sligt! O hvis engang min Sjæl sig kan befri
Fra dette Trældomsaag, som nu den sukker i,
Skal jeg velsigne Gud! Jeg vil deri ei blive!
Jeg stræber af al Magt fra Dem mig at løsrive!
Men ak, forgjæves jeg det Maal arbeider paa:
For mine Synders Skyld jeg end Dem elske maa! —

Celimene.

Og med en Kjærlighed, som er foruden Mage!

Alceste.

I det Punkt kan jeg med Alverden op det tage,
Og just derfor det er, De mig ei kan forstaa:
I denne Verden har vist Ingen elsket saa!

Celimene.

Ja, ny Metoden er! Det maa man Dem indrømme!
De elsker Folk, blot for dem rigtig haardt at dømme!
Kun naar De skjænder stærkt, den Ømhed Luft kan faa!
Som Skjændegjæst tilforn jeg ingen Elsker saae.

Alceste.

Men det staar jo til Dem om De den Sag vil rette!
Jeg be'er Dem, Celimene, gjør Ende paa vor Trætte,
Lad sammen her med Dem engang i Ro mig faa . . .

Anden Scene.

Celimene Alceste. Basque

Celimene.

Hvad nu?

Basque.

Acaste er der.

Celimene.

Saa bed ham op at gaa.

Tredie Scene.

Celimene. Alceste.

Alceste.

Hvordan? Vor Sammenkomst De lige strax afbryder?
Og uden Forskjel De til Alle Velkomst byder?
Kan De, for een Gangs Skyld, dog ei beslutte Dem
Til for den Slags Besøg at lukke Deres Hjem?

Celimene.

Men Gud bevares! Skal jeg mig Fortræd paadrage?

Alceste.

O disse Hensyn maa mig bitterligt mishage.

Celimene.

Den Mand er saadan skabt, at aldrig han tilgi'er,
Hvis han erfarer, at ham Adgang negtet bli'er.

Alceste.

Maa jeg saa spørge Dem, hvad det Dem kunde skade?

Celimene.

Man bør Fornærmelser sig ei mod Folk tillade,
Og dertil Folk som han! Den Sag er soleklar!
En stor Anseelse han jo ved Hoffet har,
Og hvor han kommer hen, et afgjort Sprog han fører,
Og skader tidt der, hvor man ham opmærksomt hører;
De skarpe Tunger bør man tage Hensyn til,
Hvor høit man ogsaa staar! Jeg ham ei stode vil.

Alceste.

Jeg tvivler ei derom, at De kan finde Grunde

For hans Modtagelse, hvad jeg end sige kunde,
Thi det er Lyst dertil, som leder Deres Dom . . .

Fjerde Scene.

Celimene. Alceste. Basque.

Basque.

Clitandres Vogn er der.

Alceste.

Det mangled, at han kom!

Celimene.

Hvor gaar De hen?

Alceste.

Blot hjem.

Celimene.

Nei vent!

Alceste.

Hvi skal jeg vente?

Celimene.

Jeg ønsker det. Bliv her.

Alceste.

For Ærgrelser at hente?
Ved de Samtaler jeg mig kjeder frygteligt,
De bør ei gjøre mig det Offer til en Pligt.

Celimene.

Men jeg vil have det.

Alceste.

Det mig umuligt bliver.

Celimene.

Saa skynd Dem! Gaa! Jeg min Tilladelse Dem giver.

Femte Scene.

Eliante. Philinte. Acaste. Clitandre. Alceste. Celimene. Basque.

Eliante (til Celimene).

De to Marquier op ad Trappen sammen gaa.
Har man dem mældt hos Dig?

Celimene.

Ja.
(Til Basque.)
Lad os Stole faa!
(Til Alceste.)
De er ei gaaet end?

Alceste.

Nei, men jeg tøver bare,
Fordi jeg vil, at De idag Dem skal forklare.

Celimene.

Ti stille!

Alceste.

Nei. De skal forklare Dem idag!

Celimene.

Er De forrykt?

Alceste.

Der maa en Ende paa den Sag.

Celimene.

Ja saa!

Alceste.

De vælge maa!

Celimene.

Har De Forstanden mistet?

Alceste.

Nei, men mit Taalmod har De over Evne fristet.

Clitandre (hilser paa Celimene*).

Fra Louvre kommer jeg, min Frue, lige her.
Min Gud, hvor har Kleonte**) sig dog blameret der!
Mon Ingen dog ham vil opmærksom derpaa gjøre,
At man ved Hoffet ei sig saadan kan opføre.

Celimene.

Han gjør en slet Figur, ihvor man ham end ser,
Og høist paafaldende han overalt sig ter;
Hver Gang jeg, efter en Fraværelse, ham møder,
Hans Væsens Selfomhed paany mit Øie støder.

Acaste***).

Hvis om bizarre Folk her tales skal, min Tro,
Saa kommer jeg fra En, der gjælde kan for To,
Thi udenfor min Vogn og midt i Solens Hede,
Faldt Damon nylig paa mig med sin Snak at kjede.

Celimene.

Det er en Sladderhank, en Mester i den Kunst
At tale vidt og bredt om Ingenting. Omsonst
Med sin Vidtløftighed vort Øre han bestormer:
Kun til Rabalder, ei til Indhold den sig former.

Eliante (til Philinte).

Det kan man kalde godt begyndt! Det lader til,
At den Konversation ei Næsten skaane vil!

Clitandre.

Hvad siger De da om Timante's Manerer, Frue?

Celimeue.

Fra først til sidst han er en Hemmeligheds-Skrue.
Halvsky hau gi'er Dem et forvildet Øiekast,
Er uden Embed dog bestandig i fuld Hast;
Han med Grimasser hvert uskyldigt Ord indvier,
Og dræber næsten Folk med tusind Ceremonier.

---

*) Efter de franske Kommentatorer, Greven af Guiche, den eneste af Armandes mange Tilbedere, for hvilken hun skal have næret en vis Grad af Tilbøielighed.

**) Saavel denne Kleonte som alle de følgende Personer, der gjennembeglos i denne Scene, sigter, ifølge de franske Kommentatorers Udsagn, til bestemte, ved Hoffet levende Individer, med hvis Navne vi dog ikke ville trætte vore Læsere, da disse efter 200 Aars Forløb ikke kan have den Interesse for os, som for Digterens Samtidige, der naturligvis ogsaa hyppig tog feil i deres Portræt-Forudsætninger.

***) Efter de franske Kommentatorers Udsagn, Grev de Lauzun.

Han ei generer sig, men lister som en Kat
Sig bagpaa os, hver Gang man har til Ro sig sat,
Mens med et fiffigt Smil en Hemlighed han mælder
Der gjør Mirakler af de største Bagateller.

Acaste.

Hvad synes De da om Geralde?

Celimene.

O kjedelig
Han er med samt hans Præk, naar høit han bryster sig
Af al sin Omgang, der sig saa paa Stylter hæver,
At han om Prindser og Prindsesser ikkun væver;
Med store Herrer han til alle Sider slaar,
Om Hund og Hest og Vogn Konversationen gaar;
Til Potentater han Dusbroder-Navnet giver,
Og Titlen „Hr." rent af hans Ordbog strøget bliver.

Clitandre.

Man siger, at Belise ret godt ham lide kan?

Celimene.

Den stakkels Gaas, som har saa ynkelig Forstand! —
Naar hun besøger mig, jeg en Tortur maa taale,
Og for at finde Stof jeg sidder som paa Naale,
Thi da paa Aand og Ord hun lige fattig er,
Saa dør Samtalen hen, og bliver et Besvær,
Selv om man til sin Hjælp forslidte Floskler kalder,
Og hendes Tausheds Mur med den Slags Skyts anfalder:
Af Kulde, Varme, Sol, samt Storm og Regn og Blæst,
Udtømmes meget snart med en saa ordknap Gjæst!
Men desuagtet hun Visiten ei forkorter,
Nei, Gudbevares, paa dens Længde ei det skorter,
Ta'er mau end Uhret frem og gaber af det Fæ,
Hun bliver siddende som om hun var af Træ.

Acaste.

Hvor lider De Adrast?

Celimene.

O han er saa hovmodig!
Hans Egoismes Vært er næsten altfor frodig;
Og hans Fortjenester, som han alene veed,
Gjør ham paa Hoffet og dets Blindhed meget vred,
Saa hver Gang Nogen faar en Rang, et Gratiale,
Er det hans Kjæphest om den Uret høit at tale.

Clitandre.

Hvad siger De da til Kleon, den unge Mand,
Hos hvem en udsøgt Kreds man daglig finde kan?

Celimene.

Jeg siger, at hans Kok sig paa hans Ros beflitter,
Saa til hans gode Bord man gjerne gjør Visitter.

Eliante.

De bedste Retter skal man ved hans Taffel faa.

Celimene.

Naar man for Verten selv sig blot befriet saae!
Men ak, den Flanhed han i sin Person serverer,
Er ei en Ret, der just min Appetit formerer.

Philinte.

Man af hans Onkel, Hr. Damis, stort Væsen gjør . .
Hvad siger De?

Celimene.

At jeg min Ven ham kalde tør.

Philinte.

Det er en Hædersmand, der Tillid maa indgyde.

Celimene.

Ja, naar af sin Forstand han blot ei vilde skryde.
Det ærgrer mig, naar med et overlegent Smil
Han tror ethvert sit Ord en Vittighedens Pil.
Fra den Stund af, at han sit store Lys la'er skinne
Kan Intet Naade for hans strenge Domme finde;
Han river ned paa Alt, hvad der bli'er givet ud,
Slaar sig til Ridder paa Kritikens skarpe Lud,
Tror Mangel paa Forstand i hver en Ros at spore,
Tror, at kun Tosser le, kun Tosser kan sig more,
Indtil med Palmer høit han over Andre staar,
Fordi slet Intet hans udelte Bifald faar;
Ja, selv i Selskab han Konversationen laster:
Det er for smaat for ham, og Brag derpaa han kaster,
Mens han, med korslagt Arm, paa sin Forstands Parnas,
Hel isoleret staar og sukker ved hver Spas.

Acaste.

Ja, Gud fordømme mig! Det er ham op ad Dage!

Clitandre (til Celimene).

Hvor De forstaar den Kunst Portrætter af at tage!

Alceste.

Det gaar jo godt! Bliv ved! Det Hofmands Venskab er!
Enhver faar sin Bekomst! Man skaaner Ingen her!
Men kommer En af dem, saa er medet man Venner,
Og i Henrykkelse man ham imøde render,
Med Haandtryk og med Kys, ja sig forsværger paa,
At man i Et og Alt til Tjeneste vil staa!

Clitandre.

Hvad kommer det os ved? Hvis derfor De vil skjænde,
Bør den Bebreidelse til Fruen De henvende.

Alceste.

For Pokker, Nei! I To, med Eders Smiger-Smil,
Er ene Skyld i hver Bagtalelsernes Pil,
Som med satirisk Lyst i Fleng og Spreng hun skyder:
Det Eders Latter er, som hende Bifald yder.
Forlængst hun alt var kjed af denne Gjøren Nar,
Der ei fra Hjertet gaar, hvis det ei morsomt var
At more Jer! Den Skyld paa Smigrerne bør falde!
De straffes bør for hver en Last, som de fremkalde!

Philinte.

Hvorfor mon De medet de Folk i Forsvar ta'er,
Hvis Feil De hidindtil just ikke skaanet har?

Celimene.

Veed De da ei, at han bestandig maa modsige,
Og Andres Meninger i Et og Alt bekrige?
Veed De ei, at han maa i hvert et Øieblik
Os vise det Humør, som han af Himlen fik,
Den Splidens, Tvistens Aand, hvem Ingenting behager,
Som strax i Smaat og Stort et modsat Standpunkt tager,
Og faar ham til at tro, at man er feig og slet,
Naar man ei skjændes om, hvad der skal være Ret?
O de Debatter er engang hans største Lykke
Og Morskab, saa han mod sig selv tilfelts maa rykke,
Hvis hvad han nys har sagt en Andens Mening bli'er:
Sit eget Ord han da i største Hast opgi'er.

Alceste (til Celimene).

Min Frue, Latteren De har paa Deres Side . . .
Bliv kun med Spotten ved! De veed, den ned vil glide.

Philinte (til Alceste).

Men det er ogsaa sandt, for vanskelig De er,
Mod Alt hvad siges strax De træder i Gevær,

Og i et tungt Humør, som De jo selv indrømmer,
Med lige Strenghed, Ros og Dadel De fordømmer.

Alceste.

Det er fordi de Folk bestandig Uret har,
Som le ad alle Ting og stedse gjøre Nar;
Det er fordi jeg ser, at man i alle Sager
Med Ros og Dadel ens forfængeligt det tager.

Celimene.

Men dog . . .

Alceste.

Ti, Frue, ti! Om det min Død end bli'er,
Jeg aldrig Medhold Dem i denne Morskab gi'er!
Jeg ærgrer mig ihjel, hver Gang jeg ser de Herrer
Til Ilden puste, mens de Deres Feil forværrer.

Clitandre.

Det var jo splinternyt! Jeg hidtil ikke saae,
At Fruen havde Feil, det maa jeg Dem tilstaa.

Acaste.

Ved Aand og Ynde saae jeg hende Hjerter vinde,
Men hendes Feil har jeg ei hidtil kunnet finde.

Alceste.

Men jeg har fundet dem, og selv hun bedst det veed,
Hvor strengt jeg dadlet har Alt, hvad jeg ikke led,
Thi naar man elsker ret, da hader man al Smiger:
Den sande Kjærlighed fra Sandhed aldrig viger! —
Var jeg i hendes Sted, jeg skaanselløst forjog,
Fra mine Øine Hver, hvis Smiger mig bedrog,
Hvis fade, flane Færd mig ikkun vilde føie,
Og i en Virakskv indhyllede mit Øie.

Celimene.

Men heldigvis man Dem ei til Exempel ta'er,
Med Elskovs blide Lyst det ellers ude var,
Og Kjærligheden, i saa Fald, først maatte lære,
At i Fornærmelser den sætte skal sin Ære.

Eliante.

Det Bud er den for haardt, det klinger jo som Spot,
Thi om sit Hjertes Valg man altid synes godt,
Og lige tvertimod den Elsktes Feil at dadle,
Vil Lidenskaben dem til lutter Fortrin adle.
Hos Den, man elsker ret, jo Alt elskværdigt bli'er,
Og en Unode selv et yndigt Navn man gi'er.

Den lidt vel Blege med Jasminen sammenlignes,
Den Tater-Sorte som Brunette høit velsignes,
Den Magre har Figur og er elastisk let,
Og Den, som er for tyk, er fuld af Majestæt.
Den, som paa Zirlighed den største Mangel viser,
For Dragtens Simpelhed jo Elskeren lovpriser;
Den Kæmpestore Navn af en Gudinde faar,
Og som et Udtog af al Glands Dværginden staar.
Den altfor Stolte var læugst værdig til en Throne,
Falskhed bli'er blot pikant, Dumhed faar Fromheds Krone;
Den Munden løber paa, har Dømmekraft og Vid,
Og Den, som tier, er undselig, bly og blid:
Det er paa den Maner, at i sin Elskovs Hede,
En rigtig Elsker maa selv vore Feil tilbede*).

Alceste.

Og jeg, jeg paastaar at . . .

Celimene (reiser sig).

Lad det en Ende faa!
Jeg til Motion vil lidt i Korridoren gaa.
(Til Clitandre og Acaste, som ogsaa have reist sig.)
Hvorledes? Vil De alt forlade mig?

Clitandre og Acaste (bukkende).

Nei, Frue!

Alceste (til Celimene).

Det er Dem meget kjært de Herrer her at skue?
(Til Clitandre og Acaste.)
Gaa eller bliv! Men jeg Dem underrette maa,
Om at jeg bliver her, til jeg har set Dem gaa.

Acaste (til Celimene).

Hvis min Nærværelse Dem ei besværlig falder,
Ei nogen Pligt herfra i Dagens Løb mig kalder.

Clitandre (til Celimene).

Til Aftenaudiens jeg mig indfinde bør,
Men indtil da jeg her min Tid tilbringe tør.

Celimene (til Alceste).

Det er vel Deres Spøg?

---

*) Denne Eliantes Replik er mærkværdig som den eneste Levning af Molières ungdommelige Oversættelse af Lukrets, som han, efter Boileaus Udsagn, selv skal have tilintetgjort. Det tilsvarende Sted i Originalens fjerde Bog begynder: Nam hoc faciunt homines plerumque cupidine cæci.

Alceste.

Nei, jeg til Spøg ei kjender!
Vi faa at se, hvem først af os herfra De sender.

Sjette Scene.

Alceste. Celimene. Eliante. Acaste. Philinte. Clitandre. Basque.

Basque (til Alceste).

Man spørger efter Dem. Det er en fremmed Mand,
Som kommer for en Sag, der ei opsættes kan.

Alceste.

Jeg har ei nogen Sag, hvormed det saadan haster.

Basque.

Han er i Uniform med guldindvirkte Ovaster
Og foldet Kjoleskjød*).

Celimene (til Alceste).

Forhør dog, hvad det er!
Han ind jo komme kan.

Syvende Scene.

Alceste. Celimene. Eliante. Acaste. Philinte. Clitandre. En Betjent fra Marskalksretten.

Alceste (der gaar Betjenten imøde).

Hvi søger De mig her?
Hvad staar til Tjeneste?

Betjenten.

Jeg skulde sige bare . . .

Alceste.

Tal De kun høit og lad mig Deres Bud erfare!

---

*) Den reglementerede Dragt for de ved Marskalksretten ansatte Betjente. Marskalksretten havde det Hverv at vilægge de mellem Adelsmændene opstaaede Tvistigheder, for derved at indskrænke de hyppige Duetter.

Betjenten.

Den høie Marskalksret, der mig beskikket har,
Til Møde stævner Dem. Jeg be'er Dem være snar,
Min Herre! Kom!

Alceste.

Hvem? Jeg?

Betjenten.

Just De.

Alceste.

Af hvilke Grunde?

Philinte (til Alceste).

Den dumme Trætte med Oronte det være kunde.

Celimene.

Hvordan?

Philinte (til Celimene).

Oronte og han her nys i Trætte kom
Om nogle Vers, som fik en ubarmhjertig Dom;
Saa vidt som jeg forstaar, vil nu den Sag man jævne.

Alceste.

Kan til Lovtaler man en Mand for Retten stævne?

Philinte.

Dog Ordren lydes maa. Lav strax Dem til at gaa.

Alceste.

Hvad Slags Forlig kan i den Sag istand man faa?
Kan nogen Marskalksret i Verden vel mig dømme
Til at jeg slette Vers som gode skal berømme?
Jeg aldrig vil fragaa, hvad jeg har sagt engang:
Sonetten duer ei!

Philinte.

Paalæg Dem dog lidt Tvang!

Alceste.

Jeg viger ei derfra. Hans Vers er' jammerlige.

Philinte.

De bør Dem øve paa det lidt mer mildt at sige.
Kom saa!

Alceste.

Nu gaar jeg, men den Magt er ikke til,
Som faar mig fra min Dom.

Philinte.

Det sig nok give vil.

Alceste.

Med mindre Kongen selv udtrykkelig befaler,
At jeg skal rose den Sonet, hvorom man taler,
Vil høit jeg paastaa, at den er hel ynkelig,
At den, som skrev den, kan gaa hen og hænge sig.
(Til Acaste og Clitandre, som le.)
For Pokker, det er nyt, jeg maa idag erfare,
At jeg saa morsom er!

Celimene.

For Guds Skyld! Skynd Dem bare,
De bør ei tøve her!

Alceste.

Nei, Frue, men paa Stand
Igjen De ser mig, at vor Tvist afgjøres kan.

Tredie Akt.

Første Scene.

Clitandre. Acaste.

Clitandre.

Hvor Du er glad, Marquis! Dig Ingenting forstemmer,
Ei Mismod eller Harm sig i Din Latter gjemmer . . .
Hvor er det muligt, hvis ei Noget blind Dig gjør,
At Du bevare kan det straalende Humør?

Acaste.

Jeg indser ikke, hvi jeg glad ei skulde være.
Af hvilken Grund skal jeg min Sjæl med Sorg besvære?
Jeg Formn har, er ung, og stammer fra en Slægt,
Hvis Ahners stolte Navn indgyder Folk Respekt.
Min Rang og Stand gjør at mig Intet nægtet bliver,
Til hver en Hæderspost mig Fødslen Adgang giver;

Hvad Modet angaar, som det Vigtigste jo er,
Kan uden Pral jeg nok mig maale med Enhver;
I mer end een Duel min Tapperhed jeg viste;
Som ridderlig og brav man tidt min Adfærd priste;
Forstand jeg mangler ei, og har saa god en Smag,
At uden Studinm jeg dømmer i hver Sag;
Og i Theatret, naar en Nyhed der man spiller,
Med Sjælefryd jeg som Kunstdommer mig fremstiller;
Med Bravoraab og Larm Stridspunkter jeg afgjør;
Naar jeg ei giver Lov, ei Nogen klappe tør.
Mit Væsen zirligt er, mig gunstig var Naturen,
Jeg smukke Tænder har, elastisk er Figuren,
Og hvad Paaklædningens den store Kunst angaar,
Jeg uden Selvros tror, at Ingen fuldt mig naar;
En stor Høiagtelse man overalt mig byder,
Det smukke Kjøn mig Gunst, mig Kongen Hæder byder,
Og, kjæreste Marquis, naar alt Det veies vel,
Kan jeg nok være glad og takke for mit Held.

Clitandre.

Sandt nok. Men just derfor maa det Forundring vække,
At i forgjæves Suk Du her Dig lader gjække.

Acaste.

Hvad nu? Tror Du, at med min Skabning, min Forstand,
Koldsindighed jeg af en Dame taale kan?
Lad dem, som uden Rang maa dybt for Alle bukke,
Sig more med for slig en Skjønhed høit at sukke,
At smægte, gjøre Cour, og naar det ei vil gaa,
Lidt Hjælp og Lindring af en Taarestrøm at saa,
Indtil udholdende den Gunst de dem tilsægte,
Som deres Intethed man ellers vilde nægte;
Men Folk, som jeg, min Ven, ei give kan Kredit
I deres Kjærlighed; jeg vil ei gaa fallit.
Hvor aandfuld, yndig, smuk, jeg kan en Dame finde,
Saa mener jeg, at jeg mig maale kan med hende.
Hvis paa mit Hjerte hun at sætte Pris forstaar,
Det hendes koste bør, før mit hun af mig faar:
Kort, for det Forhold ret i Ligevægt at sætte,
Maa man fra første Færd hinandens Tanker gjætte.

Clitandre.

Du mener da, Marquis, at Du er yndet her?

Acaste.

Ei uden Grund, Marquis, jeg af den Mening er.

Clitandre.

Men Du ta'er feil, og bør itide Dig frigjøre,
Thi af et Blændværk la'er Du Dig bag Lyset føre.

Acaste.

Ja vist, jeg tager feil; man holder mig for Nar!

Clitandre.

Men hvem har sagt Dig, at begunstiget Du var?

Acaste.

Det Blændværk er.

Clitandre.

Maaske paa Gisninger Du bygger?

Acaste.

Jeg narret bli'er.

Clitandre.

Har Du Bevis, der Dig betrygger?

Acaste.

Jeg har jo sagt Dig, jeg ta'er feil.

Clitandre.

Har hemmelig
Hun skriftet for Dig, at hun foretrækker Dig?

Acaste.

Nei, jeg mishandlet bli'er.

Clitandre.

Saa svar mig dog, jeg beder.

Acaste.

Kun Haan man viser mig.

Clitandre.

Marquis, den Spøg mig kjeder.
Fortæl mig kort, hvordan Du hildes i det Garn?

Acaste.

Jeg er en Stakkel! Du er Lykkens Skjødebarn.
Det Uheld, som jeg har, kan jeg ei dølge længer,
Og derfor bli'er det bedst, om jeg i Hast mig hænger.

Clitandre.

Hør mig! Blot for at faa en Ende paa den Sag,
Vil jeg Dig foreslaa, os Begge til Behag,

At den af os, som kan et fuldt Bevis fremføre
Paa at Fru Celimene vil ham lyksaliggjøre,
Skal have Ret til strax at fjerne sin Rival:
Den indbildt Seirende ham ei forstyrre skal.

Acaste.

Paa Ære, den Ide af Dig mig godt behager,
Saa godt, Marquis, at jeg mig den til Indtægt tager . . .
Men tys!

Anden Scene.

Celimene. Acaste. Clitandre.

Celimene.

Hvad? Her endnu?

Clitandre.

De os til Fanger gjør.

Celimene.

Jeg hørte nys en Vogn, som standsed for min Dør . . .
Veed De ei, hvem det var?

Tredie Scene.

Celimene. Acaste. Clitandre. Basque.

Basque.

Arsinoë la'er høre
Om Fruen vil . . .

Celimene.

Hvad skal jeg med den Qvinde gjøre?

Basque.

Hos Eliante er hun dernede standset lidt.

Celimene.

Hvor falder hun dog paa at gjøre mig Visit?

Acaste.

Med udlært Snerperi paa Andres Færd hun passer,
Mens hun i Andagts Glød . . .

Celimene.

O det er blot Grimasser!
Nei, hun er verdslig stemt, og tænker bare paa,
At kapre sig en Ven! Men ak, det vil ei gaa!
Og sin Misundelse frit Spillerum hun giver,
Hver Gang hun ser, hvordan en Anden tilbedt bliver!
Ja, Tidens Laster er den Stakkel rent forhadt,
Thi de maa bøde for, at hun er saa forladt.
Sin Ensomheds Fortræd, som triste Tanker vækker,
Med Snerperiets Slør hun ynkeligt bedækker,
Og tror at hjælpe paa sin falmede Gestalt,
Naar Andres Skjønhed som en Brøde bli'er omtalt.
En Elsker vil hun dog sig gjerne have vundet,
For hendes Øie selv Alceste har Naade fundet,
Og hans Besøg hos mig gi'er hende Dolkestik,
Som om et Tyveri fra hende jeg begik,
Mens i afmægtig Harm sin Hævn saavidt hun driver,
At hendes Tunges Braad mig overalt nedriver:
Kort, i de Ting hun bær sig dumt og fjollet ad,
Og er impertinent dertil, — o i en Grad ...

Fjerde Scene.

Arsinoë. Celimene Acaste Clitandre.

Celimene (der gaar Arsinoë imode).

O hvilken Lykke bli'er mig dog idag beskæret!
I Sandhed, Frue, jeg har lidt urolig været...

Arsinoë.

Jeg kommer for en Dem særdeles vigtig Sag.

Celimene.

Min Gud, hvor jeg er glad ved Dem at se idag!

(De to Marquier gaa leende bort.)

Femte Scene.

Celimene. Arsinoë.

Arsinoë.

Det høist beleiligt er, at Herrerne sig fjerne.

Celimene.

Vil De ei tage Plads?

Arsinoe.

Nei Tak, jeg staar ret gjerne.
Min Frue, Venskab bør, som selv De vistnok veed,
Udvises i de Ting, der er af Vigtighed,
Og da vel Intet kan saa vigtigt for os være
Som Rygtets Pletfrihed og en ukrænket Ære,
Saa vil jeg med et Raad, der dette Punkt angaar,
Bevise Dem, hvor høit De i mit Venskab staar.
Paa et Besøg igaar hos Folk, man maa høiagte,
Jeg Vidne blev til at man Dem paa Bane bragte,
Og at man dadled strengt — hvad knap jeg sige tør —
Den Levemaade, som saa megen Opsigt gjør,
Med de Visiters Hær, som daglig De modtager,
Og al den Pynt, det Fjas, som man hos Dem beklager,
Der gi'er Forargelser og vækker en Kritik,
Som, næsten lidt vel haard, ud over Rygtet gik,
Hvad mig bedrøvede, ja skar mig i mit Hjerte,
Mens jeg forsvared Dem, som mig mit Venskab lærte,
Og sagde Folk, at De i Grunden var honet,
Ja, tilbød min Kaution, for at bevise det! —
Men ak, der gives Ting, hvor Venskab Intet magter,
Der gives Ting, hvori man intet Forsvar agter,
Og sorrigfuld tilsidst jeg maatte stryge Flag,
Med en Indrømmelse, som piner mig idag,
Om at for Verdens Blik De ofte Anstød giver,
Og selv er Skyld i at Dem Bysnak sønderriver
Med haarde Domme, som De selv gi'er Stoffet til,
Og som De undgaa kan, saasnart De bare vil!
Jeg selv tror ei, at De det Sømmelige krænker...
Nei, Gud bevare mig, saa slet jeg ikke tænker,
Men Skinnet veed De nok man sig til Indtægt ta'er,
Det er ei nok, at god Samvittighed man har. —
Jeg veed De er saa klog, at selv De fuldt erkjender,
At blot til Deres Gavn jeg mig til Dem henvender,
Og at mit Venskabs Røst jeg har alene fulgt,
Naar jeg i denne Sag Dem Intet har forduldt.

Celimene.

Af Hjertens Grund min Tak, o Frue, De modtage!
Hvordan? Saa kjærligt Raad, det skulde mig mishage?
Nei, tvertimod! Den Gunst, De har mig viist idag,
Gjør Gjengjæld mig til Pligt, i en Dem vigtig Sag.
Da jeg erkjende maa i Dem en sand Veninde,
Der mig meddeler Alt, hvad Bysnak kan opspinde,
Jeg det Exempel jo til Mønster tage bør,
Og Dem fortælle, hvad om Dem man sige tør. —
Ved et Besøg traf jeg, just en af disse Dage,
Paa nogle Folk, hvis Værd er stort, ja, uden Mage,

Og mens der blev om „Dyd og Dydens Maske“ talt,
Samtalen just paa Dem, min kjære Frue, faldt,
Og, sandt at sige, sandt man der, at Deres Iver
Og Snerperi en slet Opbyggelse kun giver! —
Al den Affektation i Deres ydre Færd,
Al Deres Talen om den strenge Visdoms Værd,
Alt dette Raab og Skrig om hvad der ei sig sømmer,
Der som tvetydigt det Uskyldigste fordømmer,
Den Selvforgudelse, hvori De hildet gaar,
Det Medynksblik, som De paa andre Stakler slaar,
De lange Prækener og bidende Kritiker,
Tidt over Ting, hvori ei Gnist af Ondt der stikker:
Alt Det, jeg siger Dem, alvorligt dadlet blev,
Og rent enstemmig man den Dadel underskrev.
„Hvad hjælper, sagde man, det strengt ærbare Væsen,
„Det ydre Skin, naar hun forresten ei er kræsen?
„Hun er andægtig og forsømmer ei sin Bøn,
„Men prygler sine Folk og snyder dem for Løn?
„I alle Kirker, fromt paa Knæ, hun Gud vil ære,
„Men dog hun sminker sig for deilig end at være;
„Paa Malerier hun det Nøgne dække la'er,
„Men med Personen hun det ei saa nøie ta'er.“
Naturligvis har jeg Dem af al Magt forsvaret,
Og Deres hele Færd lidt mildere forklaret,
Men til min Hjertesorg var den Umage spildt,
Da man det Votum gav, at det var klogt og snildt,
Hvis Andres Brøst og Bræk lidt mindre De hudfletted,
Og Deres egne Feil en Smule mere retted,
Da det høist vigtigt er, at se sig selv i Speil,
Før man begynder paa at dømme Næstens Feil,
At man sit Dydsprincip ei bør i Munden føre,
Men stræbe Prækken ved Exempler klar at gjøre,
Skjøndt selv i dette Fald, det altid sikrest bli'er,
Om den Forretning man til Skriftefædre gi'er. —
Jeg veed, De er saa klog, at ogsaa De erkjender,
At blot til Deres Gavn, jeg mig til Dem henvender,
Og at mit Venskabs Røst jeg har alene fulgt,
Naar jeg i denne Sag Dem Intet har fordulgt.

Arsinoë.

Ak, Den, der dadler, maa for meget sig udsætte!
Dog var jeg langtifra det Svar at kunne gjætte,
Hvis Skarphed, ak, for sent, mig underretter om,
At min Oprigtighed Dem krænker med sin Dom.

Celimene.

Nei, Frue, tvertimod! Det var vistnok et Gode,
Hvis den Oprigtighed blandt Folk kom mer i Mode.

Al den Forblindelse, som har saa stor en Magt,
Blev jo paa den Maner aldeles ødelagt.
Jeg foreslaar Dem, at vi To, vi skal vedblive,
Med ædel Nidkjærhed hinanden Raad at give,
At De for mig og jeg for Dem skal passe paa,
Saa hver en streng Kritik vi strax at vide faa!

Arsinoë.

Ak, Frue, jeg om Dem vist Intet faar at høre!
Det er kun mig, mod hvem man Dadel tør fremføre.

Celimene.

Til Ros og Dadel Alt i Verden Stof os gi'er,
Omtrent med lige Ret. Det blot en Smagssag bli'er!
En Tid af Livet til Galanteri sig egner,
En anden heller man med Snerperi betegner,
Hvortil af Politik man sig vist ofte slaar,
Naar Skjønhed falmet er, og endt vor Ungdoms Vaar:
Da maa sin Skuffelse, sin Ærgrelse man dølge! —
Hvem veed, om jeg engang ei Deres Spor skal følge?
Det ei umuligt er! Dog, mens jeg end er ung,
Er Snerpeveien mig, oprigtig talt, for tung.

Arsinoë.

Min Gud, hvor De dog af en ringe Fordel praler,
Og hvor høirøstet De om Deres Ungdom taler!
Man skulde tro, at jeg, langt ældre var end De,
Mens for en Bagatel De la'er det Væsen se.
Jeg indser ei hvorfor De Dem i Harnisk sætter,
Og Deres Grovheds Skyts mod en Veninde retter.

Celimene.

Jeg indser heller ei, hvorfor De overalt
Med Tungens Rageknip mig stadig overfaldt.
Hvad kan jeg Stakkel for de Uheld, som Dem hænder,
Naar ingen Elsker mer for Deres Skjønhed brænder?
Hvis af Naturens Haand jeg mildt den Gave fik,
At jeg behager Folk, saa hvert et Øieblik
Man trænger sig om mig for Hyldest mig at yde:
Er det min Skyld? Hvorfor vil De derom Dem bryde?
De har jo Marken fri! Gjør De Dem elsket blot,
Saa indestaar jeg for Humøret bliver godt.

Arsinoë.

Kan De for Alvor tro, at mindste Pris man sætter
Paa den Slags Elskere, der flokkes om Koketter?
Som om det ei var klart, selv for en jævn Forstand,
Hvordan man nutildags slig Lykke gjøre kan?

Vil De indbilde Den, der Tidens Forhold kjender,
At man for Deres Værd uegennyttigt brænder?
At de Tilbedere De Dem tiltrukket har,
I Deres rene Dyd ikkun forgabet var?
Med tom Forsikring i den Sag man Ingen blender,
Og Verden narres ei saa let. Jeg Damer kjender
Som synes skabte til at fængsle hver en Mand,
Og som af Elskere dog ikke prale kan,
Hvoraf selvfølgelig man kan den Slutning drage,
At de, paa den Maner, ei vil med Storm dem tage.
For smukke Tine blot ei noget Knæfald sker,
Nei, den Slags Hyldest maa man kjøbe med lidt mer!
Hovmod Dem derfor ei af en tvetydig Ære,
Hvis falske Sciersglands De maatte helst undvære! —
Lidt Ydmyghed bør De Dem før b flitte paa,
Og ei af Andre mer med Nakken hovent slaa!
Hvis det var værdt den Slags Erobringer at gjøre,
Som visse Damer man sig kunde jo opføre,
Og vise Fruen, at naar blot man la'er staa til,
Saa faar man Elskere, saa mange som man vil.

Celimene.

Saa staf Dem nogle snart! Skynd Dem, min kjære Frue!
Brug Deres Pund, og lad os det Mirakel skue!
Lad os . . .

Arsinoë.

Nok, Frue, nok! Lad det en Ende faa!
I den Samtale bør vi videre ei gaa.
Det gjør mig ondt, at jeg ei før Visiten endte,
Men jeg har været nødt til paa min Vogn at vente.

Celimene.

Gener Dem bare ei, men bliv kun rolig her!
Ei mindste Hastværk med at gaa fornøden er,
Dog vil jeg Dem med min Nærværelse ei trætte,
Da bedre Selskab jeg istedenfor kan sætte.
Det heldigt træffer sig: der kommer just den Mand,
Hvis Underholdning Dem nok min erstatte kan.

Sjette Scene.

Alceste. Celimene. Arsinoë.

Celimene

Alceste, der er et Brev, jeg netop skulde skrive . . .
Det haster meget stærkt. Vil De, i mit Sted, blive

Imens hos Fruen, som undskylder, at jeg gaar,
Med at i Dem hun en saa god Erstatning faar.

Syvende Scene.

Alceste. Arsinoë.

Arsinoë.

Som De har hørt, maa De med mig tiltakke tage,
Imens jeg venter paa at faa min Vogn tilbage,
Og sandelig derfor jeg hende takke maa,
Thi bedre Vilkaar kan jeg vistnok aldrig faa.
De Folk, hvis Dyder i den Grad som Deres skinne,
Maa Alles Venskab og Høiagtelse jo vinde,
Og naar Fortjenesten saa høit som Deres staar,
Et billigt Krav den paa vor Interesse faar.
Gid man ved Hoffet dog Dem vilde snart forfremme,
Og uretfærdigt ei saa sjeldne Dyder glemme!
De Grund til Klage har, og Dag for Dag jeg ser
Med største Harm paa at der Intet for Dem sker.

Alceste.

For mig, min Frue? Siig, hvi skulde man mig lønne?
Hvad godt har jeg vel gjort, som Staten bør paaskjønne?
Hvad har vel jeg fuldbragt, der saa udmærket var,
At mindste Fordring jeg paa Gunstbevisning har?

Arsinoë.

Men blandt de Mange, som længst Naadens Sol bestraaler,
Maaske ei En med Dem og Deres Dyd sig maaler.
Men Leilighed man jo tilvisse have maa,
Naar den Fortjeneste frit Spillerum skal faa . . .

Alceste.

Jeg be'er, lad nok om min Fortjeneste det være!
Der er slet ingen Grund til den saa høit at ære;
Et farligt Bryderi det stakkels Hof jo fik,
Hvis paa Opdagelser af Folks Værdi det gik!

Arsinoë.

En stor Fortjeneste sit eget Værd forkynder,
Og Deres overalt man agter og man ynder.
Ja, tvende Steder det igaar blev anerkjendt
Af Nogle, med hvis Ros De kunde være tjent.

Alceste.

O Frue, nutildags vil det ei Stort betyde,
Om vor Tids Mennesker i Ros og Pris udbryde!
Det er en Modesag, at med Lovtalers Hær,
Man blander Løst og Fast, saa Alting herligt er,
Mens man sit Fyldehorn til alle Sider tømmer:
Min Kammertjener i Avisen man berømmer!

Arsinoë.

Men jeg i Gjerningen Dem give vil Bevis!
O var der blot en Plads, hvorpaa De satte Pris,
Og De et lille Vink derom mig vilde give,
Saa skulde De først se, hvad jeg kan gjennemdrive,
Hvor jeg kan bruge Folk til mine Venners Vel,
Og bane Veien, saa Alt gaar som af sig sel'.

Alceste.

Hvad skulde jeg mig vel ved Hoffet foretage?
Jeg har et tungt Humør, som jeg ei kan forjage,
Og som, fra Fødslen af, mig har uskikket gjort,
Til at gaa ind af Hofs- og Hoflivs-Naadeport.
Mig mangler alle de nødvendige Talenter,
Hvorved man Gunst og Glands ad denne Vei sig henter:
Oprigt ghed for mig er Livets Hoveddyd,
Og i at gjøre Nar jeg finder ingen Fryd,
Og den, der ei forstaar sin Mening skjult at holde,
Bør sig paa det Terrain kun ganske kort opholde.
Vel savner man, naar man paa Hoffet Afkald gi'er
De Titler og den Rang, som er en Hofmands Zir,
Men til Erstatning for en problematisk Ære,
Man ogsaa bliver fri for tidt til Nar at være,
Bli'er ei tilsidesat, ei pint af Harm og Spot,
Ei nødt at sige høit, at Dit og Dat er godt,
Og at strø Virak for elendige Poeter,
For fine Fruer og Marquiers Nulliteter.

Arsinoë.

Saa lad om Hoffet os da ikke tale mer!
Der er et andet Punkt, hvori med Sorg jeg ser,
At Deres Hjerte De til en Kokette binder,
Og ei et bedre Valg for Deres Ømhed finder:
Det smerter mig, hver Gang jeg lægger Mærke til,
Hvor dybt man krænker Dem med et beregnet Spil.

Alceste.

Men husker De, at De omtaler en Veninde?
Skal jeg, min Frue, Dem om dette Forhold minde?

Arsinoë.

Tilgiv! Det er min Pligt! — Jeg ikke taale bør
At se den Uret, som man daglig mod Dem gjør.
Jeg Deres Qval har set og følt paa mange Maader:
Jeg siger Dem, at man Dem skammeligt forraader.

Alceste.

Den Omsorg for mit Vel jeg burde skjønne paa,
Men, Frue, Tak derfor kan De af mig ei faa.

Arsinoë.

Det tror jeg godt. Men dog bekjender jeg med Smerte:
Hun er uværdig til at eie Deres Hjerte.
En hyklet Godhed er det Gjengjæld, som De faar.

Alceste.

Maaske De siger sandt! Ei Sjælen aaben staar.
Men dog jeg tror, at De mig burde have sparet
For al den Omsorg, som De her har aabenbaret.

Arsinoë.

Naar i Vildfarelse De Deres Lykke tror,
Er det jo høist bekvemt. Jeg siger ei et Ord.

Alceste.

Men det er lidt vel sent! Alt, Alt jeg foretrækker
For de Hentydninger, som ikkun Tvivl opvækker.
Jeg bør ei høre paa Anklager af den Art! —
Jeg Vished have vil, og Vished i en Fart!

Arsinoë.

Nu vel, den skal De faa, saa De tilfreds skal blive,
Thi fuld Oplysning kan jeg i den Sag Dem give,
Og selv De allerhelst den underføge maa!
Giv mig blot Deres Arm for hjem til mig at gaa;
Der vil jeg strax Dem de Beviser forelægge,
Som hendes Utroskab tilfulde skal afdække,
Og hvis fra hendes Aag De ikkun Dem frigjør,
Saa er der Trøst beredt ... det jeg Dem love tør.

Fjerde Akt.

Første Scene.

Philinte. Eliante.

Philinte.

Nei, det er mageløst, hvor han er haard at tvinge!
Det kosted Møie det Forlig istand at bringe:
Der hjalp ei Noget af hvad man forsøgte paa
Blot for hans Mening lidt modifisert at faa,
Og aldrig har man set en mere selsom Trætte,
De Herrers Visdom i Forlegenhed at sætte!
„Nei", sagde han, „jeg kan ei give efter her,
„De mig undskylde maa, thi det umuligt er.
„Hvi er han skødt? Hvad Grund kan han derfor vel give?
„Er det da nogen Skam, at man ei Vers kan skrive?
„Og hvilken Vægt bør han vel lægge paa min Dom,
„Naar den i andre Ting for nær ham ikke kom?
„At han ei Digter er, det kan ham dog ei krænke,
„Naar man som Adelsmand ham Agtelse kan skjænke,
„Naar man erkjender ham for modig og honet,
„Og alt, hvad Godt, De vil, kun som Forfatter slet?
„Jeg gjerne rose vil hans Brug af Hest og Landse,
„Hans elegante Hus, hans Lethed i at dandse,
„Naar jeg for Rosen af hans Vers maa være fri,
„Thi naar ei større Held man har til Poesi,
„Saa bor med Rimen vist man aldrig af sig give,
„Hvis under Dødsstraf ei man dømmes til at skrive".
Kort sagt, med det Forlig hel ynkeligt det gik,
Og kun med største Nød man Sagen jævnet fik
Saavidt at han — hvad der ham syntes at besvære —
Har sagt: „Det gjør mig ondt saa vanskelig at være,
„Og jeg for Deres Skyld, min Herre, ønsker ret,
„Jeg havde fundet mer Behag i den Sonet".
Med den Erklæring, som han til Oronte henvendte,
I en Omfavnelse man Proceduren endte.

Eliante.

Jeg tilstaar, hans Maner er tidt besynderlig,
Men jeg ham skatter høit, og ønsker inderlig,
At den Oprigtighed, som er hans Væsens Kjerne,
Hvis ædle Heltemod staar for mig som en Stjerne

Af første Rang, at den ei var en Sjeldenhed,
Som vort Aarhundred knap vil kjendes rigtig ved.

Philinte.

Jo mer jeg omgaas ham, des mindre jeg begriber
Den Lidenskab, hvortil sin Sjæl han overgiver:
Enhver Forelskelse hos ham forundre maa,
Naar man betænker det Humør han bærer paa,
Men at han Celimene som sin Udvalgte skatter,
Det maa jeg tilstaa Dem, at jeg slet ikke fatter.

Eliante.

O det beviser blot, at Elskovs Tyranni
Sig ikke bryder stort om Sjæle-Sympati,
Thi alle Grunde, som for Kjærlighed man giver,
I det Exempel en og hver fornegtet bliver.

Philinte.

Hvad mener De derom? Tror De, hun har ham kjær?

Eliante.

Om dette Spørgsmaals Svar jeg selv hel tvivlfuld er.
Hvor kan jeg vide, hvad der bor i hendes Tanker,
Og om det er for ham, at hendes Hjerte banker,
Det Hjerte, som er mig og Andre gaadefuldt,
Som selv maaske ei veed, hvad i dets Dyb er skjult?

Philinte.

O jeg er bange for vor Ven hos den Kusine! —
Mer end han aner, vil ham dette Forhold pine,
Og hvis hans Hjerte blot med mine Øine saae,
Hans Ønsker vilde snart en anden Retning faa,
Og rig Erstatning for de Suk, som han forliser,
I al den Godhed, De, min Frue, for ham viser.

Eliante.

O jeg er ligefrem, og holder ikkun paa,
At man Oprigtighed hinanden vise maa.
Den Kjærlighed, Alceste for min Kusine nærer,
Er mig aldeles ei imod; hans Valg jeg ærer,
Og hvis det stod til mig og til hans Bedste var,
Forened jeg de To til et lyksaligt Par.
Men hvis beskikket er, hvad man jo ei kan vide,
At i sin Kjærlighed Alceste skal Skibbrud lide,
Hvis han opgive maa hvert Haab om hendes Haand,
Da tror jeg sandelig, at jeg i ydmyg Aand,
Nok kunde skjænke ham, hvad før han har forsmaaet,
Hvis blot hans Lykke blev ved dette Skridt opnaaet.

Philinte.

Og noget Lignende der fra min Side sker! —
Jeg Deres Godhed for ham uden Smerte ser,
Og selv for Dem han kan det Vidnesbyrd frembære,
At jeg har ønsket, De hans Hustru skulde være;
Men hvis nu Celimene ham vælger til Gemal,
Og Deres Gnust dog ei hans Lykke blive skal,
Da vil jeg prøve paa, da vil Forsøg jeg gjøre
Paa selv at faa den Skat, som ei kan ham tilhøre,
Idet for Deres Fod jeg ydmygt lægger ned
Mit Hjertes varme Bøn om Deres Kjærlighed.

Eliante.

De spøger vist, Philinte.

Philinte.

Jeg spøger ei, min Frue,
I Hjertets stille Dyb har jeg Dem ladet skue,
Og venter ikkun paa vi komme skal saavidt,
At jeg faar Lov af Dem til selv at beile frit.

Anden Scene.

Alceste. Eliante. Philinte.

Alceste.

O Frue, staa mig bi! Lad Sandhed her mig lære!
Forklar den Uret, som jeg mægter ei at bære!

Eliante.

Hvad er det? Hvad har Dem saa smertelig berørt?

Alceste.

O det er Døden, det, som jeg idag har hørt!
Ei Verdens hele Magt, hvis den i Oprør brused'
Saa sikkert og saa grumt mit Hjerte havde knuset,
Som dette Slag ... at hun ... Jeg kan ei tale mer.

Eliante.

Men fat Dem dog, min Ven! Kom til Dem selv, jeg be'er.

Alceste.

O Gud, at tænke sig, at hun med al sin Ynde,
Saa nedrig være skal og som de Værste synde!

Eliante.

Endnu engang, hvad har ...

Alceste.

For mig er Alt forbi...
Jeg er ... jeg er forraadt ... O Døden er deri
At Celimene ... o Gud, hvad hjælper vel min Klage,
Naar hun forraader mig, naar hun kan mig bedrage!

Eliante.

Men ta'er De ikke feil? Forholder det sig saa?

Philinte.

Af en Mistanke kan Skinsygen let opstaa,
Et Hjernespind maaske Dem volder denne Pine.

Alceste (til Philinte).

Pas De blot Deres Ting og lad mig passe mine.
(Til Eliante.)
Ak, hendes Troløshed er altfor aabenbar,
Og klart Bevis derfor jeg her i Haanden har.
I dette Brev, som til Oronte hun nys har skrevet,
Er hendes Falskhed og min Skam stadfæstet blevet:
Oronte, som jeg har trot hun ikke brød sig om,
Som blandt Rivalers Hær knap i Betragtning kom!

Philinte.

Et Brev kan misforstaas, og tidt dets Skin bedrager;
Det er vist ei saa slemt som De paa Veie tager.

Alceste (til Philinte).

Min Herre, jeg endnu engang Dem bede maa,
At Deres egne Ting De blot vil passe paa.

Eliante.

Men hold dog Maade! Se den Heftighed at tvinge!

Alceste.

O Frue, De, kun De kan denne Qval forringe!
I min Fortvivlelse jeg ingen Anden veed,
Som kan befri min Sjæl fra Dødens Bitterhed!
Hævn mig, jeg beder, paa den Utaknemmelige,
Som troløst har forraadt en Troskab uden Lige! —
Hævn mig paa hende, som Dem Afsky volde maa ...

Eliante.

Jeg hævne Dem? Hvordan?

Alceste.

O kan De spørge saa?
Modtag det Hjerte, som saa skammeligt hun krænker,
Til Dem istedenfor den Falske jeg det skjænker:

Det være skal min Hævn! Det hende pine vil,
Naar selv hun ser, at Dem, kun Dem, jeg hører til,
Naar al min Omsorg, al min Ømhed Dem jeg byder,
Og Deres mindste Vink som helligst Pligt adlyder.

Eliante.

Jeg Deres Lidelse tilfulde kan forstaa . . .
Og hvad De byder mig, jeg vilde ei forsmaa . . .
Men sæt, at Vreden, som Dem nu til Hævn forbinder,
Ved Sagen ret at se, som Dug for Sol forsvinder?
Naar Deliqventen slig en Skjønhedsfylde har,
Man med Execution det ei saa nøie ta'er.
Det hjælper ei, at Ret og Billighed forlanger,
At man skal bryde . . . Ak, et Blik os atter fanger,
Og al den Straf, hvorpaa man saa forhippet var,
Henveires som det Blus, en Elskers Vrede har.

Alceste.

Nei, nei! For dybt, for stærkt jeg føler Saaret brænde.
Der er ei Redning mer! Jeg maa det Forhold ende,
Det min Beslutning er, og den maa staa ved Magt,
Jeg var en Usling, hvis mit Forsæt var saa svagt.
Der kommer hun! Det Syn faar Vreden til at flamme!
Med min Bebreidelse vil jeg den Falske ramme . . .
Jeg hende knuse vil . . . Naar endt da er min Qval,
Jeg med en frigjort Sjæl kun Dem tilhøre skal.

Tredie Scene.

Celimene. Alceste.

Alceste (afsides).

O hvis mit Raseri jeg blot betvinge kunde!

Celimene (afsides).

Hvad nu?

(Høit.)

De er i stærk Affekt? Af hvilke Grunde?
Hvad sukker De vel for? Hvad skal det sige, naar
Som vredest Uveirssky De Blikket paa mig slaar?

Alceste.

At hver en Rædsel for den skjændigste Forbryder,
Bli'er til en Bagatel mod den, De mig indgyder,
At Jord og Helved, naar vi dem i Oprør se,
Har Ingenting frembragt, der er saa slet som De.

Celimene.

Den Smiger er for sød. Jeg knap den rigtig fatter.

Alceste.

O spøg dog ikke nu! Det er ei Tid til Latter!
Nei rødm De heller! Synk af Skam i Jorden ned:
Jeg sikre Vidner har paa Deres Nedrighed! —
O længst forud jeg følt har denne Sjæleqvide,
Det var for Intet ei, at Angst jeg maatte lide,
Naar min Mistanke De fandt grundløs og forhadt,
Og jeg, trods Deres Ord, sank dybt i Tvivlens Nat! —
Tiltrods for al den Kunst, hvormed De Dem forstilte,
Har længst jeg anet, at De blot en Rolle spilte —
Men bild Dem dog ei ind, at De skal slippe saa,
At uden Hævn jeg vil skamskændet for Dem staa! —
Jeg veed, som De, at ei en Elsker kan paanødes,
At Kjærligheden af sit eget Dyb maa fødes,
At ei i Stormløb man en Qvindes Gunst opnaar,
At selv den Seirende sin Ret af Godhed faar!
O hvis fra første Færd De sanddrn havde været,
Med Klager vistnok ei jeg havde Dem besværet,
Og ei paa hende, som mig negted Kjærlighed,
Paa Skjæbnens Haardhed blot jeg kunde være vred.
Men at De vilde mig saa feigt, saa grumt bedrage,
Det er en Troløshed, en Skjændsel uden Mage,
Ei nogen Straf derfor jeg finde kan for stor,
Og fuldt berettiget er hvert mit Vredesord,
Og fuldt berettiget den Hævn, som jeg vil tage! —
O, jeg er ei mig selv, jeg lider Helvedplage,
Og gjennemboret af det dødelige Saar,
Ei længer Villien i Fornufteus Tøile gaar:
I Sjælens Inderste sig alle Kræfter røre,
Og ei jeg svarer for, hvad jeg formaar at gjøre.

Celimene.

Men hvoraf kommer det De saa paa Veie ta'er?
Siig mig, jeg be'er, om De Forstanden mistet har?

Alceste.

Ja, jeg har mistet den, dengang da Deres Læber
Mig skjænkede den Gift, der nu mig grusom dræber,
Dengang jeg trode De oprigtig var og god,
Og mig af Deres Glands, den falske, daare lod.

Celimene.

Men siig mig da min Synd! Lad os ei Tiden spilde.

Alceste.

Hvor Deres Sjæl er falsk! Hvor De Dem kan forstille!

Men til at blotte Dem jeg Alting har istand:
Se hid, og siig om De den Haandskrift kjende kan?
De vil af dette Brev saa meget nok erfare,
At paa dets Vidnesbyrd De Intet har at svare.

Celimene.

Og det er Aarsag i den store Hurlumhei?

Alceste.

Hvordan? Ved Synet af den Skrift De rødmer ei?

Celimene.

Hvi skal jeg rødme, naar jeg mindste Grund ei finder?

Alceste.

O hvilken Frækhed De med Deres List forbinder!
Fragaar De det, fordi det ei forseglet er?

Celimene.

Hvi skulde jeg fragaa, hvad jeg har skrevet her?

Alceste.

Og ved at læse det De ei undselig bliver,
Naar Deres egen Haand Dem sligt et Skudsmaal giver?

Celimene.

O, De er mildest talt den underligste Mand!

Alceste.

Hvordan? De tror, at De det Vidne trodse kan?
Den Omhed, hvormed her Oronte De overvælder,
Maa den ei krænke mig, som den Dem selv domfælder?

Celimene.

Oronte? Hvem siger, at til ham jeg dette skrev?

Alceste.

De Folk, af hvem idag det Blad mig givet blev.
Men lad det ogsaa til en Anden skrevet være:
Siig, krænker derfor det mig mindre paa min Ære?
Mon ligefuldt mod mig De ei forbrudt Dem har?

Celimene.

Men sæt at Brevet til en Dame skrevet var,
Hvad bliver der vel saa af Deres Grund til Klage?

Alceste.

En prægtig Udflugt, en Undskyldning uden Mage!

O dette sidste Træk forvidt mig næsten gaar!
Det ventede jeg ei! Det mig af Marken slaar!
Tør til saa plump en List De Deres Tilflugt tage?
Er jeg saa dum, at De kan tro mig at bedrage?
Lad se, lad se engang, hvorledes De formaar
At hjælpe paa den Løgn, der lidt vel blottet staar!
Lad se, hvordan De til en Dame kan henvende
De Ord og Udtryk, der i Elskovs Lue brænde!
Forsøg at pynte lidt paa det Forræderi,
Jeg forelæse vil . . .

Celimene.

Nei, lad mig være fri!
Det næsten komisk er at høre Dem befale . . .
Hvor tør til mig De i en saadan Tone tale?

Alceste.

Ak, uden Heftighed, forklar mig blot, jeg be'er
De Ord og Udtryk, som paa dette Blad jeg ser.

Celimene.

Paa ingen Maade vil jeg mig dertil nedlade.
Hvad kan vel Deres Dom om dette Brev mig skade?

Alceste.

Giv mig blot et Bevis, som kan forklare det,
At til en Dame De har skrevet den Billet!

Celimene.

Nei, den er til Oronte, det maa De gjerne tænke:
Hans Hyldest og hans Cour den største Fryd mig skjænke,
Hvert Ord, han siger mig, jeg jo beundre maa,
Og jeg indrømmer Alt, hvad De kan falde paa!
Tro hvad De vil om mig! Lad Dem af Luner føre,
Men lad mig være fri for alt det Brøvl at høre!

Alceste (afsides).

Mon Nogen før det til en saadan Grumhed drev?
Mon noget Hjerte før som mit behandlet blev?
Hvordan? Jeg krænket er! Jeg kommer for at klage
Med gyldig Grund, og saa maa selv mod Skjænd jeg tage! —
For ret at pine mig, hun holder mig for Nar,
Og af min Sjæleqval hun blot sin Morskab har!
O Gud, og dog maa jeg med største Qval bekjende,
At ei mit Hjerte kan løsrive sig fra hende,
At jeg ei straffe kan med velfortjent Foragt
Den Falske, som mig har i sine Lænker lagt!

(Til Celimene.)

Hvor mod mit eget Bryst De mine Vaaben vender,
Og Dem benytter af den Svaghed, som De kjender!
Hvor med min Lidenskab De driver Deres Spil
Og sæugsker med et Blik, hvad løs sig rive vil!
Forsvar Dem dog, jeg be'er! Hvorfor vil De mig nøde
Med eget Udsagn til at tro paa Deres Brøde?
Siig mig et Ord, der kan forklare den Billet!
Jeg øusker Intet mer end at De blot har Ret!
Anstræng Dem for at jeg min Tro ei skal forlise,
Jeg vil anstrænge mig for Tvivlen bort at vise.

Celimene.

Det gaar for vidt, Alceste! De gjør Dem selv til Nar,
Og er ei værd, at De saalænge kjær mig var! —
Jeg gad nok vide, hvad der vel mig skulde bringe
Til med Forstillelse mit Hjertes Lyst at tvinge?
Hvi skulde jeg, hvis jeg en Anden bedre led,
Ei sige det til Dem i fuld Oprigtighed?
Jeg aldrig Skjul for Dem paa mine Tanker lagde,
Og dog de ei et Ord nys til mit Forsvar sagde?
Hvor kan Mistanken mod mit Udsagn holde Stand?
Hvor er det muligt at om mig De tvivle kan?
En Qvindes Hjerte helst sin Kjærlighed fortier,
Thi Skriftemaalet let til Fare den indvier,
Og som en Æressag vi holde bør derpaa,
At vanskeligt vi kan vor Følelse tilstaa.
Naar for en Mand vi kjækt den Hindring overvinde,
Bør han af Tvivl om os da lade sig forblinde?
Siig selv, Alceste, om ei hans Brøde bliver stor,
Naar efter det Bevis han strax det Værste tror?
O Deres Jalousi min Vrede burde vække,
Men jeg vil den og Dem ei mer paa Hjerte lægge,
Jeg er en Tosse kun og min Troskyldighed
Gaar næsten lidt vel vidt, naar jeg ei bliver vred.
Min Agt, min Gunst, jeg til en Anden burde vende,
Saa fik De dog en Grund, hvorfor De kunde skjænde!

Alceste.

O Celimene, De veed, hvor jeg er skrøbelig!
Med disse føde Ord De vist bedrager mig!
Men ligemeget! Ak, min Skjæbne frem mig driver,
Paa Tro og Love jeg til Dem mig overgiver:
Tilsidst — det slaar ei feil — jeg dog at vide faar,
Om Sandhed eller Svig i Deres Hjerte slaar.

Celimene.

Ak, De mig elsker ei som De mig elske burde.

Alceste.

O ingen Kjærlighed med min sig maale turde!
I Et og Alt den vil for Dem opoffre sig!
Jeg stundom ønske kan De var ulykkelig,
At Ingen mere Dem elskværdig finde vilde,
At Skjæbnens Luuer Dem medet behandled ilde,
At Formu, Stilling, Rang, i Deres Lod ei faldt,
At Lykkens Stifbarn De fra Vuggen af blev kaldt,
For at De kunde se, hvad nu Dem er en Gaade,
Hvordan jeg vilde Bod paa Skjæbnens Uret raade,
Hvordan for Deres Skyld hvert Offer blev mig let,
Og jeg lyksalig ved at kunne bringe det.

Celimene.

Paa Deres Viis vil De min Skjæbnes Traad nok spinde,
Men Gud bevare mig for at De Grund skal finde . . .
Der kommer Dubois! Hvor han ser morsom ud.

Fjerde Scene.

Celimene. Alceste. Dubois.

Alceste.

Hvad skal det Optog til? Hvad bringer Du for Bud?
Siig frem!

Dubois.

O Herre!

Alceste.

Naa?

Dubois.

Det Skjulte man opdager,
Og det staar ilde til med os og vore Sager.

Alceste.

Nu?

Dubois.

Skal jeg sige høit . . .

Alceste.

Ja, siig det kort og godt!

Dubois.

Er der da Ingen her?

Alceste.

Du spilder Tiden blot!
Giv mig Besked!

Dubois.

Vi maa stilfærdigt strax os pakke,
Og ei det mindste Muk om vor Beslutning snakke.

Alceste.

Hvi saa?

Dubois.

Jeg siger Dem, at vi fortrække maa.

Alceste.

Hvad mer?

Dubois.

Og blot i Hast, foruden Afsked gaa.

Alceste.

Men siig mig, af hvad Grund Du kommer med den Tale?

Dubois.

Jeg siger jo, at vi det ikke bør forhale.

Alceste.

Jeg siger Dig, at jeg itu Dit Hoved slaar,
Hvis ei din Slyngel strax til snld Forklaring gaar.

Dubois.

Min Herre, Sagen er, at nys til os er kommen
En bister, sortklædt Mand, der hurtigt trak af Lommen
Et stort Papir, som var med Kragetær besmurt,
Og det saa tæt som om det var af Djævlen gjort.
Saa vidt som jeg forstod, er Dom det i Processen,
Men Fanden maa vist til blot for at kunne læs'en.

Alceste.

Nu vel, hvad har saa det Papir at gjøre med
Din Reisedragt og at jeg skal i Hast afsted?

Dubois.

Jo, det skal Herren strax paa Øieblikket høre.
Da han var væk, kom En, som for Visit at gjøre,
Af Herrens Venner, og da De ei hjemme var,
Sit Ærinde til mig han overdraget har,
(Hvorved min Nidkjærhed han jo har viist en Ære)
Og jeg skal sige... Vent, hvad kan hans Navn dog være?

Alceste.

Lad Navnet være Navn, og sig, hvad sagt han har.

Dubois.

Vist var det, at det en af Herrens Venner var.
Han har fortalt, at Dem herfra en Fare jager,
At hvis De bliver her, man Dem til Fange tager.

Alceste.

Har intet Nærmere derom til Dig han sagt?

Dubois.

Nei, men jeg har Papir og Blæk og Pen ham bragt,
Fordi han et Par Ord til Herren vilde skrive,
Og hans Billet vil Dem nok fuld Forklaring give.

Alceste.

Saa giv mig den gesvindt!

Celimene.

Hvad tror De, at det er?

Alceste.

Jeg veed ei, men jeg faar vel Underretning her.
(Til Dubois.)
Faar det en Ende, Skurk, som jeg ihjel gad stikke?

Dubois.

O Herre, jeg har vist ladt det paa Bordet ligge.

Alceste.

Saa skal jeg da . . .

Celimene.

For Guds Skyld, tag det ikke saa!
Løb heller hjem ihast, at De Besked kan faa.

Alceste.

Det synes næsten som om Skjæbnen vil mig drille,
Som om den morer sig ved mig fra Dem at skille,
Men jeg den trodser kjækt, og skjøndt jeg nu gaar hjem,
Vil jeg endnu engang idag besøge Dem.

Femte Akt.

Første Scene.

Philinte. Alceste.

Alceste.

Jeg min Beslutning tog, og De den ikke rokker!

Philinte.

Hvor haardt det Stød end er, det sandelig ei nok er
Til at De skal . . .

Alceste.

Jeg be'er, tal ikke mer derom,
Med det Ræsonnement alt længst tilkort De kom.
Af Tidens Slethed la'er jeg mig ei mere gjække:
Jeg fra den falske Slægt vil mig tilbagetrække! —
Nys mod min Kontrapart forent Alverden var,
Enhver retskaffen Sjæl alt længst fordømt ham har;
Min Sags Retfærdighed man overalt erkjender,
Og paa min gode Ret jeg hviler mine Hænder,
Men desuagtet faar man Sagen dreiet saa,
At trods min klare Ret jeg dog den tabe maa! —
En Skurk, hvis hele Liv kun givet har Skandale,
Kan nu om sin Triumf i høie Toner tale!
Den Lurendreier kjækt sin Kage melet faar,
Han snor sig som en Aal og mig af Marken slaar
Med Falskheds Vaaben, som saa mesterligt han svinger,
At Sandhed, Lov og Ret og Mening han betvinger,
Og ved en gunstig Dom sit Held han kronet ser!
Men det er ikke nok, at mig den Uret sker,
Nei! man en skjændig Bog i Byen la'er ombære,
En Bog, hvis Læsning man end ei bekjendt kan være,
En Bog, som Lovens Arm med Forbud ramme bør,
Og til Forfatter af det Kram mig Skurken gjør*)!
O det er altfor drøit! Men værre det dog bliver,
Naar ondskabsfuld Oronte Bedraget Medhold giver,

*) Her sigtes til et anonymt Skandskrift, der i Anledning af Forbudet mod Tartuffe, angreb baade Kongen og Geistligheden, og til hvis Forfatter man vilde gjøre Molière. Man antager, at det var sat i Omløb af hans Fjender, der paa den Maade mente at forspilde hans Kredit.

Oronte, hvis Navn en vis Anseelse dog har,
Og som mig hader blot fordi jeg ærlig var,
Da mod min Villie, med en Iver uden Lige,
Han tvang mig til, at jeg min Mening skulde sige
Om hans Sonet! Den Synd jeg nu undgjælde skal!
At han ei narret blev, det er ham slig en Qval,
At med opdigtet Snak mit Rygte han skamskænder,
Og for at knuse mig slaar til med begge Hænder,
Saa om Tilgivelse, der aldrig Tale bli'er,
Naar hans Sonet jeg ei et bedre Skudsmaal gi'er!
Saadan er Mennesket! Saadan man ad sig bærer,
Af pur Forfænglighed man Næsten sønderskærer!
Det er den Ærlighed, som findes mellem Folk,
Den Sandhed og den Ret, der staar om Tidens Tolk! —
Men jeg vil ikke mer i dette Sodom blive,
Jeg vil frigjøre mig, og mig herfra begive,
Thi Skovens vilde Dyr jeg før til Selskab ta'er,
End denne Slægt, der Navn af Mennesker blot har.

Philinte.

Med Forsæt af den Art man aldrig sig forhaster,
Og altfor sort et Slør De over Livet kaster! —
At Deres Modpart en saa fræk Beskyldning gjør,
Er ganske spildt! Hidtil man Dem ei fæugske tør,
Og i sin Sletheds Væv han udentvivl sig hilder,
Saa han sig skader selv og sin Kredit forspilder.

Alceste.

Hvad gjør det ham, som har bidt Ho'det af al Skam?
Som om hans Nidingsfærd vel kunde plette ham?
Nei, nei, med den Slags Folk man ikke gaar irette:
Til Tak mau sagtens vil ham i t Embed sætte.

Philinte.

Saameget er dog vist, at Ingen sætter Lid
Til dette Rygte, som han har udbredt med Flid;
Ei nogen af den Snak Notice mere tager,
Og hvad den Dom angaar, hvorfor De Dem beklager,
Og det med gyldig Grund, De vistnok vide bør,
At appelleres kan . . .

Alceste.

Nei, det jeg aldrig gjør.
Lad den kun staa ved Magt! Skjøndt den mig foruretter,
Saa ønsker jeg dog ei, at man dens Ord udsletter,
Nei, tvertimod, jeg den bevaret have vil,
Thi den er til Bevis paa hvordan det gaar til,

Og Efterkommerne den et Begreb kan give,
Om hvad i vor Tid man har vovet at bedrive.
En tyvetusind Frank derved i Løbet gaar,
Men for de Penge jeg dog Ret mig tilkjøbt faar,
Til frit at rase mod en Slægt foruden Ære,
Og uforsonligt Had til denne Tid at bære.

Philinte.

Men dog . . .

Alceste.

Men dog er jeg af Deres Tale kjed!
Hvad kan De sige mig, som selv jeg ikke veed?
Har De den Frækhed, at De vil for mig undskylde
De Tidens Tegn, som mig med Skræk og Afsky fylde?

Philinte.

Nei, De har Ret, min Ven, jeg maa indrømme det,
At Verden hildet er i Egennyttens Net,
At ved Kabaler man sig baner Vei til Ære,
At Menneskenes Slægt vist bedre burde være.
Men er det vel en Grund til alle Folk at sky,
Og fjernt fra Selskab ud i Ensomhed at ty?
Skal ei de mange Feil, der tidt os maa bedrøve
Just i Filosofi os paa vor Vandring øve?
Det er for Dydens Ven et stort og ædelt Med:
Hvis Alt fuldkomment var, og Ingen Uret led,
Hvad skulde vi saa vel med vore Dyder gjøre,
Da disses Nytte jo just deri skal bestaa,
At med hverandre fromt vi overbære maa?
Og just fordi vor Dyd af Lasten bliver saaret . . .

Alceste.

Jeg veed, at De er godt for Tungebaandet skaaret,
Og at paa rede Haand De smukke Fraser har,
Tidsspilde dog for mig den hele Tale var:
Mit Vel udfordrer, at jeg trækker mig tilbage,
Da jeg min Tunge ei formaar at varetage,
Saa jeg kan svare for hvert hurtigt udtalt Ord,
Som tidt gjør stor Fortræd, der hvor man mindst det tror.
Lad os ei trætte mer, jeg venter Celimene,
Hun maa samtykke i med mig sig at forene:
Idag jeg prøve skal, om hendes Kjærlighed
Er af den rette Slags, som er til Alt bered.

Philinte.

Lad os dog før gaa op til Eliante saa længe.

Alceste.

Nei, Sorger først og sidst sig i mit Hjerte trænge! . . .
Gaa De til hende, jeg har ingen Lyst dertil,
I Krogen der jeg med min Kummer vente vil.

Philinte.

Det Selskab skal just ei til stor Opmuntring lede,
Om strax at komme ned jeg Eliante vil bede.

Anden Scene.

Celimene. Oronte. Alceste (i en Krog).

Oronte.

Som sagt, min Frue, det til Dem alene staar,
Om Deres Slave De for evig lænket faar.
En klar Besked maa De om Deres Mening give,
Thi ingen Elsker kan i slig en Tvivl forblive,
Og hvis min Kjærlighed De mildt modtage vil,
Indser jeg ei, hvad den Forstillelse skal til.
Jeg Vished have bør, og maa den Fordring gjøre,
At De, naar De Alceste dog ikke vil bønhøre,
Maa fra idag Besøg af ham bestemt afslaa,
Og aldrig lade mer ham Indpas hos Dem faa.

Celimene.

Hvorfor vil De Alceste til Offer netop kræve?
Til Skyerne hans Ros De pleier jo at hæve?

Oronte.

Det Svar, jeg give kan, vedkommer os ei her;
Jeg ene vide vil, hvad Deres Mening er.
Vælg mellem ham og mig, hvem De vil helst tilhøre,
Men lad det Ende faa og ud af Tvivl mig føre.

Alceste (idet han træder frem).

Og deri har han Ret! Vælg mellem ham og mig,
Min Frue! Samme Bøn istemmer ogsaa jeg,
De samme Spørgsmaal just mig her tilbageføre,
Jeg vil bestemte Svar fra Deres Læber høre,
Thi Tingene kan ei i Langdrag længer gaa,
I dette Øieblik De Dem forklare maa!

Oronte (til Alceste).

For Dem, min Herre, vil jeg gjerne Pladsen vige,
Hvis det bli'er afgjort, at De er den Lykkelige.

Alceste (til Oronte).

Dem ændser jeg ei stort. Vær skinsyg eller ei,
Jeg skal, min Herre, vist ei krydse Deres Vei.

Oronte (til Alceste).

Hvis Deres Elskov hun for min kan foretrække...

Alceste (til Oronte).

Hvis blot en Gnist af Haab hos Dem hun kunde vække...

Oronte (som før).

Saa sværger jeg, at jeg al Fordring skal afstaa.

Alceste (som før).

Og jeg, at aldrig mer hun mig at se skal faa.

Oronte (til Celimene).

Nu, Frue, staar det blot til Dem den Sag at klare.

Alceste (til Celimene).

Lad uden Frygt og Tvang os Deres Dom erfare.

Oronte.

Siig med et lidet Ord os Deres Villie blot.

Alceste.

Vælg mellem ham og mig, men gjør det kort og godt!

Oronte.

Hvordan? Det lader til, at De Dem maa betænke?

Alceste.

Hvordan? De vakler i, hvem De skal Fortrin skjænke?

Celimene.

Min Gud, hvor det er galt med en forceret Dom!
Og hvilken Mangel af Fornuft det vidner om! —
I denne Strid har længst alt mit Parti jeg taget,
Af Tvivl og Skrupler bli'er ei dette Hjerte plaget,
Og ingenlunde det er mellem Eder delt . . .
Nei, til den Ene strax det kunde gives helt . . .
Men det generer mig — det tør jeg frit bekjende,
At min Tilstaaelse skal gjøres her for Tvende;
Jeg lider ved at jeg den Ene kræn̂ke maa,
Og tror at Scener af den Art bør man undgaa,
Og for Oplysning om sit Hjertes Valg at give,
Bør man dog ikke grov mod den Forskudte blive.
Nei, Høflighed og god Maner jeg holder paa,
Selv naar jeg bede vil en Elsker om at gaa.

Oronte.

Men for et ærligt Svar er jeg slet ikke bange,
Jeg be'er jo selv derom.

Alceste.

Og jeg det maa forlange.
At han det høre skal, jeg netop fordre maa,
Thi Skaansel i de Ting vil ingenlunde gaa.
Som Deres Slaver vist De helst beholdt os begge,
Men det gaar mer ei an, det maa De overlægge.
Bestemt og tydeligt De Dem erklære bør,
Og hvis De negter det, jeg en Fortolkning gjør
Af Deres Tanshed, som for evig bort mig støder,
Fordi til Vished om det Værste den mig nøder.

Oronte (til Alceste).

For den Udtalelse jeg Dem taknemlig er,
Min Mening De i Et og Alt har udtrykt her.

Celimene.

Hvor jeg er led og kjed af paa den Snak at høre!
Kan man med Billighed en saadan Fordring gjøre?
Har jeg da ei, hvad der generer mig, fortalt?
Der kommer Eliante, og det som hun var kaldt.

Tredie Scene.

Eliante. Celimene. Philinte. Oronte. Alceste.

Celimene (til den indtrædende Eliante).

Kom hid og hjælp mig af en egen Nød, Kusine!
De tvende Herrer har vist aftalt mig at pine,
Thi begge To medet de træuge paa mig ind,
Med Fordring paa, at jeg skal skrifte dem mit Sind,
Og at, foruden Blu, jeg mellem dem skal dømme,
Og tvinge En af dem til Huset strax at rømme.
Hvad synes Du derom? Kan Du den Færd forstaa?

Eliante.

I den Sag tror jeg ei Du mig raadspørge maa,
Thi Du bli'er neppe ret fornøiet med den Dommer,
Der siger Dig at længst med Sandheden man kommer.

Oronte (til Celimene).

De ser det, Frue, De forgjæves Dem undslaar.

Alceste (til Celimene).

I de Udflugter De af Ingen Medhold faar.

Oronte.

Paa vore Tvivl bør De dog nu en Ende gjøre!

Alceste.

I Deres Tanshed kan jeg Deres Mening høre.

Oronte.

Jeg fordrer blot et Ord, det kan De ei afslaa.

Alceste.

Ak, uden Ord kan jeg desværre Dem forstaa.

Fjerde Scene.

Arsinoë. Celimene. Eliante. Alceste. Philinte. Acaste. Clitandre. Oronte.

Acaste (til Celimene).

Min Frue, begge To vi os den Frihed tage
At komme for en Sag . . . Lad det Dem ei mishage . . .

Clitandre (til Oronte og Alceste).

Hvor heldigt, at vi just de Herrer træffe her.
Netop den samme Sag for Dem høist vigtig er.

Arsinoë (til Celimene).

At hid jeg kommer, Dem forundre maa medrette,
Min Frue, men jeg er uskyldig dog i Dette . . .
De tvende Herrer har fornylig i mit Hjem
Gjort en Beskyldning, som er meget haard, mod Dem,
Og da jeg ikke tror, at Sligt De kunde gjøre,
Er jeg fulgt med, fordi jeg vil Forklaring høre,
Som det er Venskabs Pligt, thi længst jeg alt har glemt
Den lille Tvist, som før mig havde lidt forstemt,
Og kun min Agtelses, mit Venskabs Røst jeg lyder,
Naar til Forklaring af den Sag jeg Dem indbyder.

Acaste (til Celimene).

Ja Frue, ogsaa vi det holde for vor Pligt,
At høre, hvordan De vel kan forklare Sligt.
(Han viser hende et Brev.)
Er dette Brev fra Dem ei til Clitandre skrevet?

Clitandre (viser hende et Brev).

Er dettes Omhed til Acaste ei henvendt blevet?

Acaste (til Oronte og Alceste).

De Herrer kan i Tvivl om Skriften neppe staa,
Thi hendes Høflighed — det tvivler jeg ei paa —
Med hendes Haandskrift Dem vist længst fortrolig gjorde.
Men desuagtet det dog forelæses burde.

(Han læser.)

„De er et besynderligt Menneske, at De vil fordømme min Munterhed, og bebreide mig, at jeg aldrig er saa glad som naar jeg ikke er med Dem. Intet er mere ubilligt, og dersom De ikke snart indfinder Dem i egen Person for at bede om Forladelse for den Fornærmelse, vil jeg aldrig i mit Liv tilgive den. Vor store Klods, Vikomten . . ."

Han burde være her!

(Vedbliver at læse.)

„Vor store Klods, Vikomten, med hvem De begynder Deres Klage, er en Nar, som slet ikke passer for mig, og siden jeg forleden saae, at han i over tre Timer blev ved at spytte i en Brønd, for at gjøre Cirkler i Vandet, kan jeg aldrig mere synes om ham. Hvad den lille Marquis angaar . . ."

Dermed hun mener mig, det tør jeg frit tilstaa.

(Vedbliver at læse.)

„Hvad den lille Marquis angaar, som igaar holdt mig saa længe i Haanden, da finder jeg Intet i Verden, saa spinkelt som hans Person. Han hører til dem, hvis største Fortjeneste blot bestaar i Kappen og Kaarden. Hvad ham med de grønne Baand angaar . . ."

(Til Alceste.)

Nu kommer Deres Tur!

(Vedbliver at læse.)

„Hvad ham med de grønne Baand angaar, saa er det ganske vist, at hans Heftighed og hele hans Bussemands-Væsen engang imellem mører mig kosteligt, men som oftest finder jeg ham det Pinagtigste i Verden. Han med Vesten . . ."

(Til Oronte.)

Nu faar De Deres Text!

(Vedbliver at læse.)

„Han med Vesten, som har kastet sig over Literatnren, og til Trods for Alverden med Vold og Magt vil være Forfatter, gjør jeg mig ikke engang den Uleilighed med, at jeg hører paa, hvad han siger, thi hans Prosa er næsten ligesaa kjedsommelig og trættende som hans Vers. Lær heraf, at

jeg ikke altid morer mig saa godt som De tror, at jeg kun i altfor høi Grad savner Dem i de Selskaber, hvor man flæber mig hen, og at Nærværelsen af Den, som man elsker, sandelig er Fornøielsens bedste Krydderi".

Clitandre.

Lad mig nu komme til!

(Han læser.)

„Deres Clitandre, som De taler saa meget om, og som er saa snikkersød, er det sidste Menneske i Verden, for hvem jeg kunde fatte Venskab. Han er uhyre naragtig, naar han indbilder sig, at man kan elske ham, og De er næsten ligesaa, naar De tvivler om, at De er elsket. Hvis De vil være fornuftig, saa byt blot Følelse med ham, og besøg mig saa ofte som De kan, for at hjælpe mig til at udholde den Plage, som hans idelige Overhæng volder mig".

(Til Celimene.)

En deilig Karakter, min Frue, Dem tilfalder!
De veed formodenlig, hvorledes man den kalder,
Og De kan stole paa, at vi To overalt
Fortælle skal om det Portræt, De selv har malt.

Acaste (til Celimene).

I denne smukke Sag fler' Data kunde gives,
Men det behøves ei. Vi vil ei med Dem kives:
De smaa Marquier, som De synes at forsmaa,
Lidt høiere tilveirs vil vide Trøst at faa*).

Femte Scene.

Celimene. Eliante. Arsinoë. Aleeste. Oronte. Philinte.

Oronte (til Celimene).

Hvordan? Saa skammeligt har De mig sønderrevet,
Og det tiltrods for alt, hvad De til mig har skrevet?
Og Deres Hjerte, som for mig var Seirens Pris,
Har til Rivalerne De givet vexelvis?
Jeg været har en Nar, men her min Daarskab ender,
Man bli'er kureret, naar man Dem tilfulde kjender! —
Det er forbi! Ei mer jeg her mig krænke la'er,
Idet De mister mig, jeg dog mig hævnet har!

*) Sigter til Lanzuns bekjendte Forhold til „Mademoiselle".

(Til Alceste.)
For Dem, min Herre, vil jeg nu tilbagetræde,
Hvis hun Dem have vil, saa skal det ret mig glæde.

Sjette Scene.

Celimene. Eliante. Arsinoë. Aleeste. Philinte.

Arsinoë (til Celimene).
Nei, Mage til Skandal har jeg dog aldrig hørt!
Jeg maa det have sagt, det har mig heftigt rørt!
O De maa skamme Dem! Saa lumsk Dem at opføre!
Ak, for de Andres Skyld kan det ei ondt mig gjøre,
(Peger paa Alceste.)
Men at den Herre der, som Lid til Dem har sat,
En Hædersmaud som han, med alle Dyders Skat,
Der elsked Dem saa høit, at ham De turde narre,
Det er for galt...

Alceste (til Arsinoë).
Jeg be'er, min Frue, lad det fare,
Jeg selv godt klare kan, hvad kun mig selv augaar,
Og daarlig Tak De kun for Deres Omhu faar! —
For min Skyld bør De ei indlade Dem i Trætte,
Thi jeg kan ingen Pris paa Deres Godhed sætte,
Og De er ikke Den jeg vilde tænke paa,
Hvis noget andet Valg end var min Sjæls Attraa...

Arsinoë.
Hvor tør, min Herre, De paa skige Tanker falde?
Hvor tør De tro, at jeg vil Dem min Elsker kalde?
O hvor forfængelig, hvor dum De være maa,
For at en slig Ide kan Indpas hos Dem faa!
Hvad Fruen vraget har, det er en Handelsvare,
For hvilken Andre nok kan deres Iver spare...
Opgiv det Hjernespind og nedstem Tonen lidt,
Til Folk af min Dyd, ei man tale tør saa frit,
Og Deres Hyldest bør De til den Dame rette!
(Peger paa Celimene.)
Det bli'er et godt Parti: En Nar og en Kokette.

Syvende Scene.

Celimene. Eliante. Alceste. Philinte

Alceste (til Celimene).
Nu vel, til Alt, hvad her er sket, jeg tiet har,

Jeg lod dem tale, mens paa Pinebænk jeg var...
Har paa min Oval og Harm jeg længe nok lagt Tømme?
Og tør jeg nu tilsidst . . .

Celimene.

Ja, De tør mig fordømme.
De er i Deres Ret, naar De beklager Dem,
Og De har Grund til mig at kalde falsk og slem! —
Jeg har desværre ei et Ord derpaa at svare,
Alt, hvad jeg siger, vil min Uret aabenbare! —
De Andres Vrede mig høist ligegyldig var,
Men ak, mod Dem, min Ven, jeg mig forsyndet har,
Mod Deres Harme kan jeg intet Forsvar finde,
Thi ak, jeg staar for Dem her som en Synderinde,
Der har forraadt Dem i en høist usalig Stund,
Og som De hade bør af ganske Hjertens Grund...
Saa had mig, om De vil . . .

Alceste.

Kan jeg det, falske Qvinde?
Kan paa Kommando jeg min Ømhed overvinde?
Om det min Villie var, at ville hade Dig,
Tror Du, at Hjertet i den Sag da lystred mig?

(Til Eliante og Philinte.)

O jeg bekjender det, at jeg mig dybt maa skamme
At uhelbredelig er dette Hjertes Flamme!
I staar som Vidner paa, hvad nu jeg gjøre vil,
Mens til det Yderste jeg driver dette Spil,
Og selv beviser, at man Ingen viis bør kalde,
Saalænge Adams Brøst er fælles Lod for Alle.

(Til Celimene.)

Paa Deres Troløshed vil jeg ei tænke mer,
Undskyldninger for Dem i Hobetal jeg ser:
Jeg veed at Tidens Last den Unge let henriver,
Og Svagheds Navn jeg mildt til Deres Feiltrin giver,
Hvis for at sone det, De kan, foruden Sky,
Beslutte Dem til bort fra Verdens Glands at fly,
Hvis i den Ensomhed, hvori jeg mig vil dølge,
De uden Vægring vil mig som min Hustru følge;
Derved vil mildt igjen mod Dem man blive stemt,
Derved, hvad her De skrev, vil hurtigt blive glemt,
Og derved kan endnu De værdig dertil blive,
At Dem en ærlig Mand sin Kjærlighed kan give.

Celimene.

Jeg skulde, mens endnu jeg er i Ungdoms Vaar,
Begrave mig med Dem i Ensomhedens Kaar?

Alceste.

Hvis Deres Sjæl ved min, som min ved Deres hænger,
Hvor kan om Verdens Glands De Dem da bryde længer?
Hvem fordrer mer, naar man den Elsktes Hjerte faar?

Celimene.

At leve gjemt og glemt, naar man er tyve Aar!
Min Sjæl er ei saa stærk og stor, at den kan trives,
Naar Intet udenfra til Underholdning gives:
Hvis Gaven af min Haand Dem tilfredsstille kan,
Beslutter jeg mig til at tage Dem til Mand,
Og i et Ægteskab . . .

Alceste.

Nei, jeg vil ei den have!
Jeg maa foragte Dem og Deres falske Gave!
Naar De ei Deres Alt i den Forening ser,
Er det langt bedre, at den ingensinde sker!
Det er forbi! De selv kan Deres Haand beholde!
Jeg har min Lænke sprængt: den skal ei Sorg mig volde.

Ottende Scene.

Eliante. Alceste. Philinte.

Alceste (til Eliante).

O De, hvis Skjønhed gaar med Dyden Haand i Haand,
Hvis Væsen smykker sig med en oprigtig Aand,
De, hvem jeg ærer som den troeste Veninde,
Lad mig bestandig Trøst i Deres Venskab finde,
Men tillad mig, at ei jeg byder Dem en Haand,
Der ikke synes skabt til Knytten af de Baand.
Jeg er uværdig til saa stor en Skat at eie,
Jeg føler, jeg maa gaa ad mine egne Veie,
Og at det Uret var, hvis De tiltakke tog
Med dette Hjertevrag, der for en Anden slog,
Og som endnu . . .

Eliante.

Jeg be'er, lad nok derom det være!
Mig Valget af en Mand just ikke kan besvære,
Thi Deres Ven har sagt, at han min Haand attraar,
Og paa hans Bøn han den idag med Glæde faar.

Philinte.

O denne Skat er mig Lyksalighedens Kilde:
Mit Liv, min Sjæl, mit Alt derfor jeg give vilde.

Alceste.

Gid I da nyde maa, igjennem mangt et Aar,
Den Kjærlighed, som trygt i alle Vexler staar!
Jeg drager bort herfra, jeg vil ei længer være,
Hvor man mig har forraadt og krænket dybt min Ære;
I Ørknens Ensomhed jeg fæste vil mit Bo,
For at faa Frihed til at være sand og tro.

Philinte (til Eliante).

Lad os ei spilde Tid, men se, hvad vi kan gjøre,
For at i Mismod han ei skal den Plan udføre.*)

---

*) Medrette ere de franske Kritikere enige om at prise Misantropens Opløsning som høist fortræffelig. Stykket er færdigt. Der er Intet mere at sige. Men dets sidste Replik aabner et Fremblik for Tilskuerens eller Læserens Fantasi, og mildner Bitterheden ved at tænke paa, at den ædle, fortræffelige Alceste virkelig for bestandig skulde være tabt for Livet og dets Glæder. I Modsætning til det høist prosaiske Giftermaal mellem Philinte og Eliante, har Digteren omgivet sin Hovedperson, der ikke har kunnet finde sig tilrette i Verdens nøgne Realiteter, med en poetisk Duft, saa at man kan sige om hans Fremtidsskjæbne, hvad hin vise Jøde i Boccaccios Fortælling om de tre Ringe (Religioner) engang sagde til Sultanen: Ancora ne pende la quistione (Spørgsmaalet derom er endnu uafgjort).

Ende paa Misantropen.

Doktoren mod sin Villie.

Lystspil i 3 Akter.
1666.

„Vil Molière have Folk til at faae en Misantrope til Livs, maa han forgylde den med en médecin malgré lui. At menge Galskab i Comoedier er derfor ligesaa fornøden som at smøre Hjulene paa Vognen og at bruge Drikke til sin Mad".

Vi kjende Alle de ovenstaaende Yttringer af Fader Holberg ligefra vor Barndom af. De trænge ikke til nogen Forklaring, og vi kunne godt, endnu den Dag idag, underskrive dem, naar vi blot, hvad Misantropen angaar, forbeholde os vor Ret til, for een Gangs Skyld, ikke at være enige med Fader Holberg, naar han siger:

. . . „jeg regner ikke Misantropen for andet end en smuk og sindrig Samtale, men ikke for nogen god Comoedie, saasom den ene Part derudi fattes, som kaldes Festivitas, Gayeté og Kunst at komme Folk til at le",

og tillade os at fastholde vor egen og forhaabenlig ogsaa vore Læseres Mening om, at Misantropen staar som den nyere Komedies fineste og ædleste Blomst. Men da Alt er godt til sin Tid, og et Publikum tilvisse ikke bestandig, ja, ikke engang ofte, kan være stemt til at anstrænge alle Evner og Kræfter for at opfatte et alvorligt Mesterværks ætherisk Duft og fint ud-

penslede Nuancer, men føler en naturlig Trang til at komme lidt lettere til sine dramatiske Nydelser og til, uden Studium og Anstrængelse, at ryste sine Latter-muskler: saa havde den store Digter, ved Opførelsen af sit klassiske Mesterværk*) forud beredt sig paa at imødekomme sit Publikums Tarv og Trang, til hvilke han bestandig tog det største Hensyn, med et rigtigt Latterbad, og udarbeidede derfor i største Hast en Figur, som alt spøger i hans første ungdommelige Forsøg, le médecin volant, og som han senere, ifølge La Granges Registre, paa hvilke Navnene le fagotier, le fagoteux, le médecin par force, til forskjellige Tider figurere, ofte havde ladet fremtræde for Publikum i de smaa improviserede Divertissementer og Mellemakts-Scener, til hvilke han stadig tog sin Tilflugt, naar han enten havde et Hul at stoppe, en Vanskelighed at overvinde, eller det gjaldt om at sætte Publikum i godt Humør efter et Uheld: en Fremgangsmaade, som han aldrig ganske opgav. Den var ham en kjær Erindring fra hans første omvankende Fjælebod-Theater, for hvilket han ligetil sin Død bevarede den samme Forkjærlighed, som den store Videnskabsmand bevarer for den lærde Skole, i hvilken det første Frø til hans senere aandelige Nydelser og Triumfer er bleven nedlagt.

Vi kunne ikke her følge alle de forskjellige Former, under hvilke den lystige og vittige Brændehugger, der først prygler sin Kone og dernæst prygles til at blive Doktor, alt i en lang Aarrække havde moret Folk i Provindserne og i Paris, men maa nøies med at præsentere ham, som han, to Maaneder efter Misantropens

*) «Ces gens là ne s'accommoderont nullement d'une élevation continuelle dans le style et dans les sentiments», (de Folk der kunne ikke i Længden finde sig i at høre paa en ophøiet Stil og ophøiede Følelser) sagde Molière en Aften, da han saae ud over det Publikum, der havde indfundet sig for at se Misantropen, og selv Boileau, til hvem disse Ord bleve henvendte, Boileau, som altid smaagnavede over de lystige og burleske Farcer, hvormed Molière fyldte Huset, maatte give ham Ret deri.

første Opførelse, den 6te August 1666, optraadte som „Doktoren mod sin Villie", i hvilket Stykke Molière gav ham sin sidste Afrunding og Politur, og indsatte ham, med samt hans spidspullede Doktorhat, blandt sit Theaters uforgængelige Typer.

Det er Sganarellernes Slutsten, den sidste, lystigste og morsomste i den Række, der, under dette Navn, snart som den udi egen Indbildning forurettede Ægtemand, snart som Isabelles gammeldags, knarvorne og selvtilfredse Formynder, snart som det ulykkelige Offer for en utidig og, alt før Ægteskabet, grundig kureret Lyst til at gifte sig med den unge kokette Dorimene, snart som Don Juans ræsonnerende og galimatiserende Tjener, og snart som Lucindes, midt i al hans Ængstelse over Datterens Melankoli, dog høist egoistiske Fader: have bragt os til at le i de foregaaende Stykker. Trods al ydre Forskjellighed i Stilling og i Vilkaar, er der dog en meget stor indre Lighed mellem alle disse Sganareller. Molière overlod aldrig denne Typus til nogen Anden, men udførte den altid selv. Man har i det keiserlige Bibliothek i Paris fundet et gammelt Kobberstik fra Digterens egen Tid, der, under Titel af «le vrai portrait de Monsieur de Molière comme Sganarelle, fremstiller ham i det Øieblik, da han er ifærd med at gjøre sin Afskedskompliment for Publikum, og uden at opgive hvilken af de ovennævnte Sganareller det skal være, endnu den Dag idag bringer os til at le af det saa usigelig komiske Udtryk i hans Fysionomi. Men Brændehuggeren da? Doktoren mod sin Villie? Lad os engang høre, hvad hans Samtid siger om ham:

«Les amateurs de la santé
Sauront que dans cette cité
Un médecin vient de paraître
Qui d'Hippokrate est le grand maître*)»,

---

*) De, som har deres Sundhed kjær,
Bør vide, at til Byen her
En Doktor nylig er ankommen,
Som Hippokrates har i Lommen.

efter hvilken Indledning den versificerede Journal fortæller om de Mirakelkure, som Doktoren mod sin Villie hver Aften udfører, raader alle til at søge hans Hjælp, og ender med at sige:

«Or ce médecin tout nouveau
Et de vertu si singulière
Est le propre Monsieur de Molière*).

Det var nu Pariserjournalen. Provindsernes ligeledes versificerede Journal**) synger i samme Tone, og slutter sin lange Panegyrik med at fortælle os, at

«cette bagatelle est d'un esprit si fin,
Que s'il faut que je vous le die,
L'estime qu'on en fait est une maladie,
Qui fait que dans Paris tout court au médecin***)».

Ja, det var Vand paa Parisernes Mølle. Man sloges om Billetter, og Misantropen, der havde faaet den lystige Doktor i Hælene, gav atter fuldt Hus, mens Alceste, efter at have afkastet sin Hofdragt med de traditionelle grønne Baand og afvasket Misantrop-Rynkerne, iførte sig den grønne og gule Brændehuggerdragt med den brede Krave, og lagde sit Ansigt i de joviale og selvtilfredse Folder, som udgjør en staaende Bestanddel

---

*) Men denne nye Doktor er,
Med alt hans Viisdomspund, det svære,
Vor egen Hr. de Molière.

**) Det maa paa Molières Tid ikke have været fuldt saa let som nutildags at levere Anmældelser og Kritiker, da Brugen fordrede, at disse skulde skrives paa rimede Vers, en Fordring, der udentvivl vilde sætte største Delen af det nittende Aarhundredes Anmældere i betydelig Forlegenhed.

***) Saa aandfuld er den Bagatel,
At naar jeg skildre skal dens Held,
Jeg sige maa, at det sig som en Sygdom røber,
Da hele Byen til den store Doktor løber.

af Sganarel-Typen. — Man veed ikke, hvad man skal beundre mest: Digterens Geni, der fra Livets alvorligste og smerteligste Fænomener, fra det psychologiske Studium af en ædel og ophøiet Sjæl, der pines og forrykkes fra sit rette Standpunkt under en falsk og triviel Omgivelses Indvirkning: kan vende sig til den lystige Brændehuggers haandgribelige Konflikter med sin Ægtehalvdel, eller Skuespillerens Talent, der efter at have fremstillet Alceste til det fine og intelligente Publikums Beundring og Henrykkelse, lige bagefter denne Præstation, formaar at ryste Huset med et tordnende Latterchor, der elektriserer hele Paris.

Augaaende Sujettet til Doktoren mod sin Villie, bemærke vi blot, at Fortællingen om en Kone, der betaler de Stokkeprygl, hun har saaet af sin Mand, med at gjøre denne til en stor Læge, som har den Grille aldrig at ville udøve sin Kunst, med mindre han bliver tvungen dertil med Stokkeprygl, er overmaade gammel. Den forekommer alt i de saakaldte fabliaux*); Rabelais og andre gamle komiske Forfattere havde allerede længe før Molières Tid benyttet den i Frankrig**), og fra Folketraditionen var den spadseret over i en latinsk Samling af Kuriosa og Anekdoter, der, under Titel af «Mensa philosophica», skal have moret Ludvig den Fjortende overmaade meget. De franske Kommentatorer antage, at Molière byggede sit Stykkes Plan paa følgende Linier af bemældte Bog: «Quædam mulier percussa a viro suo, ivit ad castellanum infirmum, dicens virum suum esse medicum, sed non

---

*) Rimede Smaafortællinger fra det 14de Aarhundrede. De existere i stor Mængde, og have været en ren Guldgrube for de ældre franske Forfattere. Moland har i sin Pragtudgave af Molière gjengivet den overmaade morsomme rimede Fortælling om Bonden, som bliver gjort til Doktor.

**) Historien om den pryglede Kones Hævn er ogsaa hjemlig blandt den russiske Almu, og der existerer en ret net Fortælling, som knytter sig til den russiske Opfattelse af det gamle Folkesagn.

mederi cuique, nisi forte pertecuretur, et sic eum fortissime percuti procuravi*)».

Uden at ville modsige, at Molière ogsaa kan have benyttet den anførte Beretning i Mensa philosophica, finde vi det rimeligt, at han tidligere har kjendt den overmaade populære Historie, der ligesom Stykkets anden Bestanddel, Fortællingen om den unge Pige, der, for at undgaa et forhadt Giftermaal, agerer stum, og lader Alverdens Læger spilde deres Medicin paa en Sygdom, som de naturligvis ikke kunne kurere: hører til det saakaldte store komiske Fællesgods, der lever paa Folkelæber omkring i alle Lande, og morer Almuen ved Vinterarnen, indtil den rette Mand faar fat paa det, og berører det med sin Tryllestav, paa hvis Bud de spredte Smaaspirer medet skyde en kraftig Stamme, under hvis Krone Tusinder og atter Tusinder skulle glæde sig.

Førend vi dimittere vor lystige Doktor mod sin Villie, Molières sidste og kjæreste Sganarel, til selv at tale sin Sag for vore Læsere, indflette vi her et Par Anekdoter, som knytte sig til hans Theaterliv i det Aar, 1666, et Aar, der paa Grund af Hofsorgen for Kongens Moder, Anna af Østerrig**), som satte en Bom for alle de Fester og Divertissementer, hvis Anordning og Iværksættelse pleiede at hvile paa Molières Skuldre, havde forundt ham en i hans bevægede Liv enestaaende Rolighed til uhindret at sysle med sine Arbeider for Palais Royals Scene.

Vi have tidligere omtalt den Anstand og filosofiske Ro, hvormed Molière bar de mange Angreb paa hans Stykkers Moralitet, Originalitet o. s. v., som hans Fjender og Modstandere, ligesiden Hustruskolens Op-

---

*) En vis Kone, som havde faaet Prygl af sin Mand, gik til den syge Borgherre, og fortalte ham, at hendes Mand var Doktor, men at han aldrig kurerede Nogen, med mindre han først havde faaet Bank, ved hvilken Fortælling hun fik sin Mand ordenlig gjennempryglet.

**) Døde i Januar, 1666.

førelse, havde overvældet ham med. At han imidlertid ikke altid var saa taalmodig mod sine Venner, ses af den Maade, hvorpaa han optog sin Ven, Præsident Roses Beskyldning for, at Sganarels Drikkevise var en Efterligning af et latinsk Vers. Det var hos den tidligere, i Anledning af Misantropen omtalte Hertug af Montausier, at Rose fremførte sin Paastand, og denne sandhedskjærlige Herre spidsede Ørerne ved at høre Molières hæftige Forsikring om, at han selv havde digtet Visen, og ikke kjendte noget tilsvarende latinsk Vers. „Men det gjør jeg", sagde Præsidenten. „Vil De høre?" Hvorpaa han begyndte at recitere:

Quam dulcis
Amphora amoena
Quam dulcis
Sunt tuæ voces, osv. *).

Molière begyndte at fortvivle og vidste ikke, hvorledes han skulde bevise, hvor aldeles uvitterligt det var, at han, Ord til andet havde fulgt den ham ubekjendte latinske Forfatter, indtil Rose, der havde gottet sig over den store Digters komiske Iver for at fralægge sig et Plagiat, endelig skriftede, at det var ham, der havde oversat Sganarels lille Vise paa Latin.

En anden komisk Fortræd, der indtraf omtrent paa samme Tid, viser os Misantropens Forfatter i en høist eiendommelig Situation. Madeleine Béjart, Molières Svigerinde, der gav sig af med at skrive og arrangere Stykker efter spanske Originaler, havde lavet en Don Quijote, i hvilken Molière skulde udføre Sancho Pansas Rolle, og komme ind paa Scenen, ridende paa sin Rucio. Han havde naturligvis paa Prøverne dresseret det Æsel, til hvem Rucios Rolle var betroet, og antog, at Alt var vel forberedt, da han paa Forestillingsdagen mødte med sit Dyr i Kulisserne for at afvente det rette Øieblik til at vise sig paa Scenen. Men Æslet,

*) Se Sganarels Vise, første Akts femte Scene.

der maaske har kjedet sig ved at vente, eller er bleven greben af Længsel efter at faa sin Del af de Klap og Bravo, der løde fra Scenen, vilde med Vold og Magt ind paa denne, og begyndte alt at udføre sin Rolle. Molière trak i Grimen, skjændte og gav gode Ord, men det hjalp Intet: Rncio var fast bestemt paa at følge sit høiere Kald til strax at figurere paa Bræderne, indtil Molière, efter i Fortvivlelse at have gjort Tegn til La Grange og til la Forêt*), som fra den modsatte Side af Theatret saae hans Nød, uden at kunne komme ham til Hjælp, endelig fik Dyrets Hoved ind i en Toug-Løkke, som hang ned fra Loftet, i hvilken det forgjæves prøvede sine Anstrængelser for at komme løs.

Man kan ikke godt tænke sig Fader Holberg i en lignende Situation. Vel kjende vi høist komiske Optrin fra hans private Liv, som den mundtlige Tradition har bevaret os fra den gamle Professor-Gaard, som nu er ombygget til det polytechniske Institut, men disse modtage netop deres komiske Præg af den urokkelige, tørre Gravitet, som han selv bevarer under dem. — Men Molière, hængende paa et rebelsk Æsel, inde mellem Kulisserne, i Dødsangst for at dette skal slippe løs, og komme for tidlig ind paa Scenen: det synes at være et stærkt Stykke, næsten ligesaa stærkt som at forvandle sig fra Alceste til Sganarel, som at digte Misantropen og Doktoren mod sin Villie paa een Gang, og som, midt i alt Dette, at gjennemføre Kampen med Tartuffe, mod hvilket, alt saa ofte paa de foregaaende Blade omtalte Tids- og Sæde-Maleri, vi nu endelig skulle vende os.

---

*) Den gode, trofaste Tjenestepige, der under Molières Provindsvandringer var bleven antagen til Skuespillerindernes Opvartning, og som lige til hans Død viste ham den mest rørende Hengivenhed. Blandt de Personer, som udgjøre hans daglige Omgivelse, staar hun med sin brede sunde Sands, sin djærve Oprigtighed og sin naive Kritik, som en høist mærkelig Fremtoning. „Hvor hun ler", sagde Molière engang, „der er jeg sikker paa mit Publikums Latter."

Personer:

Geronte, Lucindes Fader.
Lucinde, Gerontes Datter.
Leander, Lucindes Elsker.
Sganarel, Martines Mand.
Martine, Sganarels Kone.
Hr. Robert, Sganarels Nabo.
Valeer, Gerontes Intendant.
Lucas, Jacquelines Mand.
Jacqueline, Amme i Gerontes Hus, og Lucas' Kone.
Thibaut, Perrins Fader. } Bønder.
Perrin, Thibauts Søn. }

Handlingen foregaar paa Landet.

Første Akt.

Theatret forestiller en Skov.

Første Scene.

Sganarel. Martine.

Sganarel.

Nei, siger jeg Dig! Jeg gjør det ikke. Og naar jeg har sagt det, maa det staa fast, thi jeg er Din Herre.

Martine.

Og jeg siger Dig, jeg, at jeg vil Du skal leve efter min Lyst, og at jeg ikke har giftet mig med Dig, for at taale Dine Uglspilstreger.

Sganarel.

O hvor det er et besværligt Stykke Arbeide at have en Kone, og hvor Aristoteles har Ret, naar han siger, at Qvindfolk er værre end Djævle.

Martine.

Ja, Du er en deilig Fyr, Du med samt Din dumme Hr. Aristoteles!

Sganarel.

Ja, Du siger sandt, Kone! Jeg er en deilig Fyr, en duelig Mand. Se til, om Du kan finde en Brændehugger, der kan ræsonnere over alle Ting, som jeg, der har tjent hos en berømt Doktor i sex Aar, og som i sin Ungdom har kunnet hele Begyndelsen af Donat og Aurora udenad paa sine Fingre.

Martine.

Gid Du faa Skam, Din Erkeskjelm!

Sganarel.

Gid Du faa Skam, Din Skjøge!

Martine.

Forbandet være den Dag og den Time, da jeg faldt paa at tage Dig til Mand!

Sganarel.

Forbandet være den Hornugle af en Notar, som lod mig underskrive min Ruin!

Martine.

Ja, Du har rigtig Grund til at beklage Dig over den Sag, Du, som ikke burde leve et Øieblik, uden at takke Gud paa Dine Knæ, for at have faaet mig til Kone! Mon Du fortjente at ægte en Person som jeg?

Sganarel.

Jo, Du beviste mig rigtig en stor Ære! Jeg havde Grund til at rose mig af vor Bryllupsnat! For Pokker, faa mig ikke til at tale derom! Jeg kunde komme til at sige visse Ting ...

Martine.

Nar! Hvad vilde Du saa sige?

Sganarel.

Nok, nok! Det er bedst, vi lade det Kapitel fare. Lad det være godt med, at man veed, hvad man veed! Du var meget lykkelig ved at faa mig, og burde takke Gud til!

Martine.

Jo, det er en deilig Lykke at have faaet Dig! En Mand, som fører mig til Fattighuset, en Drukkenbolt, en Skurk, som spiser op Alt, hvad jeg har.

Sganarel.

Det er Løgn i Din Hals! Jeg drikker endel deraf.

Martine.

Som Stykke for Stykke sælger mig Alt, hvad der er i Huset.

Sganarel.

Det kan man kalde at leve af sit Hus!

Martine.

Som har berøvet mig, lige til min Seng.

Sganarel.

Desto lettere vil Du have ved at komme op om Morgenen.

Martine.

Som ikke har ladt mig beholde et eneste Stykke Bohave.

Sganarel.

Desnemmere vil det gaa, naar vi skal flytte.

Martine.

Og som fra Morgen til Aften ikke gjør Andet end at æde og drikke!

Sganarel.

Det er for ikke at kjede mig.

Martine.

Hvad vil Du da, at jeg imens skal gjøre med min Familie?

Sganarel.

Alt, hvad Du har Lyst til.

Martine.

Med fire, stakkels, smaa Børn paa Halsen?

Sganarel.

Sæt dem ned paa Gulvet.

Martine.

Som i eet Væk raabe paa Brød?

Sganarel.

Giv Dem Ris! Naar jeg har spist og drukket godt, saa vil jeg, at Alle i mit Hus skulle være mætte.

Martine.

Tror Du virkelig, Din Drukkenbolt, at Tingene kunne blive ved at gaa paa den Maner?

Sganarel.

Tys, tys, lille Kone! saa sagte!

Martine.

At jeg evindelig skal blive ved at taale Dine Uforskammenheder og Udsvævelser?

Sganarel.

Lad os bare ikke blive hæstige, min Engel!

Martine.

Og at jeg ikke skulde finde Midler til at føre Dig tilbage til Din Pligt?

Sganarel.

Kone, Du veed, at jeg ikke taaler Meget, og at mine Arme have ganske gode Kræfter.

Martine.

Jeg ler af Dine Trusler.

Sganarel.

Min lille Kone, min Dukke, Din Hud klør nok, hvad?

Martine.

Jeg skal vise Dig, at jeg ikke er bange for Dig.

Sganarel.

Min dyrebare Ægtehalvdel, Du vil nok med Vold og Magt have Noget af mig?

Martine.

Tror Du, at Du kan skræmme mig med Ord?

Sganarel.

O Du min Ømheds sukkersøde Gjenstand, hvor jeg skal baske Dig om Ørerne!

Martine.

O Drukkenbolt, som Du er!

Sganarel.

Jeg skal slaa Dig.

Martine.

Vinsæk!

Sganarel.

Jo, jeg skal byrste Dig.

Martine.

Nidding!

Sganarel.

Tro mig, Du skal blive striglet!

Martine.

Forræder! Kjøter! Skurk! Bedrager! Haresjæl! Tyvehjerte! Tigger! Gavtyv! Udyr! Lømmel! Røver!

Sganarel.

Naa, Du vil endelig have det? Ja, som Du vil.
(Han tager en Stok og banker hende.)

Martine (skriger).

Au, au, au, au!

Sganarel.

Se saadan skal Du have det.

Anden Scene.

Hr. Robert. Sganarel. Martine.

Hr. Robert.

Holdt! Heida! Fy! Hvad er dette? Pokker tage den Skjelm, som saaledes tør slaa sin Kone!

Martine (til Hr. Robert).

Men jeg vil, at han skal slaa mig, jeg!

Hr. Robert.

Det er en anden Sag. Jeg samtykker deri, af mit ganske Hjerte.

Martine.

Hvad har De at blande Dem deri?

Hr. Robert.

Jeg har Uret.

Martine.

Hvad rager det Dem?

Hr. Robert.

De har Ret.

Martine.

Se mig engang til den Kjeltring, som vil hindre en Mand i at slaa sin Kone!

Hr. Robert.

Jeg tager mit Ord tilbage.

Martine.

Hvad kommer det Dem ved?

Hr. Robert.

Ikke mere end bag paa min Haand.

Martine.

Hvi vil De stikke Næsen i Alt?

Hr. Robert.

Nei, nei!

Martine.

Pas De Deres egne Ting!

Hr. Robert.

Jeg har ikke et Ord at sige.

Martine.

Jeg har Lyst til at faa Prygl.

Hr. Robert.

Godt, godt!

Martine.

Det gaar jo ikke ud over Dem.

Hr. Robert.

Nei, det er sandt.

Martine.

Og De er en stor Nar, som trænger Dem frem, hvor De Intet har at bestille.

(Hun giver ham et Øreligen.)

Hr. Robert (til Sganarel).

Kammerat, jeg beder Dem inderligt om Forladelse. Bliv De kun ved! Byrst og bank Deres Kone saameget som De vil. Jeg skal med Fornøielse hjælpe Dem.

Sganarel.

Det har jeg ingen Lyst til, jeg!

Hr. Robert.

Ah, det er en anden Sag.

Sganarel.

Jeg vil slaa hende, naar jeg har Lyst dertil, og jeg vil ikke slaa hende, naar jeg ikke har Lyst dertil.

Hr. Robert.

Meget vel.

Sganarel.

Det er min Kone, og ikke Deres.

Hr. Robert.

Det er vist.

Sganarel.

De har Intet at befale over mig.

Hr. Robert.

Det indrømmer jeg.

Sganarel.

Jeg trænger ikke til Deres Hjælp.

Hr. Robert.

Nei, nei, hvem siger det?

Sganarel.

Og De er en uforskammet Karl, som blander Dem i Andres Ting! Lær, at Cicero siger, at man maa ikke lægge Barken mellem Træet og Fingeren . . .

(Han banker Hr. Robert og jager ham ud.)

Tredie Scene.

Sganarel. Martine.

Sganarel.

Lad os saa slutte Fred, vi To! Der tag min Haand!

Martine.

Jo vist! Efter at være bleven slaaet saaledes!

Sganarel.

Det gjør Intet. Tag min Haand!

Martine.

Nei, jeg vil ikke.

Sganarel.

Naa?

Martine.

Nei.

Sganarel.

Min lille Kone!

Martine.

Snak!

Sganarel.

Kom nu, siger jeg Dig.

Martine.

Nei. Jeg gjør det ikke.

Sganarel.

Kom, kom, kom!

Martine.

Nei, jeg vil være vred.

Sganarel.

Fy! Det er jo ikke Noget, som er værdt at tale om. Kom saa!

Martine.

Lad mig være!

Sganarel.

Tag min Haand, siger jeg Dig.

Martine.

Nei. Det er for galt, som jeg er bleven behandlet.

Sganarel.

Det er jo derfor, jeg beder Dig om Forladelse. Hid med Haanden!

Martine.

Ja, saa faar jeg vel tilgive Dig. (Afsides.) Men Du skal komme til at betale mig den Spas.

Sganarel.

Du er en stor Nar, at Du vil tage Dig det saa nær! Det er jo kun Smaating, som engang imellem behøves. En fem, sex Rap af en Stok, mellem Folk, der ellers holde af hinanden, tjener kun til at sætte Liv i Kjærligheden. Nu vil jeg gaa til Arbeid, og jeg lover Dig, at Du idag skal faa mere end hundrede Knipper Risbrænde.

Fjerde Scene.

Martine (alene).

Ja gaa Du kun! Men hvordan jeg end bærer mig ad, kan jeg ikke forvinde min Harme. Det brænder ordenlig indeni mig af Iver for at finde paa, hvordan jeg bedst skal faa Dig straffet for de Prygl, Du har givet mig. Ja, jeg veed nok, at det altid staar i en Kones Magt at hævne sig paa sin Mand, men for slig en Slyngel vilde den Straf være for lemfældig. Nei, jeg vil have en Hævn, som han ordenlig korporligt kan føle. Ellers kan den ikke give mig Tilfredsstillelse for den Fornærmelse, jeg har maattet døie.

Femte Scene.

Valeer. Lucas. Martine.

Lucas (uden at se Martine).

Det er, min Tro, en Pokkers Kommission, vi To have paataget os. Jeg veed ikke, hvem vi skal faa fat paa.

Valeer.

Ja, hvad skal man sige dertil, min stakkels Lucas? Man maa jo lyde sit Herskab. Desforuden have vi jo ogsaa selv en vis Interesse i Frøkenens Helbredelse. Hendes Giftermaal, der nu maa udsættes, paa Grund af hendes Sygdom, vil sagtens, naar det kommer istand, indbringe os nogle klækkelige Drikkepenge. Horace er rundhaandet, og vil ikke skuffe vore Forventninger. Det er vel sandt, at Frøkenen skal have sat sin Hu til en vis Leander, men det er ligesaa sandt, at hendes Fader aldrig vil samtykke i at tage ham til Svigersøn.

Martine (som staar i Tanker og tror sig alene).

Hvad skal jeg dog hitte paa for at hævne mig?

Lucas.

Men hvad er det egenlig, Herren har sat sig i Hovedet? Alle de mange Doktorer have jo spildt deres Latin paa den Historie.

Valeer.

Det hændes undertiden, at man, naar man bliver ved med at søge, tilsidst finder det, man ikke kunde finde i Begyndelsen. Ja, ofte paa de Steder, hvor man mindst skulde vente det . . .

Martine (som bestandig tror sig alene).

Ja, jeg maa have mig hævnet, hvad det saa end skal koste! De Stokkeprygl støde mig for Hjertet. Jeg kan ikke fordøie dem, og . . .

(Kommer, idet hun vender sig, til at støde mod Valeer og Lucas.)

Om Forladelse, mine Herrer! Jeg saae Dem sandelig ikke. Jeg stod og spekulerede paa Noget, som jeg ikke kan hitte ud af.

Valeer.

Enhver har sine Sorger i denne Verden. Vi lede ogsaa efter Noget, som vi gjerne vilde finde.

Martine.

Det er vel ikke Noget, som jeg maaske kunde hjælpe Dem med?

Valeer.

Hvem veed? Det er ikke umuligt. Vi vilde gjerne have fat paa en rigtig duelig Mand, en aparte flink Doktor, der var istand til at hjælpe lidt paa vor Principals Datter, som er angreben af en underlig Sygdom, der lige medet har berøvet hende Mælet. Mange Doktorer have alt forgjæves opbudt deres hele Kunst paa at kurere hende. Men man kan undertiden træffe paa Folk med vidunderlige Evner, Folk, som ere i Besiddelse af visse Hemmeligheder, af skjulte, kraftige Lægemidler, og som der-

for kunne udrette, hvad Andre ikke formaa at gjøre. Det er en saadan Mand, vi lede efter.

Martine (afsides).

O det er Himlen selv, der sender mig det ypperlige Indfald! Nu skal jeg faa Hævn over det Skarn!

(Høit.)

Det træffer sig da heldigt. I den Sag kunde De ikke henvende Dem til Nogen bedre end til mig. Thi vi har just her paa Egnen en Mand, der er den mærkværdigste Mand af Verden, en ren Mirakeldoktor i haabløse Tilfælde.

Valeer.

Jeg beder Dem, siig os endelig, hvor vi kan faa fat paa ham.

Martine.

De kan finde ham her lige tætved. (Peger ud af Scenen.) Se derhenne, paa den Plads der, staar han og morer sig med at skære Brænde.

Lucas.

En Doktor, som skærer Brænde?

Valeer.

De vilde nok sige, at han morer sig med at samle Lægeurter?

Martine.

Nei, det er en aparte Mand, som virkelig finder Fornøielse deri. Han er lunefuld, bizar, egensindig, og man skulde aldrig falde paa at holde ham for Den, han er. Han bærer en aparte Dragt, lader ofte som om han var ganske uvidende, holder sine Kundskaber indelukkede som et Liggendesæ, og er ikke saa bange for Noget, som for at udøve de mærkværdige Gaver, Himlen har skjænket ham til at helbrede.

Valeer.

Det er dog besynderligt, at næsten alle store Mænd skulle have en eller anden aparte Grille, et lille Gran af Daarskab blandet med deres Visdom!

Martine.

Ja, denne Daarskab gaar rigtignok engang imellem over Skrævet! Han er undertiden saa desprat, at man maa prygle ham, for at faa ham til at indromme sin Dueligheb, og jeg siger Dem det forud, mine Herrer, at hvis det Lune stikker ham, faar De ham aldrig til at vedgaa, at han er Doktor, med mindre De tager Hver sin Stok, og prygler ham saalænge til han bekjender sit Doktorskab, hvad han, fra første Færd af, med Vold

og Magt, vil se at skjule. Saadan bære vi os ad, naar vi trænge til hans Hjælp.

Valeer.

Det er da en besynderlig Galskab!

Martine.

Sandt nok. Men naar den er ovre, gjør han ogsaa Underværker.

Valeer.

Hvad heder han?

Martine.

Han heder Sganarel. Men han er forøvrig let at kjende, paa hans store, sorte Skjæg, hans brede, krusede Halsstrimmel og den gule og grønne Kjole, som han gaar med.

Lucas.

Gul og grøn Kjole! Er han maaske en Papegøie-Doktor?

Valeer.

Men er det ogsaa vist, at han er saa duelig, som De siger.

Martine.

Hvordan? Saa duelig? Det er en ren Mirakelmand. Her var, for omtrent et halvt Aar siden, en Kone, som alle de øvrige Doktorer længst havde opgivet. Man havde allerede i sex Timer holdt hende for død, og lavede sig til at ville begrave hende, da man, endnu i rette Tid, fik fat paa den omtalte Mand. Da han havde set lidt paa hende, kom han en Draabe, Gud veed, hvoraf, i Munden paa hende, og lige strax reiste hun sig op, og begyndte at gaa rundt i Stuen, som om der Intet havde været iveien.

Lucas.

Aa!

Valeer.

Det maa have været en Draabe Guld-Elixir*).

Martine.

Ja, det kan gjerne være! Det er endnu ikke tre Uger siden, at en tolvaars Dreng faldt ned fra det Øverste af Klokketaarnet, lige ned i Stenbroen, og slog sig Hoved, Arme og Ben rent

---

*) Aurum potabile, drikkeligt Guld, nævnes ofte i Middelalderen som en Universalmedicin. Der existerer endnu en høist kuriøs latinsk Qvittering fra Ludvig den 11tes Alchymist og Livlæge, Terrault de Monnet, for en meget stor Sum Penge, hvormed Kongen havde betalt ham for Tillavningen af en saadan Elixir.

fordærvet. Men saasnart man havde faaet fat i den store Doktor, og denne havde gnedet ham over hele Legemet, med en vidunderlig Salve, som han forstaar at lave, sprang Drengen op, og løb hen at spille Klink, som om der Intet var passeret.

Valeer.

Den Mand maa jo have en Universal-Medicin.

Martine.

Ja, hvem tvivler vel derom?

Lucas.

Det er, min Tro, just saadan En, vi trænge til. Lad os hurtigt faa fat paa ham.

Valeer (til Martine).

De skal ret have Tak for den Oplysning, De har givet os.

Martine.

Men husk dog endelig paa, hvad jeg har sagt Dem, om hvordan man maa kujonere hans Nykker.

Lucas.

O, hvis det bare kommer an paa at slaa rigtig myrderlig løs, saa indestaar jeg for, at den Fangst bliver vor.

Valeer (til Lucas).

Det var da ret et heldigt Møde! Jeg er ordenlig bleven i godt Humør, ved at høre om den Mirakelmand.

Sjette Scene.

Sganarel. Valeer. Lucas.

Sganarel (synger bag Scenen).

Lalala, lalalalalala.

Valeer (til Lucas).

Jeg hører Nogen synge! (Ser ud af Scenen.) Ja, det er ham, som før skar Brænde . . .

Sganarel
(kommer ind paa Scenen, med en Flaske i Haanden, uden at se hverken Valeer eller Lucas).

Lalala . . . Nu har jeg, min Tro, arbeidet nok for den Gang, og kan have fortjent mig en lille Hjertestyrkning. Hm,

hm, det er bedst at puste lidt. (Efter at have drukket.) Det Brænde er ogsaa forbandet saltagtigt*).

(Han synger.)

O Flaske, saa kjær,
Saa sød og saa smuk,
Hvor kvæger mig her
Dit lille Kluk, Kluk!
Kluk, Kluk,
Kluk, Kluk!
Alverden vist saae mig med skinsyge Suk,
Hvis altid jeg havde blot dette Kluk, Kluk,
Kluk, Kluk,
Kluk, Kluk!
O Flaske, saa sød og saa from,
Hvorfor mon Du dog bliver tom?

Naa, naa, det er min Tro ikke værdt at forfalde til Melankolie.

Valeer (sagte til Lucas).

Det er vist ham.

Lucas.

Deri har De Ret. Jeg har strax lugtet Lunten, og mærket, at der var Ugler i Mosen.

Valeer.

Lad os alligevel undersøge det lidt nøiere.

Sganarel (kysser sin Flaske).

O Dit lille Skarn! Hvor jeg elsker Dig, min Kjæledægge!

(Han synger igjen. Da han bemærker, at Valeer og Lucas iagttage ham, dæmper han Stemmen lidt.)

Alverden vist saae mig med skinsyge Suk,
Hvis altid jeg havde Dit søde . . . .

(Da han ser, at de nærme sig mere og mere.)

Hvad Fanden vil de Folk der?

Valeer (sagte til Lucas).

Det er ganske bestemt ham.

Lucas (sagte til Valeer).

Ja livagtig op af Dage, som man har beskrevet ham.

(Sganarel sætter sin Flaske paa Jorden. Da Valeer bukker meget dybt, for at hilse paa Sganarel, tror denne, at han vil tage Flasken, hvorfor han flytter den til den anden Side, hvor Lucas ligeledes bukker dybt for at hilse paa ham. I sin Angst for Flasken, tager Sganarel og holder den mod sin Mave, med forskjellige Gestus, der afgive et Theaterspil.)

---

*) Sganarel mener naturligvis, at han er bleven tørstig af at skære Brændet, ligesom man tørster efter en altfor salt Spise.

Sganarel (afsides).

De To lægge nok Raad op med hinanden, mens de glo paa mig. Hvad Pokker mon de vil?

Valeer (bukker for Sganarel).

Min Herre, er det ikke Dem, som heder Sganarel?

Sganarel.

Hvad saa?

Valeer (bestandig med mange Komplimenter).

Jeg tillader mig at spørge, om det ikke er Dem, som heder Sganarel?

Sganarel.

Jeg veed ikke. Ja og Nei, alt efter, hvad det er, De vil ham.

Valeer (som før).

Vi ere komne for at bevidne ham vor skyldigste Høflighed.

Sganarel.

Naar det forholder sig saa, heder jeg rigtigt Sganarel.

Valeer.

Min Herre, vi ere i den syvende Himmel af Glæde over at have truffet Dem. Man har viist os til Dem, som til den rette Mand, og vi bønfalde Dem, om at yde os den Hjælp, hvortil vi trænge.

Sganarel.

Ja, hvis det er Noget, som har med min lille Handel at gjøre, saa staar jeg ganske til Deres Tjeneste.

Valeer (som før).

Det er, i Sandhed, alt for stor Godhed, De beviser os, min Herre! Men vil De ikke sætte Hatten paa, min Herre? Jeg er bange for, at Solen skal genere Dem.

Lucas (med bondeagtige Komplimenter).

Ja, vil Herren sætte den paa?

Sganarel (afsides).

Hvor de Folk gjøre mange Ophævelser!

(han fætter Hatten paa.)

Valeer.

De maa endelig ikke forundre Dem over, min Herre, at vi saa frit henvende os til Dem. Dueligheden er altid efterspurgt, og man har underrettet os om Deres vidunderlige Dygtighed.

Sganarel.

Det er vist, jeg tror ikke, at jeg har min Lige i at lave Risbrænde-Knipper.

Valeer.

Aa, min Herre . . .

Sganarel.

Jeg sparer ingen Anstrængelse, og jeg tror ikke Nogen skal kunne finde det Mindste at udsætte paa den Maade, jeg binder dem paa.

Valeer.

Det er ikke derom Talen er, min Herre.

Sganarel.

Men jeg sælger dem heller ikke under to Rigsdaler, en Mark og otte Skilling for hundrede Knipper.

Valeer.

Med Deres Tilladelse, var det bedst, om vi slap den Materie.

Sganarel.

Jeg kan, Gud hjælpe mig, ikke sælge dem billigere.

Valeer.

Men, min Herre, vi veed Besked.

Sganarel.

Dersom De veed Besked, saa veed De ogsaa, at det er saadan jeg sælger dem.

Valeer.

Min Herre, det er en Spøg, som . . . .

Sganarel.

Nei, Gu er det ingen Spøg. Jeg kan ikke slaa det Mindste af.

Valeer.

Lad os dog endelig tage det anderledes, min Herre.

Sganarel.

Jeg veed godt, at De andensteds kan faa dem billigere. Men Brændeknipper og Brændeknipper ere To. Og hvad mine angaar, saa kan . . .

Valeer.

O lad det dog være nok af den Tale, min Herre . . .

Sganarel.

Jeg sværger paa, at Ingen faar dem, om det saa blot var een Skilling billigere.

Valeer.

Aa, fy!

Sganarel.

Jeg er ikke den Mand, som skruer mine Priser op. Paa min Samvittighed, har jeg sagt Dem det Nøieste, og det maa De give, om De ellers vil have dem.

Valeer.

Hvorledes kan en Person som De, min Herre, finde Behag i at tale paa den Maner, og nedværdige Dem til saa plump en List? Hvorfor vil De, som er en lærd Mand og berømt Doktor, falde paa at ville skjule Dem for Verdens Øine, og sætte det store Lys, Gud har givet Dem, under en Skjæppe?

Sganarel (afsides).

Han er gal.

Valeer.

Jeg beder Dem indstændigt, min Herre, hør op med at forstille Dem for os!

Sganarel.

Hvordan?

Lucas.

Al den Slidderfladder nytter ikke. Jeg veed, hvad vi veed.

Sganarel.

Hvad er det saa, De veed? Hvad skal det sige? For hvem anta'er De mig?

Valeer.

For det, som De er. For en stor Doktor.

Sganarel.

Det kan De selv være. Jeg hverken er eller har været Doktor.

Valeer (afsides).

Nu er Raptussen over ham.

(Til Sganarel.)

Min Herre, jeg bønfalder Dem atter, om ikke længer at negte de Ting. Det vilde gjøre mig ondt, om De tvang os til ubehagelige Yderligheder . . .

Sganarel.

Hvortil da?

Valeer.

Til nogle Ting, der vilde gaa os nær til Hjerte.

Sganarel.

For mig maa De, min Tro, gjøre Alt, hvad De vil. Jeg

hverken er Doktor, eller har været Doktor, og jeg veed ikke, hvad De mener.

Lucas.

Aa saa for Pokker, lad os nu ikke vrøvle mer. Bekjend Han kun, at Han er Doktor.

Sganarel (afsides).

Jeg bliver rasende.

Valeer.

Hvad hjælper det til at negte, hvad alle Mennesker veed?

Lucas.

Hvad vil Han egenlig med de Historier? De due jo til Ingenting.

Sganarel.

Min Herre, eet Ord saa godt som totusinde! Jeg siger Dem, at jeg ikke er Doktor.

Valeer.

Er De ikke Doktor?

Sganarel.

Nei.

Lucas.

Er Han ikke Doktor?

Sganarel.

Nei.

Valeer.

Siden De endelig vil have det saa, faar man da beslutte sig dertil.

(De tage hver sin Stok, og banke ham.)

Sganarel (skriger):

Au, au, au, au! Mine Herrer, dog! Jeg er Alt, hvad Dem behager.

Valeer.

Hvorfor, min Herre, vil De nøde os til slig en Fremgangsmaade?

Lucas.

Hvorfor vil Han gjøre os Uleilighed med at banke ham?

Valeer.

Jeg forsikrer Dem om, at det gjør mig hjertelig ondt.

Lucas.

Saa sandt jeg staar her, bedrøver det mig.

Sganarel.

Hvad Djævelen er dette, mine Herrer? Siig mig, skal det være en Spøg, eller er De begge To fra Forstanden, siden De vil have mig til at være Doktor?

Valeer.

Hvorledes? Ere vi ikke færdige endnu? Vil De endnu bestandig negte, at De er Doktor?

Sganarel.

Fanden tage mig, om jeg er.

Lucas.

Kan Han endnu ikke huske, at Han er Doktor.?

Sganarel.

Nei, for en Ufærd, om jeg er.

(De begynde igjen at slaa Sganarel, der skriger af alle Kræfter:)

Au, au, au, au! Mine Herrer, mine Herrer, siden De vil have det, saa er jeg Doktor, ja Doktor og Apoteker ovenikjøbet, dersom De finder det for godt. Jeg vil før samtykke i Alt, end lade mig slaa rent fordærvet.

Valeer.

Godt, godt, min Herre! Jeg er aldeles henrykt over at se, at De er kommen til Fornuft.

Lucas.

Ja, jeg er ganske kisteglad, over at høre Ham tale saa.

Valeer.

Jeg beder Dem, af inderste Hjerte, om Forladelse.

Lucas.

Han maa endelig ikke være ærgerlig over min Dristighed, at jeg slog Ham saa haardt.

Sganarel (afsides).

For Fanden, skulde det maaske være mig, som tog feil? Skulde jeg maaske være bleven gjort til Doktor, uden at jeg vidste af det?

Valeer.

De skal ikke fortryde paa, at De har aabenbaret Dem for os, min Herre! Jeg indestaar Dem for, at De faar Grund til at blive tilfreds.

Sganarel.

Men, mine Herrer, siig mig endelig, om det ikke er Dem, som tager feil? Er det ganske vist, at jeg er Doktor?

Lucas.

Ja, paa min Sjæl er det vist nok.

Sganarel.

Virkelig? Rigtigt?

Valeer.

Der er aldeles ingen Tvivl om.

Sganarel.

Fanden tage mig, om jeg vidste det selv!

Valeer.

Hvordan? De er den dueligste Doktor i hele Verden.

Sganarel.

Ah, ah!

Lucas.

En Doktor, som har kureret alle de Sygdomme, der er til.

Sganarel.

Guds Død!

Valeer.

En Kone, som man i over sex Timer havde holdt for død, og var lige ved at begrave, kom jo blot ved en eneste Draabe af Noget, De gav hende, til sig selv, og begyndte at spadsere rundt i Værelset.

Sganarel.

For Pokker!

Lucas.

Et Drengebarn paa tolv Aar, som var falden fra det Øverste af Klokketaarnet, ret lige ned i Stenbroen, og havde slaaet sig Hoved, Arme og Ben rent plakat, kom jo, ved Hjælp af Noget af Hans Mirakelsalve, saa godt istand, at han lige strax kunde løbe hen og spille Klink, som om der Ingenting var i Veien.

Sganarel.

Fanden heller.

Valeer.

Kort sagt, min Herre, De vil nok blive tilfreds med os og fortjene ligefaameget som De selv vil have, hvis De blot vil være saa god at følge med os.

Sganarel.

Skal jeg fortjene ligefaameget som jeg vil have?

Valeer.

Ja vist.

Sganarel.

Saa er jeg, Fanden tage mig, Doktor. Det kan der ikke disputeres om! Jeg er Doktor! Jeg havde glemt det, men nu husker jeg det medet. Hvad gjælder det saa om? Hvor skal jeg gaa hen?

Valeer.

Vi ville tillade os, at ledsage Dem. Det angaar en ung Dame, som har mistet sit Mæle.

Sganarel.

Jeg har, min Tro, ikke fundet det.

Valeer (sagte til Lucas).

Han holder af en Spøg! (Til Sganarel.) Kom saa, min Herre!

Sganarel.

Uden min Doktorkjole?

Valeer.

Den kan vi faa underveis.

Sganarel (rækker sin Flaske til Valeer).

Hold den for mig! Det er deri jeg kommer mine Mixturer.

(Vender sig til Lucas, idet han spytter paa Jorden.)

Træd Du derpaa! Det er efter Doktorens Forordning.

Lucas (der følger efter Valeer og Sganarel, som gaa forud).

Saa sandt jeg lever, saa er det en Doktor efter mit Sind! Han faar nok Held med sin Kur, thi han er lystig, og det bringer altid Held.

Anden Akt.

Theatret forestiller et Værelse i Gerontes Hus.

Første Scene.

Geronte. Valeer. Lucas. Jacqueline.

Valeer (til Geronte).

Ja, Herre, jeg tror nok, at De skal blive fornøiet. Vi have bragt Dem den største Doktor i Verden.

Lucas.

O Guds Dod! Videre end den Fyr, kan Ingen bringe det. De andre Doktorer ere for Skarn at regne mod ham. De ere ikke værd at løse hans Skotvinge.

Valeer.

Det er en Mand, som har gjort ganske mærkværdige Kure.

Lucas.

Som har kureret Folk, der alt vare dode.

Valeer.

Hau har sine Nykker, som jeg alt har sagt Dem. Ja, i enkelte Øieblikke synes det næsten, som om han var rent forvirret, saa man ikke skulde tro, han var den Mand, han er.

Lucas.

Ja, han holder af at gjøre Løier, og engang imellem, skulde man, med Herrens Tilladelse, tro, at han havde saadan en lille Skavank her. (Tager sig til Panden.)

Valeer.

Men i Grunden er han lutter Visdom, uden og inden. Ja, undertiden siger han ganske ophøiede Ting.

Lucas.

Naar det falder ham ind, saa taler han lige saa præcise, som om han læste det op af en Bog.

Valeer.

Rygtet om ham har alt udbredt sig her, og al Verdens Folk komme for at konsulere ham.

Geronte.

Jeg er færdig at dø af Længsel efter at se ham. Lad ham hurtigt komme ind.

Valeer.

Jeg vil strax hente ham.

Anden Scene.

Geronte. Lucas. Jacqueline.

Jacqueline.

Jo Pyt! Mener Herren, at den Doktor vil udrette mere, end de Andre have gjort? Det vil nok komme ud paa Et, om jeg ellers kjender de Folk! Nei, den bedste Medicin, Herren kunde

give sin Datter, det var en smuk og god Mand, som hun kunde holde rigtig meget af.

Geronte.

Tys, tys, min kjære Amme! Du blander Dig i Ting, som ikke vedkomme Dig.

Jacqueline.

Og jeg siger Dem det engang for alle, Herre, at De tager feil. Disse Doktorer kunne saamænd ikke kurere hende, ikke mere end jeg kan. Det er hverken Rhabarbera eller Senuepsblade, Deres Datter trænger til. Nei, en Mand, det er den rette Medicin! Lad De hende bare faa en Mand, saa siger jeg Dem, at hun nok kommer sig. Det Plaster er probat.

Geronte.

Hvor Du snakker! Hvem vilde vel gifte sig med hende i den Tilstand, hvori hun er? Mon Nogen kunde være tjent med hende? Desuden veed Du jo, at dengang jeg vilde have hende til at gifte sig, satte hun sig af al Magt imod min Villie.

Jacqueline.

Ja, det tror jeg! De vilde, at hun skulde tage en Mand, som hun ikke holdt af. Hvorfor valgte De ikke Hr. Leander, hvem hun syntes saa godt om? Saa havde hun vist ikke tænkt paa at være ulydig. Jeg tør vædde mit Liv paa, at han gjerne tog hende, selv i hendes nuværende Tilstand, hvis De vilde give hende til ham.

Geronte.

Kan være. Men den Hr. Leander vil jeg nu ikke have. Han er ikke velhavende nok til at blive min Svigersøn. Derfor foretrækker jeg den Anden.

Jacqueline.

Hr. Leander har en rig Onkel, som han skal arve.

Geronte.

Kan være. Men al den Snak om Formue, som Folk skal arve, er hen i Vind og Veir. Ingenting er dog saa sikkert, som det, man har, og man kan overmaade let blive narret, naar man gjør Regning paa det Gods, en Anden vogter paa. Døden er ikke altid saa galant, at den tager Hensyn til de Herrer Arvingers Bønner, og man faar som oftest Tid til at lade Visdomstænderne voxe ud, naar man gaar og venter paa et andet Menneskes Død.

Jacqueline.

Ja, ja! Jeg har ofte hørt sige, at i Giftermaal, som i andre Ting, er Tilfredshed langt mere værd end Rigdom. Fædre og Mødre have den forbandede Vane altid at spørge

om: Hvad har han? Hvormeget eier hun? Der har vi nu et Exempel i vor Ven Pierre. Han er gaaet hen og har giftet sin Datter, Simonette, med den tykke Thomas, blot fordi hans Vingaard er lidt større end den unge Robins, som hun holdt af. Men hvordan gaar det nu? Den arme Stakkel skjæmmer sig, fra Dag til Dag. Hun er bleven saa gul som en Citron, og vil slet ikke trives, saa det er en Ynk at see paa hende. Se det skulde De lægge Dem paa Hjerte, Herre! Man har kun eet Liv, og i det er Tilfredshed dog det Eneste, som duer. Den er mere værd end alle Bankens Penge.

Geronte.

For Pokker, Madam, hvor De lader Munden løbe! Ti bare stille, det siger jeg Dig. Det duer ikke for en Amme! Det hidser Din Mælk, og de Ting vedkomme Dig slet ikke.

Lucas,
(som ved hver Sætning, han siger, slaar Geronte paa Skulderen)

Men Guds Død, saa ti dog stille, Kone! Du er en uforskammet Taske. Tror Du Herren trænger til Dine Raad? Han veed nok, hvad han gjør. Pas Du paa at give Barnet Bryst i rigtig Tid, og befat Dig ikke med at ræsonnere. Herren er sin Datters Fader, og han har nok Forstand paa at se, hvad der er godt for hende.

Geronte.

Saa sagte! Saa sagte!

Lucas
(som vedbliver at slaa Geronte paa Skulderen).

Jeg vil blot spæge hende lidt, og lære hende den Respekt, hun skylder Herren.

Geronte.

Ja, det er godt nok, men dersor behøver Du ikke at dunke mig paa Skulderen.

Tredie Scene.

Valeer. Sganarel. Geronte. Lucas. Jacqueline.

Valeer.

Herre, her har vi Doktoren.

Geronte.

Min Herre, jeg er usigelig lykkelig over at se Dem i mit Hus. Vi trænge høiligen til Deres Hjælp.

Sganarel
(i Doktorkjole, med en meget spidspullet Hat).

Hippokrates siger . . . . at vi begge skulle sætte vore Hatte paa.

Geronte.

Siger Hippokrates det?

Sganarel.

Ja.

Geronte.

I hvilket Kapitel siger han det?

Sganarel.

I . . . I hans Kapitel . . . . om Hattene.

Geronte.

Naar Hippokrates siger det, saa bør vi lystre.

Sganarel (til Geronte).

Hr. Doktor, jeg har hørt de mest mærkværdige Ting . . .

Geronte.

Hvem taler De til?

Sganarel.

Til Dem.

Geronte.

Jeg er ikke Doktor.

Sganarel.

Er De ikke Doktor?

Geronte.

Nei, sandelig om jeg er.

Sganarel.

Alvorlig talt?

Geronte.

Ja, ganske alvorligt.

(Sganarel tager en Stok og banker Geronte.)

Sganarel.

Saa er De Doktor nu! Jeg har aldrig taget anden Licenciatgrad.

Geronte (til Valeer og Lucas).

Hvad er det for et Fandens Menneske, I have bragt mig?

Valeer.

Jeg har jo sagt Herren, at det var en Skjelmsmester af en Doktor.

Lucas.

Bryd Herren sig bare aldrig derom. Det er saadan hans Maner at spøge paa.

Geronte.

Men den Maner maa jeg have mig frabedt.

Sganarel (til Geronte).

Min Herre, jeg be'er Dem om Forladelse for den Frihed, jeg har taget.

Geronte.

Ærbødigste Tjener, min Herre.

Sganarel.

Jeg er inderlig bedrøvet over . . . .

Geronte.

Det gjør Intet! Det gjør Intet.

Sganarel.

Over de Stokkeprygl . . . .

Geronte.

Der er ingen Skade sket.

Sganarel.

Som jeg har havt den Ære at give Dem.

Geronte.

Lad os ikke tale mere derom. Jeg har en Datter, min Herre, som er falden i en besynderlig Svaghed.

Sganarel.

Jeg er sjæleglad over, at Deres Datter trænger til min Hjælp. Gid De, min Herre, var i samme Tilfælde, De og Deres hele Familie, for at jeg kunde bevise Dem min Iver for at tjene Dem.

Geronte.

Min Herre, jeg takker Dem af mit inderste Hjerte.

Sganarel.

Jeg forsikrer Dem, at det er min oprigtige Mening.

Geronte.

Det er altfor stor Ære, De beviser mig.

Sganarel.

Hvorledes heder Deres Datter?

Geronte.

Lucinde.

Sganarel.

Lucinde! O hvilket smukt Navn at skrive Recepter for! Lucinde!

Geronte.

Jeg vil gaa ind og erkyndige mig om, hvordan hun har det.

Sganarel (peger paa Jacqueline).

Hvem er det store Fruentimmer der?

Geronte.

Hun er Amme for et lille Barn, jeg har.

Fjerde Scene.

Sganarel. Jacqueline. Lucas.

Sganarel (afsides).

For Pokker, hvilket nydeligt Stykke Husgeraad! (Høit.) O Amme, deilige Amme, al min Medicin er Deres Ammeskabs ydmygste Slave! Gid jeg var det nysselige lille Nor, som patter Deres Velvillies Mælk!

(Han tager hende paa Brystet.)

Alle mine Kure, hele min Videnskab, al min Duelighed, er til Deres Tjeneste, og . . .

Lucas.

Med Hans Tilladelse, Hr. Doktor! Det er bedst, Han lader min Kone være med Fred.

Sganarel.

Hvordan? Er det Din Kone?

Lucas.

Ja.

Sganarel.

Det vidste jeg, min Tro, ikke. Det glæder mig inderligt, baade for hendes og for Din Skyld.

(Han lader som om han vil omfavne Lucas, men omfavner Ammen.)

Jeg kan forsikre Jer, at jeg er i den syvende Himmel af Glæde over, at I ere Mand og Kone! Jeg gratulerer Begge. (Til Jacqueline.) Dem til at have saadan en Mand. (Til Lucas.) Og Dig til at have en saa smuk, saa dydig og saa velskabt Kone, som hun er.

(Han lader igjen som om han vil omfavne Lucas, der strækker Armene ud, for at modtage Omfavnelsen. Sganarel smutter under dem, og kysser Ammen.)

Lucas (trækker atter i Sganarel).

Guds Død! Lad mig være fri for alle de Baslementer! Det raader jeg Ham til i al Venskabelighed.

Sganarel.

Maa jeg ikke have Lov til at glæde mig med Jer Begge, over en saa skjøn Forening?

Lucas.

Jo, med mig, ligesaameget som Han har Lyst! Men med min Kone er det en anden Sag. Med hende maa Han helst lade alle de Fikonterier fare!

Sganarel.

Jeg tager lige stor Del i Begges Lykke, og naar jeg flutter Dig i Favn for at bevidne Dig min inderlige Medfølelse, saa maa jeg, sand for Herren ogsaa, for samme Bevidnelses Skyld, omfavne hende.

(Han vedbliver, under den sidste Replik, med samme Spil, idet han bestandig lader som om han vil omfavne Lucas, og kun omfavner Ammen.)

Lucas,

(der for tredie Gang trækker ham bort fra Jacqueline).

Vil Han? Varsko! Lad os ikke faa flere Historier. Det siger jeg Ham.

Femte Scene.

Geronte. Sganarel. Lucas. Jacqueline.

Geronte (til Sganarel).

Nu kommer min Datter strax, min Herre.

Sganarel.

Jeg venter hende med hele Fakultetet.

Geronte.

Hvor er det?

Sganarel (peger paa sin Pande).

Herinde.

Geronte.

O, saadan at forstaa.

Sganarel.

Men da jeg interesserer mig for hele Deres Familie, saa maa jeg undersøge Ammens Mælk, og se paa hendes Bryster.

Lucas
(trækker i ham, og dreier ham rundt, som en Top).

Vist ikke! Vist ikke! Det vil jeg ikke vide Noget af.

Sganarel.

Det er jo Doktorens Embedspligt at bese Ammens Bryster.

Lucas.

Men den Embedspligt vil jeg ikke vide Noget af at sige. Hans Tjener forresten, men Han maa holde sig i Skindet, siger jeg Ham.

Sganarel.

Tør Du vove at modsætte Dig en Doktors Befalinger? Afveien der!

Lucas.

Jeg giver Ham en god Dag.

Sganarel.

Jeg skal sende Dig en Feber paa Halsen.

Jacqueline
(tager Lucas i Armen, og dreier ogsaa ham rundt).

Naa, saa flyt Dig dog! Er jeg ikke stor nok til at forsvare mig selv, dersom han skulde byde mig noget Uskikkeligt?

Lucas.

Jeg vil ikke, at han maa beføle Dig saadanne, det siger jeg Dig.

Sganarel.

Fy, hvor hæsligt! At være saa jaloux paa sin Kone!

Geronte.

Der kommer min Datter.

Sjette Scene.

Lucinde. Geronte. Sganarel. Valeer. Lucas. Jacqueline.

Sganarel.

Er det vor Patient?

Geronte.

Ja. Hun er min eneste Datter, og det vilde bedrøve mig dybt, om hun skulde lægge sig til at dø.

Sganarel.

Vorherre bevares! Det maa hun paa ingen Maade. Hun har ikke Lov til at dø, uden efter Doktorens Forordning.

Geronte.

Lad os faa Stole!

Sganarel
(sidder ned, mellem Geronte og Lucinde).

Den Sygdom er der da intet Ubehageligt ved. Jeg holder for, at en sund og rask Mand godt kunde være tjent med hende.

Geronte.

De har faaet heude til at le, min Herre!

Sganarel.

Desbedre! Det er altid det bedste Tegn af Verden, naar Doktoren faar den Syge til at le.

(Til Lucinde.)

Nu vel! Hvad er der saa iveien med os? Hvad fattes Dem? Hvor gjør det ondt?

Lucinde
(peger paa Hovedet, Munden og Halsen).

Han hi, hon ha!

Sganarel.

Hvad behager?

Lucinde
(vedbliver med de samme Gebærder).

Han hon, hi ha!

Sganarel.

Hvad?

Lucinde (som før).

Han hi, hon ha!

Sganarel.

Han hi, hon ha! Jeg forstaar Dem ikke. Hvad Fanden er det for et Sprog?

Geronte.

Min Herre, det er deri hendes Sygdom bestaar. Hun er bleven stum, uden at vi hidtil have kunnet udfinde, hvad Grunden vel kan være. For den Ulykkes Skyld er hendes Giftermaal bleven udsat.

Sganarel.

Hvorfor det?

Geronte.

Den, som hun skulde ægte, vil naturligvis afvente hendes Helbredelse, førend han gaar videre i Sagen.

Sganarel.

Det maa da være en topmaalt Nar! Ikke at ville have en stum Kone! Gud give min havde den Sygdom! Jeg skulde vel vogte mig for at kurere hende.

Geronte.

Vi bede Dem indstændigt, min Herre, om at opbyde Deres hele Kunst for at lindre hendes Onde.

Sganarel.

Vær De bare ganske rolig! Men siig mig engang, er hun meget nedtrykt af sin Sygdom?

Geronte.

Aa, i en ganske forfærdelig Grad.

Sganarel.

Desbedre. Føler hun store Smerter?

Geronte.

Ja, meget store.

Sganarel.

Desbedre. Gaar hun der, De veed nok?

Geronte.

Ja.

Sganarel.

Og tilstrækkeligt?

Geronte.

Det forstaar jeg mig ikke paa.

Sganarel.

Er Produktet godt?

Geronte.

Min Herre, jeg forstaar mig aldeles ikke paa de Dele.

Sganarel (til Lucinde).

Laan mig Deres Arm.

(Til Geronte, efter at have følt Lucindes Puls).

Ja, den Puls tilkjendegiver tydeligt, at Deres Datter er stum.

Geronte.

Ja, min Herre, det er jo hendes Onde! De har lige strax udfundet det.

Sganarel.

Ah, ah!

Jacqueline.

Tænk engang! Lige paa Stedet har han kunnet gjætte hendes Sygdom!

Sganarel.

Ja, vi rigtig store Doktorer forstaa Tingene ved første Blik. En Uvidende vilde have været i Forlegenhed, og have sagt Dem:

Det er Dette; det er Hint. Men jeg ser lige strax, hvad der er iveien, og jeg siger Dem: Deres Datter er stum.

Geronte.

Det er rigtigt. Men nu vilde jeg ogsaa gjerne, at De skulde sige mig, hvoraf det kommer.

Sganarel.

Intet er lettere. Det kommer af, at hun har tabt Mælet.

Geronte.

Ja, det er godt nok. Men behag at sige, hvoraf det kommer sig, at hun saaledes har tabt Mælet?

Sganarel.

Alle vore bedste Forfattere ville sige Dem, at det kommer af en Lammelse af Tungens fri Bevægelse.

Geronte.

Men hvad er saa Deres Mening om denne Lammelse af Tungens fri Bevægelse?

Sganarel.

Aristoteles siger meget smukke Ting derom.

Geronte.

Det tror jeg gjerne.

Sganarel.

O, det var er stor Mand.

Geronte.

Ja, uden Tvivl.

Sganarel.

En fuldkommen stor Mand! (Han løfter Armen i Veiret.) En Mand, der var saa meget som saa, større end jeg. For da at komme tilbage til min Argumentation, saa er denne Lammelse af Tungens fri Bevægelse foraarsaget af visse Vædsker, som vi Lærde mellem os kalde Materia peccans, det vil sige . . . Materia peccans, saameget mere som Dunsterne, der dannes ved Udaandingen af de Indflydelser, der opstaa i Sygdommens Region, som igjen kommer af, saa at sige . . . Forstaar De Latin?

Geronte.

Aldeles ikke.

Sganarel (reiser sig heftigt).

Hvorledes? De forstaar ikke Latin?

Geronte.

Nei, min Herre.

Sganarel (begeistret).

Cabriclas, arci thuram, catalamus, singulariter, nominativo, hæc musa, Musis, bonus, bona, bonum. Deus sanctus, est ne oratio latina? Etiam, ja. Qvare, hvorfor. Quia, substantivo et adjectivum, concordat in generi, numerum et casus.

Geronte.

Ak, hvorfor har jeg dog ikke studeret?

Jacqueline.

Det er da en grulig flink Mand!

Lucas.

Ja, det er saa smukt, at jeg ikke forstaar et Ord deraf.

Sganarel.

Og naar nu disse Dunster, som jeg taler til Dem om, gaa fra Leveren, som er paa den venstre Side, til Hjertet, som er paa den høire Side, saa sker det, at Lungen, som vi paa Latin kalde Armyan, idet den sætter sig i Forbindelse med Hjernen, som vi paa Græsk kalde Nasmus, ved Hjælp af den hule Aare, som vi paa Hebraisk kalde Cubile, møder paa sin Vei de nævnte Dunster, som opfylde Skulderbladets Mellemrum, og fordi de nævnte Vædsker, — læg endelig Mærke til detRæsonnement, jeg beder Dem . . . . Og fordi de nævnte Vædsker have en vis Ondartethed . . . Hør endelig nøie efter, det besværger jeg Dem om . . .

Geronte.

Ja.

Sganarel.

Have en vis Ondartethed, som er foraarsaget . . . Vær saa god at give Agt!

Geronte.

Ja, det gjør jeg.

Sganarel.

Som er foraarsaget ved Skarpheder i de Vædsker, som opstaa i Mellemgulvets Hulhed, saa hændes det, at disse Dunster . . . Ossabundus, nequis, neqver, potarinum, qvipsa milus. Og deraf kommer det just, at Deres Datter er stum.

Jacqueline (til Lucas).

O Fatter, hvor det er godt sagt.

Lucas.

Aa, gid jeg var saa godt skaaren for Tungebaandet.

Geronte.

Det er umuligt at ræsonnere bedre. Der var kun een

Ting, som stødte mig lidt: det var det Sted om Leveren og Hjertet. Det forekommer mig, at De stiller dem noget anderledes end de ere, at Hjertet er paa venstre Side, og Leveren paa høire Side.

Sganarel.

Ja, det var i gamle Dage. Men vi have forandret alt Det*), og docere Medicinen, efter en ganske ny Metode.

Geronte.

Ja, det vidste jeg ikke. Jeg beder Dem tusinde Gange om Forladelse for min Uvidenhed.

Sganarel.

Ingen Forseelse, min Herre, ingen Forseelse! De er jo ikke pligtig til at være saa lærd som en Doktor.

Geronte.

Nei, det er vist. Men, min Herre, siig mig nu, hvad De mener der skal gjøres ved den Sygdom?

Sganarel.

Hvad jeg mener, man skal gjøre derved?

Geronte.

Ja.

Sganarel.

Mit Raad er, at man skal lade hende gaa tilsengs og give hende et vist Qvantum Brød, udblødt i Vin.

Geronte.

Hvorfor det, min Herre?

Sganarel.

Fordi der i Vinen og Brødet, naar det blandes sammen paa den Maade, er en sympathetisk Kraft, som frembringer Talen. Har De ikke lagt Mærke til, at det er det Samme, man giver Papegøierne, og at de lære at tale, mens de spise det?

Geronte.

Det er sandt. O hvilken stor Mand! Hurtigt! Skaf Brød, udblødt i Vin!

Sganarel.

Jeg vil komme igjen, henad Aften, for at se, hvorledes hun har det.

---

*) Sganarels: „Nous avons changé tout cela", hvormed Molière ügter til en bestemt Anatomi-Afhandling, som Fakultetet netop havde udgivet, er senere bleven til et ganske almindeligt Mundheld i Frankrig.

Syvende Scene.

Geronte. Sganarel. Jacqueline.

Sganarel
(til Jacqueline, der ogsaa vil gaa).

Saa sagte, Amme, saa sagte!
(Til Geronte.)
Min Herre, den Amme der, bør have nogle smaa Medikamenter.

Jacqueline.

Hvem? Jeg? Nei, det behøves ikke. Jeg befinder mig saa vel som muligt.

Sganarel.

Desværre, Amme, desværre! Denne store Sundhed maa man være angst og bange for, og det vilde ikke være til Skade, om jeg forordnede Dem en lille venskabelig Aareladning, et lille opløsende Klysteer.

Geronte.

Men, min Herre, den Mode forstaar jeg mig aldeles ikke paa. Skal man aarelade Folk, naar de ikke ere syge?

Sganarel.

Ja, netop da*). Det er en velgjørende Mode. Ligesom man drikker, for at forebygge den Tørst, man endnu ikke har, saa lader man sig aarelade, for at hindre den Sygdom, som ellers kunde komme.

Jacqueline (idet hun gaar).

Ja, det bryder jeg mig, min Tro, ikke om! Det skal vare Noget, inden mit Legeme bliver en Apoteker-Butik.

Sganarel.

Ja, ja, nu sætter De Dem paa Bagbenene mod mine Kure, men De skal nok komme under min Behandling, Amme.

---

*) Sigter til Valots System, om hvilket den tidligere nævnte Bog, „journal de la santé du roi", giver høist kuriøse Oplysninger.

Ottende Scene.

Geronte. Sganarel.

Sganarel.

Jeg har den Ære at sige Dem Farvel.

Geronte.

Aa, vær saa god, og vent lidt.

Sganarel.

Hvad vil De gjøre.

Geronte.

Betale Dem, min Herre.

Sganarel

(rækker Haanden ud, bagved sin Ryg, medens Geronte tager sin Pung op).

Det tager jeg ikke imod, min Herre.

Geronte.

Min Herre!

Sganarel.

Paa ingen Maade.

Geronte.

Et Øieblikks Taalmodighed, min Herre.

Sganarel.

Nei, nei, jeg gjør det ikke.

Geronte.

Jeg be'er.

Sganarel.

De vil nok have mig til Bedste.

Geronte.

Det er for stærkt.

Sganarel.

Som sagt, jeg vil ikke.

Geronte.

Ih!

Sganarel.

Jeg kurerer ikke Folk for Pengenes Skyld.

Geronte.

Nei, det tror jeg gjerne.

Sganarel
(efter at have taget mod Dukaterne)

Ere de fuldvægtige?

Geronte.

Ja, min Herre.

Sganarel.

Jeg er ikke en pengegrisk Doktor.

Geronte.

Det veed jeg nok.

Sganarel.

Jeg lader mig ikke regere af Egennytte.

Geronte.

Det er aldrig falden mig ind.

Sganarel
(alene, idet han ser paa Pengene).

Det gaar, min Tro, ikke saa galt, og forudsat at . . .

Niende Scene.

Leander. Sganarel.

Leander.

Min Herre, jeg har længe ventet paa Dem, og jeg bønfalder Dem, om Deres Bistand.

Sganarel (føler paa hans Puls).

Den Puls slaar meget daarligt.

Leander.

Jeg er ikke syg, min Herre, og det er ikke derfor jeg kommer til Dem.

Sganarel.

Naar De ikke er syg, hvorfor Fanden siger De det da ikke?

Leander.

For at forklare Dem den Sag i største Korthed, saa heder jeg Leander, og er forelsket i Lucinde, som De nylig har besøgt. Ved hendes Faders uheldige Grille, er al Adgang til hende rent spærret for mig, og i denne min Nød er det, at jeg vover paa at bede Dem om at ville tjene min Kjærlighed, og hjælpe mig med at udføre en List, som jeg har fundet paa, for at kunne komme til at sige hende to Ord, hvoraf min Lykke, ja, mit Liv afhænger.

Sganarel.

For hvem antager De mig? Hvor vover De at tro, at jeg vil tjene Deres Kjærlighed til Skalkeskjul? Hvilken Uforskammenhed! At byde Doktorværdigheden en slig Fornedrelse!

Leander.

Gjør for Guds Skyld ingen Allarm, min Herre.

Sganarel (skyder ham tilbage).

Jo, jeg vil just gjøre Allarm! Saadan en Opførsel!

Leander.

Saa sagte, min Herre, saa sagte!

Sganarel.

En Fusentast!

Leander.

Jeg be'er . . .

Sganarel.

Jeg skal lære Dem, at jeg ikke er den Mand, hvem man kan byde Sligt, og at en saadan Uforskammenhed . . . .

Leander (tager en Pung frem).

Min Herre . . . .

Sganarel.

At ville bruge mig . . . (Idet han modtager Pungen.) Jeg taler ikke om Dem, min Herre, thi De er en skikkelig Mand, og det vilde glæde mig inderlig, om jeg kunde tjene Dem i Noget. Men der gives visse impertinente Fyre, som komme og antage Folk for Det, de ikke ere, og jeg tilstaar Dem, at jeg ingen Taalmodighed har med den Slags.

Leander.

Jeg beder Dem om Forladelse, for den Frihed, som jeg . . .

Sganarel.

Jeg tror De vil! Hvad staar til Deres Tjeneste?

Leander.

Allerførst maa jeg sige Dem, min Herre, at den Sygdom, som De vil kurere, er en paatagen Sygdom. Al Verdens Læger have, i al god Orden, ræsonneret over den. En har bevist, at den kom fra Hjernen, en Anden, at den kom fra Indvoldene. En har paastaaet, at den havde sit Sæde i Milten, en Anden i Leveren. Men med al Respekt for de Herrer, saa veed jeg, at dens Aarsag ene og alene er Kjærlighed til mig, og at Luciude har betjent sig af den List, for at undgaa et Giftermaal, som stod hende imod. Men, jeg er bange for, at man skal træffe os

sammen her. Lad os derfor gaa herfra, saa skal jeg underveis sige Dem, hvad jeg ønsker af Dem.

Sganarel.

Min Herre, jeg har medet faaet en næsten ubegribelig Interesse for Deres Kjærlighed. Jeg sværger Dem til, at jeg før vilde spilde al min Medicin eller lade hende krepere, end at hun ikke skulde blive Deres.

Tredie Akt.

Scenen forestiller et Sted i Nærheden af Gerontes Hus.

Første Scene.

Leander. Sganarel.

Leander (forklædt som Apoteker).

Det synes mig, at jeg ikke ser saa gal ud endda i den Apotekerdragt, og da Faderen knap har set mig, tænker jeg, at Forandringen af Kjole og Paryk er nok til at gjøre mig ukjendelig for ham.

Sganarel.

Det har vist ingen Nød.

Leander.

Men nu ønsker jeg bare, at De vilde lære mig en fem, sex store medicinske Ord, hvormed jeg kunde pynte min Tale, og give mig Anseelse af at være en rigtig duelig Mand.

Sganarel.

Aa, det behøves aldeles ikke. Klædedragten er mere end nok. Jeg kan saamænd ikke mere end De.

Leander.

Hvorledes?

Sganarel.

Fanden tage mig, om jeg forstaar mig det Allermindste paa Medicinen. De er en skikkelig Mand, og da De har betroet Dem til mig, vil jeg nu ogsaa betro mig til Dem.

Leander.

Hvorledes? De er virkelig ikke . . . .

Sganarel.

Nei, siger jeg Dem. De have gjort mig til Doktor lige stik imod min Villie. Jeg har saamænd aldrig givet mig af med at være saa lærd. Alle mine Studeringer endte i Sinkelektien, og jeg veed ikke, hvorfra Folk have faaet den Ide, at jeg skal være en stor Doktor. Men da man, med Vold og Magt, gjør mig dertil, saa har jeg besluttet at være det paa deres Regning, som have tildelt mig Doktorgraden. De kan ikke forestille Dem, hvorledes den Vildfarelse har udbredt sig, og hvorledes Alle ere forhippede paa at antage mig for en duelig Mand. Man kommer for at konsulere mig, fra alle Kanter, og hvis Tingene vedblive saaledes, saa vil jeg sandelig holde mig til Medicinen min hele Livstid. Jeg finder, at det er den bedste af alle Haandteringer, thi enten man gjør rigtigt, eller man gjør galt, saa bliver man betalt ligefuldt. Det slette Arbeide falder aldrig tilbage paa vor Ryg, og vi kunne, ganske efter vort Godtbefindende, skære løs paa det Stof, vi har at forarbeide. Naar en Skomager skal sy et Par Sko, kan han ikke forskære den mindste Stump af Læderet, uden at han selv maa betale for, hvad han har spoleret, men en Doktor kan ganske rolig ødelægge et Menneske, uden at det koster ham det Mindste. Hvilke Bommerter vi end begaa, saa vedkomme de aldrig os; thi Feilen ligger altid hos Den, der dør. Ja, det er endnu det allerstørste Gode ved denne Profession, at der blandt de Døde hersker en mageløs Skikkelighed, en Diskretion uden Lige. Man har aldrig hørt, at en Asdød er kommen tilbage for at beklage sig over den Doktor, som har dræbt ham.

Leander.

Ja, i den Henseende, maa man rigtignok rose de Dødes store Honettetet.

Sganarel
(som ser nogle Folk komme).

Der er sagtens atter Nogle, som vil have, at jeg skal kurere dem. (Til Leander.) Gaa De lidt i Forveien, og vent paa mig i Nærheden af Deres Kjærestes Bolig.

Anden Scene.

Thibaut. Perrin. Sganarel.

Thibaut.

Min Herre, jeg er kommen, for at søge Dem, min Søn Perrin, og jeg.

Sganarel.

Hvad er der da iveien?

Thibaut.

Hans stakkels Mor, som heder Perrette, har nu i over et halvt Aar, maattet ligge tilsengs.

Sganarel
(rækker Haanden ud, som for at modtage Penge).

Ja, hvad kan jeg derved?

Thibaut.

Jeg vilde, min Herre, at De skulde give hende et eller andet smaat Djævleri, som kunde helbrede hende.

Sganarel.

Først maa jeg vide, hvad det er, hun feiler.

Thibaut.

Hun er syg af Vandsot, min Herre.

Sganarel.

Hvorledes? Af Rangsot*)?

Thibaut.

Ja, det vil sige, min Herre, at hun er hoven overalt, og man siger, at den Hovenhed kommer af en Mængde vandagtige Vædsker, som hun har i Legemet, og det kommer igjen af, at hendes Mave, hendes Lever, hendes Milt — hvad det nu heder alt det Krammeri — gjør lutter Vand, istedenfor det skulde gjøre Blod. Saa har hun, hver anden Dag, Hverdagsfeber, og Smerter i Beusnuderne, og undertiden er der saameget Slim i hendes Strube, at hun er færdig at qvæles, og saa falder hun hen i Besvimelser, ret lige som hun var død, og saa trækker det i hende, og hun vrider sig, saa jeg tror, at det nu er rent ude med hende. I vor Landsby er der, reverenter talt, en Apoteker. Han har givet hende en farlig Hob Historier, og det har kostet mig over tolv gode Dalere i Lavementer — jeg be'er Dem mange Gange om Forladelse — i Piller, som hun har maattet sluge, i Salver, som hun er bleven gneden med, og i styrkende Mixturer, som hun har skullet drikke. Men det har Altsammen ikke hjulpet mere end bag paa min Haand. Nu har han villet ordinere hende en vis ny Medicin, som kaldes Hemmetik, men, sagt rent ud af Posen, saa er jeg bange for, at han skal sende hende til den anden Verden dermed, for det siger man, at

---

*) Det i Originalen forekommende Ordspil med „hypocrisie", istedenfor „hydropisie" kan neppe gjengives paa Dansk.

de store Doktorer gjøre med den Opfindelse af dette hersens Brækvand, der slaar Folk ihjel som Fluer.

Sganarel
(der vedbliver at række sin Haand frem).

Til Sagen, min Ven, til Sagen!

Thibaut.

Sagen er, at jeg er kommen, for at bede Dem sige os, hvad vi skal gjøre?

Sganarel.

Jeg forstaar Dem slet ikke.

Perrin.

Vor Mor er syg, min Herre, og her er to Rigsdaler, som vi bringe Dem, for at De skal foreskrive os et Lægemiddel, hun kan komme sig af.

Sganarel.

Ja, det er begribeligt. Den Dreng taler tydeligt, og forklarer sig, saa man kan forstaa ham. Du siger, at Din Moder er syg af Vattersot; at hun er hoven over hele Legemet; at hun undertiden falder i Afmagter og Konvulsioner, det vil sige Besvimelser?

Perrin.

Ja, min Herre, saaledes er det just.

Sganarel.

Jeg har strax begrebet Din Mening, men Din Fader veed ikke, hvad han siger og forstaar ikke at udtrykke sig. Nu forlanger Du et Raad af mig?

Perrin.

Ja, min Herre.

Sganarel.

Et Raad, som kan helbrede hende?

Perrin.

Ja, det er det, jeg mener.

Sganarel.

Se, der har Du et Stykke Ost, som Du skal lade hende spise.

Perrin.

Et Stykke Ost, min Herre?

Sganarel.

Ja, det er en Ost, som er tilberedet paa en aparte Maade. Der er baade kommen Guld, Perler og Koral, og en Mængde andre kostbare Ting deri.

Perrin.

Jeg siger Herren mangfoldig Tak. Nu vil jeg strax lade hende tage det ind.

Sganarel.

Ja, gjør det. Men hvis hun skulde dø, saa sørg endelig for, at hun faar en pæn Begravelse.

(Dekorationen forandres, og forestiller, ligesom i anden Akt, et Værelse i Geronies Hus.)

Tredie Scene.

Jacqueline. Sganarel. Lucas (i Theatrets Baggrund).

Sganarel.

Der har vi den smukke Amme! O min hjertenskjære Amme, jeg er henrykt over at træffe Dem. Synet af Dem er den Rhabarbera, den Cassia og de Sennepsblade, som purgere min Sjæls Melankoli.

Jacqueline.

Det er, saa min Sjæl, altfor smukt sagt for mig, Hr. Doktor. De spilder Deres Latin, thi jeg forstaar den ikke.

Sganarel.

Bliv syg, kjære Amme! For min Skyld, bliv endelig syg! Det vil fryde mig lige ind i mit inderste Hjerte at jage Sygdommen paa Døren og kurere Dem.

Jacqueline.

Jeg siger Doktoren saa mange Tak. Men jeg staar mig dog bedre ved ingen Kureren at behøve.

Sganarel.

Hvor jeg beklager Dem, allersomdeiligste Amme, at De skal trækkes med en saa jaloux og kjedelig Mand, som den, De har.

Jacqueline.

Ja, hvad skal man sige dertil, min Herre? Det maa være for mine Synders Skyld. Geden maa græsse der, hvor man har tøiret den.

Sganarel.

En saadan Tølper, der altid ruger over Dem, og ikke taaler, at noget Menneske siger Dem et venligt Ord.

Jacqueline.

O De har ikke set Stort deraf endnu! Det er blot en lille Mundsmag af hans Humør, De har faaet.

Sganarel.

Gudbevares! Kan en Mand have Hjerte til at mishandle en Person som De! O jeg kjender visse Folk, og de ere sandelig ikke langt herfra, som vilde være henrykte ved blot at saa Lov til, at kysse den yderste Taaspids af Deres nysselige, smaa Pusselanker! Ak, hvorfor skal en saa velskabt Person være falden i slige Hænder? Hvorfor skal et uvidende Dyr, en Tølper, en Dumrian, en Nar . . . Om Forladelse, Amme, at jeg taler saaledes om Deres Mand.

Jacqueline.

O, min Herre, det gjør Intet. Jeg veed godt, at han fortjener alle de Piller, og mere til!

Sganarel.

Ja, det er vist, Amme! Han fortjener dem, og han fortjente ydermere, at De satte ham noget Vist paa Hovedet! Saa fik han Straf for sin dumme Mistanke.

Jacqueline.

Ja, hvis jeg kun havde hans Interesser for Øie, kunde han rigtignok nøde mig til underlige Ting.

Sganarel.

De gjorde sandelig vel, om De hævnede Dem paa ham med en Anden. Jeg siger Dem, at han er Mand for at fortjene den Straf, og dersom jeg var lykkelig nok, skjønne Amme, til at blive udvalgt . . .

(Mens Sganarel strækker Armene ud for at omfavne Jacqueline, stikker Lucas, fra neden af, sit Hoved op imellem dem. Idet Sganarel og Jacqueline faa Øie paa Lucas, gaa de hurtig bort, Hver til sin Side).

Fjerde Scene.

Geronte. Lucas.

Geronte.

Heida, Lucas! Har Du ikke set Doktoren?

Lucas.

Jo, i Pokkers Skind og Ben har jeg set baade ham og min Kone.

Geronte.

Hvor kan han da være bleven af?

Lucas.

Det veed jeg ikke. Men gid han var Fanden i Vold!

Geronte.

Gaa og hør, hvordan min Datter har det.

Femte Scene.

Sganarel. Leander. Geronte.

Geronte (til Sganarel).

Aa, min Herre, jeg spurgte just, hvor De var henne.

Sganarel.

Jeg har fordrevet Tiden, nede i Gaarden, med at bortskylle den tilovershlevne Mixtur. Hvorledes har Patienten det?

Geronte.

Lidt værre end før, siden hun fik Medicinen.

Sganarel.

Desbedre. Det er Tegn til at den virker.

Geronte.

Ja, men jeg er bange for, at den skal virke saa stærkt, at den qvæler hende.

Sganarel.

Vær De blot ganske rolig! Jeg har Kure, der trodse Alt, og det er mig en smal Sag at frelse hende, selv om hun laa i sin Dødskamp.

Geronte (peger paa Leander).

Hvad er det for en Mand, De der har med?

Sganarel
(gjør Tegn, at det er en Apoteker).

Det er . . . .

Geronte.

Hvad? . .

Sganarel.

Den, som . . .

Geronte.

Nu vel?

Sganarel.

Som . . .

Geronte.

Ah, jeg forstaar.

Sganarel.

Deres Datter vil komme til at behøve ham.

Sjette Scene.

Lucinde. Geronte. Leander. Jacqueline. Sganarel.

Jacqueline.

Der kommer Deres Datter, Herre! Hun har faaet Lyst til at røre sig lidt.

Sganarel.

Det vil gjøre hende godt. (Til Leander.). Gaa hen, Hr. Apoteker, og føl paa hendes Puls (til Geronte) mens jeg ræsonnerer lidt med Dem over hendes Sygdom. (Sganarel trækker Geronte ben i et Hjørne af Theatret, og lægger sin Arm paa hans Skulder, for at hindre ham i at vende sig om til den Side, hvor Leander og Lucinde ere.) Min Herre, det er et stort og endnu uafgjort Spørgsmaal mellem Lægerne, om det er lettere at helbrede Fruentimmer end Mandfolk. Nogle sige Nei, Andre sige Ja, og jeg siger baade Ja og Nei, thi da de fortættede Vædsker, som findes i Qvindens naturlige Temperament, ere Aarsag i, at den brutale Del altid vil have Magt over den sensitive Del, saa ser man deraf, at det Vaklende og Uklare i deres Meninger er afhængig af Maanecirklens skraa Bevægelse, og akkurat ligesom Solen, idet den kaster sine Straaler mod Jordens Konkavitet, finder . . . .

Lucinde (til Leander).

Nei, det er umuligt for mig nogensinde at forandre de Følelser.

Geronte.

Min Datter taler! O, Medicinens Bidunder-Kraft! O, beundringsværdige Doktor! Hvor jeg er Dem taknemlig, min Herre, for denne mirakuløse Helbredelse. Hvormed skal jeg nogensinde kunne gjengjælde Dem slig en Tjeneste?

Sganarel
(der giver sig til at spadsere frem og tilbage, og vifter sig med sin Hat).

Den Sygdom har tilvisse voldt mig Hovedbrud!

Lucinde.

Ja, min Fader, jeg har faaet mit Mæle igjen, men kun for at sige Dem, at jeg aldrig vil have nogen anden Ægtefælle end Leander, og at det er rent spildt Umage at ville give mig Horace.

Geronte.

Men . . . .

Lucinde.

Intet i Verden er istand til at rokke den Beslutning, jeg har taget.

Geronte.

Hvordan?

Lucinde.

Det er forgjæves at anføre Alverdens smukke Grunde derimod.

Geronte.

Hvis . . . .

Lucinde.

Alt hvad De kan sige, vil være spildt.

Geronte.

Jeg . . . .

Lucinde.

Det er en Ting, hvorpaa jeg er bestemt.

Geronte.

Men . . . .

Lucinde.

Ingen faderlig Magt kan tvinge mig til at gifte mig mod min Villie.

Geronte.

Jeg har . . . .

Lucinde.

Det nytter ikke, at De gjør alle mulige Anstrængelser.

Geronte.

Det . . . .

Lucinde.

Mit Hjerte vil aldrig underkaste sig sligt et Tyranni.

Geronte.

Den . . . .

Lucinde.

Og jeg vil før tage min Tilflugt til et Kloster, end ægte en Mand, som jeg ikke elsker.

Geronte.

Men . . . .

Lucinde (meget hurtigt og heftigt).

Nei, paa ingen Maade! Jeg vil Intet høre derom! De spilder Tiden, thi jeg gjør det ikke. Det har jeg fuldt og fast besluttet.

Geronte.

Hvilken forfærdelig Strøm af Ord! Der er ingen Mulighed for at gjøre Modstand! Hr. Doktor, jeg beder Dem om, at De atter vil gjøre hende stum.

Sganarel.

Det staar ikke i min Magt. Alt, hvad jeg kan tjene Dem i, er at jeg vil gjøre Dem døv, hvis De ønsker det.

Geronte.

Nei, derfor betakker jeg mig. (Til Lucinde.) Tror Du da ...

Lucinde.

Alle Deres Grunde have ikke mindste Indflydelse paa mig.

Geronte.

Du skal ægte Horace endnu iafteu.

Lucinde.

Jeg vil før ægte Døden.

Sganarel (til Geronte).

Slaa Dem bare til Ro, og lad mig medikamentere denne Sag. Det er en Sygdom, som besætter hende, og jeg veed, hvad Midler der bør bruges imod den.

Geronte.

Er det muligt, min Herre, at De ogsaa forstaar at kurere Sjælens Sygdomme?

Sganarel.

Ja, lad mig bare om det! Jeg har Raad for Alt, og til denne Kur vil jeg bruge vor Apoteker. (Til Leander.) Et Ord med Dem. De ser, at hendes stærke Kjærlighed til denne Leander er lige stik imod hendes Faders Ønske, at der ingen Tid er at spilde, da Vædskerne ere yderst ophidsede og en Forsinkelse let kunde forværre det Onde. Der er, saavidt jeg kan skjønne, intet andet Raad, end en purgativisk Flugt, som De maa blande med to Drakmer Matrimonium i Piller. Hun vil maaske gjøre nogle Vanskeligheder ved at bruge dette Middel, men da De er en flink Mand i Deres Fag, bliver det Deres Sag at overtale hende til at synke Tingene paa den bedst mulige Maade. Tag

hende nu først en lille Tur ud i Haven. Det vil præparere Vædskerne. Imens underholder jeg mig her med hendes Fader. Men fremfor Alt, spild intet Øieblik! Til Kuren! Til den radikale Kur!

Syvende Scene.

Geronte. Sganarel.

Geronte.

Hvad var det for Apotekervarer, De sagde? Dem har jeg aldrig før hørt nævne!

Sganarel.

Det var en Medicin, hvoraf man kun betjener sig i yderste Nødvendighed.

Geronte.

Har De nogensinde set Mage til Uforskammenhed?

Sganarel.

Pigebørn ere stundom noget stivnakkede.

Geronte.

De kan ikke forestille Dem, hvor hun er forgabet i denne Leander.

Sganarel.

Sligt kommer af Blodets Hede, som virker paa de unge Gemytter.

Geronte.

Fra det Øieblik af, at jeg opdagede min Datters heftige Kjærlighed til den Laps, har jeg holdt hende indespærret.

Sganarel.

Deri har De gjort meget klogt.

Geronte.

Ja, det er sandelig godt, at jeg har hindret dem i alt Samqvem med hinanden.

Sganarel.

Forstaar sig.

Geronte.

Thi der var ganske sikkert kommen en eller anden stor Daarskab nd deraf, hvis de To havde faaet hinanden i Tale.

Sganarel.

Det er rimeligt nok

Geronte.

Jeg tror, hun kunde have været istand til at løbe sin Vei med ham.

Sganarel.

Ja, det Næsonnement er vist fuldkommen rigtigt.

Geronte.

Jeg veed fra sikker Haand, at han, af yderste Magt, anstrænger sig, for at opnaa et Øiebliks Samtale med hende.

Sganarel.

Hvilken Nar!

Geronte.

Men det skal blot blive Tidsspilde for ham.

Sganarel.

Ja, ja!

Geronte.

Jeg skal nok forebygge, at han faar hende at se.

Sganarel.

De er ikke den Mand, man kan tage ved Næsen. Han skal nok faa Kjærligheden at finde, naar han har med Dem at gjøre!

Ottende Scene.

Lucas. Geronte. Sganarel.

Lucas.

Aa Guds Død, Herre, vi ere om en Hals! Frøkenen er rendt bort med sin Leander. Det var ham, der forestillede Apotekeren, og det er Mirakeldoktoren der, som er Mester for den smukke Kur!

Geronte.

Hvorledes! Saaledes at tage Livet af mig! Hurtigt! En Politiassistent! Sørg for, at han ikke skipper bort!

(Til Sganarel.)

Ha, Forræder! Retfærdighedens Arm skal nok gjøre Besked med Dig.

Lucas.

Naa Hr. Doktor! Nu skal jeg, min Salighed, faa Ham hængt! Rør Han sig bare ikke af Pletten, det vil jeg raade Ham.

Niende Scene.

Martine. Sganarel. Lucas.

Martine.

O min Gud, hvor jeg har havt Besvær med at finde dette Hus!

(Til Lucas.)

Aa, siig mig engang, hvordan er det gaaet med Ham, den Doktor, jeg skaffede Dem?

Lucas.

Han staar der. Vi ere lige ifærd med at faa ham hængt.

Martine.

Hvad? Skal min skakkels Mand hænges? Herregud, hvad Oudt har han da gjort?

Lucas.

Det er ham, der er Skyld i, at man har bortført Herrens Datter.

Martine.

Ak, min kjære Mand, er det rigtig sandt, at Du skal hænges?

Sganarel.

Som Du ser. Ah ah ah ah ah!

Martine.

Skal Du ovenikjøbet lade Dig slaa ihjel i saa mange Folks Nærværelse?

Sganarel.

Ja, hvad kan jeg gjøre derved?

Martine.

Havde Du eudda faaet vort Brænde skaaret færdigt, faa vilde det dog have været mig en Trøst!

Sganarel.

Gaa Din Vei! Det skærer mig i Hjertet at høre paa Dig.

Martine.

Nei, jeg vil blive hos Dig, og opmuntre Dig til Døden! Jeg vil ikke forlade Dig, førend jeg rigtig har set Dig hængt.

Sganarel.

Ak, ak!

Tiende Scene.

Geronte. Sganarel. Martine.

Geronte (til Sganarel).

Nu kommer Politiassistenten strax! Saa skal vi nok faa Dem sat i saa god Forvaring, at De ikke skal løbe Deres Vei.

Sganarel.

Ak, kan det ikke afgjøres med nogle Stokkeprygl?

Geronte.

Nei, nei! Retten maa have sin Gang. Men hvad ser jeg?

Ellevte Scene.

Geronte. Leander. Lucinde. Sganarel. Lucas. Martine.

Leander (til Geronte).

Min Herre, jeg kommer til Dem for at præsentere Leander for Dem, i min Person, og for atter at overgive Lucinde i Deres Hænder. Vi havde først tænkt paa at ville flygte bort, og gifte os sammen; men den Plan har maattet vige for en anden og bedre: Jeg vil ikke stjæle Deres Datter fra Dem. Kun af Deres egen Haand vil jeg modtage hende. Alt, hvad jeg har at sige Dem til min Anbefaling er, at jeg i dette Øieblik har modtaget Breve, der, idet de underrette mig om min Onkels Død, tillige indsætte mig til hans Universalarving.

Geronte.

Min Herre, Deres Dyder indgyde mig den største Høiagtelse, og det er med inderlig Glæde, at jeg herved giver Dem min Datter.

(Han forener Leander og Lucinde.)

Sganarel (afsides).

Naa, dengang slap Medicinen dog godt derfra.

Martine (til Sganarel).

Siden Du ikke skal hænges, maa jeg rigtignok bede Dig, om at takke mig, fordi jeg har gjort Dig til Doktor. Den Ære og Værdighed skylder Du mig.

Sganarel.

Ja, Du skal have Fanden og ikke Tak! Jeg skylder Dig, Gud veed, hvormange Stokkeprygl!

Leander (til Sganarel).

Ja, men de Stokkeprygl have havt et saa udmærket Resultat, at De umulig kan være vred for dem.

Sganarel.

Lad gaa!

(Til Martine.)

Jeg tilgiver Dig da de fordømte Stokkeprygl, paa Grund af den Værdighed, hvortil de have hævet mig. Men heresterdags vil jeg rigtignok raade Dig til at vise mig en ordenlig Respekt! Husk paa, hvad jeg er for en Mand, og glem ikke, at en Doktors Vrede er mere farlig, end man skulde tro.

Ende paa Doktoren mod sin Villie.

Tartuffe.

Lystspil i fem Akter,
1667.*)

Vi have i det Foregaaende udelukket Molières Fortaler til og Dedikationer af hans Stykker, ikke blot af Hensyn til den Plads, som disse vilde optage, men især fordi vi have trot, at Meget deri ikke vilde have synderlig Interesse for den danske Læser, der uden at ville fordybe sig i hin Literatnr-Epoke, gjennem vor Oversættelse ønsker at stifte Bekjendtskab med Molières Lystspil.

Naar vi her ved Tartuffe gjøre en Undtagelse fra denne hidtil fulgte Regel, saa sker det, fordi de to følgende Ansøgninger til Kongen, paa en særegen Maade, belyse Molières Kamp for det Mesterværk, som han, efter fem Aars Lidelser og Anstrængelser, endelig fik Lov til at fremstille for Publikum, og fordi den Fortale, hvormed han, efter at hans Arbeide med Storm havde indtaget sin Hædersplads paa Palais Royals

*) I alle os bekjendte Udgaver af Molière er „Tartuffe" aftrykt paa dette Sted, mellem Doktoren mod sin Villie og Amfitryon, skjøndt den i Henhold til det Aar, i hvilket den blev skrevet, 1664, vel egenlig burde staa lige foran Don Juan, og skjøndt den først to Aar senere, i 1669, indtog sin Plads paa Repertoiret.

Repertoire, ledsagede dets Udgivelse i Trykken, er et enestaaende Aktstykke i den franske Literatur, der foruden hans glimrende Forsvar for Tartuffe, ogsaa har opbevaret os en kort og beskeden Fremstilling af hans Kunst-Anskuelser og Principer.

Den første af de nævnte Ansøgninger er skreven i Sommeren, 1664, lige efter at Pastor de Barthélemy's*) berygtede Skandskrift var udkommet, og lyder:

Sire!

Da det er Komediens Pligt at rette og forbedre Menneskene, mens den morer dem, har jeg trot, at jeg i den Stilling, jeg indtager, ikke kunde gjøre noget bedre, end naar jeg angreb Aarhundredets Laster, og da Hykleriet vistnok er den af disse, der ikke alene gaar allermest i Svang, men tillige er farligst og pinligst, har jeg ment at gjøre de retskafne Folk i Deres Kongerige en Tjeneste ved at skrive en Komedie, som bragte Hykleriet i Vanry og gav et Billede af de udstuderede Grimasser og de skjulte Skjelmsstykker, hvormed de saakaldte fromme Folk, disse Andagtens Falskmøntnere, søge at besnære Menneskene under en hyklet Nidkjærheds og en sofistisk Helligheds Maske.

Jeg har, Sire, skrevet denne Komedie med al den Omhu, ja, jeg tror at jeg tør sige, med alle de Hensyn, som den høist delikate Materie udfordrede: Af Høiagtelse for den sande Gudsfrygt, har jeg draget et strengt Grændseskjel mellem den og det Hykleri, som jeg vilde fremstille; jeg har omhyggelig undladt Alt, hvad der kunde blande det Gode og det Onde sammen, og har, i mit Maleri, kun betjent mig af bestemte Farver og af afgjørende Træk, der lige strax stemple Tartuffe som en Hykler.

Men al min Forsigtighed har været spildt. Man har, Sire, vidst at benytte Deres Ærbødighed for

*) Præstens egenlige Navn var Pierre Roulles, men i Lighed med andre franske Præster paa hin Tid, kaldte han sig efter den Sognekirke, han forestod.

Alt, hvad der angaar religiøse Sager; man har vidst at angribe Dem fra det eneste Punkt, hvorfra De kunde angribes: Deres Majestæts Høiagtelse for det Hellige. Tartufferne*) have behændigt forstaaet, at tilliste sig Deres Majestæts Naade, og Originalerne have faaet Kopien undertrykt, i hvor uskyldig og lignende man end fandt den.

Hvor haardt et Slag det end maatte være for mig, at mit Arbeide blev undertrykt, er min Sorg derover dog bleven mildnet ved den Maade, paa hvilken Deres Majestæt har udtalt Dem desangaaende, og jeg trode allerede, Sire, at al Grund til at beklage mig var ophævet, da De havde havt den Godhed at erklære, at De intet Ondt kunde finde i dette Arbeide, hvis Opførelse De havde forbudt.

Men til Trods for denne mig dyrebare Erklæring af Verdens største og mest oplyste Konge, til Trods for at Hr. Legaten**) og den største Del af vore egne Prælater, har været af samme Mening som Deres Majestæt, til Trods herfor, siger jeg, er der udkommen en Bog af Pastor . . ., som rentud fornægter alle disse hæderlige Vidnesbyrd. Det hjælper ikke hvad Deres Majestæt siger, det nytter ikke, at vore egne Prælater have afgivet deres Dom: Mit Stykke, som

---

*) Det er mærkværdigt at se, hvorledes Egenavnet „Tartuffe", der var af Molières Opfindelse, skjøndt sandsynligvis dannet af det italienske «truffare», at bedrage, «tratruffare», at bedrage i allerhøieste Grad, allerede paa den Tid, da Molière skrev ovenstaaende Anføgning, altsaa næsten fem Aar, før hans Stykke blev trykt, er gaaet over til at blive et Fællesnavn i Sproget.

**) Monsignore Chigi, den pavelige Nuntius, der under et specielt Hverv til Hoffet i Versailles, havde hørt om det store Tartuffe-Røre, og ønskede at stifte nærmere Bekjendtskab med dettes Aarsag. Ifølge Anmodning, indfandt Molière sig altsaa hos ham, og forelæste sit Stykke for en af Legaten indbudt Kreds, efter hvilken Forelæsning den romerske Gesandt skal have komplimenteret Digteren med at sige, at det var høist fortjenstligt at latterliggjøre Lægfolk, der ubeføiet fuskede Geistligheden i Haandværket.

Pastor . . . hverken har set eller læst, er djævelsk, min Hjerne er djævelsk og jeg selv er en Djævel, iført Kjød og Blod som Menneske, en Fritænker, en Ryggesløs, som fortjener en exemplarisk Tortur. Det er ikke nok, at Baalet offenlig udsoner min Brøde! Det var at lade mig slippe altfor nemt! Den brave Mands fromme Nidkjærhed kan ikke nøies med saa lidt. Nei, den gjør Paastand paa, at Vorherres Barmhjertighed ogsaa skal forstøde mig, og vil med Vold og Magt, at jeg skal fordømmes baade her og hisset. Det er en afgjort Sag! —

Denne Bog, Sire, er bleven Dem forelagt. Deres Majestæt kan selv dømme om, hvor haardt det maa være for mig, at jeg daglig udsættes for disse Herrers Fornærmelser, og om den Skade, som det maa gjøre mig, hvis jeg skal vedblive stiltiende at taale den Slags Bagvaskelser, uden at kunne rense mig for disse falske Beskyldninger, ved at lade Publikum se, at mit Stykke er noget ganske andet end man vil gjøre det til.

Jeg vil ikke udtale, Sire, hvad jeg, baade for min egen Æres Skyld og for at kunne bevise Verden mit Stykkes Uskyldighed, gjerne vilde bede om. For de Konger, der ere saa oplyste som Deres Majestæt, er det ikke nødvendigt at udtale vore Ønsker: De se, ligesom Gud, Alt hvad vi have behov*), og veed bedre end vi, hvad de bør tilstede os. Det maa være mig nok at lægge mine Interesser i Deres Majestæts Hænder og at afvente, hvad De behager at befale".

---

*) Det var Tidens Tone, at tiltale Kongen paa denne Maade. Men skjøndt det kan gjøre os ondt, at se Moliere henvende en saa latterlig Smiger til sin kongelige Beskytter, saa er denne dog en ren Bagatel mod hvad andre Forfattere i hin Tid tillod dem. Man fortalte Kongen glat væk, at han var almægtig og alvidende ligesom Vorherre, og Ludvig den Fjortende behøvede, i hin Periode af sin Regering, sandelig ikke at sammenkalde et Koncilium for at faa Dogmaet om sin Ufeilbarlighed udstedt: den var engang en antagen Sag i enhver Henvendelse til ham.

Mellem denne Ansøgning og den følgende ligger der et Tidsrum af tre Aar, tre hele Aar med deres Storme og Kampe! Ludvig den Fjortende havde i dette Mellemrum flere Gange ladet Tartuffe spille for sig, paa sine Privattheatre i Fontainebleau og i Versailles, som om han dermed vilde give Digteren en Slags Erstatning for Forbudet mod den offenlige Opførelse. Det er ikke let at sige, hvad hans virkelige Mening var om dette Stykke, thi han var jo, allerede dengang, ikke ganske fri for at have nogle Anlæg til selv at blive en kongelig Tartuffe. I ethvert Tilfælde maa det alligevel staa fast, at han havde viist Digteren den Agtelse at drøste Stykket, og at dette ikke havde nedsat Molière i hans gode Omdømme. Men nu var han kjed af at høre om den Sag, og før hans Afreise til Armeen i Sommeren 1667, gav han Molière, der i Foraaret atter havde været farlig syg, sin mundtlige Tilladelse til at opføre Tartuffe, dog under en anden Titel og med nogle Forandringer. Det var den 5te August, 1667, at Stykket, for et næsten med Storm taget Hus, første Gang blev opført for det Pariser-Publikum. Om Resultaterne af denne første Opførelse henvise vi til den nedenstaaende Ansøgning, med hvilken Molière, den 8de August, s. A., afsendte to af sine Kammerater, de kongelige Skuespillere, La Grange og La Thorillière til Kongen, som just var iærd med at beleire Lille i Flandern.

„Sire!

Det er meget dristigt af mig at gjøre Deres Majestæt Uleilighed midt under Deres hæderfulde Erobringer. Men hvor skal jeg, i den Stilling, hvori jeg er, finde Beskyttelse undtagen netop der, hvor jeg vover at søge den? Og hvem skal jeg paakalde mod den Autoritet*), som undertrykker mig, undtagen al Myn-

*) Det var ifølge Parlaments-Præsident Lamoignous Ordre, at Tartuffe, Morgenen efter Stykkets første Opførelse, blev forbudt,

digheds Kilde, den retfærdige Uddeler af alle Befalinger, vort Lands souveræne Dommer?

Mit Stykke har hidtil ikke kunnet profitere af Deres Majestæts Godhed. Forgjæves har jeg ladet det komme frem under Titel af „Bedrageren“ *). Forgjæves har jeg stukket Personen i en Hofmandsdragt og givet ham en lille Hat, en stor Paryk, en stor udbrettet Krave, en Kaarde ved Siden og en med Kniplinger besat Kjole; forgjæves har jeg formildet flere Steder og bortskaaret Alt, hvad der kunde give de berømte Originaler, hvis Portræt jeg har villet fremstille, noget-somhelst Paaskud til Anklage: alt Dette har været til ingen Nytte. Det blotte Rygte om at Tartuffe skulde opføres, har atter bragt Liv i Kabalen mod Stykket, og den har forstaaet at overliste Folk, som i andre Henseender medrette sætte en Ære i, at de ikke kunne overlistes. Mit Stykke var neppe kommet til Opførelse, førend det blev rammet af et knusende Slag fra en Autoritet, som man skylder Agtelse, og det Eneste, jeg har kunnet gjøre under Udbruddet af denne Storm, var at sige, at Deres Majestæt havde havt den Godhed at tillade mig Tartuffes Opførelse, og at jeg altsaa ikke havde trot, at det var nødvendigt at bede Andre om Lov dertil, eftersom det kun var fra Deres Majestæt, at det første Forbud var udgaaet.

Jeg tvivler ikke om, at de Folk, som jeg har skildret i min Komedie, sætte mange Hjul i Bevægelse omkring Deres Majestæt og søge at vinde Tilhængere blandt den Klasse af ædle og retskafne Mennesker, som det er let at bedrage, fordi de dømme Andre efter dem selv. Der gives Personer, som tilgavns forstaa den Kunst at sætte smukke Farver paa Alt, hvad de foretage dem. Men hvor hellige de Herrer end lade, er

---

men Forbudet udgik egenlig fra Erkebispen i Paris, Hardouin, der senere udstedte det berømte Cirkulære til alle Landets Sognepræster, en Slags Banbulle mod Moliere og mod Enhver, der havde Noget at gjøre med ham.

*) L'imposteur.

det vist, at det ikke er Interesse for Vorherres Sag, som sætter dem i Bevægelse, thi de have, uden mindste Indsigelse, taalt Opførelsen af visse Komedier, der virkelig kun gaa ud paa at angribe Gudfrygtigheden og Religionen, hvorom Vedkommende nok ikke bryde dem stort, hvorimod Tartuffe angriber og spiller dem selv, og det have de ikke kunnet taale. De kunne ikke tilgive mig, at jeg har afsløret deres Bedragerier for Verdens Øine. Man vil naturligviis fortælle Deres Majestæt, at Alverden er bleven forarget af min Komedie, men det er den rene Sandhed, at hele Paris blot har forarget sig over det Forbud, som man har gjort imod den, at selv de mest Skrupuløse have fundet, at det var gavnligt at se den, og at det har vakt en høi Grad af Forbauselse, at Personer af anerkjendt Retskaffenhed have taget saa stort Hensyn til Personer, der burde være Alverdens Afsky og som ikke have Gnist af Lighed med det Gudfrygtighedens Mønster, vedkommende Autoriteter vise os.

Jeg venter med Agtelse den Dom, som Deres Majestæt vil værdiges at udtale om denne Sag, men afgjort er det, at jeg ikke længer kan befatte mig med at skrive Komedier, hvis Tartufferne skulle gaa af med Seiren og derved erhverve dem Ret til at forfølge mig endnu mere end tidligere, og til at dadle de uskyldigste Ting, som udgaa fra min Pen.

Deres Majestæts Godhed værdige at give mig Beskyttelse mod disse Folks giftige Harme! Maatte det forundes mig, efter Tilendebringelsen af Deres Majestæts æresulde Felttog, at adsprede Deres Majestæt fra Erobringernes Anstrængelser, at forskaffe Allerhøistsamme uskyldige Fornøielser ovenpaa de alvorlige Arbeider, og at bringe den Monark til at le, hvis Vaaben faa hele Europa til at skjælve!"

Kongen modtog med stor Venlighed de to Skuespillere, der overbragte Molières Ansøgning, og lovede at tage Sagen under Overveielse, saasnart han kom tilbage til Paris. At Molière havde ventet et andet Svar, end det hans Kammerater bragte ham, er ganske

vist. Forfølgelserne vedbleve, og Hans Majestæts Overveielse, efter hans Tilbagekomst til Paris, gav sig saa god Tid, at man alt længst havde antaget, at der aldrig mere vilde blive Tale om Tartuffe, da denne, under sit eget rette Navn og uden nogensomhelst Beskæren, pludselig, med kongelig Tilladelse, ansattes til Opførelse den 5te Februar, 1669, hvorpaa Stykket i Begyndelsen af Marts, s. A., udkom i Trykken ledsaget af følgende

Fortale.

„Om denne Komedie har der været meget Brøvl. I lang Tid er den bleven forfulgt, og de Folk, den fremstiller, have tilstrækkelig bevist, at de ere mægtigere end nogen af dem, jeg i andre Stykker har fremstillet. Marqnier, Spidslærker, bedragne Ægtemænd og Doktorer, have ganske stilfærdigt taalt, at man har bragt dem paa Scenen, og have tilsyneladende moret sig ligesaa godt som det øvrige Publikum over deres egne Portræter. Men Hyklerne have ikke forstaaet Spøg. De have strax saaet Skræk i Blodet og have fundet det forfærdeligt, at jeg turde være saa dristig at fremstille deres Grimasser og herved nedsætte en Profession, som saa mange pæne Folk befatte sig med. Det er en Brøde, som de umulig kunne tilgive mig. De have alle væbnet sig mod min Komedie med et ganske forfærdeligt Raseri. Vel have de ikke forsøgt paa at angribe den fra den Side, som har saaret dem. Dertil ere de for gode Politikere og besidde desuden for megen Levemaade til at de skulde blotte deres Sjæls Inderste. Ifølge deres rosværdige Sædvane, have de dækket deres egen Sag med Interessen for Guds Sag, og Tartuffe er i deres Mund bleven til et Stykke, der angriber Religionen. Det er, fra først til sidst, fuldt af lutter Afskyligheder og der findes Intet deri, som ikke fortjener at brændes. Hvert Ord, ja hver Stavelse er forbryderisk; hvert Øiekast, hver Hovedrysten, ja hvert Skridt til Høire eller til Venstre deri, skal ifølge de Herrers Mening skjule en Hemmelighed, som

de have hittet paa at fortolke som et Angreb paa Dyd og Sædelighed. Det har ikke hjulpet mig, at jeg har underkastet mit Stykke mine Venners bedre Indsigt og Publikums Kritik. De Forandringer, som jeg har foretaget deri, Kongens og Dronningens Dom, efter gjentagne Gange at have set det, Bifaldet af de høie Prindser og af de Herrer Ministre, som offenlig have beæret det med deres Nærværelse, og mange hæderlige Folks Udtalelse om, at det er et gavnligt og godt Stykke: alt Dette har ikke hjulpet: de Herrer have ikke villet vige fra deres Mening, men machinere offenlig imod mig, og vise deres Fromhed ved at sige mig Fornærmelser af lutter Gudsfrygt, og deres Iver ved at fordømme mig af pure Christenkjærlighed.

Jeg vilde bryde mig overmaade lidt om hvad disse Herrer sige eller gjøre, dersom de ikke forstod den Kunst at skaffe mig Fjender, for hvem jeg nærer Høiagtelse, dersom de ikke, for at drage virkelig retskafne Folk over paa deres Parti, forstod at benytte den Lettroenhed, der saa ofte findes just hos dem, der ærligt ere ivrige for Guds Rige og som, af Omsorg for deres Sjæleheld, kun altfor let paavirkes af de Indtryk, som man vil give dem. Det er den Grund, der nøder mig til at forsvare mig. Det er for de i Sandhed gudfrygtige Folk, at det er mig magtpaaliggende at retfærdiggjøre mig, angaaende min Komedies Plan og Anlæg. Det er til disse retskafne Folk, at jeg her henvender mig. Det er dem, jeg af ganske Hjerte besværger om ikke at fordømme Tingene, førend de have set dem, og ikke at lade sig paavirke hverken af deres egne Fordomme, eller af den blinde Lidenskabelighed hos det Parti, der vanærer sig selv med sin Skabagtighed.

Dersom man vil gjøre sig den Uleilighed at undersøge min Komedie, vil man uden Tvivl finde, at dens Maal er aldeles uskyldigt, og ingenlunde gaar ud paa at latterliggjøre Det, hvorfor man bør nære Ærbødighed; at jeg har behandlet den med al den Forsigtighed, som Materiens Delikatesse udkrævede, og at jeg har anvendt al den Kunst, al den Omhu, som var

i min Magt, for at skjelne skarpt mellem Hykleren og det ærligt gudfrygtige Menneske. Jeg har brugt to hele Akter til at forberede min Kjeltrings Fremtræden. Ikke et Øieblik skuffer han Publikum. Han kjendes strax paa de Mærker, hvormed jeg har forsynet ham, og fra først til sidst siger han ikke et Ord og foretager sig ikke det Mindste, som ikke er beregnet paa at skildre ham som et sket Menneske, og at fremhæve Forskjellen mellem ham og den retskafne Mand, som i Stykket udgjør haus Modsætning.

Jeg veed meget godt, at disse Herrer søge at forsvare deres Angreb paa mig, ved at fortælle Folk, at det ikke er paa Theatret, at man bør tale om de Ting. Men med Vedkommendes Tilladelse maa jeg spørge, hvorpaa de egenlig grunde denne smukke Lærdom? Det er Noget, som de nu engang have sat sig i Hovedet, men som de, paa ingen Maade, kunne bevise, og det vilde just ikke være vanskeligt at rive dette deres Hovedargument af Pinden, ved at minde dem om, at i Oldtiden tog Komedien sit Udspring fra selve Religionen, og udgjorde en Del af dens Mysterier, at vore Naboer, Spanierne, aldrig feire nogen af Kirkens Høitider, uden at Komedien*) udgjør en Del deraf, og at selve dennes Tilblivelse hos os skyldes et Broderskab, som den Dag i Dag eier Hôtel Bourgogne, en Bygning, der i sin Tid blev det foræret med den udtrykkelige Betingelse, at den skulde bruges til dramatiske Forestillinger af vor Tros vigtigste Mysterier; at der endnu i vor Tid findes af disse gamle, med gothiske

*) Foruden de mange spanske Dramer, som have et religiøst Sujet, gives der i Spanien endnu en særegen Art af mindre Stykker, der under Titel af «Autos sacramentales», særligt bleve skrevne til Kirkens Høitider, og hvis Sujetter i Regelen toges lige af Bibelen. Calderon allene har, foruden sine 108 Dramer, skrevet 72 saadanne Autos sacramentales, hvoraf de faa vi kjende, indeholde en saa ophøiet og opløftende Poesi, at man ikke kan undre sig over, at de bleve brugte til at stemme Folk til Andagt og gudelig Betragtning.

Bogstaver trykte Skuespil, som angives at være forfattede af en Doktor fra Sorbonne, og at man, uden at søge saa langt tilbage, i vor egen Levetid, har opført religiøse Skuespil af Hr. Corneille, som have vakt hele Frankrigs Beundring*).

Dersom det er Komediens Hverv at rette Menneskenes Laster, indser jeg ikke, hvorfor enkelte af disse skulle være privilegerede. Det Hykleri, som jeg har fremstillet i Tartuffe, er langt farligere for Staten end nogen anden Last. Vi have alt erfaret, at Theatret har en stor Kraft til at forbedre. De skjønneste Steder i en moralsk Afhandling ere i Regelen afmægtige, i Sammenligning med Satirens Pile, og intet er bedre skikket til at rette den største Del af Menneskene, end netop Fremstillingen af deres Feil. Det er et stort Angreb paa Lasten at udsætte den for Publikums Latter. Man taaler en Tilrettevisning, men man taaler ikke Satiren. Man vil nok være ond, men man vil sandelig ikke gjøres latterlig.

Man bebreider mig, at jeg har ladet Tartuffe føre gudelig Tale i sin Mund. Men hvor kunde jeg uudgaa det, naar jeg vilde fremstille en Hykler? Det forekommer mig tilstrækkeligt, at man altid tydelig ser den forbryderske Hensigt, i hvilken han taler, og at jeg har undgaaet ethvert Udtryk, som det kunde være pinligt at høre ham profanere. — Men Tartuffe fremfører i fjerde Akt en aldeles fordærvelig Moral. — Sandt nok. Men maa ikke Alverdens Øren være forskandsede mod denne Moral? Siger den noget Nyt i min Komedie? Er der mindste Grund til at frygte, for at Ting, som ere saa almindelig afskyede, skulde kunne vildlede Gemytterne? At jeg gjør dem farlige, ved at lade dem bestige Theatret? Eller at de mod-

*) Sigter til de bekjendte Martyr-Stykker af Corneille, Polyeucte og Theodore, som, efter at have hvilet i mange Aar, atter i vor Tid ere blevne gjenoptagne paa Théatre français Repertoire, fordi den berømte Skuespillerinde, Rachel, ønskede at optræde i de qvindelige Hovedroller.

tage nogensomhelst Autoritet paa en Forbryders Læber? — Der er ikke mindste Sandsynlighed for en saadan Fare, og man maa enten bifalde Komedien Tartuffe, eller fordømme alle Komedier overhovedet.

Det er derpaa, at man med Vold og Magt gaar løs i den sidste Tid; aldrig har man været saaledes i Harnisk mod Theatret. Jeg kan ikke negte, at der har været Kirkefædre, som have fordømt Komedien, men man kan heller ikke negte mig, at der har været andre, som have behandlet den mere lemfældigt. Naar man støtter sin Dom over Komedien i Almindelighed til den ene Autoritet, er man ogsaa pligtig til at lade den anden komme til Orde, og den eneste Slutning, som man kan uddrage af en saadan Meningsforskjellighed mellem de af den samme guddommelige Sandhed oplyste Aander, bliver da, at Komedien er bleven opfattet paa en forskjellig Maade, at nogle Kirkefædre have betragtet den i dens Renhed, andre i dens Fordærvelse, og at disse sidste have forvexlet al Komedie med de Smudsstykker, der medrette stemples som infame.

Sandelig, da det er om Sagen og ikke om dens Navn, at der bør tales, og da den meste Fortræd i Verden kommer af de Misforstaaelser, med hvilke man betegner rent modsatte Begreber ved det samme Ord: behøver man blot at klare denne Tvetydighed og betragte, hvad Komedien er i og for sig selv. Man vil da uden Tvivl komme til Erkjendelse af, at man ikke uden Uretfærdighed, kan fare saa haardt med den, da den jo blot er et sindrigt Digt, som ved behagelige Lærdomme søger at rette Menneskenes Feil. Dersom vi ville høre Oldtidens Vidnesbyrd om denne Sag, vil det fremgaa af disse, at dens berømteste Filosofer, som i deres eget Liv udøvede den strengeste Visdom og uophørligt revsede deres Aarhundredes Laster, have tildelt Komedien deres Ros. Vi ville af disse Vidnesbyrd erfare, at Aristoteles har helliget Theatret vaagne Nætter, og bestræbt sig for at bringe den Kunst at skrive Komedier ind under visse Regler, og at der blandt Oldtidens ypperste Mænd, blandt dem, der stode

høiest i Værdighed og i Anseelse, have været nogle, som selv gjorde sig en Ære af at forfatte Komedier, andre, som ikke have foragtet offenlig at fremstille, hvad de havde forfattet; at Grækenland har viist denne Kunst sin Agtelse paa den mest glimrende Maade ved de ærefulde Belønninger og de prægtige Theatre, med hvilke de hædrede den, og endelig at denne Kunst ogsaa i Rom har modtaget de største Æresbevisninger, jeg mener ikke i det, under Keiserdømmets Tøilesløshed udartede Rom, men i det, under Konsulernes Visdom, strengt disciplinerede Rom, da den romerske Dyd blomstrede i sin fuldeste Kraft.

Jeg tilstaar, at der har været Perioder, i hvilke Komedien er udartet. Men hvad findes der vel i Verden, som ikke er Fordærvelse underkastet? Der gives ikke den Ting, som Menneskene ikke kunne plette med deres Brøde, ikke den Kunst, der er saa velgjørende, at dens Udøvelse ikke kan forvendes. Der er Intet saa godt, at det jo kan misbruges. Lægevidenskaben er en nyttig Kunst, og Enhver høiagter den, som noget af det Fortræffeligste, vi besidde. Desuagtet har der været Tider, i hvilke man har fundet den foragtelig og den er bleven brugt til at forgive Folk. Filosofien er en Himlens Gave; den er bleven os skjænket for at føre vor Aand til Erkjendelsen af Gud ved Betragtningen af Naturens Underværker, men derfor kan man ikke være uvidende om, at den ofte er bleven afvendt fra sit rette Brug, og at man offenlig har benyttet den som en Hjemmel for Ugudelighed og Fritænkeri. Selv de helligste Ting kunne ikke sikres for Menneskenes Fordærvelse, og vi have jo selv oplevet, at Forbrydere misbrugte Fromheden og benyttede den til et Skalkeskjul for de største Misgjerninger. Derfor gjælder det altid om at drage det nødvendige Grændseskjel mellem Brug og Misbrug; derfor gjælder det om ikke at indvikle sig i falske Slutninger, ikke at forvexle Tingens Godhed med Fordærverens Slethed; derfor gjælder det i Kunsten om at agte paa dens Maal og Hensigt, og ligesom man ikke falder paa at forbyde Lægekunsten,

fordi den engang blev banlyst fra Rom, eller Filosofien, fordi den offenlig blev fordømt i Athen: bør man heller ikke fordømme Komedien, fordi den, i enkelte Perioder, er bleven stærkt censureret. Denne Censur har havt sine Grunde, som ikke existere her; den har indskrænket sig til det, som den kunde se, og vi bør ikke lade den overskride de Grændser, som den selv har sat sig, ikke lade den gaa videre end nødvendigt, ikke lade den omfatte det Uskyldige med det Skyldige. Hin Komedie, som den har angrebet, er ikke den, som vi ville forsvare: man maa vel vogte sig for at blande dem sammen. Det er som to Personer, hvis Sæder ere aldeles forskjellige. De have Intet tilfælles, uden Navnets Lighed, og det vilde omtrent være ligesaa galt som at fordømme Olympe, der er en skikkelig Kone, fordi der engang har levet en ryggesløs Olympe. Saadanne Domme vilde afstedkomme en stor Forvirring i Verden; Intet vilde længe være sikkert for Miskjendelse, og eftersom man ingenlunde overholder en saadan Strenghed i en Masse andre Ting, som daglig misbruges, bør man være ligesaa eftergivende mod Komedien, og bifalde de Theaterstykker, der belære og more paa en anstændig Maade.

Jeg veed, at der gives Gemytter, hvis Ømfindtlighed stødes af enhver Komedie og som mene, at de fædeligste just ere de allerfarligste, at de Affekter, som skildres deri, just røre mest, naar de tillægges dydige Personer, og at den Slags Fremstillinger kunne have en skadelig Virkning paa vort moralske Væsen. Men jeg kan ikke indse, at der er noget ondt i at røres af en anstændig Lidenskab, og den totale Ufølsomhed, hvori Vedkommende ønske at holde os, forekommer mig at være en noget opstyltet Dyd. Jeg tvivler om, at den menneskelige Natur kan holdes i en saadan Ufølsomhed, og jeg tror, at det er bedre at arbeide paa at beherske, formilde og forædle vore Lidenskaber, end paa at udrydde dem. Jeg tilstaar, at der er Steder, som det er bedre at besøge end Theatret, og dersom man vil banlyse alle de Ting, som ikke direkte angaa Gud og vort

evige Vel, saa er det i sin Orden, at Komedien er i disses Tal, og saa forarger jeg mig aldeles ikke over, at den fordømmes med alt det Øvrige. Men forudsat — som det i Virkelighed forholder sig — at Andagtsøvelser ikke kunne være uafbrudte, og at Menneskene trænge til nogen Adspredelse, paastaar jeg, at der ikke kan findes nogen mere uskyldig end Komedien. Dog jeg har alt udbredt mig for vidt om denne Materie. Lad mig slutte med at anføre den Dom, som en stor Fyrste*) har udtalt om Komedien Tartuffe.

Otte Dage efter at den var bleven forbudt, spillede man for Hoffet et Stykke, kaldet „Scaramouche-Eremit". Idet Kongen forlod Theatret, sagde han til den ovennævnte Fyrste: „Jeg gad vide, hvorfor de Folk, som forarge sig saa stærkt over Molières Tartuffe, ikke gjøre mindste Indvending mod Scaramouche". Herpaa svarede Prindsen: Grunden er, at Komedien Scaramouche gjør Nar af Gud og Religionen, hvorom disse Herrer ikke bryde sig stort, men Molières Komedie gjør Nar af dem selv, og det kunne de ikke taale".

Saavidt Molière selv. Vi have intet at tilføie om den mærkværdige femaarige Kamp, hvori han, uden et eneste Øieblik at tabe sit Maal af Sigte, udfoldede en mageløs Fasthed, Forsigtighed og Taalmodighed, der tilsidst, efter de utallige Gjenvordigheder, kronedes med den mest glimrende Triumf, noget af hans Stykker hidtil havde feiret: 44 Forestillinger itræk, der kun afbrødes, fordi Paaskefesten lukkede Theatret, et Tilløb fra Hof, By og Provindserne, hvis Lige man aldrig havde oplevet, og en verdenshistorisk Berømmelse, der alt har strakt sig saa langt ud over Digterens Levetid, og som sandsynligvis aldrig vil forgaa, saalænge det franske Sprog vedbliver at være Civilisationens store Bindeled. Det er et Faktum, at Napoleon paa St. Helena, con amore, beskjæftigede sig med Tartuffe, i afvexlende Be-

*) Prindsen af Condé.

undring af Digterens Geni og Forbauselse over hans Dristighed, der, efter Napoleons eget Udtryk, vilde have sat ham i Forlegenhed. Det er et Faktum, at Göthe i sin Alderdom, efter sin lange Digterbanes og sin mangeaarige Theaterbestyrelses rige Erfaring, erklærede Expositionen til Tartuffe for den fortræffeligste, som nogensinde var skreven, og harmede sig over, at hans Landsmænd, som dengang havde gaaet i Skole hos A. W. v. Schlegel, hverken forstod at opfatte eller vurdere Frankrigs store Komiker, som den alderstegne Digter selv med stedse fornyet Glæde vedblev atter og atter at læse*). Det er et Faktum, at Tartuffe, efter at have beriget alle nyere Sprog med et betegnende Fællesnavn for en Race, hvis Skikkelser Tiden vel har modificeret, men som af og til altid paany dukke frem i nye Former, har faaet faa mange mer og mindre ægte Descendenter i den dramatiske Literatur, at deres Tal er Legio. Vi nævne her blot Sheridans „Josef Surface" i Bagtalelsens Skole og Holbergs Magister Rosiflengins i det lykkelige Skibbrud, tvende Figurer, som deres store Stammefader vistnok med Glæde vilde vedkjende sig som fuldkommen ægte.

Det er aldrig bleven oplyst, hvad der bevirkede det pludselige Omslag hos Ludvig den Fjortende med Hensyn paa Tartusse. Nogle have ment, at Freden til Aix la Chapelle i 1668, der udvidede Frankrigs Grændser, og en heldig Udjevning af en temmelig al-

---

*) I Tydskland er der længst sket et Omslag i den Ligegyldighed for Molière, der for circa 40 Aar siden harmede den alderstegne Göthe. A. W. v. Schlegels dramatiske Forelæsninger, hvori han, paavirket af det daværende Nationalhad, har skildret hele den franske Literatur, og navnlig Molière, fra et saa smaaligt og ensidigt Standpunkt, ere længst ophørte at være en ufeilbar Autoritet, og Baudoussins Oversættelse har lært Nationen at ære og skatte den store franske Komiker, der for Øieblikket er ligesaa populær i Tydskland som Shakespeare, og hvis Værker, saavel i den nævnte Oversættelse som i Originalsproget, høre til den mest yndede Lektüre.

vorlig Differens med hans Hellighed Paven, havde sat Kongen i godt Humør. Andre have trot, at Kongen i Anledning af hans skandaløse Historie med Madame de Montespan, havde havt nogle Ærgrelser, som han vilde hævne paa hele den Geistlighed, hvis Overhoved havde vovet paa at sige den suveræne og udi egen Indbildning ufeilbare Konge nogle alvorlige Sandheder. Begge Hypoteser forekomme os høist usandsynlige, og vi tro at kunne paavise en langt rimeligere og nærmere liggende Grund i, at Kongen er bleven rørt af Molières grændseløse Udholdenhed og har følt en naturlig Trang til ogsaa engang at glæde den Mand, der, skjøndt syg og lidende, vedblev at opoffre sig for sin kongelige Herres personlige Fornøielser, og aldrig skaanede sig selv, naar det gjaldt om at tilfredsstille dennes Luner og Indfald, der, efter at Hofsorgen for Anna af Østerrig var tilende, fremkaldte en næsten talløs Række af Festprogrammer, blandt hvilke Hyrdestykket „Melicerte", „Musernes Ballet", en lang, paa flere Forestillingsaftener fordelt, Række af Divertissementer, med Solosang, Chor og Entreer, og det yndige, med Sang og Dands blandede lille Stykke „Sicilianeren" eller „Kjærlighed som Maler" alle tre af Molière, figurerede i første Rang, uden at tale om, at det var hans opfindende og ordnende Genius, der styrede det Hele. Saamange Anstrængelser fortjente vel en Belønning, og det var sandelig længe nok, at denne lod vente paa sig. — Om Molières Jubel over sit Stykkes endelige Seier vidner hans tredie og sidste Ansøgning til Kongen, i hvilken han paa den Dag, da han har seiret sit Stykkes uhindrede Fremtræden for Publikum, beder Kongen om et ledigt Kanonikat til sin Ven og Læge Armand de Mauvillain, der har lovet Digteren at hjælpe ham til at leve 30 Aar endnu, hvis denne kan skaffe ham bemældte Naadesbevisning af Kongen. — Armand de Mauvillain fik virkelig det ledige Kanonikat, men dersom denne Gave skulde være en Forudbetaling for at holde Molière i Live gjennem en længere Aarrække, saa var det en daarlig Handel, thi der ligger knap fire Aar

mellem bemældte sidste Ansøgning til Kongen, og Digterens Død i 1673.

Paa en Analyse af Tartuffe tør vi ikke indlade os her, da en saadan vilde optage langt mere Plads end vi have til vor Raadighed. Vi tilføie kun nogle Ord om Stykkets første Udførelse paa Palais Royals Scene, og om nogle hist og her spredte Træk, som man antager, at Molière har benyttet, førend vi slutte med en almindelig Bemærkning om den Forfølgelse, som det havde været udsat for.

Molière udførte selv den af Tartuffe narrede Husherre, Orgons Rolle og skal, efter Samtidens Beretninger, have taget denne med et saa bredt komisk Anlæg, at han lige fra hans „den stakkels Mand! den stakkels Mand!“ til Slutningen af fjerde Akt, hvor den store Overgang i hans Anskuelser om Tartuffe medet gjør sig gjældende, var sikker paa, ved hver Replik at faa Publikum til at le af Hyklerens Nar og Syndebuk. Elmires vigtige og høist vanskelige Rolle, med hvis Udførelse man kan sige, at Stykket staar og falder, havde Molière betroet til Armande, med hvilken han forøvrigt, paa selve Forestillings-Dagen, ja lige før Stykkets Begyndelse, havde en alvorlig Trætte. I sin Glæde over den høist interessante Rolle, i hvilken Frankrigs første Skuespillerinder senere altid have agtet det for en Ære at optræde *), havde Armande faaet sig en med Juveler og Kniplinger besat Elmiredragt, i samme Stil, som Celimenes i Misantropen. Da Molière, der, som en god Direktør, selv inspicerede sit Personale, kom ind til sin Kone og fandt hende i det straalende Toilette, udbrød han: „Men Elmire har jo lige været syg og skal ikke i Selskab. Det gaar paa ingen Maade an, skynd Dig og klæd Dig om i en

*) „Molière har skabt Elmire, men vi have set hende“, sagde engang en fransk Kunstdommer til den berømte Mademoiselle Mars, hvis Elmire hørte til denne store Kunstnerindes ypperste Præstationer.

Dragt, der passer til Din Rolle". Armande vilde naturligvis ikke, men ihvor svag end Molière var i sit Hus, naar det gjaldt om at føie hans Hustru, var Direktøren, hvis Stykke skulde fremstilles for Publikums Domstol, dog aldeles ubevægelig ligeoverfor Skuespillerinden, der maatte finde sig i at bytte det straalende Hoftoilette med en til Situationen svarende elegant og smagfuld Damedragt. Madeleine Béjart spillede den prægtige, uforskammede og trofaste Kammerpige, Dorine, dette de Holbergske Peruillers straalende Forbillede, og den skjændende Svigermoder, der i en lurvet Dragt aabner Handlingen med den berømte Karakteristik af alle Stykkets Personer, udførtes af Molières Svoger, Louis Béjart. Man har maaske fundet, at denne gamle Havgasses Rolle var altfor ubehagelig for en Dame, hvis man ikke, hvad der forekommer os sandsynligere, har manglet en Skuespillerinde, som kunde gjøre Fyldest i den. Frøken Debrie spillede den blide Mariane, om hvilken Samtiden fortæller, at hun var meget sød, men dog forsvandt ved Siden af sin deilige Stifmoder (Elmire). La Thorillière optraadte med Anstand og Værdighed, som den fortræffelige Cleante, og de to unge Herrer, den heftige og ubetænksomme Damis og den lige saa elskværdige som forelskede Valeer, udfyldtes til Publikums fuldkomne Tilfredshed af Truppens tvende reglementerede Elskere, Hubert og la Grange. — Det er den hele Husstand: Mand, Kone, Søn, Datter, Svoger, tilkommende Svigersøn og Kammerpige, der i dette Stykke, ligesom i næsten alle Holbergs, optræder i dens fulde Majestæt, som Molière endnu har forøget med den skjændende Svigermoder, gjennem hvis Repliker vi blive underrettede om, at der er Noget af Lave, at Huset, hvis Skikkelser hilse os med saa megen Anstand, i Grunden er i Oprør. Hvorfor? Hvorledes? — Ja, Svaret herpaa udgjør Stykkets Indhold og Handling. Det er det fremmede Element, som har indsneget sig, der atter og atter minder os om et fortræffeligt nyere Udsagn: „Huset er aldrig

stort nok for en Fremmed"*). Det er Tartuffe, Bedrageren, Hykleren, Samvittighedsdirektøren, som Holberg kalder ham, der efter Holbergs Mening kun grasserer i de Roman-Katholske Lande, en Mening, som vi dog ikke ubetinget kunne tiltræde.

Om „den stakkels Mands", alias Tartuffes, første Fremstilling paa Palais Royals Scene, er det kun meget lidt, hvad Samtidens Beretninger have opbevaret os, men dette Lidet indeholder rigtignok et vigtigt Fingerpeg om, hvorledes Molière vilde have Tartuffe spillet. Der fortælles nemlig, at Du Croisy som Tartuffe, læspede, talte sagte, undtagen naar den hellige Iver greb ham, gik listende, og „eharma tout Paris comme bigot", henrykte hele Paris som Skinhellig. Støttet paa denne Beskrivelse, har den nyere franske Kritik været meget streng mod Nutidens Tartuffe-Fremstillere, og navnlig har Saint Beuve i en ret interessant Afhandling bevist, hvor galt det er at udføre den sukkersøde og slangeglatte Hykler med et ondskabsfuldt Fysionomi, optrukne Øienbryn, rullende Øine og alle de øvrige Skurkeattributer, der jo, langtfra at have indtaget den gode Orgon, vilde have skræmmet ham tilbage fra en saadan Person. Det er først i Slutningen af fjerde Akt, at den fromme Maske falder aldeles, og den under samme gjemte Djævel, der af og til har tittet frem, viser os hele sin forfærdende Hæslighed: en tilvisse vanskelig dramatisk Opgave, som maaske ikke ofte er bleven tilfulde løst.

Molands utrættelige Iver for Alt, hvad der vedkommer Molière, har opsporet et gammelt italiensk Stykke (ikke en Farce, men et regelmæssigt Lystspil) „lo Ipocrito", hvoraf han antager, at Molière har faaet Ideen til at lade en Hykler sætte et Hus paa den anden Ende, ved at liste sig ind i Husherrens Fortrolighed; vi have selv havt den Fornøielse i et gam-

*) Hertz, Juvelskrinet, 2den Akts sjette Scene.

**) Se Molands aandfulde Studie: «Molière et la Comedie italienne».

melt spansk Stykke, Marta la piadosa, af Tirso de Molina, at finde en Del Smaatræk, som det forekommer os sandsynligt, at Molière, der fra sin Ungdom af havde et saa nøie Kjendskab til den spanske Literatur, har benyttet i sin Tartusse, og i Scarrons tragi-komiske Novelle, les Hipocrites, findes der et meget morsomt Udkast til den berømte Scene i tredie Akt, hvori Tartuffe med et Helgenudtryk beder Orgon om at tilgive sin Søn, Damis, der lige har grebet Hykleren paa frisk Gjerning. Det er meget interessant at gjennemgaa og sammenstille disse forskjellige Værkers Lighedspunkter med det syttende Aarhundredes berømte Hyklerkomedie, men i ethvert Tilfælde blive de Laau, som Molière maaske kan have gjort hos hans ovennævnte Forgængere, meget smaa, og det er vor Overbevisning, at Tartusse er sprungen frem af Digterens Hjerne, som en helstøbt Figur, til hvilken hans egen Samtid, hans Omgivelser og Lidelser efterhaanden have leveret Elementerne. Og her standse vi et Øieblik, for endnu engang til Slutning at kaste et Blik paa det literærhistoriske Fænomen, som Tartusse-Krigen frembyder.

Naar man betragter det Raseri, som dette Stykke vakte, især hos den lavere Geistlighed, skjøndt Fyren, der jo skal giftes med sin Patrons Datter, absolut ikke kan være en geistlig Mand: saa skulde man tro, at Kleresiet aldrig før havde været Gjenstand for Satire, og at det paa Molières Tid var noget ganske uhørt at fremstille en Hykler i et æsthetisk Værk, medens dette dog faktisk var sket mange Gange og paa mange Maader, lige siden de Misbrug, der omtrent ere lige saa gamle som Kristendommens almindelige Indførelse, begyndte at indsnige sig. Uden at tale om den Djærvhed, hvormed den gamle italienske Novelle, et helt Aarhundrede før Boccaccio, havde taget fat paa Munkene, uden at tale om Boccaccio selv, hvis Fortællinger paa Molières Tid vare en ganske almindelig Læsning i Frankrig, og om de Angreb, som selv i det erkekatholske Spanien vare gjorte paa den lavere Geistlighed, og som endogsaa ofte udgik fra digtende Klosterbrødre

(f. Ex. Tirso de Molina): besad den franske Literatur selv i sine fabliaux, i Rabelais', Scarrons og andre komiske Forfatteres Værker, der igjen paa mangfoldige Maader vare blevne benyttede og dramatiserede, saa nærgaaende Angreb paa de gængse Misbrug, at man skulde synes Folk maatte være vante til den Sag, og at den ingen videre Opsigt kunde vække. Raseriet imod Molière er imidlertid et Faktum, som ikke kan benegtes, et Faktum, som kun kan forklares ved at antage, at der existerede en virkelig Frygt for Molières Indflydelse paa Kongen hos det Parti, der senere til ubodelig Skade for Frankrig og for den sande Kristendom, under Titel af Madame de Maintenons Devotisme, kom til at beherske ham aldeles. — Men hvad havde man egenlig vundet ved Raseriet mod Molière?

Man havde tordnet fra Prædikestolen mod den ugudelige Farcemager*); man havde truet ham med Baal og Brand; man havde truet hans personlige Sikkerhed, og fordømt ham til Helvede! Men midt i al denne store Iver for at knuse Stykket, eller rettere dets Forfatter, havde man baaret sig høist uklogt ad, i det man rundhaandet gav en Vigtighed og en Berømmelse til det forbudne Stykke, der i høieste Grad pirrede Parisernes Nysgjerrighed. Det gik dermed, som med al anden forbuden Frugt: Just det man ikke kunde faa, vilde man endelig have, og saaledes bliver det et Spørgsmaal om al den store Modstand, under hvilken Molière led saa meget, dog ikke i dens endelige Resultater er bleven baade ham og hans Stykke til Gavn.

---

*) Denne Farcemager, hvis beskedne, virksomme og exemplariske Liv kunde opstilles som et Mønster, ikke blot for de letsærdige Hoffolk, der udsonede Aftenens og Nattens Eventyr med at høre Morgenmessen (Notabene, naar Kongen selv indfandt sig til denne), men ogsaa for adskillige af de Herrer, som med saa stor Salvelse fra Prædikestolen brød Staven over ham og hans Virksomhed.

Personerne:

Fru Pernelle, Orgons Moder.
Orgon, Elmires Mand.
Elmire, Orgons Hustru.
Damis, Orgons Søn.
Mariane, Orgons Datter.
Valeer, Marianes Elsker.
Cleante, Elmires Broder.
Tartuffe.
Dorine, Marianes Kammerpige.
Hr. Loyal, Retsbetjent.
En Politiassistent.
Flipote, Fru Peruelles Pige.

Handlingen foregaar i Paris, i Orgons Hus, under Ludvig den Fjortendes Regering.

Første Akt.

Første Scene.

Fru Pernelle. Elmire. Cleante. Damis. Mariane. Dorine. Flipote.

Fru Pernelle.
(som kommer hurtigt ind, og gaar tvers over Scenen, som om hun vilde forlade denne).

Affted, Flipote! Affted! Jeg kan min Harm ei dølge.

Elmire (som følger efter hende).

De gaar saa hurtigt, at man neppe kan Dem følge.

Fru Pernelle.

Min Svigerdatter, den Uleilighed Dig spar!
Ei mindste Brug jeg for de Komplimenter har.

Elmire.

Til Dem at vise vor Respekt dog Hjertet trænger . . .
Men siig, Mama, hvorfor vil De ei blive længer?

Fru Pernelle.

Fordi jeg Affky for det hele Væsen har!
Til mine Ønsker her man intet Hensyn ta'er;
Af hvad jeg hører og jeg ser, høist uopbygget,
Har jeg forgjæves min Moral for Eder tygget:
Det hjælper ei: Enhver gjør her Alt, hvad han vil,
Ved Staaderkongens Hof ei drives værre Spil.

Dorine.

Dersom . . .

Fru Pernelle.

Du er, Mamsel, en næsvis Kammerpige,
Som prater lidt vel stærkt, og tør Din Mening sige
Om Et og Alt, ja har i Frækhed vidt det bragt.

Damis.

Men . . .

Fru Pernelle.

Ti! Du er en Nar, i tre Bogstaver sagt.
Jeg selv, Din Bedstemor, kan ei den Sandhed dølge,
Men har længst forudsagt, hvad deraf vilde følge,
Og spaat Din Fa'er, at Du en Døgenigt nok bli'er,
Der ikkun stor Fortræd og Hjertesorg ham gi'er.

Mariane.

Jeg tror . . .

Fru Pernelle.

Min Gud, Du er fra ham saa høist forskjellig,
Haus Frøken Søster, Du, som lader from og hellig!
Men dybest Grund har just det Vand, som stille staar,
Og ret beset, Du dog ei bedre Skudsmaal faar.

Elmire.

Men, kjære Svigermor . . .

Fru Pernelle.

Vil Du blot tie stille,
Min Svigerdatter! Du er alt det Ondes Kilde!
Med godt Exempel Du dem burde foregaa,
(Peger paa Damis og Mariane.)
Som deres salig Mo'er, hvem høit jeg prise maa;
Men Du er ødsel, saa det mig i Hjertet skærer,
Som en Prindsesse Du med Pynt og Stads Dig blærer:
Den, som vil nøies med at elskes af sin Mand,
Saa mange Prydelser vist ei behøve kan.

Cleante.

Men Frue, hvis . . .

Fru Pernelle.

Naa De, min Svigerdatters Broder!
Ja, Dem jeg agter høit, som De vist længst formoder,
Men hvis jeg var min Søn og hendes Ægtemand,
(Peger paa Elmire.)
Saa bad jeg Dem om at fortrække flux paa Stand,

Thi de Grundsætninger, som aabenlyst De hylder,
Jo skikkelige Folk med Skræk og Afsky fylder.
Jeg siger det rent ud, det er nu mit Humør:
Ei af mit Hjerte jeg en Røverknle gjør.

Damis.

Men Deres Hr. Tartuffe kan lykkelig nok være . . . .

Fru Pernelle.

Det er en hellig Mand, som holdes bør i Ære,
Og naar jeg hører, at en saadan Nar som Du,
Tør pukke frækt paa ham, saa volder det mig Gru.

Damis.

Skal jeg da rolig se, at os den Hykler plager,
Og en tyrannisk Magt i Huset sig tiltager?
At al uskyldig Fryd og Morskab hindret bli'er,
Naar denne smukke Fyr ei sit Samtykke gi'er?

Dorine.

Hvis man skal lystre ham og paa hans Prækner høre,
Vil af hver Bagatel han strax en Brøde gjøre.
Han kontrolerer os som strengest Recensent . . . .

Fru Pernelle.

Men netop den Kontrol har Jer Vorherre sendt.
Det er paa Himlens Vei han Eder frem vil bringe,
Og til at elske ham min Søn Jer burde tvinge.

Damis.

Ja, ser De, Bedstemor, saa nemt det ikke gaar...
Mig ingen Fadermagt til ham at elske faar!
Det var Forræderi, hvis andet Sprog jeg førte:
Hans Lurendreieri alt længst min Sjæl oprørte,
Og længst jeg forudsaae, at hans Skinhellighed
Mig vilde føre til et Brud paa Husets Fred.

Dorine.

Det er jo en Skandal, hvortil ei findes Mage!
En Fremmed vover paa sig Magten at tiltage!
En Pjalt, som, da han kom hertil, knap havde Sko,
Hvis hele Dragts Værdi een Mark var eller to,
Fordrister frækt sig til sin Stilling rent at glemme,
Og kommanderer som om her han havde hjemme!

Fru Pernelle.

Saasandt jeg lever, Alt langt bedre vilde gaa,
Hvis hans Befalinger I agted mere paa.

Dorine.

I Deres Fantasi han for en Helgen gjælder,
Men al hans Hellighed om Hykleri kun mælder.

Fru Pernelle.

Bagvaskelse!

Dorine.

Af ham og af hans Dreng Laurant,
Jeg vilde ha'e Kaution for Laan af et Glas Vand.

Fru Pernelle.

Jeg veed aldeles ei, hvad Tjeneren kan være,
Men holder paa Tartuffe, som er en Mand af Ære!
Saavist som jeg staar her, har I for Had ham lagt,
Fordi han revser Jer, og har Jer Sandhed sagt.
Det er mod Synden blot han harmes i sin Iver,
Og det er Himlens Sag, som ham til Strenghed driver.

Dorine.

Godt nok. Men siig, hvorfor han i den sidste Tid
Just fly'er i Flint for hvert Besøg, som kommer hid?
Hvad kan vel et honet Besøg for Skade gjøre,
At et Rabalder vi af Skjænd derom skal høre?
Jeg veed nok hvad jeg tror... Maa jeg det sige her?
Den stakkels fromme Mand jaloux paa Fruen er.

(Peger paa Elmire.)

Fru Pernelle.

Men Gud forbarme sig, hvad slig en Tøs ophitter!
Det er ei ene ham, som dadler de Visitter:
Al den Allarm, som med den Stads forbunden er,
Og de Karreter, som for Døren holde her,
Med hele dette Tros af galonerte Gjække,
Som gjør en farlig Støi: Det maa nok Opsigt vække!
Jeg gjerne tror, at det i Grunden ei er ondt,
Men det gi'er Stof til Snak, og det er ikke sundt.

Cleante.

Hvorledes, Frue? Tror De man kan Folk forbyde
At snakke Løst og Fast? Hvor usselt, sig at bryde
Om Alt, hvad siges kan, og offre Venskabs Lyst
Og ædel Omgangs Fryd for hver en Bysnaks Røst!
Selv om man under sligt et Aag sig vilde bringe,
Tror De at Folk deraf sig lod til Taushed tvinge?
Nei, mod Bagtalelse ei nytter Mur og Vold,
Kun Ligegyldighed os gi'er mod den et Skjold,
Naar i et pletfrit Liv sit Levnets Maal man sætter,
Og la'er Folk snakke til engang dem Snakken trætter.

Dorine*).

Mon ei Fru Daphne**) med den lille Hr. Gemal,
Er en af dem, som de Visitter volde Oval?
Thi just de Folk, som mest os Stof til Latter give,
Er allerivrigst for paa Næsten ned at rive;
Just den Slags Folk forstaa at gribe med al Hast
Hver liden Anke, som de tro at holde fast,
Naar ret i Sjælefryd med Rygter om de trække,
Og egen Slethed i de Andres Færden lægge,
I Haab om at hver Gang De sætte kjækt Kulør
Paa Andre, de dem selv en Smule bedre gjør;
I Haab om, at de kan et Lighedspunkt opdrive,
Hvormed et Austrøg de kan deres Synder give,
Og faa den Dadel, som de over sig har bragt,
Af Kristenkjærlighed paa Andres Skuldre lagt.

Fru Pernelle.

Alt det Ræsonnement ei med til Sagen hører! —
Man veed, at Fru Droute et dydigt Levnet fører
Og høist gudfrygtig er; dog har mig Folk fortalt,
At hun fordømmer høit Jert Liv i Et og Alt.

Dorine.

Exemplet det er godt! Den Dame kan citeres
For hendes Devotion! Derom ei disputeres.
Men ak, af Alderdom alt længst hun Stemplet fik,
Og snerpet blev hun først, da hun af Mode gik!
Imens det muligt var sig Hjerter at tiltrække,
Har hun sin Yndighed ei stukket under Dække,
Men da med Sorg hun saae, at Øiets Glands blev slukt,
Saa sagde hun Godnat til Verden, fromt og smukt,
Og hylled sin Gestalt i Visdomsslørets Folder,
Som hun andægtigt om et falmet Ydre holder.
Vor Tids Koketter paa den Maade trøste dem,
Naar Elskere ei mer besøge deres Hjem:
Saa saa de Skrupler, naar det tomt omkring dem bliver,
Og i Resignation medet de Snerper bliver,
Og holde Prækner om, hvordan man være bør,
Og streng Justits, hvori Barmhjertigheden dør,
Mens høit man dadler dem, som endnu Livet nyde,
Hvorover skaanselsløst de gjerne Staven bryde,
Og ærgre Livet af sig, naar i enlig Stand,
De se den Glæde, som ei mer de dele kan.

---

*) Denne, saavel som Dorines følgende Replik, tilhørte oprindelig Cleantes Rolle. Man antager, at Molière haabede, at man i Kammerpigens Mund vilde lægge mindre Vægt paa de deri gjorte Allusioner.

**) Grevinden af Soissons, der havde udtalt sig med Foragt om alle de af Hoffets Damer, som saae theatralske Forestillinger, o. s. v.

Fru Pernelle (til Elmire).

Det er de Prækner, som Du gjerne gider høre,
Min Svigerdatter. Al den Snak skal taus mig gjøre,
Mens Fruen ørkesløst faar Tiden til at gaa! —
Men ligefuldt jeg dog min Mening sige maa:
I Alle vide bør, at det var viist og herligt,
Da i sit Hus min Søn optog Tartuffe saa kjærligt,
At Himlen selv i ham Jer har en Hjælper sendt
Til Sjælsforbedring, saa I bli'er fra Synd omvendt,
At for Jer Frelses Skyld I bør andægtigt høre
Paa hvert hans Ord om hvad I bør og ei bør gjøre.
Selskaber, Bal, Visit og Aftenasfembler'
Er Djævlens Spilleværk, hvori sin Fryd han ser.
Ei et gudfrygtigt Ord der høres nogensinde,
Nei, Tant og Brøvl og Prat de tusind Fabler spinde,
Mens Næsten ordenlig paa sin Tallerken faar,
Og med Bagtalelser man rundt omkring sig slaar,
Saa at den Kloge selv aldeles bli'er forvirret,
Naar han en liden Stund paa den Kommers har stirret,
Hvor Slidderfladderen har bygget sig sit Slot,
Og (som forleden Dag en Doktor sagde godt)
Saa gaar det værre til end selv ved Taarnet Babel,
Thi hver har ikke blot sit Sprog, men og sin Fabel,
Og for at komme til, hvad han mig har fortalt . . .
(Peger paa Cleante.)
Naa, staar ei Herren der, og ler i Skjægget alt?
Søg De Dem andensteds et Stof for Deres Latter,
Jeg vil ei sige mer . . . .
(Til Elmire.)
Farvel min Svigerdatter!
Du skal mig blive qvit, det kan Du stole paa . . .
Før Du mig ser igjen, sig Vinden vende maa.
(Hun giver Flipote et Øresigen.)
Hvad Pokker gaar der vel af Dig, Din lede Taske?
Staar hun og maaber, som en Ravn? Jeg skal Dig baske
Om Ørerne! Affted!

Anden Scene.

Cleante. Dorine.

Cleante.

Jeg her forblive maa,
Thi ellers kan endnu en Hagl af Skjænd jeg faa
Af denne gode Sjæl . .

Dorine.

Tys, tys! Hvor det er Skade,
Hun ikke hører hvad De her Dem tør tillade,
Og ikke faar Dem sagt, De selv kan være god*),
Men at den Titel hun endnu ei ta'er imod.

Cleante.

Hvor har foruden Grund hun sig med Vrede plaget!
Hvor er i sin Tartuffe ensidig hun indtaget!

Dorine.

O det er ingen Ting i Sammenligning med,
Hvorledes Hr. Orgon er kommen rent af Led:
Han, som i Modgangs Tid Forstand og Klogskab viste,
Og som vor Fyrste for hans Kraft og Iver priste**),
Han er forvandlet til et stakkels sølle Skrog
Fra den Tid, at Tartuffe sin Bolig her opslog.
Det fast utroligt er! Han kalder ham sin Broder,
Og elsker ham langt mer end Kone, Børn og Moder;
Til ingen Anden sin Fortrolighed han gi'er,
Og hver hans Handling af Tartuffe dikteret bli'er.
Med Kjærtegn, Kys og Klap han Fyren overvælder,
Og som en Elsker høit han om hans Dyd fortæller:
Paa Bordets Hædersplads Tartuffe man daglig ser,
Der spiser han for sex, ja stundom endnu mer,
Mens hver en Lækkerbid paa hans Tallerken lægges,
Og ræber han af Mad, flux Haanden til ham rækkes
Med en Velsignelse: Han er vor Helt, kort sagt,
Og han har Herren rent fra Sands og Samling bragt:
Hvergang han flytter sig, saa sker der et Mirakel,
Og hvert hans Ord er et usvigeligt Orakel,
Mens han i sin Triumf kjækt drager Fordel af
Det Herredømme, som Forblændelsen ham gav.
For store Summer tidt han Herren frækt bedrager,
Og med skinhelligt Brøvl han Livet af os plager;
Ja, selv den Lømmel, som hos ham Opvartning gjør,
Med sine Prækner os besværlig falde tør;
Med vilde Blik han sig til slau Kritik fordrister,
Vor Sminke, vore Baand, vor Stads han os fravrister,
Ja, han forleden Dag endog saa vidt det drev
At han et Kniplingsschawl aldeles sønderrev,
Som paa en Helgenbog tilfældig glemt var blevet,
Hvad som et Djævlens Værk han syndigt har beskrevet.

---

*) Ordet »god« bruges paa Fransk ofte til og om ældre eller gamle Personer, saaledes: ma bonne mère, min Bedstemoder, istedenfor: ma grand mère.

**) De franske Kommentatorer antage, at Orgon, under Frondens Uroligheder, har været blandt dem, der sluttede sig til Hoffets Parti, og at han, i hin Periode, har viist Staten de Tjenester, til hvilke her sigtes.

Tredie Scene.

Elmire. Mariane. Cleante. Damis. Dorine.

Elmire (til Cleante).

Naa, Du kan takke Gud, at Du blev, hvor Du var,
Og slap for Præknen, som i Porten holdt hun har!
Men jeg har set, at alt min Mand er vendt tilbage,
Og vil gaa ovenpaa for der ham at modtage.

Cleante.

Da jeg skal lige bort, vil jeg helst blive her,
Og blot lykønske ham til, at han hjemvendt er.

Fjerde Scene.

Cleante. Damis. Dorine.

Damis (til Cleante).

Kan De ei Talen paa min Søsters Bryllup føre?
Jeg frygter at Tartuffe vil Knuder for os gjøre,
Og faa min Fader ved Filureri omstemt,
Hvad der for hende som for mig var lige slemt,
Thi som min Ven, Valeer, for Mariane brænder,
Hans Søsters Skjønhed længst mit Hjertets Attraa tænder,
Og hvis....

Dorine.

Der er han! Tys!

Femte Scene.

Orgon Cleante. Dorine.

Orgon (idet han træder ind).

God Dag!

(ser Cleante.)

Se, se, min Ven

Cleante.

Det glæder mig, at De er kommen hjem igjen.
Paa Landet kan man nu just ingen Morskab hente.

Orgon
(til Dorine, som vil gaa).

Dorine, hør!
(Til Cleante.)
Min Bro'er ... aa tøv! Jeg be'er Dem vente...
De vil undskylde, at jeg mig forhører kort,
Om hvordan Alt staar til fra den Tid jeg drog bort.
(Til Dorine.)
Fortæl mig saa om Alt i disse tvende Dage
Er gaaet rigtigt, saa der ei er Grund til Klage?

Dorine.

Et Feberanfald strax iforgaars Fruen fik,
Med heftig Hovedværk og smertelige Stik.

Orgon.

Men siig, Tartuffe ...

Dorine.

Tartuffe sig ypperligt befinder,
Med friske Læber, tyk og fed og røde Kinder.

Orgon.

Den stakkels Mand!

Dorine.

Og da tilbords vi skulde gaa,
Den mindste Krumme selv ei ned hun kunde faa,
Saa grusomt blev hun af sin Hovedpine plaget.

Orgon.

Men ak, Tartuffe?

Dorine.

Tartuffe har Plads ved Bordet taget,
Og først af Agerhøns andægtig spist et Par,
Hvorpaa Halvdelen han af Vildtposteien skar.

Orgon.

Den stakkels Mand!

Dorine.

Ja vist. Om Natten blev det værre,
Thi heftig Feber var aldeles Søvnens Herre;
I Angst vi vaaget har den hele, lange Nat,
Mens ei et Blund sig har paa hendes Øine sat.

Orgon.

Men om Tartuffe ...

Dorine.

Tartuffe, da Lyst til Søvn han spored,
Har Sovekamret søgt strax efter Aftensbor'et,
Hvor i sin varme Seng han ret med Velbehag
Har sovet sødelig til det blev atter Dag.

Orgon.

Den stakkels Mand!

Dorine.

Da vi indstændigt hende bade,
Beslutted hun tilsidst at la'e sig aarelade,
Hvorpaa det, Gud ske Lov, blev meget bedre strax.

Orgon.

Men siig, Tartuffe . . .

Dorine.

Hans Mod er af den rette Slags!
For ei at blive til den mindste Svaghed fristet,
Og bøde paa det Blod, som Fruen havde mistet,
Drak han fem, sex Glas Vin til Frokost i al Ro.

Orgon.

Den stakkels Mand!

Dorine.

Nu er de rasle begge To.
Jeg vil til Fruen gaa og mælde flux paa Stedet
Den Glæde, hvormed De har hørt, hun er helbredet.

Sjette Scene.

Cleante. Orgon.

Cleante.

For Deres Næse ler hun af Dem og gjør Nar!
At krænke Dem, min Ven, jeg ei isinde har,
Naar frit jeg siger, De gi'er Grund til Dem at drille . . . .
Hvor i Alverden har man hørt om slig en Grille?
Hvor er det muligt, at den Mand forhexer Dem,
Saa over hans Person alt Andet gaar i Glem?
Først har De hjulpet ham med alle Lykkens Goder
Af hans Elendighed . . .

Orgon.

Stands der, min kjære Broder!
De kjender ei den Mand, om hvem De taler saa.

Cleante.

Nei, jeg ham kjender ei, det jeg indrømme maa,
Men De, det tror jeg vist, lidt mere burde lære . . .

Orgon.

O hvis De kjendte ham, De vilde henrykt være,
Og prise ham som jeg, det siger jeg forsand.
Det er en Mand, som . . . ak, min Bro'er, en Mand . . . en Mand,
Som følger Skriftens Ord og Fred i Hjertet nyder,
Mens fra sin Høide han sig ei om Verden bryder.
Jeg i hans Omgang en fornyet Skabning bli'er,
Thi Ligegyldighed han mig mod Alting gi'er,
Og da hvert Venskabsbaand for hans Moral maa briste
Jeg Hustru, Moder, Børn og Slægt godt kunde miste,
Med allerstørste Ro, foruden mindste Qval.

Cleante.

De Følelser just ei Dem Ære gjøre skal.

Orgon.

O havde De dog set vort allersørste Møde,
Saa vilde De for ham i helligt Venskab gløde!
Det var i Kirken, hvor hver Dag paa samme Sted,
Just lige foran mig, han knæled ydmygt ned;
Den hele Menigheds Opmærksomhed han vakte
Ved Maaden hvorpaa han sit Hjertes Offer bragte,
Mens han med dybe Suk og henrykt i sin Aand,
Mod Kirkens kolde Gulv tidt trykked Mund og Haand.
Men naar jeg vilde gaa, forud for mig han ilte
Og bød mig Vievand, mens han venligt til mig smilte,
Og jeg, som af hans Dreng Besked alt havde hørt
Om hvem han var og af hans Trang var heftig rørt,
Jeg bød ham Gaver, som han næsten skød tilbage,
Mens han beskeden knap det Halve vilde tage.
„Det altfor meget er, jeg det ei taale bør,
Thi jeg fortjener ei, at De saameget gjør!"
Og naar at tage det igjen jeg har afslaaet,
Saa har — det saae jeg selv — de Fattige det faaet.
I en velsignet Stund jeg hjem til mig ham tog,
Ind i mit Hus med ham Lyksaligheden drog:
Min Husstand, selv min Viv, han smukt i Ave holder,
Og Omsorg for mit Vel tidt Hjerteangst ham volder;
Thi for min Ære staar han idelig paa Vagt,
Paa mine Vegne han til Jalousi bli'er bragt,
Og nidkjær mod sig selv, ja streng foruden Mage,
Kan for en Bagatel han tidt paa Veie tage.
Ja, De vil neppe tro, dog er det vist og sandt,
At han forleden Dag et Stof til Anger fandt

Deri, at han i Harm en Loppe havde taget,
Og dræbt den vredt, da den ham under Bønnen plaged.

Cleante.

De er vist ikke vel forvart, min Ven? Hvor kan
Med de Historier De komme til en Mand?
Hvor kan De tro, at jeg for gode Varer tager . . . .

Orgon.

Min Svoger, Deres Snak af Gudsbespotten smager.
Det er en farlig Sag, thi den Tendens er slem,
Og tyve Gange vist jeg præket har for Dem
Om den Forfærdelse, hvortil det Væsen fører.

Cleante.

De Taler man af Dem og Deres Lige hører!
Det er det Vanlige, at Den, som selv er blind,
Forlanger andre Folk skal ogsaa gaa med Bind,
Og naar man ei som De af dumme Fagter blændes,
Bør som Fritænker, ja, som Atheist man brændes.
Men lad det være nok af denne Slags, jeg be'er,
Jeg veed, hvad jeg har sagt, og Gud mit Hjerte ser.
Af de Ophævelser jeg ikke la'er mig blinde,
Thi løiet Fromhed kan lig løiet Mod man finde,
Og som paa Ærens Mark, naar det til Kampen gaar,
Den Mand, der praled mindst, sædvanlig tapprest slaar:
Saaledes just det paa Gudfrygtigheden passer,
At hvor den sandest er, der gjør den mindst Grimasser.
Hvor er det muligt, at De saadan tager feil,
Og Hykleriet fer i hellig Andagts Speil?
At De behandler Last og Dyd paa samme Maade
Og ærer Masken der, hvor Sandhed burde raade?
Hvor er det muligt, at et løiet Helgenskin
Kan gjøre for et frækt Bedrageri Dem blind?
At Skyggen Agtelse som Tingen selv kan vække?
At falsk Mønt kan saavidt som gode Penge række? —
O det er sørgeligt, at Menneskene kun
Saa sjelden træde paa Fornuftens sikre Grund;
Naturens Middelvei som oftest man ei ændser,
Men sprænger taabeligt de viist afstukne Grændser,
Og af de Følelser, som helligst være bør,
Ved Overdrivelse Vrængbilleder man gjør! —
I Forbigaaende lad dette sagt Dem være.

Orgon.

Ja, De er klog! De er en Doktor man bør ære,
Al Verdens Visdom frem af Deres Tale gaar,
Og som et Lys for vort Aarhundrede De staar,

Mens et Orakel lig De Dem al Pris tilraner,
Saa andre Folk mod Dem bli'er lutter Dumrianer.

Cleante.

En Doktor er jeg ei, deri dog feil De ta'er,
Alverdens Visdom jeg vist ei forpagtet har;
Den Smule, jeg forstaar, er blot at jeg kan skille
Imellem Falskt og Sandt og rigtigt dem fremstille,
Og just fordi jeg veed, at ingen Helt paa Jord
Bør skattes høit som Den, der følger Skriftens Ord,
Fordi jeg Gudsfrygt frem for alle Dyder sætter
Og ærer Den, hvis Liv er rent og uden Pletter:
Just derfor Intet i den Grad imod mig staar,
Som disse Folk, der med et kalket Ydre gaar,
Som deres Fromhed frem paa Gadehjørner stille
Og Charlataneri med Helligheden spille,
Mens af Grimasfers Hær de dem en Maske gjør,
Og til et Skalkeskjul selv Skriften bruge tør;
De Folk, hvis lave Sjæl af Egennytte bare
Gjør deres Gudsfrygt til en heldig Handelsvare,
Og ville kjøbe sig Kredit og Værdighed
Ved himmelvendte Blik og falsk Andægtighed;
De Folk, jeg siger, der med fast utrolig Iver
Som Himmelstormere paa Jorden rige bliver,
Der under Bøn og Bod kun Gods og Guld attraa,
Og bruge Hoffet til — fra Verden sig at slaa;
De Folk, hvis Helgennavn ei Lasten udelukker,
Mens de hævngjerrigt, grumt paa Næstens Smaafeil pukker,
Og naar De styrte vil Den, de ei gide se,
Os vide la'er, at det for Himlens Skyld maa ske,
Mens dobbelt farlige, i deres glubske Vrede,
De gjør sig Vaaben af det, som vi fromt tilbede,
Og under Gudfrygts Slør i hellig Ivrighed
Os roligt slaa ihjel af Christenkjærlighed! —
Det er den Karakter, som selv sig kalder hellig;
Den ægte Fromhed er fra den hel vidt forskjellig,
Og vort Aarhundrede, jeg siger det med Fryd,
Os mangt Exempel gi'er paa Gudsfrygt og paa Dyd.
Betragt Ariston blot, se hen til Periander,
Oronte, Alcidamas, Polidorus, Clitandre:
Se, det er fromme Folk, som øve Dyd og Ret,
Skjøndt med Basuner de ei selv forkynde det;
Med opblæst Hovmod de os ei besværlig falde,
Og deres Gudsfrygt er foruden Spor af Galde;
De kritisere ei Alt, hvad vi Andre gjør,
Men veed, at Skaansomhed blandt Dyder regnes bør,
Og at det Stolthed er paa Andre strengt at rette;
Men deres Vandel de os til Exempel sætte,

Og mens af Skinnet de dem ikke blænde la'er,
Den bedste Tro De helst til deres Næste har;
Ei til Kabaler og Intriger de Folk kjende,
Nei til at leve fromt de deres Hu henvende;
Ei over Synderen de bryde Stav og Stok,
Naar Synden revset bli'er, er det dem mer end nok;
Og ei de tro, at de, i Himlens Interesse,
Bør holde Dommedag og Hævnens Glavind hvæsse!
Se det er mine Folk, for hvem jeg har Respekt,
Paa de Exempler bør vi Andre lægge Vægt! —
Men sandt at sige, Hr. Tartuffe just ikke viser
Stor Lighed med de Folk, hvor høit man end ham priser,
Og trods hans Nidkjærhed jeg Dem dog narret tror.

Orgon.

Høistærede, min Ven, har De talt ud?

Cleante.

Et Ord . . .

Orgon.

Jeg anbefaler mig.

Cleante.

Et Ord, hvis De tillader!
Det er om andre Ting, De veed, at De som Fader
Valeer længst Løfte gav paa Deres Datters Haand?

Orgon.

Ja.

Cleante.

Dagen var bestemt til Knytten af det Baand?

Orgon.

Ja, det er sandt.

Cleante.

Hvorfor bli'er de da ikke gifte?

Orgon.

Jeg veed ei.

Cleante.

Vil et nyt Parti maaske De stifte?

Orgon.

Maaske.

Cleante.

Vil virkelig De bryde Deres Ord?

Orgon.

Det har jeg ikke sagt.

Cleante.

Ei nogen Magt, jeg tror,
Bør tvinge Dem til fra det givne Ord at vige.

Orgon.

Det kommer an derpaa.

Cleante.

Hvad skal de Omsvøb sige?
Valeer har bedt mig om at skaffe klar Besked.

Orgon.

Naa, Gud ske Lov.

Cleante.

Hvad Bud til ham gi'er De mig med?

Orgon.

Hvad Dem behager bedst.

Cleante.

Jeg maa nødvendigt høre,
Hvad Deres Hensigt er. Siig mig det blot.

Orgon.

At gjøre
Hvad Himlen vil.

Cleante.

Lad os ei spøge nu, jeg be'er!
Et klart Ja eller Nei De skylder dog Valeer.

Orgon.

Farvel.

Cleante (alene).

Jeg frygter, at man lumsk et Puds ham spiller,
Og vil ham mælde strax, hvordan sig Sagen stiller.

Anden Akt.

Første Scene.

Orgon. Mariane.

Orgon.

Hør, Mariane!

Mariane.

Fa'er!

Orgon.

Kom hid! Der Noget er,
Jeg Dig meddele vil.

(Han undersøger et lille Sidekabinet.)

Mariane.

Hvad søger De?

Orgon.

Om her
Ei Nogen gjemmer sig, der til mit Ord kan lytte . . .
En Lurer meget nemt det Smuthul kan benytte.
Nei, Alt i Orden er og vi kan tale frit.
Jeg tidt bemærket har, at Dit Gemyt er blidt,
Og derfor har, mit Barn, Du altid kjær mig været.

Mariane.

I Følelsen deraf har jeg med Tak Dem æret.

Orgon.

Ja, det er godt, mit Barn, men der skal mere til;
I Et og Alt bør Du kun gjøre, hvad jeg vil.

Mariane.

At vise Lydighed jeg ønsked alle Tider.

Orgon.

Godt, godt! — Saa siig mig da, hvordan Tartuffe Du lider?

Mariane.

Hvem? Jeg?

Orgon.

Ja siig mig frit Din Mening om den Mand.

Mariane.

Ak, jeg vil sige Alt, hvad Dem behage kan.

Anden Scene.

Orgon. Mariane Dorine
(som kommer sagte ind og stiller sig lige bag Orgon).

Orgon.

Det er at tale viist. Saa siig mig da, min Datter,
At hans Fortjenester Du ærer og Du skatter,
At han har rørt Din Sjæl, og at Du henrykt bli'er,
Hvis Dig Din Fader ham til Ægtefælle gi'er.
Naa, tal!

Mariane.

Hvordan?

Orgon.

Hvad nu?

Mariane.

Mon feil jeg ikke hørte?

Orgon.

Naa, Barn?

Mariane.

Hvem er det, som min Sjæl saa heftig rørte,
At jeg hans Haand attraar og at jeg henrykt bli'er,
Hvis mig min Fader ham til Ægtefælle gi'er?

Orgon.

Tartuffe.

Mariane.

Det er ei sandt, derpaa jeg Ed tør gjøre.
Hvi skulde slig en Løgn jeg vel i Munden føre?

Orgon.

Men som fuld Sandhed vil jeg have dette Svar,
Det maa Dig være nok, at jeg bestemt det har.

Mariane.

Hvordan? De vil ...?

Orgon.

Ja vist. Tartuffe, det er min Villie,
Ved dette Giftermaal bli'er En af vor Familie.
Han være skal Din Mand, det fast bestemt alt er,
Og da Din Mening om den Sag . . . .

(Han bliver Dorine vaer.)

Hvad gjør Du der
Er det Nysgjerrighed, der Dig saa heftigt plager,
At for at lure, Du Dig slig en Frihed tager?

Dorine.

Nei, det er denne Snak, hvorom alt hørt jeg har . . . .
Thi skjøndt jeg trode, det kun løse Rygter var,
Som Folk har vrøvlet om blandt andre Bagateller,
Maa jeg dog le, naar man om det Parti fortæller.

Orgon.

Er det utroligt da?

Dorine.

Utroligt, saa at jeg,
Hvis De det sagde selv, dog dristigt svared Nei.

Orgon.

Men jeg skal sørge for, Du Troen faar i Hænder.

Dorine.

Snikfnak! Til Bloksbjerg den Historie jeg sender.

Orgon.

Men naar det først er sket, faar Du vel tro derpaa?

Dorine.

Passiar!

Orgon (til Mariane).

Mit Barn, for Spøg Du ei det holde maa.

Dorine (til Mariane).

For Deres Faders Spøg jeg dristigt det erklærer,
Slaa Dem tiltaals.

Orgon.

Men dog . . .

Dorine.

Hvordan De ad Dem bærer,
Tror Ingen saadan Snak.

Orgon.

Jeg Dig paa Øret gi'er.

Dorine.

Nu vel, saa tror jeg Dem, men værst for Dem det bli'er.
Hvorledes, Herre, De, med Visdoms Præg paa Panden,
Med dette store Skæg, som herligt smykker Manden,
De vil i Deres Aar Dem gjøre selv til Nar?

Orgon.

Hør, i mit Hus Du Dig for megen Frihed ta'er,
Og Uforskammenhed jeg de Manerer kalder.

Dorine.

O Herre bliv ei vred, derom jeg Dem bønfalder.
Maa ei Alverden tro, at De er bleven gal,
Hvis Deres Datter med den Hykler giftes skal?
Han er for bunden alt til flere Baand at bære . . . .
Og til hvad Nytte kan det Giftermaal Dem være?
Af hvilken Verdens Grund vil De, som er saa rig,
Just vælge denne Pjalt . . .

Orgon.

Tys, tys! Jeg siger Dig,
At just hans Fattigdom ham allerhøiest hæver,
Og at Høiagtelse den netop af os kræver.
O den er ærefuld! Af Iver for sin Sjæl
Han ene sørged for sit aandelige Held;
Det timelige Gods har han sig ladt berøve,
Mens han kun tænkte paa i Gudsfrygt sig at øve! —
Dog ved min Hjælp jeg ham nok sætte kan istand
Til at faa Sit igjen, den stakkels fromme Mand! —
Han Ret til Godser har, som meget vil indbringe,
Og han er Adelsmand, skjøndt han sig gjør saa ringe.

Dorine.

Saa har han selv fortalt, men den Forfænglighed,
Ei passer rigtigt til hans store Hellighed,
Thi Den, som al sin Hu mod Himlens Goder retter,
Sædvanlig ingen Pris paa Rang og Fødsel sætter,
Og Den, som smykkes af et fromt og ydmygt Sind,
Vil af Ærgjerrighed ei gjøre Blæst og Vind.
Hvad skal den Hovmod til? Dog lad det Thema fare,
Med samt hans Adelskab! Betragt Personen bare,
Og siig mig saa, om De dog ei Dem skamme maa
Ved Tanken om, at han skal Deres Datter faa?
Hvor er det muligt, at De for Dem selv kan dølge,
Hvad uundgaaeligt af det Parti vil følge?
Det er et farligt Spil, hvad De bør vide jo,
For Pigen, som af Tvang bortgiver Haand og Tro;

Thi hendes Forsæt om et dydigt Liv at føre
Kan ved en saadan Tvang man let tilintetgjøre,
Og naar den Mand, hun faar, en Gjenstand er for Spot,
Saa bliver Konen let til det, som ei er godt,
Thi det er vanskeligt sin Troskab at bevare
Imod en Mand, der ei sin Ære kan forsvare;
Den Fa'er, som tvinger selv sit Barn til slige Kaar,
Skal bære Skylden for de Feil, som hun begaar.
Tænk over disse Ting, før det for silde bliver.

Orgon.

Et Kursus i Moral Du nok Din Herre giver?

Dorine.

Men hvis De lød mit Raad, fortjente jeg dog Tak.

Orgon (til Mariane).

Lad os ei spilde Tid, mit Barn, paa hendes Snak!
Kun hvad Dig tjener bedst, bør jeg som Fa'er betænke...
Vel sandt, at jeg har lovt Valeer Din Haand at skjænke,
Men uden Talen om, at han har Lyst til Spil,
Saa frygter jeg, at han Fritænker blive vil,
Thi aldrig ser jeg ham i Kirken nogensinde.

Dorine.

Som visse Folk maaske han skulde sig indfinde
Til fastsat Klokkeslet blot for at blive set?

Orgon.

Jeg har aldeles ei Dig om Din Mening bedt.
(Til Mariane.)
Men derimod Tartuffe af Himlen høit velsignes,
En Rigdom, som ei kan med nogen anden lignes.
Det Gistermaal gi'er Dig Alt, hvad Du ønske kan,
Dit hele Liv bli'er en Lyksalighedens Stand,
Hvori lig fromme Børn, i hellig Ømheds Luer,
I sammen leve skal som kjælne Turteldiuer! —
Foruden Kiv og Strid bli'er Eders Ægtestand,
Alt hvad Du vil, mit Barn af ham Du gjøre kan.

Dorine.

Aa ja, en Nar*) kan hun vel sagtens af ham gjøre.

Orgon.

Fy, fy!

---

*) Efter Sammenhængen betyder det franske Ord „un sot", her en bedragen Ægtemand.

Dorine.

Han Anlæg har vist til det Navn at føre,
Og i hans Karakter forud det skrevet staar,
At Deres Datters Dyd han nok af Marken slaar.

Orgon.

Aa hør nu op engang mig med det Vaas at plage,
Og hold Din Næse fra de Ting, som ei Dig rage! —

Dorine.

Af Interesse for Dem jeg deraf mig ta'er.

Orgon.

Jeg ønsker ei, at Du den Interesse har.

Dorine.

Hvis jeg ei elsked Dem . . .

Orgon.

Aa, lad den Ømhed fare!

Dorine.

Til Trods for Dem vil jeg den trofast dog bevare.

Orgon.

Hvad saa?

Dorine.

Den Ære, som De selv ei passer paa,
Er det min Pligt, at jeg for Dem bevogte maa.

Orgon.

Vil Du ei tie, Tøs!

Dorine.

Jeg maatte jo mig skamme,
Hvis andre Folk af den Skandale skulde bramme.

Orgon.

Ti stille, Slangebraad, som rasende mig gjør!

Dorine.

Husk De er hellig og ei vred De blive bør.

Orgon.

Min Galde hidses af at høre de Sottiser!
Du tie skal, hvis ei jeg strax Dig Døren viser.

Dorine.

Saa vil jeg tie da, men tænke desto mer.

Orgon.

Tænk, hvad Du vil, men husk, at jeg mig Ord frabe'er.
Lad ei en Lyd . . . Nok sagt: Du mig forstaar! —
(Til Mariane.)
Min Pige,
Jeg har betænkt de Ting . . .

Dorine (afsides).

At Intet jeg maa sige,
Mig harmer fast ihjel!

Orgon.

Skjøndt ei en Modelaps,
Tartuffe saa velskabt er . . .

Dorine (afsides).

Ja, ret en lækker Snaps!

Orgon.

At uden Hensyn til hans mærkelige Gaver,
Han Dig behage maa.

Dorine (afsides).

Hvad Nød mon da hun haver?
(Orgon vender sig mod Dorine, lægger Armene overkors og ser hende stift i Ansigtet, mens han hører efter, hvad hun siger.)

Dorine.

Var jeg i hendes Sted jeg vilde sværge paa,
Mig ingen Mand ved Tvang ustraffet skulde saa.
Før Bryllupsfesten var i Huset gammel blevet,
Han skulde saa sin Text af Qvindehævnen skrevet.

Orgon.

Er det paa den Maner Du viser mig Din Agt?

Dorine.

Hvi klager De? Til Dem har intet Ord jeg sagt.

Orgon.

Hvem taler Du da til?

Dorine.

Aa, med mig selv jeg snakker.

Orgon (afsides).

Ja, det er godt, men Du skal faa Kanel, Din Rakker,
Og ordenlig Respekt for Vægten af min Haand!

(Han sætter sig i Positur til at give Dorine et Ørefigen, og ved hvert Ord, som han siger til sin Datter, vender han sig om til Dorine, der staar stiv, uden at sige Noget.)

Orgon (til Mariane).

Min Datter ... det ... er mig ... som ... ønsker .. dette Baand ..
Og Du ... bør ... tro ... mit Balg ... af ... den ... fortræffelige ...
(Til Dorine.)
Hvi taler Du ei mer?

Dorine.

Jeg Intet har at sige.

Orgon.

Endnu et lille Muk!

Dorine.

Nei, jeg er ganske stum.

Orgon.

O hvis jeg fanged Dig!

Dorine.

Da var jeg mer end dum.

Orgon (til Mariane).

Som sagt, min Datter, Du bør Lydighed mig vise,
Og med Ærbødighed for mig Din Lykke prise.

Dorine (idet hun flygter).

Jeg vilde le, hvis man mig bød en saadan Mand.

Orgon
(som forfeiler det Ørefigen, han vil give Dorine).

Den Tøs en Djævel er, som her ei blive kan,
Min Datter! Hendes Ord til Heftighed mig pirrer ...
Jeg kan ei tale mer ... Det Nonsens mig forvirrer,
Og jeg har ærgret mig en Feberhede til,
Hvorfor i Luften jeg mig Kjøling søge vil.

Tredie Scene.

Mariane. Dorine.

Dorine.

Men er De bleven stum? Hvor kan De tie stille
Til denne Sag, saa jeg maa Deres Rolle spille?
At høre rolig paa det Forslag, han har gjort,
Og tie som en Væg! Jo, det skal hjælpe stort!

Mariane.

Hvad vil Du egenlig jeg mod min Fa'er skal gjøre?

Dorine.

Hvad der behøves for Dem ud af Nød at føre.

Mariane.

Siig selv . . .

Dorine.

At Hjertets Valg er frit, De burde sagt,
At ei for Andres Skyld man bli'er til Altret bragt,
At da det er Dem selv, som skal mod Manden tage,
Saa er det ogsaa Dem, han ene bør behage.
Hvis Deres Fa'er i sin Tartuffe forgabet er,
Kan han jo gifte sig med ham, det ligger nær.

Mariane.

Det er ei let sig mod en Faders Magt at sætte.
Af Angst jeg tiet har, Du dadler mig med Rette.

Dorine.

De veed, hvordan Valeer kun Deres Haand attraar,
Men siig, hvordan med Dem det egenlig sig staar?

Mariane.

O Gud, hvor kan Du med det Spørgsmaal dog mig krænke,
Som om paa Andre end paa ham jeg kunde tænke!
Dorine, siig, hvordan det blot Dig muligt var,
Saa stor Fortrolighed, som jeg bevist Dig har!

Dorine.

Hvor kan jeg af det Sprog, som ene Munden fører,
Faa Vished om, at han for Alvor Hjertet rører?

Mariane.

Du gjør mig Uret, og den Tvivl er ufortjent,
Kun altfor klart jeg har min Følelse bekjendt.

Dorine.

Saa elsker De ham da?

Mariane.

O mer end Ord kan sige.

Dorine.

Og med sin Kjærlighed vil han Dem ikke svige?

Mariane.

Det vil han ikke, nei.

Dorine.

Og han som De attraar
At holde Bryllup snart?

Mariane.

Dertil vor Længsel staar.

Dorine.

Men til en Anden man Dem gi'er i disse Dage?

Mariane.

Hvis man mig tvinger, vil jeg Livet af mig tage.

Dorine.

Det var godt sagt! Min Tro, det havde jeg forglemt!
Man kan sig dræbe, naar man med Tartuffe bli'er skræmt! —
Den Udvei sikker er, og af al Nød den fører . . . .
Jeg bliver rasende, naar saadant Vaas jeg hører.

Mariane.

Min Gud, Dorine, hvor urimelig Du bli'er,
Det er kun daarlig Trøst, som Du mig Stakkel gi'er.

Dorine.

Jeg har ei Trøst for Den, som ikkun gjør Fadæser,
Og ved det første Stød Tilbagemarscheu blæser.

Mariane.

Hvad er det, som Du vil? Hvis jeg har Modet tabt . . .

Dorine.

Men Kjærligheden gi'er et Hjerte Heltekraft.

Mariane.

Siig, er det ei Valeer, som bør de Vaaben føre?
Bør hos min Fader ei det første Skridt han gjøre?

Dorine.

Hvad skal det hjælpe til, naar Deres kjære Fa'er,
Forgabet i Tartuffe, ret som en Erkenar,
Har brudt det Ord, han gav Valeer, for Andres Rænker?
Kan Deres Elsker for, at man saa dybt ham krænker?

Mariane.

Men vil Du da, at jeg, med aabenbar Foragt,
Skal trodse Skik og Brug og røbe Hjertets Pagt?
Vil Du jeg for Valeer, hvor høit jeg end ham skatter,
Skal saare Qvindeblu og Pligterne som Datter?
Vil Du, at uden Sky, jeg aabne skal mit Bryst . . .

Dorine.

Nei, jeg vil Ingenting. Jeg ser, at De har Lyst
Til Deres Hr. Tartuffe, og naar jeg mig besinder,
Er det høist passeligt, at De til ham Dem binder.
Af hvilken Verdens Grund skal jeg vel yppe Tvist?
Partiet er jo godt og fordelagtigt vist:
Er det ei Hr. Tartuffe, Tartuffe, den Kjæledægge,
Som man Dem foreslaar, at De skal Haanden række?
Det er en herlig Mand, som Sidespring ei gjør,
Hvis Ægtehalvdel sig lyksalig prise bør,
En Mand, som Verden alt har rækket Helgenkronen,
Dertil af Adel født og velskabt af Personen,
Med høirødt Øre og med Kindens Purpurbrand!
Tifold lyksalig Den, der faar en saadan Mand! —

Mariane.

Min Gud!

Dorine.

Og hvilken Fryd vil Dem hver Dag tilfalde,
Naar denne smukke Fyr tør Dem sin Hustru kalde.

Mariane.

O hør dog op, jeg be'er, at plage mig saadan!
Tænk heller paa om Du mig ikke hjælpe kan . . .
Jeg er til Alt istand og Alt jeg vil opbyde . . . .

Dorine.

Nei, nei! En Datter bør sin Fader blindthen lyde,
Selv om han hende gav en Abekat til Mand!
Er denne Lod ei smuk? Mon De vel klage kan?
Med Diligencen skal De til hans Kjøbstad drage,
Hvor Onkler, Fættere, i Mængde Dem modtage;
Det bli'er en Morskab De af disse Folk vil faa! —
Honoratiores De derpaa besøge maa,

Og gjøre pænt Visit, for ved Respekt at vinde
Præfektens Frue først, saa Byens Amtmandinde,
Der paa en Taburet maaske Dem byder Plads.
I Karnevalet faar De nok en rigtig Spas,
Et Bal med stor Musik af tvende Sækkepiber,
En Abe*) med Dressur, som man i Halen kniber!
Hvis Deres Hr. Gemal . . .

Mariane.

Du Livet af mig ta'er.
Tænk paa et Raad, en List, som sig udføre la'er.

Dorine.

Nei, jeg betakker mig . . .

Mariane.

O lad Dit Hjerte røre.

Dorine.

Nei, for at straffe Dem, vil det Parti vi gjøre.

Mariane.

Min kjære Pige . . .

Dorine.

Nei.

Mariane.

Naar jeg bestemt har sagt . . .

Dorine.

Nei, De har valgt Tartuffe, og nyde skal den Pagt.

Mariane.

Med fuld Hengivenhed vil jeg af Dig regeres.

Dorine.

Nei, paa min Ære, nei, De skal tartufficeres.

Mariane.

Naar med min Skjæbne Du ei mindste Medynk har,
Jeg til Fortvivlelsen min sidste Tilflugt ta'er:
En Redningsplanke den mit arme Hjerte skikker,
Og af al Nød har den en Udvei, som er sikker.

---

*) I Originalen sigtes der paa en bestemt Abe »Fagotin«, med hvilken man netop dengang trak omkring i Provindserne.

Dorine.

Naa, naa! Godt Ord igjen! Tænk ikke mer derpaa!
Jeg kan alligevel ei Haanden af Dem slaa.

Mariane.

O Gud, Dorine, siig selv, maa Døden let ei være,
I Sammenligning med den Martyrdom at bære?

Dorine.

Slaa Deres Sind til Ro! Jeg tænker, at med List
Vi nok forhindre . . . Se, der har Valeer vi vist.

Fjerde Scene.

Valeer. Mariane. Dorine.

Valeer.

I dette Øieblik man mig en Nyhed mælder . . . .
Har De, min Frøken, hørt, hvad man om Dem fortæller?

Mariane.

Hvad da?

Valeer.

Man siger, at Tartuffe De ægte vil.

Mariane.

Vist er det, at min Fa'er har sat sin Hu dertil.

Valeer.

Men, Frøken, Deres Fa'er . . . .

Mariane.

Har andre Tanker faaet,
Saa at han det Parti mig nys har foreslaaet.

Valeer.

Hvordan? For Alvor?

Mariane.

Ja, for Alvor i den Grad,
At til det Bryllup han sig knap mit Ja udbad.

Valeer.

Men siig, for Alvor da, hvad De om Sagen tænker?

Mariane.

Jeg veed ei ret.

Valeer.

Det Svar en fuld Oplysning skjænker,
De veed ei ret?

Mariane.

Nei.

Valeer.

Nei?

Mariane.

Hvad raader De mig til?

Valeer.

At tage Den til Mand, som Deres Fader vil.

Mariane.

Det raader De?

Valeer.

Ja.

Mariane.

Saa?

Valeer.

Ei Tvivl derom De nære!
Høist ærefuldt for Dem det Valg maa vistnok være.

Mariane.

Det Raad, min Herre, jeg tilvisse følge bør.

Valeer.

Det smerter Dem vist ei, at De derefter gjør.

Mariane.

Nei, ikke mer end Dem, naar De det Raad kan give.

Valeer.

Jeg gav det kun for at tilfreds De skulde blive.

Mariane.

Og jeg vil følge det for Dem at gjøre glad.

Dorine
(som har trukket sig tilbage, afsides).

Hvad det skal blive til jeg gjerne vide gad.

Valeer.

Saadan De elsker mig? Saadan De kunde nænne
At skuffe mig . . .

Mariane.

Jeg be'er, lad dette faa en Ende!
Høist ligefrem har De mig nylig raadet til
At tage Den til Mand, min Fader have vil,
Til Tak for dette Raad vil jeg derefter gjøre,
Og Æren for den Sag skal ene Dem tilhøre.

Valeer.

Undskyld Dem bare ei, min Frøken! Før jeg kom,
Var det beslutted alt, De havde fældt min Dom! —
Lad ikke mine Ord et daarligt Paaskud være
For dette Troskabsbrud, hvis Vægt De selv bør bære.

Mariane.

Hvor rigtig sagt!

Valeer.

Jeg veed, at De mig aldrig gav
Den rette Kjærlighed, hvorpaa min gjorde Krav.

Mariane.

Det bliver Deres Sag, hvordan De derom tænker.

Valeer.

Min Sag det bliver, ja, men dybt det dog mig krænker,
Saa dybt, at jeg, som De, vil sprænge dette Baand!
Jeg veed nok Den, til hvem jeg byde tør min Haand.

Mariane.

Vistnok. Fortjenesten til Kjærlighed jo leder.

Valeer.

Tal ikke mer om min Fortjeneste jeg beder . . .
Den er hel ringe, hvad De jo mig har bevist . . .
Men dog til Trøst for hvad jeg har i Dem forlist,
Veed jeg en Anden, som sin Lid til mig vil sætte,
Og med sin Kjærlighed mit bitre Tab oprette.

Mariane.

Tabet er ei stort, og De gjør vistnok Ret,
Naar den Forandring De Dem tager ganske let.

Valeer.

Jeg af mit Yderste vil stræbe kjækt derefter,
Det er en Æressag, at man af alle Kræfter

Maa se at glemme Den, som os forglemme kan,
Og lykkes det end ei man lader dog saadan . . .
Det var en Svaghed man bekjendt ei kunde være,
Til Den, der os forskød, end Kjærlighed at bære.

Mariane.

Den Følelse man vist ophøiet kalde maa.

Valeer.

O Medhold i den Sag maa af Enhver jeg faa,
Thi Ingen fordre kan, at jeg Dem tro skal blive,
At jeg for Deres Skyld min Sjæl skal sønderrive,
Og se, hvordan De gi'er en Anden Deres Haand,
Og dog ei prøve paa at knytte nye Baand.

Mariane.

Nei, tvertimod, deri skal jeg mig ei forsynde . . .
Jeg ønsker blot, at De vil Sagens Gang fremskynde.

Valeer.

Det ønsker De?

Mariane.

Ja vist.

Valeer.

At krænke mig saadan!
Ja, jeg skal stræbe, at tilfreds De blive kan.

Mariane.

Godt, godt!

Valeer.

Men husk dog paa, at det er Dem, der bringer
Mig til det Skridt, hvortil jeg nu mit Hjerte tvinger.

Mariane.

Ja vist.

Valeer.

At paa den Vei, som nu jeg følge maa,
De selv Exemplet gav.

Mariane.

Exemplet! Ja! Lad gaa!

Valeer.

Saa gaar jeg da herfra for Deres Bud at lyde.

Mariane.

Gjør det!

Valeer.

For evig vil jeg mit Farvel Dem byde.

Mariane.

Det være saa!

Valeer

(vender sig om, idet han er lige ved at gaa ud af Døren).

Hm!

Mariane.

Hvad?

Valeer.

Har De mig ikke kaldt?

Mariane.

De drømmer vist.

Valeer.

Saa tog jeg feil... Nu gaar jeg alt...

Frøken, Farvel!

Mariane.

Farvel, min Herre.

Dorine

(som hidtil har holdt sig i Baggrunden af Theatret).

Men er I gale?

Det maa man vistnok tro, naar man har hørt Jer tale! —
Jeg lod Jer skjændes ud, og det i Mag og Ro,
Jeg lytted til, men nu gaar det for vidt, min Tro! —
Heida! Hør, Hr. Valeer!

(Hun tager Valeer i Armen.)

Valeer

(der lader som om han gjør Modstand).

Hvad vil Du mig Dorine?

Dorine.

Kom hid!

Valeer.

Nei, jeg vil ei mig lade længer pine.
Du bør ei standse mig... Hun ønsker, at jeg gaar...

Dorine.

Bliv her!

Valeer.

Og Ingen mig fra den Beslutning saar.

Dorine.

Aa Snak!

Mariane.

Ak, det er mig, som ham herfra forjager,
Bedst at jeg gaar, da min Nærværelse ham plager.

Dorine
(slipper Valeer, for at standse Mariane).

Naa hende med! Hvad nu?

Mariane.

Slip mig!

Dorine.

Naa løb nu ei!

Mariane.

Det er forgjæves, at Du tror at standse mig.

Valeer (afsides).

Det er for ei at se mig mer, at bort hun flygter . . . .
Jeg bør mig fjerne, da hun Synet af mig frygter.

Dorine
(der slipper Mariane, for atter at løbe hen til Valeer).

For Fanden! Løb nu ei! Jeg vil det have faa!
Kom Begge hid og lad den Spøg en Ende faa!
(Hun tager dem hver ved sin Haand og fører dem tilbage.)

Valeer.

Hvad vil Du egenlig?

Mariane.

Hvad agter Du at gjøre?

Dorine.

Forfoue Jer, og faa Jer ud af Klemmen føre.
(Til Valeer.)
Men er De gal, at De saadanne Scener gjør?

Valeer.

Har Du da ikke hørt, hvordan hun talte før?

Dorine (til Mariane).

Hvortil den Heftighed? Har De Forstanden mistet?

Mariane.

Har Du da ikke hørt, hvordan han mig har fristet?

Dorine.

Aa Narrestreger blot!

(Til Valeer.)

Hun tænker ikkun paa,
At være Deres og Dem til Gemal at faa.

(Til Mariane.)

At med sin hele Sjæl og Hu ved Dem han hænger,
Jeg vidne tør, hvis end til Vidnesbyrd De trænger.

Mariane.

Hvi gav han mig det Raad? Det mig oprøre maa.

Valeer (til Mariane).

Hvi bad De mig om Raad? Det kan jeg ei forstaa.

Dorine.

Aa, det er noget Snak! Giv mig nu Hænder Begge!

(Til Valeer.)

Først De?

Valeer.

Hvorfor?

Dorine.

For den i hendes her at lægge.

Valeer.

Hvad skal det nytte til?

Dorine.

O skynd Jer blot dermed!

(Hun lægger deres Hænder sammen.)

I har hinanden kjær, langt mer end selv I veed.

(Valeer og Mariane holde hinanden en Stund i Haanden, uden at se paa hinanden.)

Valeer (til Mariane).

Gjør det dog ei saa tvært, at man paa Tvang maa tænke!
Lad Vreden være glemt! Et Smil De mildt mig skjænke!

(Mariane vender sig smilende om til Valeer.)

Dorine.

O hvor forelskte Folk sig gjøre kan til Nar!

Valeer (til Mariane).

Men siig mig selv om De dog ei for grusom var,
Og havde jeg ei Grund til høit mig at beklage,
Naar ondskabsfuldt min Nød som Spøg De kunde tage?

Mariane (til Valeer).

Mon nogen Elsker før saa utaknemlig var?

Dorine.

Lad det nu fare til lidt bedre Tid vi har!
Lad først og fremst os se Tartuffe at overvinde,
Med samt den Bryllupsplan!

Mariane.

Hvorpaa kan Du vel finde?

Dorine.

O List og atter List os fremad hjælpe maa.
(Til Mariane.)
Betragt det som en Spøg!
(Til Valeer.)
De skal til Ro Dem slaa.
(Til Mariane.)
Dog vil vi Deres Fa'er i godt Humør først sætte,
Og lade som om De Dem efter ham vil rette
Og ægte Hr. Tartuffe, hvorved De Frihed faar
Til smaa Udsættelser, saa det i Langdrag gaar.
Hvo Tid blot vinde kan, sædvanlig mere vinder!
Af Paaskud er der nok! En Sygdom sig indfinder;
Den kommer pludseligt; den fordrer Tid og Ro,
Vi Varsler bruge kan og Skrupler med, min Tro:
Et Ligtog mod Dem kom, det hjalp ei, at De rømte,
Et Speil i Stykker gik, om muddret Vand De drømte . .
Den bedste Trøst, jeg veed er dog, at Ingen kan,
Naar De ei siger Ja, Dem vie til en Mand!
Men nu I skilles maa! Det blive kan til Hinder
For mine Planer, om man her Jer sammen finder.
(Til Valeer.)
Gaa nu herfra og se, om Deres Venner kan
Ei gjøre Noget for at faa den Sag istand,
Herhjemme vil imens vi hverve Fruens Broder,
Og dertil Fruen selv, som er en god Stifmoder.
Farvel!

Valeer (til Mariane).

Hvad Hjælp jeg end af hendes Planer faar,
Mit Hjertes bedste Haab til Dem alene staar.

Mariane (til Valeer).

For hvad min Fader vil, kan jeg jo ikke svare,
Men selv vil jeg mod Dem min Troskab tro bevare.

Valeer.

O hvor De gjør mig glad! Hvad man end vover paa . . . .

Dorine.

Med Elskende kan det ei nogen Ende faa.
(Til Valeer.)
Afsted! Og det i Hast!

Valeer.

Og jeg . . .

Dorine.

Aa saa for Fanden!
Gaa De ad denne Vei, og gaa De ad den anden!

(Hun støder dem paa Skulderen og nøder dem til at skilles ad.)

Tredie Akt.

Første Scene.

Damis. Dorine.

Damis.

O gid i dette Nu mig Himlens Lynild slaa,
Gid man den største Nar paa Jord mig kalde maa,
Hvis noget Hensyn mer mig holde skal tilbage,
Hvis jeg ei hurtigt gjør en Ende paa den Plage!

Dorine.

Styr Deres Heftighed! Jeg be'er, tag Dem iagt!
Husk paa, at hidtil er, hvad Deres Fa'er har sagt,
Ikkun en Plan, som han dog neppe vil udføre:
Man taler tidt om det, som man dog ei tør gjøre.

Damis.

Uhindret skal den Skurk ei smede sit Komplot,
Jeg vil en Djævel ham i Øret hviske blot.

Dorine.

Nei, gjør det ei! Tving Dem! Det med Fortræd blot ender!
Giv hele Sagen trygt i Deres Stifmors Hænder!
Paa hendes Ord Tartuffe jo lægger største Vægt,
Hun er den eneste, for hvem han har Respekt,
Og stundom tror jeg, at han Kjærlighed tør nære . . . .
O gid det var saa vel! Det vilde deiligt være! —
Paa hendes Vegne skal jeg ham indbyde nu . . .
Om dette Giftermaal hun vide vil hans Hu,
Og ham sondere her, mens hun ham underretter
Om den Fortræd og Strid, hvorfor han sig udsætter,
Hvis han sig lokker la'er af denne smukke Plan.
Han ligger nu i Bøu, og Ingen se ham kan,
Men Tjeneren har sagt, at snart han ned vil komme,
Gaa derfor bort, og lad mig vente paa den Fromme.

Damis.

Ved den Samtale jeg tilstede være vil . . .

Dorine.

Vist ikke, nei!

Damis.

Naar ham jeg intet siger til . . .

Dorine.

Nei det gaar aldrig godt. De bruser op, min Herre,
Og Deres Heftighed vil Sagen blot forværre.
Gaa nu!

(Damis gaar ben og aabner Døren til det lille Kabinet, som Orgon undersøgte i Begyndelsen af anden Akt.)

Damis.

Her vil jeg staa! Jeg skal ei blive vred!

Dorine.

Jo vist! Skynd Dem nu blot herfra! Han kommer ned!

Anden Scene.

Tartuffe. Dorine.

Tartuffe

(vender sig, idet han ser Dorine, mod Døren, og taler meget høit ud af den).

Laurant, gjem Svøbeu, og min Haardragt*) Du forvare,
Og bed til Himlen, at den vil Dit Sind opklare.

---

*) La haire, Disciplindragten, der toges paa under de daglige Bodsøvelser.

Hvis Nogen søger mig, er jeg i Medynks Hverv,
Hos Fangerne, med hvem jeg dele vil min Skjærv.

Dorine (afsides).

Løgn og Affektation med disse Helgenminer!

Tartuffe.

Hvad vil De?

Dorine.

Sige Dem....

Tartuffe.

For Guds Skyld, det mig piner!

(Han trækker et Tørklæde op af sin Lomme.)

Slaa dette Tørklæd om, hvis jeg Dem høre skal.

Dorine.

Hvorfor?

Tartuffe.

Bedæk den Barm, hvis Syn er mig en Qval.
En saadan Blottelse Blufærdigheden saarer;
Med onde Tanker den os frister og bedaarer.

Dorine.

Det er dog næsten at anfægtes altfor let,
Naar hvert et Indtryk strax os faar i Syndens Net! —
Jeg indser ei hvorfor De kommer i den Iver,
Men det er vist, at jeg saa let ei fristet bliver:
Om De stod nøgen her fra Hoved og til Fod,
Ei mindste Fristelse for mig deraf opstod.

Tartuffe.

Lidt mer Beskedenhed Dem bedre vilde klæde,
Jeg kan aldeles ei den Slags Passiar tilstæde.

(Vil gaa.)

Dorine.

Bliv De kun her; jeg strax Dem lade skal i Fred,
Saasnart fra Fruen blot jeg har Dem bragt Besked:
Hun vil i Salen her paa Øieblikket være,
Og tale med Dem, hvis De hende gjør den Ære
At vente . . .

Tartuffe.

Gjerne.

Dorine (afsides).

Hvor medet han bliver mild!
At jeg faar Ret endnu, derpaa jeg sværge vil.

Tartuffe.

Montro hun kommer snart?

Dorine

Saa havde hun isinde.
Jeg anbefaler mig, thi det er vistnok hende.

Tredie Scene.

Elmire. Tartuffe.

Tartuffe.

Gid Himlens Naade Dem hver Dag beskjærme maa!
Gid Sjælens Sundhed De med Legemets maa faa!
Gid al Velsignelse sig over Dem forene:
Saa be'er den ringeste blandt dem, som Herren tjene.

Elmire.

Saa fromt et Ønske jeg med Tak erkjende maa . . .
Men skal vi sidde ned . . . Man har det bedre saa.

Tartuffe (siddende).

Hvor har De det? Er det nu bedre med Dem blevet?

Elmire (siddende).

Jo, Tak! Den Feber fik jeg meget snart fordrevet.

Tartuffe.

Ei mine Bønners Kraft saa høit jeg sætte tør,
At mindste Del deri jeg mig tilskrive bør;
Dog har ved Dag og Nat jeg uden Ophør bedet
Om snart at se Dem karsk igjen og fuldt helbredet.

Elmire.

For min Skyld har De i for stor en Angst Dem sat.

Tartuffe.

Ak Intet spares bør for Deres Sundheds Skat.
Min egen vilde jeg med Glæde derfor give.

Elmire.

Det er sin Godhed for en Anden vidt at drive,
Og stor Taknemlighed derfor jeg føle bør.

Tartuffe.

O De fortjener mer, langt mer, end hvad jeg gjør.

Elmire.

Der er en Sag, som jeg har ønsket at berøre,
Og jeg er glad, at her ei Nogen os kan høre.

Tartuffe.

Og jeg er henrykt, at De mig den Ære gjør! —
O Frue, at med Dem jeg ene være tør,
Det er en Fryd, hvorom jeg tidt har Himlen bedet,
Men som idag den først mig naadig har tilstedet.

Elmire.

Det ganske simpelt er, hvad jeg af Dem attraar,
Naar Deres Mening blot jeg fuldt at vide faar.

Tartuffe.

O større Salighed mig Intet kunde volde,
End at min hele Sjæl sig tør for Dem udfolde!
Lad først mig sige Dem, den Støi, som jeg har gjort
For de Visiter, der fast stormed Deres Port,
Kom ei af Had til Dem . . . Nei, Frue, ingenlunde . . .
I ædel Nidkjærhed den havde sine Grunde,
Og i en ren . . .

Elmire.

Saadan jeg det opfattet har;
De for mit Sjæleheld vistnok bekymret var.

Tartuffe.

Ja, Frue, det er sandt.

(Han tager hendes Haand og trykker den.)

Min Omhu Ret mig giver . . .

Elmire.

Au, au! De trykker mig for haardt!

Tartuffe.

Af renest Iver! —
At krænke Dem derved ei ind mig falden er . . .
Jeg vilde før . . .

(Han lægger sin Haand paa Elmires Skjød.)

Elmire.

Hvad har den Haand at gjøre der?

Tartuffe.

Paa Kjolen føler jeg; den er saa blød og deilig.

Elmire.

Jeg be'er . . . Jeg kilden er . . . Den er mig ubeleilig.

(Hun rykker sin Lænestol lidt til Siden. Han rykker sin, saa at han igjen kommer til at sidde tæt ved hende.)

Tartuffe (fingerende hendes Halsknipling *)).

O hvilke Kniplinger, og hvilket Broderi!
De Kunster nutildags man excellerer i . . .
Til den Besætning har' jeg aldrig før set Magen.

Elmire.

Ja, den er kjøn! Men lad os komme nu til Sagen.
Min Mand skal have brudt det Løfte, som ham baudt,
Og gi'er sin Datter Dem . . . Siig, er det Rygte sandt?

Tartuffe.

Ja, han har talt derom! Men naar jeg Alt skal skrifte,
Har jeg ei Lyst til det Parti, som han vil stifte.
Mit Hjerte sukker for en anden Skjønheds Glands . . .
Kun den mig skjænke kan Lyksalighedens Krands.

Elmire.

Det kommer af, at De ei Jordens Lykke skatter.

Tartuffe.

Dog slaar det Hjerte varmt, som dette Bryst omfatter.

Elmire.

Saa vidt jeg Dem forstaar, er Deres Hu og Sind
Mod Himlen vendt, saa De for Jordens Fryd er blind.

Tartuffe.

Den Kjærlighed, som os til Himlens Skjønhed binder,
Er jordisk Kjærlighed aldeles ei til Hinder,
Og vore Sandser i Henrykkelse fortabt,
Tør se den Herlighed, som Herren selv har skabt:
I Qvindens Skjønhed den sin største Glands udfolder —
Og Deres Skjønhed et Mirakel indeholder.
Om Deres Aasyn som en Glorie den staar,
Den blænder Øiet saa at Sind og Sands forgaar,
Saa Hjerte, Sjæl og Aand, paa hellig Andagts Vinge
Maa Tak til Skaberen af Mesterværket bringe.
Ja, Han har dannet Dem til sin Fuldkommenhed,
Og ved at elske Dem for Ham jeg knæler ned.
Jeg tilstaar, at jeg i Begyndelsen var bange,
For at mig Djævlens List i Nettet skulde fange,
Og gjennem Hjertets Glød mig friste haardt maaske,
Saa jeg beslutted kjækt Dem aldrig mer at se.

---

*) Originalen har „ncha". Efter et Kobberstik af Tartuffe i denne Scene, er det Elmires Bertha (eller hvad der nutildags kaldes saa) som fremkalder de Lovtaler, hvormed han ligesom vil sno sig fra den paa hendes Skjød lagte Haand.

Men snart erkjendte jeg, o Skjønhed uden Lige,
At Kjærlighed til Dem ei strider mod Guds Rige,
At uden mindste Skyld den ren og hellig er,
At uden mindste Frygt jeg tør Dem have kjær! —
Jeg veed det dristigt er, naar jeg til Dem tør byde
Et Hjerte, som hvert Blik, hvert Vink af Dem vil lyde,
Og Deres Godhed jeg alene stoler paa,
Thi Intet af mig selv, af Dem jeg alt vil faa.
Til Dem alene her jeg mine Bønner retter,
Mit Haab om Salighed til Dem jeg ene sætter,
Som De beslutter det, saadan jeg vorde skal
Lyksalig eller dømt til evig Hjerteqval.

Elmire.

I allerbedste Stil en Kjærligheds Erklæring!
Men det forbauser mig at se Dem i slig Gjæring,
Og Overraskelsen er næsten lidt vel stor! —
De burde væbne Dem og vogte Deres Ord . . .
En hellig Mand som De, hvem overalt man nævner . . .

Tartuffe.

O paa den Hellige just Kjød og Blod sig hævner,
Og naar vort Øie ser en himmelsk Skjønheds Pragt,
Erobres Hjertet let og bli'er i Lænker lagt.
Vist høist besynderlig Dem denne Tale klinger,
Men husk, jeg gaar paa Jord, og har ei Englevinger!
Og hvis for streng en Dom mig Deres Læber spaa,
Med Deres Skjønhed De derom irette gaa,
Thi fra den Stund, jeg saae dens Glands, foruden Lige,
Blev De en Dronning i min Sjæls, min Tankes Rige;
Med yndig Blidhed det guddommelige Blik
Betvang hvert Vaaben, som mit arme Hjerte fik! —
O dette Blik har Bøn og Fasten overvundet,
Saa jeg kun Hvile har i Deres Ynde fundet.
Det er ei første Gang mit Suk til Dem bli'er bragt,
Men det er første Gang min Læbe har det sagt.
O stød mig ikke bort! Med Deres arme Slave
Og med hans Lidelser De venligt Medynk have! —
O hvis det muligt er, at Deres Godhed mildt
Nedlader sig til mig og faar min Smerte stilt,
Da skal min hele Sjæl et Takkens Offer være,
Og en Tilbedelse foruden Lige nære.
Et saadant Forhold bør ei vække Deres Frygt,
Beskjærmet af min Haand kan Æren hvile trygt;
Ei som saa tidt det sker af Hoffets Kavallerer,
At Damens Rygte de med deres Snak spolerer,
Og prale høit og srækt af hver opnaaet Gunst,
For at man ei skal tro, de har gjort Cour omsonst,

Mens med letsindig Røst det Altar de vanære,
Hvor der blev offret, hvad dem helligt burde være:
O langtfra Sligt maa Den, der stillet er som jeg,
Forsigtigt vogte paa sit Ord, sit Blik, sin Vei,
Og just den Omhu, vi maa bære for vort Rygte,
Gjør at den Elskede har Intet at befrygte;
Og derfor rent og fromt, Skandal og Snak til Trods,
Man nyde kan sin Fryd, naar man bønhører os.

Elmire.

Jeg hører efter og vil ingenlunde negte,
At Deres Retorik nok kan sin Sag forsegte.
Men siig, for Alvor, om De ikke frygte maa,
Jeg til min Mand med den Historie skal gaa,
Og at hans Venskab dog vel neppe staar den Prøve,
At De, af Kjærlighed, vil ham hans Hustrn røve?

Tartuffe.

Jeg veed, De er for klog og dertil altfor mild
Til at min Dristighed saa haardt De straffe vil,
At med min Kjærlighed De huldt vil bære over,
Selv om den saarer Dem, og at jeg Intet vover,
Thi Deres Skjønhed selv maa bøie Deres Sind:
Jeg er af Adams Slægt, og jeg er ikke blind.

Elmire.

Det hændes dog, at man det ta'er paa anden Maade;
Dog vil jeg lade mig af Sindigheden raade.
Ei mindste Nys derom min Mand af mig skal faa,
Paa een Betingelse, som jeg Dem sætte maa:
De skal begive strax den List og den Chicane,
Hvormed De fjernet har Valeer fra Mariane,
Og gjøre Afkald paa en uretfærdig Magt,
Der har Forvirring og Skandal i Huset bragt.

Fjerde Scene.

Damis. Tartuffe. Elmire.

Damis.

Nei Frue, nei, den Sag nok blive skal berettet! —
Jeg har det Hele hørt, her, skjult i Kabinettet! —
O, det er Himlen selv, som mig det Indfald gav,
Ved Hjælp af hvilket jeg kan rive Masken af
Den skette Hykler, som bagtalerisk mig skader,
Og lægger mig for Had her hos min egen Fader!

Nu skal jeg hævne mig og stille frem den Fyr,
Der tale tør til Dem om Elskovs Eventyr.

Elmire.

Jeg be'er, Damis . . . Han vil nok angre sine Synder;
Han veed Betingelsen, hvorpaa jeg Fred forkynder.
Det Løfte, som jeg gav, jeg ikke bryde bør,
Og det unyttigt er, at man Spektakler gjør.
En Cour som denne kan man nok med Latter tage,
Og bør ei Manden strax med saadant Nonsens plage.

Damis.

De Deres Grunde har for her at handle saa,
Og jeg har mine for en anden Vei at gaa! —
Det var jo Daarskab, hvis den Skjelm jeg vilde spare,
Og ei hans Hykleri paa Stedet aabenbare.
Kun altfor længe har jeg i afmægtig Harm
Her maattet høre paa hans Skjænd og hans Allarm,
Har maattet se, hvordan han slog de tusind Plader,
Og satte Ondt for mig og for Valeer hos Fader:
Men Tiden kommen er til at faa Ret derpaa,
Og afmaskeret skal han snart for Verden staa! —
Jeg takker Himlen, som den Leilighed mig skjænker,
Og vil benytte den mod ham og mod hans Rænker! —
Medrette maatte man mig kalde tossegod,
Hvis dette Held jeg mig af Haanden glide lod.

Elmire.

Damis . . .

Damis.

Tilgiv, jeg maa mit eget Hoved følge,
Og jeg er glad derved, det kan jeg ikke dølge,
Saa det forgjæves er, De taler mer derom . . .
De spilder Deres Ord, thi jeg er ei saa from:
Jeg brænder efter mig tilgavns paa ham at hævne,
Og vil ham Ære ei for fire Skilling levne.

Femte Scene.

Orgon. Elmire. Tartuffe. Damis.

Damis.

De kommer, kjære Fa'er, som om De kaldet var . . .
En høist mærkværdig Sag jeg Dem at mælde har . . .

Betragt den Mand, hvem De med Godhed overvælder,
Og om hvis Dyder De saa rørende fortæller,
Og hør saa, hvilken Tak De af den Herre faar!
Paa Frierfødder han for Deres Hustru gaar,
Og mens han lader som han Deres Ven vil være,
Forsøger frækt han paa at krænke Deres Ære:
Min Stifmor havde tænkt at tie med den Sag,
Hun vilde skaane Dem for Ærgrelser og Nag,
Men hendes Godhed bør hans Frækhed ei beskjærme:
Jeg vil ei tie med, at han tør Dem fornærme.

Elmire.

Jeg holder for, at man sin Mand forskaane bør,
For alt det Brøvl, som ei den mindste Nytte gjør.
Ei i saa skjør en Traad en Husbonds Ære hænger,
Det er paa anden Vis den til vort Forsvar trænger:
Det er min Mening om den Sag, og De har ret
Mig gjort imod, Damis, da De fortalte det.

Sjette Scene.

Orgon. Damis. Tartuffe.

Orgon.

Men er det tænkeligt? Og kan jeg tro mit Øre?

Tartuffe.

Ja, kjære Broder, De har med en Skurk at gjøre,
En stor Forbryder, som i sin Urenheds Dynd,
Fra Isse ned til Fod besmittet er af Synd,
Hvis hele Levnetsløb er en Misgjernings Kjæde,
Som i sin Usselhed bestandig burde græde! —
Men Himlens Omhu har alligevel mig kjær,
Derfor den straffer mig, derfor saa haard den er,
Og skjøndt jeg ikke veed, hvorfor mig dette hændes,
Saa veed jeg, at med Tak det ydmygt bør erkjendes! —
Tro, hvad De vil, jag mig som en Forræder bort,
Og skjæld mig ud! — Jeg skal ei kalde det for haardt,
Thi hvilken Uret kan saa stor en Straf mig give,
At mine Synder dog ei meget større blive?

Orgon (til Damis).

Forræder! hvortil har Du dog fordristet Dig?
Tror Du, at Dine Ord kan sværte ham hos mig?

Damis.

Hvordan, min Fader? Kan De skuffes af hans milde,
Men høist bedrageriske . . .

Orgon.

Forbandede, ti stille!

Tartuffe.

O lad ham tale! De ham Uret gjør maaske!
Lidt nærmere De hans Beskyldning bør bese! —
Det er for stor en Gunst mod mig ham ei at høre —
Veed De, for Alvor, hvad jeg er istand at gjøre?
Er det mit Ydre, som maaske saa godt De tror?
Ak Ingen vide kan, hvad indeni os bor . . .
Har De forglemt, hvortidt at Skinnet os bedrager?
Jeg er den Helgen ei, hvorfor man mig antager —
For en retskaffen Mand Alverden holder mig,
Men Sandheden vil frem: Ak jeg er ynkelig.

(Han henvender sig til Damis.)

Skjænd De, min kjære Søn, behandl mig som en Slave,
Lad Navn af Røver, Tyv og Morder mig kun have!
Jo mer afskyeligt, jo mer forhadt og slet,
Des mer jeg søle skal, at jeg fortjener det,
Og her paa mine Knæ, jeg uden Snk og Klage,
Som mine Synders Straf, den Skjændsel vil modtage.

(Han falder paa Knæ for Damis.)

Orgon
(som vil reise ham op).

Det gaar forvidt, Tartuffe!

(Til Damis.)

Siig, bliver Du ei rørt,
O Skurk?

Damis.

I hvilken Grad bli'er De bag Lyset ført!

Orgon.

Ti stille, Kjøter!

(Til Tartuffe.)

Ak, min Broder, reis Dem bare!

(Til Damis.)

Infame . . .

Damis.

Kan han . . .

Orgon.

Ti!

Damis.

Kan jeg da ei opklare...

Orgon.

Hvis Du ei tier, skal jeg Dig fordærvet skaa.

Tartuffe.

Min Broder, i Guds Navn, De Dem beherske maa,
Den største Pine før mit Legem maatte ramme,
End at for min Skyld han blot skulde faa en Skramme.

Orgon.

Det Skarn!

Tartuffe.

O skjæld ei saa! Paa mine Knæ jeg her
Bønfalder Dem for ham...

Orgon
(knæler hos Tartuffe og kysser ham).

Ak, det for meget er!
(Til Damis.)
Se dog hans Godhed, Skurk!

Damis.

Men...

Orgon.

Tys!

Damis.

Hvordan...

Orgon.

Ti stille!
Jeg veed ret godt hvorfor I srækt tillivs ham ville!
Jeg kjender Grunden til Jert Had og ser idag,
At Hustru, Folk og Børn mod ham gjør sælles Sag,
At med Bedrageri og Løgn I grusomt prøve,
Om I den Hellige mig ikke kan berøve! —
Men det skal ikke ske, det har jeg svoret paa,
For denne dyre Skat jeg selv paa Vagt vil staa,
Og for at I skal se, hvorlidt Komplottet batter,
Endnu i Aften vil jeg give ham min Datter.

Damis.

Tror De, hun tvinges til at række ham sin Haand?

Orgon.

Til Ærgrelse for Jer jeg knytte skal det Baand.
I skal faa Kundskab om, hvem der tør Spidsen byde,
Og hvem der Herren er, som I bør Alle lyde.
Men kryb til Korset nu! Fald for hans Fødder ned! —
Bed om Forladelse for al Din Lumpenhed!

Damis.

Hvem? Jeg? For denne Skurk, som ved Bedragerier . . .

Orgon.

Naa Du gjør Modstand og Fornærmelser ham si'er?
En Stok! En Stok!
(Til Tartuffe.)
Nei, De mig ikke holde maa!
(Til Damis.)
Paa Øieblikket ud af dette Hus Du gaa,
Og kom ei her igjen, hvis ei Din stolte Nakke . . . .

Damis.

Ja, jeg skal gaa . . . Men dog . . .

Orgon.

Vil Du nu flux Dig pakke!
Jeg arveløs Dig gjør, den Straf Dig sikker er,
Og min Forbandelse Dig følge, fjern og nær!

Syvende Scene.

Orgon. Tartuffe.

Orgon.

Anklage ham! Tartuffe! Ak, det for galt dog bliver!

Tartuffe (med foldede Hænder).

O Himmel, tilgiv ham, som jeg ham her tilgiver!
Ak vidste De, hvor dybt det mig til Hjerte gaar,
At for min Broder jeg saaledes sværtet staar . . .

Orgon.

Ak! Ak!

Tartuffe.

O Tanken blot om Sligt at kunne gjøre...
Om slig en blodig Synd! Det maa min Sjæl oprøre...
Min Rædsel for... O Gud... Det er for haardt et Stød...
Jeg kan ei tale mer... Det bliver vist min Død!

Orgon
(løber, badet i Taarer hen mod den Dør, gjennem hvilken han har jaget sin Søn bort).

O Skurk, det angrer mig, at ei min Vredes Svøbe
Fik pidsket Dig ihjel, før jeg Dig bort lod løbe!
(Til Tartuffe.)
Se dog at komme Dem og vær blot ikke vred!

Tartuffe.

Vi Ende have maa paa den Elendighed,
Paa den Forvirring, som Husfreden sønderriver ....
Jeg tror det rigtigst, at jeg mig herfra begiver.

Orgon.

For Guds Skyld! Tal ei saa!

Tartuffe.

Mig Hadet fælde kan,
Thi paa at sværte mig for Dem man lægger an.

Orgon.

Hvad kan det hindre, naar jeg ei den Snak vil høre?

Tartuffe.

O De vil ende med at lade Dem forføre!
Det Eventyr, som nys har oprørt Deres Sjæl,
En anden Gang maaske kan have bedre Held!

Orgon.

Min Broder! Aldrig! Nei!

Tartuffe.

O siig ei saa! En Qvinde
Nok overliste kan den Mand, som elsker hende.

Orgon.

Nei, nei!

Tartuffe.

Lad mig derfor, ved strax at fjerne mig,
Tilintetgjøre hver en Grund for denne Krig.

Orgon.

De maa ei fjerne Dem! Jeg kan det ikke bære!

Tartuffe.

Saa vil for Deres Skyld jeg da et Offer være!
Men hvis De vilde . . .

Orgon.

Ah . . .

Tartuffe.

Nok, nok om denne Qval!
Mit Venskab har mig lært, hvordan jeg gjøre skal:
For at paa Æren man ei kaste kan en Skygge,
For hver Fortolkning og al Snak at forebygge,
Jeg Deres Hustru ei vil se, og mellem os . . .

Orgon.

Nei, lige tvertimod! Al Snak, alt Trøvl til Trods,
Skal De, saatidt De kan, i hendes Selskab være,
Lad saa de gode Folk sig kun for mig besvære!
Det morer mig! Men hør, en større Plan jeg har:
Til Arving af mit Gods jeg Dem allene ta'er,
Et Gavebrev vil jeg paa Stedet lade skrive,
Der lovlig Ret Dem kan til, hvad jeg eier, give:
En ædel, trofast Ven, som bli'er min Datters Mand,
Jeg for min egen Slægt nok foretrække kan . . .
De siger ikke Nei? De vil mig deri tjene?

Tartuffe.

I det og alle Ting Guds Villie ske allene!

Orgon.

Den stakkels Mand! Kom med! Vi strax det ordne maa,
Lad saa Misundelsen en Galdefeber faa!

Fjerde Akt.

Første Scene.

Cleante. Tartuffe.

Cleante.

Man taler overalt derom, og Deres Ære
Kan sandelig ei tjent med disse Rygter være;
Det er mig saare kjært, at jeg just træffer Dem,
Saa jeg min Mening kan saa sagt Dem ligefrem.
Jeg vil ei gaa tilbunds i Sagen selv, min Herre,
Og ikke drøste det, som Rygterne forværre;
Jeg forudsætter, at Damis Dem krænket har,
Og at Beskyldningen mod Dem ugrundet var.
Men bør som Christen De ei derfor ham tilgive?
Kan af hans Feil til Hævn berettiget De blive?
Bør for en Sag, som blot privat vedkommer Dem,
De taale, at en Søn bli'er jaget fra sit Hjem?
Jeg maa Dem sige, naar jeg skal oprigtigt tale,
At Alle finde det en græsfelig Skandale;
Hvis De vil tro mit Ord, hvis De vil lyde mig,
Saa fortfæt ikke den uhyggelige Krig!
Lad Hævnen ikkun et Forsoningsoffer være,
Og Mildhed mod en Søn De Faderhjertet lære!

Tartuffe.

Hvor gjerne vilde jeg! Ak, hvad mig selv angaar,
Ei mindste Nag mod ham i dette Hjerte slaar.
Jeg dadler ei hans Færd, nei, jeg den mildt tilgiver,
Og til at tjene ham mit Hjertes Trang mig driver.
Men Himlens Sag jeg først og fremst forfægte maa,
Og hvis han kommer hid, er det min Pligt at gaa.
Som han har opført sig, hvad jeg ei kan beskrive,
En stor Forargelse vor Omgang kunde give,
Og Gud maa vide, hvad om mig man vilde tro:
At jeg af Politik mig saadan maatte sno,
Man overalt derom med Rette sige vilde,
At mod Anklageren jeg maatte mig forstille,
Fordi jeg frygted for en Blotten af min Skam,
Og kjøbte Tanshed ved ydmygt at skaane ham! —

Cleante.

For megen Farve De paa den Undskyldning sætter,
Og en haartrukken Dom vist ei det Skjæve retter! —
Hvorfor opkaste Dem til Himlens Advokat?
Mon den sin Lid til Dem og Deres Kraft har sat?
Giv Gud hvad Guds er! Husk, at Hævnen ham tilhører,
Men os Tilgivelsen paa Naadens Veie fører;
Tænk ikke paa, hvad der bli'er sagt ind eller ud,
Tænk paa at følge det os foreskrevne Bud!
Hvordan? Af Hensyn til, hvad Folk kan tro og sige,
Forlade Pligtens Vei og fra det Rette vige!
Nei, nei! Med den Moral De komme vil tilkort...
Følg De kun Herrens Bud, viis alt det Andet bort!

Tartuffe.

Jeg har alt sagt Dem, at mit Hjerte ham tilgiver,
Og dermed har jeg gjort, hvad Budet foreskriver,
Men efterat han har bidt Hov'det af al Skam,
Forlanger Himlen ei, jeg leve skal med ham.

Cleante.

Forlanger den, at De benytte skal den Grille,
Hvormed hans Fader vil fra Gods og Arv ham skille?
Har den befalt Dem, at med uretfærdig Svig
De skal modtage hans, for selv at blive rig?

Tartuffe.

Enhver, som kjender mig, kan mindste Tvivl ei nære,
Om at det ikke kan af Interesse være:
For Verdens Herlighed kun ringe Sands jeg har,
Og af dens falske Glands jeg mig ei blænde la'er;
Naar desuagtet af hans Fader jeg modtager
Det Gavebrev, hvorved han Alt mig overdrager,
Da maa jeg sige Dem, at det alene sker
Af velbegrundet Frygt for hvad jeg forudser,
At denne Formn i en Daares slette Hænder
Vil blive misbrugt saa med Gru og Skræk det ender,
Mens jeg den nytte vil til Hjælp for Næstens Savn,
Vor Gud til Ære, som hans Mennesker til Gavn! —

Cleante.

Min Herre, den Slags Frygt bør De tilsidesætte:
En lovlig Arving den oprøre maa med Rette,
Og Deres Omsorg vist De driver lidt vel vidt:
Hans egen Sag det bli'er, hvordan han bruger Sit,
Thi hvor i Verden kan De vel en Hjemmel finde
For lovlig Arvings Gods paa den Maner at vinde?

Og hvis De af Damis Dem saa fornærmet tror,
At det umuligt er De sammen med ham bor.
Var det da bedre ei, at De Dem trak tilbage
I største Stilhed, reut foruden Brøvl og Klage,
End at for Deres Skyld man den Skandale gjør
At kaste Husets Søn, mod Lov og Ret, paa Dør?
Tro mig, min Herre, det vil Deres Ry vanzire....

Tartuffe
(der har taget sit Uhr frem).

Jeg ser, min Herre, at alt Klokken er halvfire . . .
En hellig Andagtspligt mig venter ovenpaa . . .
Undskyld mig at jeg strax mig anbefale maa.

Cleante
(alene, ser efter ham).

En Pligt!

Anden Scene.

Elmire. Mariane. Dorine. Cleante.

Dorine (til Cleante).

O Herre, De maa paa en Udvei finde!
Giv os et Raad, jeg be'er, før Sorgen dræber hende!
At man i Aften alt skal slutte den Kontrakt,
Har til Fortvivlelse den Arme næsten bragt.
Vi vente Hr. Orgon, og maa nu se at gjøre
Alt hvad der muligt er, for ham maaske at røre,
Saa han begiver den ulykkelige Plan.

Tredie Scene.

Orgon. Elmire. Mariane. Cleante. Dorine.

Orgon.

Naa, I er her? Det ei sig bedre træffe kan!
(Til Mariane.)
Her har jeg Noget, som vil glæde Dig, min Pige...
Se den Kontrakt, saa veed Du nok, hvad det vil sige.

Mariane
(kaster sig paa Knæ for sin Fader.)

O ved den Himmel, som min bittre Smerte ser,
Ved Alt, hvad De har kjært, jeg Dem, min Fader, be'er,

At den afsagte Dom De kalde vil tilbage,
Og mig for Lydighed i denne Sag fritage!
O driv mig ikke til, med et saa grusomt Krav,
At jeg forbande skal det Liv, som De mig gav,
Det Liv, som De, min Fa'er, ulykkeligt vil gjøre,
Hvis, mod min Villie, De den Plan vil gjennemføre! —
Hvis paa mit Hjertes Valg jeg Afkald gjøre maa,
Hvis han, som elsker mig, ei denne Haand skal faa,
Saa lad mig dog den Trøst i min Ulykke finde,
At De mig ikke vil til Den, jeg hader, binde!
Lad af Fortvivlelse mig ikke blive bragt,
Til aaben Rebellion mod Deres Fadermagt!

Orgon
(som mærker, at han begynder at blive rørt).

Vær fast, mit Hjerte! Ei Du Dig bevæge lade!

Mariane.

At De ham elsker, kan mig ingenlunde skade...
Viis Deres Ømhed! Lad ham Deres Formu faa,
Føi min dertil, hvis den, De har, ei kan forslaa....
Det volder mig ei Sorg, jeg vil den gjerne give,
Naar ikkun min Person ei skal hans Offer blive,
Og De tillade vil, at i et Klosterbo
For min Elendighed jeg søger Trøst og Ro.

Orgon.

Ja, det er rigtig rart! At gjøre sig til Nonne,
Hvergang en Faders Bud os bringer i lidt Vaande!
Staa op! Jo mindre Lyst Du har til denne Mand,
Des mer Din Lydighed af mig paaskjønnes kan.
Du med det Gistermaal kan Pønitentse gjøre,
Men lad mig være fri for alt det Brøvl at høre.

Dorine.

Hvordan ....

Orgon.

Ti stille, Du! Bliv Du paa Din Galei,
Men vogt Din Mund og siig ei mindste Muk til mig!

Cleante.

Hvis De tillade vil, at jeg Dem maatte raade....

Orgon.

Min Svoger, Deres Raad kan vist Alverden baade,
Men De tilgiver nok, at jeg ei følger dem,
Jeg har nu mit Princip, hvorefter jeg gaar frem.

Elmire.

Jeg veed i Sandhed ei, Orgon, hvad jeg skal sige
Til Din Forblændelse, thi den er uden Lige! –
Det er dog lidt vel stift, ja gjør Dig selv til Nar,
Naar Du vort Vidnesbyrd idag forkastet har.

Orgon.

Et deiligt Vidnesbyrd, hvortil jeg Lid skal fæste!
For Slyngelen, Damis, jeg veed Du gjør Dit Bedste,
Og til Modsigelse var Du vist altfor klog,
Da mod den stakkels Mand saa lumsk tilfelts han drog! —
Din Ro beviste, at det sandt ei kunde være:
Man kommer i Affekt ved den Slags Ting at lære.

Elmire.

Skal ved Tilstaaelsen af slig en Kjærlighed
Man sættes i Affekt og vise Bitterhed?
Hvi skulde man paa den med største Ro ei svare,
Og Diets Lyn saavel som Mundens Skjældsord spare?
Det er ei min Maner at tage Sagen paa,
Og med Spektakler vil jeg aldrig om mig slaa.
Jeg holder det for klogt, naar Qvinden Blidhed viser,
Og aldrig i mit Liv jeg disse Snerper priser,
Som det fornødent tro at kaste Folk paa Dør,
Mens paa Havgassevis de bruge Næb og Klør.
Gid Himlen mig for den Slags Hellighed bevare,
Saa uden Arrigslab jeg kan min Dyd forsvare,
Thi fuldt og fast jeg tror, at naar man koldt afslaar
At høre slig Passiar, den snart en Ende faar.

Orgon.

Ja, det er godt nok, men den Sag jeg bedre kjender.

Elmire.

Hvor er det muligt, at han Dig saadan forblænder?
Men ihvor vidt nu end Din store Vantro gaar,
Hvad vil Du svare mig, hvis Syn for Sagn Du faar?

Orgon.

Syn?

Elmire.

Ja.

Orgon.

Aa Snak!

Elmire.

Men hvis nu jeg kan Midler finde,
Hvorved Din Vantro selv sig lader overvinde?

Orgon.

Passiar!

Elmire.

O hvilken Mand! Men svar mig dog, jeg be'er!
Jeg fordrer ei, at Du skal tro, hvad Andre ser,
Men forudsæt nu blot, at jeg Dig kunde føre
Hen til et Sted, hvor selv Du kunde se og høre:
Hvad sagde saa Du om Din høist retskafne Mand?

Orgon.

I saa Fald, sagde jeg . . . Nei! Det ei tænkes kan . . .
Intet!

Elmire.

For længe de Vildfarelser alt vare,
Det er den høie Tid til dem nu at opklare! —
Jeg vil som Løgnerske ei længer for Dig staa:
Til det, vi har fortalt, Du Vidne være maa!

Orgon.

Jeg Dig paa Ordet ta'er og høit Din Kunst jeg priser,
Hvis det Mirakel her Du virkelig mig viser.

Elmire (til Dorine).

Bed ham at komme ned!

Dorine (til Elmire).

O Frue, blot det gaar!
Hans List er stor, og just idag paa Post han staar.

Elmire (til Dorine).

Men let man narres dog af Den, som man tilbeder,
Og Egenkjærlighed til Selvbedrag just leder.
Se saa at faa ham fat.
(Til Cleante og Mariane.)
I To herfra maa gaa.

Fjerde Scene.

Elmire. Orgon.

Elmire
(idet hun flytter et Bord lidt frem).

Mon under dette Bord, Orgon, Du Plads kan faa?

Orgon.

Hvordan?

Elmire.

Nødvendigt er det at Du skjult kan høre.

Orgon.

Men hvorfor just...

Elmire.

Lad mig paa min Maner det gjøre.
Du selv bedømme skal, hvordan min Plan er lagt ....
Kryb under det, jeg be'er og husk hvad jeg har sagt:
Vogt Dig for at man ei Dig ser og ei Dig hører!

Orgon.

Min Føielighed her forvidt mig næsten fører,
Naa jeg faar vel at se, hvordan det dermed gaar!

Elmire.

Grund til Bebreidelse mod mig Dn neppe faar.
(Efter at Orgon er krøben under Bordet.)
Det er en kilden Sag, jeg vil paa Bane føre ....
Du ei forarges maa, hvad Dn end faar at høre,
Og hvad jeg siger end, mig være maa tilladt:
Det er for Din Skyld, at den Snare bliver sat! —
Jeg vil med milde Ord mig her til ham henvende,
For at faa Masken af den Hykler, Du bør kjende,
Og jeg vil smigre for den Uforskammenhed,
Hvormed han skriftet har sin frække Kjærlighed! —
Men, da det sker for Dig hans Slethed at afsløre,
At dette falske Sprog jeg, mod min Lyst, vil føre,
Saa kan jeg høre op og standse midt deri,
Saasnart Din Tvivl er endt og Du mig vil befri. —
Thi Dig tilkommer det hans Skudsmaal ham at skrive,
Saasnart Du vil, at jeg ei mer det Spil skal drive,
Og Du bør skaane mig, saa at Din Hustru ei
Udsættes skal for mer, end der er nok for Dig! —
Det er Din egen Sag, i Din Haand jeg den lægger ...
Der er han! Tys! At ei Dn hans Mistanke vækker.

Femte Scene.

Tartuffe. Elmire. Orgon (under Bordet).

Tartuffe.

Man har mig sagt, at De paa dette Sted i Ro ...

Elmire.

Ja, der var Noget, som jeg vilde Dem betro.

Men luk den Dør,
(Hun peger paa Kabinetsdøren.)
jeg be'er, og se til hver en Side,
Om Ingen staar paa Lur, hvad man jo ei kan vide.
(Tartuffe gaar, og kommer tilbage.)
Mod en Historie som den i Formiddag,
Maa man sig sikre, thi det er en farlig Sag . . .
Den Overraskelse bør ikke sig gjentage.
Da her jeg saae Damis, min Skræk var uden Mage,
Og skjøndt jeg har forsøgt, saa godt det vilde gaa,
Midt i hans Iver ham beroliget at faa,
Har min Forvirring dog saa stor en Magt udøvet,
At paa Modsigelse jeg ei engang har prøvet.
Dog maa jeg takke Gud, at det saaledes gik,
Da Sagen just derved en bedre Vending fik.
Den store Agtelse, som overalt De nyder,
Gjør at min Mand sig ei om den Beskyldning bryder;
Nei, lige tvertimod, paa Trods han deraf ler,
Og ønsker, at vi To hinanden ofte ser,
Et Ønske, som jeg ei er sen til at benytte,
Da det vor Sammenkomst mod Dadel vil beskytte,
Saa uden Forbehold maaske jeg vise tør
Det Indtryk, som De, mod min Villie, paa mig gjør.

Tartuffe.

Min Frue, dette Sprog er ikke let at fatte.
Hel anderledes lød den Mening De fremsatte . . . .

Elmire.

Er det mit Afslag før, som Dem til Hjerte gaar?
O hvor De Dem dog slet paa Ovindens Sjæl forstaar!
Har aldrig før De da i Deres Liv erfaret,
At Den er svag, som sig ei bedre har forsvaret?
Har De end ei Begreb om den Undselighed,
Mod hvilken Hjertets Kamp knap noget Middel veed?
O tro De mig, jo mer en Ømhed os kan tvinge,
Des sværere det bli'er Tilstaaelsen at bringe,
Og med det første Nei et Ja tidt bliver sagt,
Til Den, der høre kan, hvad i det Nei er lagt!
Ak, al den Modstand man for Ærens Skyld maa gjøre,
Kan meget hurtigt til en fuld Erobring føre . . . .
Til den Forklaring vist jeg været har vel snar;
Og min Undseelse for lidt jeg skaanet har,
Men da nu Ordet er mig over Læben fløiet,
Saa siig mig, om jeg for Damis mig havde bøiet
Med ydmyg Bøn, og om paa Dem jeg havde hørt
Med saadan Ro, hvis jeg ei havde været rørt?

Tror De at denne Sag jeg saadan kunde tage,
Naar De ei havde vidst mig lønlig at behage?
Har De forglemt, hvad jeg paany maa stille frem,
At selv jeg har forsøgt at overtale Dem
Til Afkald paa den Brud, hvortil man vil Dem binde?
Hvad anden Mening kan De i det Faktum finde,
End at høist nødig jeg med Andre dele vil
Det Hjerte, der udelt mig helst maa høre til?

Tartuffe.

O Frue, det er mig en Nektar uden Lige,
At Deres søde Mund saa sødt et Ord vil sige!
Ret som en Lædskedrik igjennem Blodets Ild
Dets Honning gyder sig, saa qvægende, saa mild!
Ak, at behage Dem saa stort et Held mig tykkes,
At Saligheden selv paa dette Held kan bygges . . . .
Men tilgiv mig, naar jeg mig dog den Frihed ta'er,
At nogle Tvivl endnu jeg om min Lykke har . . . .
Jeg kan jo tro, at De paa den Mauer blot lægger
En lille Snare for det Bryllup, som Dem skrækker,
Og rent ud sagt, saa tør jeg ikke første Lid
Til en Tilstaaelse, saa yndig og saa blid,
Hvis ei, med mer end Ord, De fuldt for mig bekræfter,
At jeg forgjæves ei mit Øie paa Dem hæfter,
At jeg ei fukke skal aldeles uden Løn
For Det, som var og er mit Hjertets hede Bøn.

Elmire
(efter at have hostet for at give sin Mand et Tegn).

Hvordan? Er det en Tak for Følelser saa ømme?
I saadant Hastværk vil De Lykkens Bæger tømme?
Jeg aabner Dem min Sjæl, mens jeg af Angst forgaar,
Og dog med det Bevis De ei tiltaals Dem slaar?
Er da min Kjærlighed Dem en saa ringe Gave,
At strax De fordrer mer, at strax De Alt vil have?

Tartuffe.

Min egen Ringhed just, min Mangel paa alt Haab,
Er Skylden i, at jeg maa høre Tvivlens Raab! —
Saa stor Lyksalighed som Deres Ord mig byder,
Tør jeg ei rigtig tro, før jeg dens Sødme nyder:
At jeg til Deres Gunst uværdig er, jeg veed,
Og Blændværk bli'er for mig den hele Salighed,
Saalænge De ei mildt, o fanreste blandt Qvinder,
Mig giver et Bevis, som Tvivlen overvinder.

Elmire.

Hvor Deres Kjærlighed dog er en grum Tyran!
Hvor den Forvirring i et Hjerte bringe kan!

Hvor den, med Heftighed sit Herredom begærer!
Hvor med sin Villiekraft den lokker og besnærer! —
Hvorledes? Knap af Dem et Pusterum man faar,
Mens De med Stormskridt løs paa Deres Ønsker gaar?
Siig, sømmer det sig vel for Dem, naar De med Iver,
Saa skaanselsløs mod mig, den Fordring gjennemdriver,
Naar De misbruger strax saa grusomt og saa haardt
Den Svaghed, som jeg ei har kunnet vise bort?

Tartuffe.

Men hvis den Godhed, som De omtalt har, er ægte,
Hvi vil De da Bevis mig for dens Sandhed nægte?

Elmire.

Hvor kan De spørge saa? Maa Frygt for Himlens Dom,
Den Himmel, som De selv bestandig taler om . . . .?

Tartuffe.

Aa, denne Hindring er jo af de ganske lette!
Naar intet Andet De mit Ønske vil modsætte,
Kan De, for den Sags Skyld, kun handle ganske trygt.

Elmire.

Med Himlens Straf man dog indgyder os stor Frygt!

Tartuffe.

Den latterlige Frygt, den skal nok jeg adsprede,
Og over Skruplerne skal jeg Dem varsomt lede! —
Vel er der Glæder, som forbudne kaldes maa,
Men disse Forbnd kan man meget let omgaa*),
Thi vor Natur til Trøst, er der en Kunst, som strækker
Samvittighedens Baand saa meget langt det rækker,
Saa selv den Handling, som ulovlig kaldes maa,
Ved Tankens Renhed godt retfærdiggjort kan staa.

(Elmire hoster endnu stærkere end før.)

Men hvor De hoster slemt!

---

*) I de oprindelige Udgaver af Tartuffe, der udkom i Molières Levetid, havde han selv til denne Replik sat den, nutildags overflødige Note: „C'est un scélerat qui parle" (det er en Fordrøyder som taler), en Note, der paa særegen Maade beviser, hvilken Lyst hans Samtid maa have havt til at fordreie og forvende den dramatiske Figurs Udtalelser, naar Digteren, paa et saa stærkt markeret Sted som det ovenstaaende, kunde holde den for nødvendig.

Elmire.

Ja, det er Hosteqvaler!

Tartuffe
(idet han byder Elmire Lakrits).

Jeg veed ei om maaske De lidt Lakrits befaler?

Elmire.

Nei Tak, jeg mærker, at den Dyst haardnakket er,
Alverdens Medicin nok ikke hjælper her.

Tartuffe.

Det er da høist fatalt!

Elmire.

Ja, mer end jeg kan sige!

Tartuffe.

Endnu en Gang, lad De blot alle Skrupler vige!
Ei noget Menneske den Sag at vide faar:
Det er ei Synd, naar blot det ganske stille gaar,
Thi kun Skandalen kan forarge Mængdens Blikke,
Men hvad slet Ingen veed, det existerer ikke.

Elmire
(hoster endnu engang meget stærkt, og slaar i sin Utaalmodighed paa Bordet).

Mod den Logik kan jeg aldeles ei mig staa!
Jeg mærker at i Alt indvillige jeg maa*),
At der maa Syn for Sagn, at intet Ord kan give
Den Tilfredsstillelse, hvorved jeg trot kan blive.
Det er jo meget slemt at være bragt saa vidt,
Og høist ugjerne kun jeg gjør et saadant Skridt! —
Men da haardnakket man til dette Punkt mig fører,
Da man forskandser sig mod Det, som selv man hører,
Og absolut maa se, forinden tro man vil:
Saa faar jeg sagtens nu beslutte mig dertil! —

---

*) Ogsaa paa dette Sted indeholde de ældste franske Udgaver af Tartuffe en Note, der gjør Læseren opmærksom paa, at Elmire i denne Replik kun lader som om hun talte til Tartuffe, mens hun i Virkelighed henvender den til sin under Bordet liggende Mand, paa hvis Fremtræden hun naturligvis, lige fra det første Hoste-Anfald af, hvert Øieblik har ventet. Nutildags forekommer det os tilvisse rent utroligt, at nogen Læser eller Tilskuer skulde kunne falde paa, at Elmire, for Alvor, vil bøuhøre, hverken Tartuffe eller nogen anden Elsker, da det jo netop er Bevidstheden om hendes aldeles uantastelige Renhed, der frembringer den psychologisk interessante Modsætning til den Rolle, som hun, for at frelse sin Stifdatter og overbevise sin Mand, maa nedlade sig til at spille for Tartuffe.

Men hvis Forargelse saa min Opførsel giver:
Ve over Den, der til Forargelsen mig driver!
Ei mig tilregnes bør den Feil, saavidt jeg tror....

Tartuffe.

Nei Frue, nei, stol De kun rolig paa mit Ord.
(Han nærmer sig som for at omfavne Elmire).

Elmire
(peger paa Døren til Gangen).

Maa med at aabne først den Dør jeg Dem besvære?
I Galleriet der min Mand jo kunde være.

Tartuffe.

Hvor i al Verden kan De ængste Dem for ham?
Som om han havde blot Begreb om egen Skam!
Sagt mellem os, kan man ved Næsen jo ham trække:
Jeg har opdraget ham, saa han sig lader gjække.

Elmire.

Alligevel jeg be'er, om De dernd vil gaa,
Og undersøge Alt, saa Ingen skjult kan staa.

Sjette Scene.

Orgon. Elmire.

Orgon
(som tryber frem og reiser sig).

O hvilken Mand! Som han sig af sin Slethed brynster!
Jeg kan ei fatte det! Mit hele Legem rystet!

Elmire.

Hvordan? Du kommer alt? Det er ei Tid endnu!
Vent Du til Enden, saa Du Troen saar i Hænde!
Af Gisninger bør Du Dig ikke lade blænde.

Orgon.

O Helveds værste Dyb ei Mage vise kan!

Elmire.

Det maa Du ikke tro saa let, det gaar ei an!
Den stakkels Mand maaske man skammelig nedriver,
Tag Du Dig blot iagt, at ei Du narret bliver!
(Elmire lader Orgon stille sig lige bag ved hende.)

Syvende Scene.

Tartuffe. Elmire Orgon.

Tartuffe (uden at se Orgon).

Nei, for min Lykke der ei mindste Hindring er,
Jeg Alt har undersøgt og Ingen lurer her.
O lad med henrykt Sjæl mig nyde da den Lykke . . .

(Idet han med udbredte Arme gaar mod Elmire, for at omfavne hende, viger hun tilside, saa at Orgon kommer til at indtage hendes Plads.)

Orgon.

Saa sagte! De maa mig ei rent fordærvet trykke!
En saadan Lidenskab! Det gaar vist aldrig an! —
O fromme Mand, som mig ved Næsen trække kan!
O Helgen, som mod Kjød og Blod kan Modstand gjøre:
Min Datter ægter De og vil min Viv forføre! —
Jeg tvivled lang Tid om det ogsaa Alvor var,
Men nu jeg mer end nok af denne Prøve har! —
Ei fler Beviser jeg for Deres Dyd forlanger,
Jeg nøies kan med det, hvori jeg her Dem fanger.

Elmire (til Tartuffe).

Det gjør mig meget ondt, at jeg er Skyld heri,
Men man har nødt mig til at tage det Parti.

Tartuffe (til Orgon).

Hvordan? De tror . . . .

Orgon.

Maa for Ordskvalder fri jeg være,
Og med at flytte bort i Hast Dem blot besvære.

Tartuffe.

Min Hensigts Renhed . . .

Orgon.

Ti! Den Snak ei nytter mer!
Ud af mit Hus, jo før, jo heller, jeg Dem be'er.

Tartuffe.

Nei, Dem tilkommer det i Hast herfra at flytte,
Thi dette Hus er mit og jeg vil det benytte!
Jeg skal Dem vise, hvad der kommer ud deraf,
At til saa feige Kneb Tilladelse De gav.
Det gaar just ei saa nemt, naar De vil mig fornærme!
Mod den Slags Overfald kan jeg mig nok beskjærme,

Og hævne Himlens Sag, som her man krænker haardt,
Til bitter Anger for Den, som mig jager bort.

Ottende Scene.

Orgon. Elmire.

Elmire.

Hvor tør han true Dig? Hvad skal det Sprog betyde?

Orgon.

O det er rædsomt, at han kan mig Spidsen byde!

Elmire.

Hvordan?

Orgon.

Ak, tydeligt min egen Feil jeg ser,
Og dette Gavebrev mig ængster mer og mer.

Elmire.

Et Gavebrev?

Orgon

Ja, som mit Gods ham overdrager . .
Men der er Noget, som med værre Skræk mig plager.

Elmire.

Hvad da?

Orgon.

Jeg svare skal, men først jeg vide maa,
Om et høist vigtigt Skrin endnu staar ovenpaa.

Femte Akt.

Første Scene.

Orgon. Cleante.

Cleante.

Hvorhen?

Orgon.

Ak, veed jeg det?

Cleante.

Se Deres Angst at stille,
Og i Forening her vi overlægge ville,
Hvad der ved denne Sag fornuftigst gjøres bør.

Orgon.

O Tanken om det Skrin mig rent fortvivlet gjør!
Mod dette Tab er alt det Andet Bagateller.

Cleante.

Hvad er der da deri, hvorfor De Taarer fælder?

Orgon.

Ak, det Papirer er, jeg i Forvaring fik,
Den Gang Argas, hvis Kaar mig saa til Hjerte gik,
Ei paa sin Flugt herfra Dem med sig turde tage,
Og som derfor han i mit Værge lod tilbage:
Hans Ære, Gods og Liv derved paa Spil kan staa.

Cleante.

Men i Guds Navn, hvorfor lod De Tartuffe dem faa?

Orgon.

Den Sag mig ængstede; den gjorde mig urolig,
Og derfor valgte jeg den Niding til Fortrolig,
Som strax bevise mig med hyklerisk Logik,
At det var bedst for mig, han de Papirer fik:
Ved Forespørgsel da jeg freidig kunde sværge
Paa at det dyre Skrin ei fandtes i mit Værge!
En Sikkerhed for min Samvittighed han fandt:
Der kunde gjøres Ed paa hvad der ei var sandt.

Cleante.

I Sandhed, denne Sag mig synes høist alvorlig! —
Det Gavebrev og den Fortrolighed var daarlig,
Og naar jeg sige skal min Mening ligefrem,
Har De letsindig med de Skridt forløbet Dem,
Thi hvad Fortræd kan han ei med de Panter gjøre?
Til hvilke Skridt kan ei maaske hans Hævn ham føre?
Naar selv De vidste, at han havde slig en Magt,
Saa burde De mod ham Dem taget mer iagt.

Orgon.

O sligt et Hykleri! En saadan Helgenmaske,
Og under den en Sjæl saa besk som Sodoms Aske!
Jeg modtog ham den Gang han arm og ussel var . .
Nok, nok derom! Jeg aldrig mer mig fange la'er
Af disse fromme Folk, der os saa lumsk besnære:
Jeg skal herefterdags Dem nok paa Nakken være!

Cleante.

Min kjære Svoger, nu gaar De igjen for vidt!
Det er den Heftighed, som Dem vildleder tidt! —
Var det ei bedst deri en Middelvei at tage,
Og ei fra et Extrem strax til et anden drage?
De har erkjendt den Feil, som De begaaet har,
Den Gang De af Tartuffe Dem holde lod for Nar,
Men for at rette den, bør De dog ikke falde
I en, som man med Grund maa meget større kalde,
Og for een Kjæltrings Skyld, en Skurk af værste Slags,
Bør alle fromme Folk dog ei ham ligne strax.
Hvordan? Fordi Tartuffe, med Helligheds Grimasse
Har narret Dem, skal nu hans Navn paa Andre passe,
Og al Gudfrygtighed kun blive Digt og Tant,
Fordi den Niding saa lettroende Dem sandt?
Lad kun Fritænkere saa falsk en Slutning gjøre,
Men De bør vogte Dem for sligt et Sprog at føre,
Og naar De Affky har for Ulv i Faarepelts,
Ei derfor drage strax mod fromme Folk tilfelts! —
Forsøg om De ei kan paa Middelveien blive,
Lad til ubillig Dom Dem ei saa let henrive,
Og hvis Extremer De nødvendig have maa,
De heller dog i Tro end Tvivl for vidt maa gaa.

Anden Scene.

Damis. Orgon. Cleante.

Damis.

O Fader, er det sandt, at denne Skurk Dem truer?
At uden mindste Skam hvert Minde han nedkuer
Om de Velgjerninger, som nu haus Slethed gjør
Til Vaaben, hvormed han Dem sjændig trodse tør?

Orgon.

Min Søn, det smerter mig, saa jeg det knap kan bære!

Damis.

O jeg vil skynde mig hans Øren at afskære!
Med slig en Kjæltring gjør man ei Ceremoni:
Min gode Kaarde skal Dem for den Skurk befri! —
Lad bare mig om det! Jeg Hjerneu paa ham knuser . . .

Cleante.

Lidt vel ungdommeligt i Veiret her Du bruser!
Paa anden Maade vi nok tage maa den Sag;
De Tider er forbi, da man med Hug og Slag
Og Heftighed sig selv sin Ret forskaffe kunde.

Tredie Scene.

Fru Pernelle. Orgon. Elmire. Cleante. Mariane. Dorine. Damis.

Fru Pernelle.

En net Historie! Jeg tror den ingenlunde.

Orgon (til Fru Pernelle).

Med egne Øine dog dertil jeg Vidne var! —
Det er den Tak, den Løn, jeg for min Godhed har!
Jeg tager i mit Hus en rent elendig Staader,
Jeg gi'er ham Klæder, Brød og Hjælp paa alle Maader,
Ham Intet er for godt, selv ei min Datters Haand,
Jeg binder mig til ham ved Kjærlighedens Baand! —
Og hvad vil Skurken saa til Gjengjæld mod mig gjøre?
O Gud, han tænker paa min Hustru at forføre,
Og da den lumpne Plan ham ikkun lykkes slet,
Saa fanger han mig i min egen Godheds Net,

Vil ruinere mig og Alting fra mig tage,
Ja bort fra Hus og Hjem, hvis han det kan, mig jage:
Se, det er saadan, at han mig behandlet har!
Han mig saa fattig gjør, som selv forhen han var!

Dorine.

Den stakkels Mand!

Fru Pernelle (til Orgon).

Min Søn, jeg vil den Snak ei høre.
Saa sort en Gjerning kan Tartuffe umulig gjøre.

Orgon.

Hvordan?

Fru Pernelle.

De fromme Folk altid misundes her.

Orgon.

Hvad mener Moder med Det, som De siger der?

Fru Pernelle.

At Livet i Dit Hus en Slethed nok tillader,
Og at det er bekjendt, hvordan man her ham hader.

Orgon.

Og hvad har Hadet saa at gjøre med den Sag?

Fru Pernelle.

Da Du var lille, har jeg sagt Dig det hver Dag,
At Dyden her paa Jord er Ondskabs Kasteskive,
Og at Misundelsen sig ikke la'er aflive.

Orgon.

O lad mig være fri for hele den Passiar!

Fru Pernelle.

Historier om ham bestemt man smedet har.

Orgon.

Jeg siger Dem, at jeg har set, hvad jeg fortæller.

Fru Pernelle.

Med fræk Bagtalelse man selv den Bedste fælder!

Orgon.

De gjør mig rasende! Kan De da ei forstaa?
Med disse Øine her hans Lumpenhed jeg saae.

Fru Pernelle.

Mod onde Tungers Gift kan man sig ikke værne,
Den har forstyrret mer end een fornuftig Hjerne.

Orgon.

Det er jo meningsløst! Ei af Fornuft et Spor! —
Jeg har det set! Forstaar De? Set, min kjære Mo'er! —
Det, som man kalder set! — Hvorfor skal jeg det skrige,
Og hundred Gange vist de samme Ting Dem sige?

Fru Pernelle.

Det er et gammelt Ord, at Skinnet skuffer tidt,
Og Sandsernes Bedrag gaar ofte meget vidt.

Orgon.

For galt!

Fru Pernelle.

Mistænksomhed er af Naturens Synder:
Det Gode tidt som Ondt for Verden den forkynder.

Orgon.

Mon det er Godt, naar Sligt min Viv han byde tør?
Guds Død, Mama...

Fru Pernelle.

Min Søn, hver Gang man saadan gjør
Beskyldninger, maa Alt først være klart som Dagen!
Du burde givet Tid til Du fik Lys i Sagen.

Orgon.

I Pokkers Skind og Ben! Mon De er rigtig klog?
En Time havde jeg alt hørt den Kjæltrings Sprog,
Og skulde set . . . Jeg vil ei sige de Sottiser.

Fru Pernelle.

For ren og hellig er den Nidkjærhed han viser;
Jeg tror det ei og jeg vil ikke tro derpaa;
Det er umuligt, at han kan slig Synd begaa.

Orgon.

Jeg veed ei, Moder, om De mistet har Forstanden,
Men saadan Snak blev her ei taalt af nogen Anden.

Dorine (til Orgon).

Det er Gjengjældelsen, som her sig lister frem:
De har ei villet tro, nu tror man ikke Dem.

Cleante.

Vi spilde Tiden blot med disse Bagateller.
Til Forholdsregler vi den burde bruge heller
Mod Skurkens Trusler, som for let ei tages bør.

Dorine (til Cleante).

Til mer end Trusler han vel ei det drive tør?

Elmire.

Det er mit Haab, at han la'er sine Planer fare:
Han tør sin Slethed ei for Verden aabenbare.

Cleante (til Orgon).

Stol ei derpaa! Han Alt med List besmykke kan,
Og De erfaret har, hvortil han er istand.
Ak, med de Vaaben, som desværre han besidder,
Er det just ingen Kunst at slaa sig selv til Ridder,
Og jeg begriber ei, at De hans Harm har vakt,
Naar selv De vidste, at han havde slig en Magt.

Orgon.

Ak, De har Ret! Men ei min Harm jeg kunde tvinge!
De skulde have hørt den Skurk om Æren tinge. —

Cleante.

Naar foreløbig man lidt Henstand kunde faa . . .
En Slags Forsoning, før han videre kan gaa . . .

Elmire (til Orgon).

Det gjør mig ondt, Orgon, at jeg Dig skulde friste
Til den Fortræd, men om hans Magt jeg Intet vidste.

Orgon (til Dorine).

Hvad er det for en Mand, som ind ad Døren gaar?
Mit Hoved til Besøg aldeles ikke staar.

Fjerde Scene.

Hr. Loyal. Orgon. Fru Pernelle. Elmire. Mariane. Cleante. Damis. Dorine.

Hr. Loyal
(til Dorine, i Baggrunden af Theatret).

God Dag, mit kjære Barn! Jeg kommer for at bede
Dem om at mælde mig . . .

Dorine.

Ei Herren er tilstede.
Jeg tvivler meget om, at det i Dag kan ske.

Hr. Loyal.

Mon jeg genere vil? Dog skulde jeg ham se . . .
Bevare Gud mig vel for Hr. Orgon at plage . . .
Jeg har Besked til ham, som nok ham vil behage.

Dorine.

Hvem skal jeg mælde da?

Hr. Loyal.

Vil De ham sige blot,
Jeg kommer fra Tartuffe med Budskab, som er godt.

Dorine (til Orgon).

Det er en Mand, der, sendt fra Hr. Tartuffe, sig mælder
Som Bringer af et Bud, om hvilket han sortæller,
At det er meget godt.

Cleante (til Orgon).

Jeg raader Dem, at De
Skal høre, hvad det er og strax den Herre se.

Orgon (til Cleante).

Hvis et Forlig maaske herhid ham skulde føre,
Hvad mener De saa, at jeg ved den Sag skal gjøre?

Cleante.

Hans Forslag først og fremst De rolig høre maa,
Saa vil vi siden se, hvad Vilkaar De kan faa.

Hr. Loyal (til Orgon).

God Dag, min Herre! Gud Almægtigste Dem glæde!
Gid Deres Fjenders Hær han under Fødder træde!

Orgon (til Cleante).

Af den Begyndelse det næsten lader til,
At han, som jeg har trot, sig nok forsone vil.

Hr. Loyal (til Orgon).

For Deres hele Hus jeg altid Ømhed næred,
Og Deres salig Fa'er mig med sin Gunst beæred.

Orgon.

Min Herre, jeg for Dem mig vistnok skamme maa,
At Deres Navn jeg ei mig kan besinde paa.

Hr. Loyal.

Loyal jeg heder og er født i Normandiet,
Til Retshaandlanger har mit hele Liv jeg viet:

Misundelsen til Trods, i fyrretyve Aar,
Jeg dette Hverv med Pris og Hæder forestaar.
Hvis De tillader, vil vi til Forretning skride,
Og først lovformelig la'er jeg herved Dem vide . . .

Orgon.

Hvordan? De kommer for?...

Hr. Loyal.

Saa sagte blot, jeg be'er,
Min Herre, det er kun en Stævning, som De ser,
Der i god Orden her Dem lovlig skal forkynde,
At med at flytte bort herfra De maa Dem skynde,
Og rydde Smaat og Stort fra Deres fordums Hjem . . .

Orgon.

Jeg flytte skal herfra?

Hr. Loyal.

Hvis det behager Dem.
De veed jo sagtens, at i Kraft af Gavebrevet,
Der lovlig er opsat og lovlig underskrevet,
Tilhører Huset, samt al Deres Eiendom
Den gode Hr. Tartuffe, som er saa mild og from:
Den Sag er klar! Mod den der Intet er at sige . . . .

Damis.

Den Uforskammenhed har vistnok ei sin Lige.

Hr. Loyal (til Damis).

Med Dem, min Herre, jeg ei her at skaffe har,
Forretningen er blot med Deres kjære Fa'er,
Der som en ædel Mand, hvis Taalmod høit jeg priser,
En stor Ærbødighed mod Lovens Tjener viser . . .

Orgon.

Men dog . . .

Hr. Loyal.

Hvem Gods og Guld ei kunne friste til
Den mindste Rebellion mod Det, som Retten vil;
Hvis Godhed gaar saa vidt, at han sin Ære sætter
I at mit strenge Hverv nøiagtigt jeg udretter.

Damis
(peger paa Loyals Uniform).

Den sorte Frakke der er ikke byrstet nok,
Hr. Retsbetjent, og jeg har en fortrinlig Stok.

Hr. Loyal (til Orgon).

Sørg for at Deres Søn herefter tier stille,
Jeg i min Protokol ham nødig sætte vilde,
Og det var bedst, at han gik bort, som jeg har bedt.

Dorine (afsides).

Den Hr. Loyal har just ei stor Loyalitet.

Hr. Loyal.

De skikkelige Folk, dem har jeg aldrig plaget,
Og naar jeg dette Hverv i Dag har overtaget,
Sker det fordi det mig til Hjerte vilde gaa,
Hvis i mit Sted en raa Krabat det skulde faa,
Der ei, som jeg, sig lod af kjærlig Iver drive,
Men største Grund maaske til Klage kunde give.

Orgon.

Jeg synes, at det kan ei meget værre gaa,
End at vi kastes ud?

Hr. Loyal.

Lidt Tid De nok skal faa.
Jeg med Exekution Dem ei i Aften trætter,
Men til i Morgen den af Venlighed udsætter,
Og blot for Ordens Skyld jeg bliver her i Nat,
Med ti af mine Folk, som jeg paa Vagt har sat.
Som en Formalitet maa Nøglerne mig bringes,
Før De til Hvile gaar, hvad der forud betinges;
Forresten skal vi ei forstyrre Deres Ro,
De sove kan hel trygt, hvis De paa mig vil tro.
Imorgen tidlig dog De Søvnen maa forjage,
Og ret med Iver fat paa Deres Flytning tage,
Hvorved dog mine Folk til Tjeneste skal staa . . .
Da de er stærke, vil som Ingenting det gaa.
I denne Fremgangsvis maa selv De vist erkjende
En Overbærelse, foruden Maal og Ende,
Og derfor venter jeg, at De mig Gjengjæld gjør,
Saa Ingen i mit Hverv mig her forstyrre tør.

Orgon (afsides til Cleante).

Et hundred Louisdor med Lyst jeg vilde give,
Skjøndt af min Formn just ei stort igjen vil blive,
Blot for at have Lov til her i Ro og Mag
At give denne Karl et dygtigt Snudedrag.

Cleante (afsides til Orgon).

Vær rolig blot, jeg be'er, lad Intet os fordærve.

Damis (afsides).

Lyst til at smøre ham mig prikker i hver Nerve.

Dorine (til Hr. Loyal).

Hvor Deres Ryg er bred, min gode Hr. Loyal!
En Stokkeprygledands derpaa var ei saa gal.

Hr. Loyal (til Dorine).

Tag Dem iagt! Jeg i min Protokol Dem sætter,
Og uden Skaansel de infame Ord beretter.

Cleante (til Hr. Loyal).

Min Herre, det er nok, lad det en Ende faa!
Giv mig den Stævning og saa kan De gjerne gaa.

Hr. Loyal.

Paa Gjensyn da! Farvel! Vorherre Dem bevare!

Orgon.

O gid til Helved Du med Din Tartuffe maa fare!

Femte Scene.

Orgon. Fru Pernelle. Elmire. Cleante. Mariane. Damis. Dorine.

Orgon (til Fru Pernelle).

Naa, kjære Moder, hvem af os har faaet Ret?
Læs dette Blad, saa kan De selv bedømme det:
Kan mindste Tvivl De mer om Fyrens Slethed nære?

Fru Pernelle.

Jeg himmelfalden er! At Sligt kan muligt være!

Dorine (til Orgon).

Men De har Uret! Ham De ikke dadle bør;
Af Christenkjærlighed han dette mod Dem gjør;
Hans fromme Hensigt bør De ei saadan miskjende:
For Deres Skyld vil han blot Deres Gods anvende;
Alt Ansvar for dets Brug han paa sin Skulder ta'er;
Kun Deres Sjæleheld han fromt for Øie har.

Orgon (til Dorine).

Ti stille, Du! Hver Dag det Samme jeg befaler.

Cleante (til Orgon).

Det bli'er dog bedst, at med en Advokat De taler.

Elmire.

Det bliver bedst, at man udbreder den Skandal!
Hans egen Slethed ham i Fælden føre skal.
Tro mig, den gaar forvidt til at den kan besmykkes;
Han taber Spillet just, idet han tror det lykkes.

Sjette Scene.

Valeer. Orgon. Fru Pernelle. Elmire. Cleante. Mariane. Damis. Dorine.

Valeer.

Det gjør mig oudt, at jeg Dem skal bedrøve her,
Men jeg er nødt dertil, thi Faren er alt nær.
I stor Fortrolighed nys en af mine Venner,
Der min Hengivenhed for Dem og Deres kjender,
Paa Venskabs milde Bud mig aabenbaret har
En Hemlighed, som ham betroet bleven var,
Hvis Indhold Dem herfra, jo før jo heller, driver,
Da kun en hurtig Flugt Dem Haab om Redning giver.
Den Skurk, der læuge har forpestet Deres Hjem,
Har for Hans Majestæt nu nys anklaget Dem,
Og i hans Haand en Hob Papirer overgivet,
Der, hvis jeg ret forstod, skal kunne gjælde Livet,
Idet — saa siges der — De Staten har forraadt,
Og underfaatligt Pligt mod Kongen overtraadt.
Det er mig ikke klart, hvordan det sammen hænger,
Men det er vist, at De bør ikke tøve længer,
Thi alt Tartuffe paa Vei til Deres Bolig er,
Med Kongens Ordre til Dem strax at fængsle her.

Cleante (til Orgon).

Den Skjændige! Det er paa den Maner, desværre,
At han opkaster sig til Deres Formus Herre!

Orgon.

O at et Menneske saa grusomt være kan!

Valeer.

Spild intet Øieblik! Jeg Alting har i Stand:
Min Vogn for Døren er! Jeg vil Dem selv ledsage,
Og tusind Louisdor jeg be'er Dem at modtage . . .
Husk Tiden kostbar er! En saadan Skjæbnens Pil
Undgaas alene ved at flygte bort med Il.
De vil tillade mig Dem Følgeskab at gjøre,
Saalænge til jeg kan i Sikkerhed Dem føre.

Orgon (til Valeer).

Hvor Deres Ædelmod med Skamfuldhed mig slaar!
Ak, til at takke Dem her ingen Tid jeg faar,
Men Gud forunde mig engang at kunne lønne,
Den Venskabstjeneste, jeg evig vil paaskjønne.

(Til de Øvrige.)

Saa lever Alle vel, og tager vare paa . . .

Cleante.

O gjør Dem ingen Sorg, men skynd Dem blot at gaa!

Syvende Scene.

Tartuffe. En Politiassistent. Fru Pernelle. Orgon. Elmire. Cleante. Mariane. Valeer. Damis. Dorine.

Tartuffe

(standser Orgon, idet denne med Valeer er i Begreb med at fjerne sig).

Saa sagte! Slig en Hast aldeles ei Dem frommer!
Tidsnok, min Herre, De til Deres Herberg kommer.
I Kongens Navn jeg Dem herved til Fange ta'er.

Orgon (til Tartuffe).

Det er den sidste Pil, som gjemt til mig Du har!
Med dette sidste Slag Du ret Din Ondskab mætter,
Og dermed Kronen paa Din Troløshed Du sætter.

Tartuffe (til Orgon).

Hvad De mig sige kan, høist ligegyldigt er.
For Himlens Skyld jeg Haan og Skjældsord rolig bær'.

Cleante (til Tartuffe).

Ja, Deres Maadehold man vistnok maa berømme!

Damis.

O han med Himlens Navn vil sig til Helved dømme!

Tartuffe.

Al denne Heftighed mig ganske rolig la'er:
Det ikkun er min Pligt, som jeg for Øie har.

Mariane (til Tartuffe).

Ja, De kan rigtignok om Deres Pligter tale,
Og af det Hverv, De har, kan De tilvisse prale.

Tartuffe (til Mariane).

Det er just ærefuldt, det Hverv, De taler om,
Som hver Bestilling, der udfører Kongens Dom.

Orgon (til Tartuffe).

Har i Din Slethed Du da ganske kunnet glemme,
Hvordan jeg hjalp Dig og Din Lykke vilde fremme?

Tartuffe.

Nei ingenlunde, jeg det husker meget godt.
Hvad gjør saa det, naar man sin Pligt opfylder blot?
Den Pligt jeg Kongen først og fremst alene skylder,
Taknemlighedens Plads i Hjertet helt udfylder,
Og denne fromme Pligt er mig saa dyrebar,
At hvert et Hensyn jeg for den opoffret har.

Elmire.

O hvilket Hykleri!

Dorine.

Hvor frækt han Himlen gjækker,
Og selv sin værste Synd med Fromheds Kaabe dækker!

Cleante (til Tartuffe).

Men hvis den Pligt for Dem saa høi og hellig var,
Hvor kommer det, at De saalænge tiet har?
Hvi har for Kongen De ei før Orgon anklaget,
Men ventet til De som Forfører blev opdaget?
Hvi faldt De aldrig paa at nævne denne Sag,
Før, for hans Æres Skyld, han jog Dem bort i Dag?
Og uden Talen om det Gavebrev, De kjender,
Ved hvilket De haus Gods og Formu Dem tilvender,
Saa sig mig blot engang, hvorledes til det gik,
At uden Skrupler De modtog Alt, hvad De fik?

Tartuffe (til Politiassistenten).

Vil De paa dette Brøvl ei snart en Ende gjøre,
Og Kongens Ordre her i største Hast udføre?

Politiassistenten.

Det vil jeg strax! For lang Tid jeg alt tøvet har!
Godt, at De minder mig, om nu at være snar:
Følg saa med mig, Tartuffe, og det paa Øieblikket,
Til Fængslet, som man Dem til Bolig har beskikket.

Tartuffe.

Hvem? Jeg?

Politiassistenten.

Just De.

Tartuffe.

Man mig i Fængsel sætte tør?

Politiassistenten.

For en Forbryder man ei noget Regnskab gjør.

(Til Orgon.)

Se De at komme Dem og Skrækken at forvinde! —
Vi har en Fyrste, som ei lader sig forblinde*),
Som Hjerter læse kan, hvis Øine godt forstaa,
Trods Hykleriets Slør, til Bunds i Alt at gaa. —
Den skarpe Dømmekraft, hvormed han er begavet,
Ser gjennem Falskheds Væv, hvorledes den er lavet. —
Mod hver Paatrængenhed han altid væbnet staar,
Og Overdrivelsen ei Medhold hos ham faar;
Han veed, hvordan han skal Retskaffenheden ære,
Og for hvert Blændværk kan han ganske rolig være:
Just i hans Kjærlighed til Alt, hvad der er sandt,
Hvert hykkelsk Smigreri den største Modvægt fandt!

(Peger paa Tartuffe.)

En Usling som han der sin Møie kunde spare!
Mod større List end den kan Kongen sig forsvare,
Og gjennemskuet har han med sit Falkeblik
Hver Fold i denne Sjæl, der Slethedsstemplet fik:
Den Skurk har sig forraadt, idet han Dem anklaged,
Thi under Masken har Monarken strax opdaget,
En stor Forbryder, som alt længst paa Spor man var,
Og som hans falske Navn hidtil beskyttet har.
En lang Historie, som ligger i det Onde,
Man om hans Levnetsløb Dem her meddele kunde . . .
Men nok om denne Sag, hvis Slutning her De ser:
Hans Utaknemlighed, hans Slethed Ret der sker,
Og ei med Deres Gods han grisk sig skal berige! —
Mig Kongen har befalt ei bort fra ham at vige,
Men følge ham herhid og til hans bitre Skam,
Midt i hans Hykleri, her afmaskere ham! —
I Kongens Navn herved jeg giver Dem tilbage
Det Skrin, hvorpaa den Skurk har grundet sin Anklage,

*) Man lægger i Frankrig stor Vægt paa denne Replik, for hvis Skyld Politiassistentens lille Rolle altid udføres af en fortrinlig Skuespiller. Os forekommer den lange Lovtale over Ludvig den Fjortende som et Slags Captatio benevolentiæ fra Digterens Side, hvortil de Forhold, under hvilke han skrev, ligefrem opfordrede ham, og som derfor gjerne nutildags kunde forkortes.

Og, annulleret af den kongelige Magt,
Jeg sønderriver her hint Gavebrevs Kontrakt!
Den Feil, De har begaat, Monarken Dem tilgiver,
Idet han naadig den paa Venskabs Regning skriver,
Og dermed lønner han Dem for den Kraft, det Mod,
Hvormed forhen De paa hans Rettigheder stod,
Mens han for Verden og for Dem beviser atter,
I hvilken Grad enhver Fortjeneste han skatter,
Hvordan det Gode han formaar at huske paa,
Hvordan en Feil han kan i Glemmebogen slaa!

Dorine.

O lovet være Gud!

Fru Pernelle.

En Sten fra Hjertet falder!

Elmire.

O hvilket Held!

Mariane.

O mer end Lykke jeg det kalder!

Orgon
(til Tartuffe, hvem Politiassistenten fører bort).

Forræder, nu . . .

Ottende Scene.

Fru Pernelle. Orgon. Elmire. Mariane. Cleante. Vakeer. Damis. Dorine.

Cleante.

O stands! Det Dem uværdigt er!
Lad mig endnu engang Dem kjærligt raade her:
Den, som er knust bør De med Haan ei overvælde,
Hans Straf, hans Skjæbne, jo tilstrækkelig ham fælde!
Nei, ønsk ham heller, at han sig forbedre maa,
Og bed for ham, at han Tilgivelse maa faa,
Naar Anger fra idag maaske hans Hjerte rører,
Og et forbedret Liv ham ud af Fængslet fører! —
Men De, min Broder, strax herfra Dem skynde maa
Med Tak til Kongen for, at det er gaaet saa!

Orgon.

Ja, De har Ret! O mer end Tak til ham jeg skylder,
Hans Godhed imod mig min hele Sjæl opfylder! —
Dog først en anden Pligt, som er mit Hjerte kjær,
Med dobbelt Glæde, før jeg gaar, opfyldes her,
Idet min Datter nu jeg med Valeer forener,
Og gi'er en trofast Ven den Løn, som han fortjener.

Ende paa Tartuffe.

Amfitryon.

Lystspil i 3 Akter.
1668.

I Just Justesens Betænkning over Komedier, siger Holberg: Hvo kan negte, at Amphitruo og Menechmei ere jo alene skrevne for Tidsfordriv?

Vi tilbagekalde os denne Holbergs Yttring om det gamle latinske Stykke af Plautus, idet vi berede os til at betragte Molières, efter Tiden og Forholdene lempede Bearbeidelse af samme, Amfitryon, et Stykke, paa hvilket de franske Kritikere sætte stor Pris, men som man desuagtet nok kan regne blandt de Komedier, der synes skrevne for Tidsfordriv.

Det var i Aaret 1668. Den endnu uafgjorte Tartuffe-Kamp*), med samt dens utallige Ærgrelser og Plager, syntes at have taget en for Molière ugunstig Vending. Don Juan var bleven forvist fra Repertoiret. Misantropen havde langt fra givet de Resultater, som Digteren havde ventet, men maatte have „Doktoren mod sin Villie" eller en anden lystig Historie i Følgeskab, blot for nogenlunde at fylde Huset, og Tartuffe kunde ikke komme til Opførelse. Det var Molières tre Hovedværker, i hvilke han ligesom havde udtømt sit skabende Genies Kræfter. Hvad Under, at

---

*) Tartuffe kom, som vi paa sit Sted have bemærket, først til at indtage sin Plads paa Repertoiret i 1669.

han, paavirket af alle disse Gjenvordigheder, medet følte sig led og træt af det Pariser-Liv og sporede en vis Ulyst til, for det Første, at fremstille flere af dets Daarskaber og Udskeielser paa Scenen?

Molière havde kunnet trække sig tilbage. Han var, som alt tidligere bemærket, en velhavende Mand; hans Helbred var aldeles nedbrudt, og han havde indskrevet sit Navn med saa solide Bogstaver paa Repertoiret og i Literaturen, at han just ikke behøvede at frygte for, at det i Hast skulde blive udslettet. Men hans Kjærlighed til Kunsten og hans Omsorg for den Truppe, som han havde dannet og hvis Ve og Vel stadig laa ham paa Hjerte, vare stærkere end hans Omsorg for sin Helbred og hans Lyst til Hvile. Repertoiret og Kassen trængte til noget Nyt. Mesteren var uoplagt.

Under disse Forhold var det, at Molières lærde Ven, Boileau, opfordrede ham til at gjenoptage hans Ungdoms klassiske Studier, og at bringe et eller andet af de antike Sujetter, med hvilke Tragedien og Balletten næsten udelukkende beskjæftigede dem, i Lystspil-Form paa Scenen. Molière fulgte Opfordringen. Han tog ikke alene fat paa Plautus, men han tog fat saa grundig og med slige Kræfter, at man kan sige det knagede og bragede i den gamle latinske Forfatters Stykker, hvis græske Sujetter vel skulde beholdes, men hvis Form skulde omstøbes for Palais-Royals Scene, til Behag og Morskab for det, af Molière selv, høist forvænte Pariser-Publikum.

At Molières Valg først faldt paa Amfitryon skyldes uden Tvivl den Omstændighed, at dette Sujet var behandlet saa mange Gange og paa saa mange Maader, at den gamle Mythe om Herkules' Fødsel, var bleven et populært Stof, som Alverden kjendte, og som intet Anstød kunde give, fordi det nu engang fandt en Hjemmel i de mange Gjentagelser.

Vi ville, førend vi gaa til Molières Stykke, et Øieblik betragte den gamle Mythe, hvis første Spire vel maa søges i den græske Oldtids gængse Forestilling

om, at de udmærkede Mænd, som skulde udrette noget Overordenligt for deres Tid og deres Land, ikke paa almindelig Maade kunde nedstamme fra jordiske Forældre, men maatte være Gudesønner: en i sig selv overmaade smuk og naturlig Forestilling, der i Menneskeslægtens Barndom fører Bevidstheden om og Takken for enhver herlig og overordenlig Gave hos et Menneske, paa en sandselig Maade, tilbage til Lysets og Livets guddommelige Kilde.

Ifølge denne Forestilling kan Herkules, der skal udrette saa meget og bære saa store Byrder, ikke simpelthen være en Søn af den thebanske General, Amfitryon, men Guders og Menneskers Fader, Tordenguden i egen høie Person, maa have forelsket sig i Amfitryons deilige Hustru, Alkmene. Da denne er ligesaa dydig som deilig og dertil elsker sin Husbond inderligt, kan selv Jupiter ikke bøie hendes Villie og vinde hendes Kjærlighed paa anden Maade, end ved at tage hendes Husbonds Skikkelse, et Krigspuds, som Olympens Beherskér ikke forsmaar, og ved Hjælp af hvilket han, under Amfitryons Fraværelse med Hæren, usurperer alle hans Rettigheder og bliver Fader til Herkules.

Dette er i Korthed et Omrids af den gamle Mythe, der ikke blot, under sit eget Navn, lige fra Oldtiden af, er bleven underkastet utallige Behandlinger; der ikke blot indeholder den første Spire til alle de senere Forvexlings-Historier med ensudseende Mennesker, Tvillingbrødre o. s. v., men som ogsaa spøger omkring paa Steder, hvor man allermindst skulde vente at træffe den. Man har, til Exempel, en indisk Legende, i hvilken en Gud, der rigtignok hverken er en Brama eller Vischnu, men en Gud af lavere Rang, akkurat paa samme Maade som Jupiter, tilegner sig en fornem Mands Hustru, og som, da han er bleven nødt til at forsvare sig mod den fornærmede Ægtemand for Parlamentet i Benares, og har bragt Dommernes Forvirring over ikke at kuune udfinde, hvilken der er den Rette, til den yderste Spidse: selv fortæller sit Eventyr, retfærdiggjør den unge Kone og ender med leende

at flyve tilbage til den Himmel, som haus Kjærlighed har bragt ham til at forlade. — Man gjenfinder ligeledes den gamle Mythe i Middelalderens Fortælling om Kong Artus' Fødsel. Her er det rigtignok Troldmanden Merlin, som med sin Kunst forvandler den forelskede Kong Uter Pendragon til en af hans Vasaller, hvis skjønne Hustru, Ygerne, Kongen forgjæves paa alle Maader har søgt at vinde. Som hendes Husbond bliver han naturligvis godt modtagen af hende, og efter Merlins Forudsigelse bliver Kongen, ved denne List, istedenfor Kongens Vasal, Fader til den Søn, som Ygerne skal føde, den senere saa berømte Kong Artus, hvis Fata og Bedrifter skal afgive Stof til Middelalderens store Sagncyklus: det runde Bords Legender. — Det er kun to Exempler blandt de mange, ved hvilke vi her, hvor vi kun have med Molières „Amfitryon" at gjøre, ikke tør opholde os.

Det var, som sagt, Boileau, der i Molières Liv spiller omtrent samme Rolle som den lærde Ben Jonson spiller i Skakespeares, der, ifølge sine Anskuelser, gjerne vilde, at den nye Literatur, saavidt muligt, skulde støtte sig til klassiske Mønstre, og derfor opfordrede sin Ven Molière, hvem han, i Bevidstheden om sin egen store Lærdom, patroniserede, til at gjøre dette Forsøg. At det latinske Stykke ikke var en Original, men kun en, paa anden eller tredie Haand foretagen Bearbeidelse af længst tabte græske Stykker, gjorde Intet til Sagen. Det havde altid den Fordel at være skrevet circa 200 Aar, førend den christelige Æra, og det var mere end nok for Boileau. En fransk Forfatter, Rotrou, havde noget tidligere behandlet det, under Titlen „de to Sosioer", og denne Behandling var igjen gaaet over til at blive et storartet Ballet-Program, der, under Titel af „Herkules' Fødsel", satte et uhyre Maskin-Apparat i Bevægelse og henrev Pariserne. Men Molière maatte jo kunne gjøre det langt bedre og ganske anderledes lade det latinske Stykke vederfares Ret.

Ja, hvad gjorde saa Molière? Han narrede, formodenlig til stort Held for den sceniske Fremstilling,

Boileau grundigt, og overlod sig til sit Lune og sin Inspiration. Mens han lod Mythens Omrids og en Del af det latinske Stykkes Scenefølge staa, skabte han sig en aldeles ny Form. Man kan sige, at han slog sig løs med Sproget, i det han — hvad der dengang i et Skuespil var noget aldeles uhørt — lod Rimene krydse hinanden med den størst mulige Frihed og trak Linierne ud og ind, saa at Vers paa syv og otte Stavelser*) kom til at afvexle med de lange Alexandrinere, med hvis, ellers af ham saa strengt overholdte Regler, han her aldeles brød. Han forvandlede Alkmene fra en høitidelig og stolt romersk Matrone til en ømt elskende, nygift Hustru, Jupiter til en næsten lidt vel smægtende Elsker, og Amfitryon, der langt fra at være latterlig, hele Tiden optræder med en vis Værdighed, til en over sin, ham selv aldeles ubegribelige Ulykke, høist fortvivlet Ægtemand. Den romerske Slave, Sosio, er hos Molière bleven til Amfitryons Tjener, Stykkets lystige Person, som Molière selv udførte, og paa hvis Ryg Merkur, ligesom i det latinske Stykke, grundig beviser, at han ikke længer er Sosio, medens den Hustru, hvormed Molière har forsynet ham, af=

*) Iblandt „Amfitryons" mange forskjellige Verslinier findes der imidlertid ikke en eneste paa sex Stavelser. En nyere fransk Kritiker og Kunsthistoriker, den bekjendte Théophile Gautier, har bemærket, at Mesterens Øre instinktmæssig har undgaaet et Stavelsemaal, der, naar det kom efter en Alexandriner, let kunde lyde som et, ved Cæsuren afskaaren Hemistichium. (Un vers de six syllabes arrivant après un alexandrin pourrait avoir l'air d'un rejet d'hémistiche.) Ved denne og lignende Yttringer om Molières Vers, kunne vi imellem ikke undlade at tænke paa, hvad man i Frankrig egenlig vilde sige om den Opdagelse, som den nyeste kjøbenhavnske Kritik synes at have gjort, nemlig at Molière slet ikke har skrevet sine Hovedværker i Alexandrinere, en Opdagelse, der rigtignok giver alle de lærde Folk i Frankrig, som have anvendt Aaringer af deres Liv paa at kommentere bemældte Alexandrinere, et slemt Grundstød, men som til Gjengjæld kan beholde Æren for at være en splinterny, i den danske Journalistik og af danske Digtere, gjort Opdagelse.

giver en lystig Parodi paa Alkmenes Forhold til Amfitryon. For hvert Svar, som Alkmene troskyldigt og sandfærdigt giver sin Husbond, støder hun ham en Dolk i Hjertet. For hvert Svar, som Cleanthis, der er bleven haanet af Merkur i Sosios Skikkelse, giver den rigtige Sosio, fryder hun hans Hjerte, mens hans, for hende aldeles ubegribelige, Glæde irriterer den i Forveien arrige og trættekjære Cleanthis: en Parodi paa Hovedpersonerne, hvortil Molière uden Tvivl har havt et eller andet spansk Forbillede, som han, paa sin egen karakteristiske Maade har benyttet, ifølge hans bekjendte, for den dramatiske Digter vist høist fortræffelige Valgsprog: „Je prends mon bien, où je le trouve“ *).

Amfitryons tre Akter kunde ikke fylde en Aften, hvad der blev Anledning til, at Molière, som en Tilgift til det nye Stykke, bearbeidede Ballet-Komedien, det tvungne Giftermaals tre Akter til det et Akts Lystspil, hvormed vi have aabnet dette Bind. Denne Forestilling gjorde stor Lykke. Den gik 29 Gange i Træk for udsolgt Hus, og vedblev, længere hen, altid at høre til de yndede. Molière havde altfaa den Gang trukket et heldigt Lod i det forunderlige Lotteri, som kaldes: „Publikums Smag“. Man havde i sin Tid forarget sig over enkelte Udtryk i Hustruskolen, og stemplet dem som saarende for den qvindelige Blufærdighed, men man lo og morede sig over Sosios og Cleanthis' tilvisse nærgaaende og drøie Spøg med deres ægteskabelige Forhold, uden at noget Menneske faldt paa at tage Anstød deraf.

Men selv naar det er fornøiet og morer sig, maa et Publikum alligevel have sin Strid om enhver ny scenisk Frembringelse af nogenlunde Betydning. Det er jo derved, det beviser den Interesse og Deltagelse, som Digteren dog ikke kan undvære. Og saaledes blev da ogsaa Molières Amfitryon, som man faae med faa stor

*) Jeg tager mit Gods, hvor jeg finder det.

Fornøielse og som havde forefundet en høist velvillig Stemning, en Debat-Gjenstand. Men det var nu paa en anden Maade end sædvanligt. De kritiske Koryfæer fik nemlig medet uhyre travlt med at afgjøre om Molière havde beseiret Plautus eller om Plautus dog ikke alligevel stod med Palmer i Hænderne. Man skilte sig i Partier, og selv de smukke Damer drev det til at citere enkelte af den romerske Alkmenes mest pathetiske Repliker, der tilvisse ere meget smukke og kraftige, men dog maaske ikke ganske vilde have passet i den franske Alkmenes Mund. Som den nu ligger for os, forekommer den hele Strid os høist latterlig. Ja, den minder os engang imellem om Trine Rars bekjendte: „Naar et ℔ Kirsebær koster 2 ß 8, hvad koster saa en Parket Billet?" Man glemte nemlig aldeles de uensartede Forhold; man glemte, at Plautus havde skrevet for Romere, der offenlig dyrkede Jupiter som den øverste Gud, og at Molière derimod skrev i den christelige Æras syttende Aarhundrede, for Parisere, der ikke kjendte nogen anden Jupiter end Kong Ludvig den Fjortende. Det er intet enestaaende Exempel i den dramatiske Literaturs Historie paa, at de toneangivende Folk ere besatte af den Slags Glemsomhed.

„Her spilles jo samme Historie med mig som med Amfitryon", siger Leander i Henrik og Pernilles anden Akt, da hans Husfolk ikke ville anerkjende ham som Husets Herre. Dette er ikke det eneste Sted, paa hvilket Holberg kommer tilbage til den gamle Mythe, der sagtens ogsaa hos os har været velbekjendt, længe førend Molières Amfitryon, Anno 1745, i Sechmanns Oversættelse, kom til Opførelse paa den danske Scene. Men forsaavidt som Holberg har benyttet Noget af Amfitryon-Mythen i sine Stykker — hvad der f. Ex. synes at være Tilfældet i Forbytningsscenen mellem Haagen og Henrik i „Uden Hoved og Hale": antage vi, at han udelukkende er bleven paavirket af Plautus, om hvilken han jo selv et Sted siger: Blandt de gamle har Plautus, blandt de nyere Molière, været

mine Veiledere". Vi kjende intet Udsagn af Holberg, der svarer til Molières: „Je prends mon bien où je le trouve", men at han praktisk forstod den Kunst, er en afgjort Sag, og hvad bedre kan en dramatisk Digter vel gjøre, end naar han fører sig Fortidens Arbeider til Nytte, og ved sit Genies Kraft gjør de bedste fremmede Spirer hjemlige og frugtbringende i sit eget Lands Jordbund?

Prologen.

Personer:

Merkur.
Natten.

Lystspillet.

Personer:

Jupiter, under Amfitryons Skikkelse.
Merkur, under Sosios Skikkelse.
Amfitryon, Thebanernes General.
Alkmene, Amfitryons Hustru.
Cleanthis, Sosios Hustru, i Alkmenes Tjeneste.
Sosio, Amfitryons Tjener.
Argantiphontidas, **Naukrates**, **Polidas**, **Pausikles**, } Thebanske Anførere.

Handlingen foregaar i Theben*), foran Amfitryons Hus.

---

*) Amfitryon havde, efter at være bleven fordrevet fra Argos af sin Onkel, Sthenelus, taget sin Tilflugt til Theben.

Prolog.

Merkur (paa en Sky). **Natten** (paa en Vogn, som trækkes af to Heste).

Merkur.

Saa sagte, skjønne Nat! Lad Vognen standse her!
For os at hjælpe, flux Du sænke maa Din Vinge,
Jeg har Besked til Dig at bringe
Fra Jupiter.

Natten.

Hvad ser jeg? Du, Merkur, den lette?
Hvo kunde vel paa Dig i slig en Stilling gjætte?

Merkur.

Aa jeg var træt af de Strabadser, som man har!
Mig lader Jupiter snart hid, snart did jo ile,
Thi satte jeg mig ned paa Skyen for at hvile,
Indtil herhid Du kommen var.

Natten.

Du spøger nok, Merkur, og tænker ikke paa,
At der af Guder ei om Træthed tales maa.

Merkur.

Er' vi da skabt' af Jern?

Natten.

Nei, men dog allevegne
Et vist Dekorum I som Guder holde maa.
Der gives Ord og Udtryk, som forkleine
Ethvert Begreb om Eder saa,
At de med Ret banlyste staa,
Og kun for Mennesker sig egne.

Merkur.

Ja, Du kan sagtens tale med,
Min skjønne Nat, Du, som i egen Vogn kan age,
Og bluude sødeligt, mens Dine Heste drage
Dig paa Dit mindste Vink af Himlen op og ned! —
Ei saa det sig forholder
Med mig, o Nat! Jeg gjerne hænge gad
De Herrer Digtere, hvis Qvad
Saa slette Kaar mig volder,
Hvis Uforskammenheder gaa
Saa vidt, at de tør foreskrive
Os Guder Love, som vi følge maa
For ingen Konfusion at give,
Og som saa frækt har vovet paa,
Merkur tilfods at lade blive,
Ret som et Landsbybud! Jeg, der af Jupiter
Til den olympiske Gesandt beskikket er,
Og fremfor alle Andre
I slig en vigtig Embedsstand,
Min egen Vogn behøve kan,
Istedenfor tilfods at vandre!

Natten.

Hvi vil Du Dig beklage saa?
De Herrer efter deres Hoved gjøre,
Hvis værre Ting man ikke fik at høre
Om dem, saa blev Sottiserne kun smaa.
Jeg synes Du har Grund til dem at takke,
Thi Vinger paa Din Fod de Dig jo skjænket har.

Merkur.

Ja Du har godt at snakke,
Som om det gjorde Sagen klar.

Natten.

Jeg be'er, ei mer om Dette!
Siig mig, hvad Bud Du mig har bragt?

Merkur.

Fra Tordenguden kommer jeg, som sagt,
Han ønsker, at Du ei Dit mørke Slør vil lette,
Mens i en Amourette,
Han til Cythere faar et Offer bragt.
Du kjender hans Maner, jeg tænker,
Og veed, det er ei første Gang,
At han til Jordens Døttre skjænker
Sin Kjærlighed, naar Tiden bli'er ham lang,
Og han forglemme vil sin Høiheds Lænker!

Det er Alkmene, som nu her beseires skal;
Til hendes Ynde han sit Hjerte sætter,
Derfor, mens paa Böotiens Sletter
Amfitryon tilbringer sine Nætter
Som Troppernes udkaarne General,
Agerer Jupiter Gemal.
Og paa det Heldigste sig Sagen stiller,
Thi Hymens Baand hun først fornylig knyttet har,
(Hvad der af Jupiter beregnet var)
Og mens han Ægtemanden spiller,
Man ham just ikke smægte la'er.
Som sagt, den List bli'er ypperlig befundet,
Skjøndt den vel neppe Prøve staar,
Naar Folk har været længe bundet,
Og Damens Kjærlighed ei bliver vundet,
Fordi med Mandens Træk man gaar.

Natten.

Bestandig noget Nyt! Jeg ikke kan forstaa,
Hvor Jupiter paa de Forklædninger kan falde.

Merkur.

Hau Livets Vilkaar i hver Form vil gjennemgaa,
Og det kan af en Gud dog ikke dumt man kalde;
Thi om end Støvets Børn sig bøie for hans Rang,
Var dog hans Lod elendigt,
Hvis det ham var nødvendigt
Altid at bære paa sin egen Høiheds Tvang;
Hvis i Olympens Rige
Han skulde føle sig som i et Fængsel sat,
Og aldrig ned til en lyksalig Nat
Paa Jorden turde stige.
Men Jupiter er ei blot i det Store stor,
Nei, han forstaar den Kunst sig i det Smaa at glæde,
At skjule hvert et Høiheds Spor,
Og af sin Guddom ud at træde,
Som om han virkelig kun var en Mand paa Jord.

Natten.

Det jeg begribe kan! Naar fra de høie Sphærer
Han gjerne ned til Jorden gaar,
Naar han af Menneskenes Kaar,
Just ved Forvandlingen sin Del begærer,
Og driver Spøgen, mens det Ny han lærer:
Som sagt, den Sag jeg godt forstaar! —
Men naar jeg ser den store Jupiter
Som Svane snart, som Tyr, som gylden Regn og Slange,
Saa finder jeg det komisk er:
At Folk ei snakker lidt, det kan han ei forlange.

Merkur.

Nei, lad Folk snakke som de vil,
Med største Fryd han giver Lov dertil,
Og veed forud, at man ei ham kan fatte;
Men tro mig, Jupiter i Dette som i Alt,
Er Guders Gud, og selv i Dyrenes Gestalt
Han Elskovs Sødme nok forstaar at skatte.

Natten.

Men nu i Henhold til, hvad nys Du har fortalt:
Naar, seirende ved List, han alt Alkmene eier,
Hvad fordrer han da mer? Hvad ønsker han af mig?

Merkur.

At Dine Heste Du vil føre sagtelig,
At meus sin Elskovslyst i hendes Favn han pleier,
Du ei med vanligt Maal den Tid afveier,
I hvilken han er lykkelig;
At Du af denne Nat den længste Nat vil gjøre,
Og Dagens Komme sinke saa,
At Lyset ingen Magt kan faa
Til hans Rival her at tilbageføre.

Natten.

En nydelig Bestilling der
Den store Jupiter mig skjænker!
Det lader til han ei betænker
I hvilket Ry den kommen er.

Merkur.

Aa, for en ung Gudinde
Er Du mig lidt vel gammeldags,
Naar Skam Du tror at finde
I en Bestilling af den Slags! —
Sligt er for Smaasolk kun. Har man som Du den Lykke
At være født af Gudestand,
Kan man alt hvad man gjør, besmykke:
Derom jeg Dig forsikre kan.

Natten.

I alle den Slags Sager
Du vist langt mer end jeg forstaar,
Og derfor jeg paatager
Mig nu det Hverv, som Du mig foreslaar.

Merkur.

Naa, naa, Fru Nat, lidt mer i Mag!
Du bør ei saa paa Veie tage:
De Rygter, som man hør' hver Dag,
Dig ei for Hellighed anklage:
I hver en Himmelegn Dit Slør Du laauer jo
Til Elskovs Ambassader
Og, hvis Du det tillader,
Kan jeg i de Ting ei uvidende Dig tro.

Natten.

Jeg be'er! Lad det nu være godt!
Lad paa hinanden ikke os nedrive,
Og derved Menneskene give
Besked om vore Feil i Stort og Smaat.

Merkur.

Farvel! I Embedsmedfør maa
Jeg ned til Jorden stige,
Og der mig kostumere saa,
At jeg bli'er Sosios Lige.

Natten.

Ud over Kloden og dens hvilende Natur,
Jeg brede vil mit Rige.

Merkur.

Jeg hilser Dig.

Natten.

Farvel, Merkur!

(Merkur stiger ned fra sin Sky. Natten kjører hen over Theatret.)

Første Akt.

Første Scene.

Sosio.

Hvem der? O hvor min Frygt ta'er til!
Alverdens Ven mig selv jeg kalder,
Men dog det lidt vel farligt falder,
Naar man paa denne Tid af Natten vandre vil! —
Hvor kan min Herre, midt i al sin Ære,
Et saa forbandet Indfald faa?
Hvis han sin Næstes Vel smukt tænkte paa,
Mon jeg da nu paa Veien skulde være?
Blot for hans Hjemkomst her forkyndt at faa
Og al hans Seiersære,
Skal nu ved Nattetid man gaa! —
O Sosio, paa hvilke Lænker
Du dog bestandig bære maa!
Os Skjæbnens Haardhed tidt mer krænker
Hos store Folk, end hos de smaa.
Selv i Naturen tro de, at paa Pinde
Alting for deres Skyld skal staa;
I Mørke, Regn og Storm, trods Uveir, Kuld og Vinde,
Afsted for dem man flyve maa,
Og al vor Embedsiver,
Dag ud, Dag ind, i Snese Aar,
Os ingen Forret giver,
Naar deres Luner Magten faar.
O hvilken Daarskab, naar man sig indbilder
At slige Stillinger man eftertragte bør,
Naar man sig selv og Andre forestiller
At al den Høihed os hver Dag lyksaliggjør! —

At det fornuftigt var at trække sig tilbage,
I Vrede vel vi stundom huske paa,
Men lad et venligt Blik os blot opdage,
Flux atter vi som bundne staa,
Og over os, trods al vor Grund til Klage,
Et Smil, et eneste, kan Magten faa*). —
Men endelig jeg trods den mørke Nat,
Dog ser vort Hus ... Mig Skræk og Angst forlade,
Og til min Ambassade
En Tale jeg i Stil maa have sat.
Alkmene skal af mig en Skildring høre
Af dette Slag, hvori vi Fjenden overvandt ....
Men hvordan Pokker skal jeg gjøre,
Da jeg mig ei deri befandt?
Gjør Intet! Lad mig rask hvert Hug, hvert Udfald mælde,
Som om jeg Øienvidne var!
Saamange Folk jo om et Slag fortælle,
Hvori de aldrig været har.
Men for min Rolle rigtigt at udføre,
Vil jeg forud mig øve lidt! —
Se her er Stuen, hvor hun mig skal høre,
Naar rask jeg kommer med Kurerens Skridt,
Og denne Lygte vil jeg til Alkmene gjøre,
Til hvem jeg som Gesandt tør tale frit.

(Han stiller sin Lygte paa Jorden, og afmaaler den Plads, der skal forestille Stuen.**)

Madam, Amfitryon, min Herre, Din Gemal,
(En god Begyndelse!) opfyldt af al Din Ynde,
Har udvalgt mig blandt sine Slavers Tal,
For Dig hans Vaabens Seier at forkynde,
Og skildre Dig hans Længsels Qval! —
„O Sosio, hvor glad jeg bliver
Ved atter Dig at skue her!"
For stor en Ære det mig er,
Og til Misundelse vist Stof den giver.
(Godt svart.) „Siig mig, hvordan Amfitryon det har".

---

*) Man har antaget, at Molière i disse Vers sigter til sin egen Stilling hos Kongen, i hvilken hans Kræfter og hans Taalmodighed tilvisse ofte bleve satte paa alvorlige og høist hensynsløse Prøver. I det latinske Stykke har Sosio imidlertid nogle Vers, der vel passe bedre for en romersk Slave, end de ovenstaaende vilde have gjort, men som dog indeholde omtrent samme Tanke. Stedet begynder:

Opulento homini hoc servitus dura est o. s. v.
(Hvor det er haardt at tiene hos den rige Mand.)

**) Den morsomme Ide med Lygte-Samtalen forekommer ikke hos Plautus. De franske Kommentatorer antage, at Molière har fundet den i en af Francesco Strapparolas Noveller.

O som en Mand, hvis Mod, hvis Ære,
Med slig en Seier jo tilfreds maa være.
(Godt svart. Hvor det en deilig Vending var!)
„Naar mon han kommer hjem? Naar skal jeg atter se
Min Husbond fra Armeen her tilbage?"
Saasnart som muligt, vil det vistnok ske,
Dog ei saa hurtigt som hans Længsler hid ham drage.
(Ah!) „Siig, hvorledes det ham efter Slaget gaar,
Fortæl mig, hvad han gjør! Hans Ord Du repetere!"
Han taler ikkun lidt, men handler destomere
Og Fjenden til at skjælve faar.
(Hvorfra jeg faar de smukke Ting, gad nok jeg vide!)
„Hvad gjør Oprørerne? Hvad mon der af dem blev?"
O ved vor Tapperhed vi dem paa Flugten drev,
Et rædsomt Nederlag de maatte lide,
Som deres General med Døden underskrev.
Teleben*) taget er; i Havnen her man blev
Aldeles henrykt, da man dette fik at vide.
„I Guder, hvilket Held! Hvo kunde drømt derom?
Jeg en Beretning om det Hele strax vil høre!"
Og den skal med Fornøielse jeg gjøre,
Thi uden nogen Ros, som ikke mig tilkom,
Kan jeg nok tale med derom!
Saa forestil Dig da Teleben,
Paa denne Side, hvor jeg peger, lagt,
En By, hvorom det er med Sandhed sagt,
At den har samme Størrelse som Theben.

(Han peger paa Jorden for at angive de forskjellige Punkter, som han omtaler.)

Det Vand, Du ser, just Floden er,
Hvorved vor Leir vi havde slaget.
Mens saa omtrent paa Sletten der,
Ovarter vor Fjende havde taget;
Paa Høiens venstre Kant, omtrent paa dette Sted,
Opstillet stod Infanteriet,
Og lidt til Høire blot en Smule længer ned,
Man holde saae Kavaleriet.
Med Bøn til Guderne man sig derpaa indvier,
Og, Alt i Orden, man til Angreb gi'er Signal,
Mens Fjenden for os ret at volde Bryderier,
Gi'er Ordre til at Pelotons der dannes skal!
Men vi forstod at kjøle deres Iver...
Nu skal jeg vise Dig hvordan:
Mens Helte-Tapperhed vor Garde her opliver,

---

*) Hovedstaden paa Taphos, eller Taphernes Ø, der laa tæt ved Ithaka. Nævnes ogsaa hos Homer, hvor Minerva i Mentors Skikkelse, kalder sig Taphernes Drot.

Og Kongens Bueskytter holde Stand,
Armeens Hoved-Centrum kan...
(Man hører en Allarm.)
Paa denne Kant.. Vent lidt.. Vort Centrum har faat Skræk..
I Blodet . . . En Allarm bestemt jeg hørte . . .

Anden Scene.

Merkur. Sosio.

Merkur.

I denne Skikkelse, som jeg mig nys iførte,
Jeg Sladderhanken snart skal jage væk,
For at de To, som Elskovs Guddom rørte,
Ei skal forstyrres af den Gjæk.

Sosio (uden at se Merkur).

Det Intet var. Mit Mod er vendt tilbage,
Her er ei Mus, ei heller Kat,
Men for at uudgaa al fremtidig Plage,
Vil jeg i Huset ind, før atter jeg ta'er fat.

Merkur.

Saa maa Du fra Merkur først Magten kunne tage!
En Pind derfor skal blive sat.

Sosio (uden at se Merkur).

I Længde denne Nat mig synes uden Lige . . .
En saadan Tid som jeg paa Veien var...
Mon Herren Aften ei for Morgen taget har?
Mon Phøibos af sin Seng forglemmer rent at stige?
Mon Vinen fra igaar endnu ham drømme la'er?

Merkur (afsides).

Med hvilken Frækhed stig en Knægt,
Dog tør angribe Guders Ære!
Men vent, min Arm skal med sin Vægt
Dig nok en anden Tone lære,
Og jeg skal le, naar jeg Dig ser fortvivlet være,
Fordi jeg stjaalet har Dit Navn, Dit Fjæs, Din Slægt.

Sosio
(opdager Merkur i nogen Afstand).

Ak, Ret jeg nok desværre faar,
Og med mig Stakkel er det nde!

Der lige foran Huset gaar
En Mand, hvis Miner Ondt bebude,
Ifald min Angst ei feil mig spaar. —
For rigtig kjæk at lade
Jeg paa at tralle høit probere maa.
(Han giver sig til at synge.)

Merkur.

Hvad er det for en Skurk, som her i denne Gade
Med Sang mig tør forstyrre faa?
(Efterhaanden som Merkur taler, synger Sosio sagtere og sagtere.)
Min Næve maa nok paa den Kjæltring sætte Skik.

Sosio (afsides).

Det lader til, at han er Hader af Musik.

Merkur.

En Uge snart er omme,
Hvori jeg Ingen fandt, jeg kunde slaa,
Og Armens Kraft af Ladhed vil forgaa,
Hvis ei jeg snart en Ryg kan faa,
Hvorpaa jeg kan i Aande komme.

Sosio.

O hvilket Fandens Menneske det er!
En Dødens Angst medet min arme Sjæl betager . . .
Dog nei, hvi skal jeg skjælve her?
Hvem veed, om Frygt for mig ei ligedan ham plager?
Maaske i Hjertet angst han er,
Og for at skjule det en Rolle sig paatager . . .
Ei for en Gæsling han mig holde bør . . .
Kujoneri vil blot min Sag forværre . . .
Jeg vil ham vise, hvad jeg tør! —
Han er kun En som jeg, og har ei skig en Herre,
Og jeg er lige ved vor Dør.

Merkur.

Hvem der?

Sosio.

Kun jeg.

Merkur.

Hvem?

Sosio.

Jeg. (Afsides.)
Naar bare Mod jeg tager!

Merkur.

Gesvindt! Siig, hvem Du er!

Sosio.

Jeg er et Menneske.

Merkur.

Fribaaren eller Knægt?

Sosio.

Som det mig helst behager.

Merkur.

Hvor gaar Du hen?

Sosio.

Det kan af mine Skridt Du se.

Merkur.

Du ærgrer mig, Krabat!

Sosio.

Du saar mig til at le.

Merkur.

Det Alvor er! Hvis med det Gode ei, med Magt
Du skal mig sige strax, Forræder,
Hvad her Du gjør, hvad Dig herhid har bragt,
Hvorfra Du kommer og hvorhen Du træder.

Sosio.

Jeg gjør snart ondt, snart godt, som alt er sagt,
Jeg kommer og jeg gaar, min Herres Brød jeg æder.

Merkur.

Du har Forstand! Det lader til
At Du med Vid mig vil af Pinden rive,
Derfor jeg vil et Tresign Dig give:
Paa den Maner vi vort Bekjendtskab stifte vil.

Sosio.

Et Tresign til mig?

Merkur.

Du skal i Tvivl ei blive.

(Merkur giver Sosio et Tresign.)

Sosio.

Hvordan? Det Alvor er?

Merkur.

Nei, det var for at spøge!
Lidt Tak for al Din Vittighed.

Sosio.

For Pokker, jeg vil ei paa Vid forføge,
Hvor sligt et Ørefigen er bered.

Merkur.

Det var af mine mindste Slag,
En lille simpel Sandsekage.

Sosio.

Hvis jeg saa ilter var som Du i denne Sag,
Fra Læderet vi begge maatte drage.

Merkur.

O det var Ingenting, min Ven,
Du skal saa mer at se og høre,
Men for en Pause først at gjøre,
Saa lad os snakke lidt igjen.

Sosio.

Nei, jeg har nok deraf.

(Han vil nærme sig Huset.)

Merkur.

Hvorhen?

Sosio.

Det angaar Dig jo ikke.

Merkur.

Men dog Besked jeg vide maa.

Sosio.

I Porten der vil blot jeg denne Nøgle stikke . . .
Hvad nu? Hvorfor maa jeg ei aabne denne Slaa?

Merkur.

Hvis Du fra denne Port ei borte bliver,
Saa skal en Stokkepryglerregn Du faa.

Sosio.

Med Trusler Du mig ei fra Porten driver.
Hvorfor maa i vort Hus jeg ikke gaa?

Merkur.

Hvordan? Vort Hus?

Sosio.

Ja vist.

Merkur.

Det bliver endnu værre.
Hvor tør Du sige vort om dette Sted?

Sosio.

Det tør jeg godt. Er ei Amfitryon dets Herre?

Merkur.

Hvad kommer det saa Sagen ved?

Sosio.

Jeg er hans Tjener.

Merkur.

Du?

Sosio.

Jeg.

Merkur.

Hans..?

Sosio.

Jeg det bekræfter,
At jeg hans Tjener er. Det er en ærlig Sag.

Merkur.

Dit Navn er?

Sosio.

Sosio.

Merkur.

Hvad?

Sosio.

Sosio.

Merkur.

Hør efter:
Med denne Haand vil jeg Dig myrde her idag.

Sosio.

Hvorfor? Hvormed har jeg Dig givet Grund til Klage?

Merkur.

Siig først, hvorledes Du saa dristig var
Dig Navn af Sosio at tage?

Sosio.

Man kan ei tage, hvad man har.

Merkur.

O hvilken skjændig Løgn og Frækhed uden Lige!
Du, Sosio? Det tør Du gjøre Paastand paa?

Sosio.

Ja, af den Grund, at jeg det ikke kan fragaa,
Thi saa det afgjort blev i høie Guders Rige,
Og den Sag kan jeg ei forandret faa.
At jeg er ikke Jeg, kan jeg dog ikke sige.

Merkur.

Med tusind Stokkeprygl betales bør
Den Hær af Uforskammenheder.
(Han banker Sosio.)

Sosio.

Retfærdighed! Til Hjælp, o Borgere, jeg beder!

Merkur.

Hvordan? Din Slyngel skrige tør?

Sosio.

Med Stokkeprygl Du mig til Mørbrad gjør,
Og dog Du mig at skrige ei tilsteder?

Merkur.

Saaledes er det, at min Arm . . .

Sosio.

Men det er ilde gjort.
Min Mangel paa Courage giver
Dig Fordel, hvorved let den Seirende Du bliver;
Men Fremgangsmaaden duer ei stort,
Thi det er bare Skryderi,
Naar man benytter sig af Folks Kujoneri
For over dem at falde.
At skaa en Mand, der ei til Gjengjæld er istand,
Det Mod man neppe prise kan:
Nei, det man skammeligt bør kalde.

Merkur.

At Du er Sosio maaske endnu Du sige tør?

Sosio.

Af Dine Prygl kan jeg tilvisse ei forvandles,
Den hele Forskjel, hvorom her der handles,
Bli'er at nu Sosio er banket mør.

Merkur
(idet han truer Sosio).

Ja saa! Du flere Prygl nødvendigt have maa?

Sosio.

For Himlens Skyld! Hold inde!

Merkur.

Ja, hvis Din Frækhed kan en Ende faa.

Sosio.

Alt hvad Du vil. Jeg taus for Dig vil staa,
Thi ved at skjænd's med Dig kan jeg ei Silke spinde.

Merkur.

Er Sosio Du end? Naa Skurk, lad mig saa høre.

Sosio.

Jeg er hvad Du tillade vil,
Hvad Du befaler, bli'er jeg til,
Thi Dine Kræfter Dig til Herre gjøre.

Merkur.

Du sagde nys, at Sosio Du hed?

Sosio.

Tilgiv! Jeg var hel vis paa Sagen,
Indtil Din Stok fik lagt for Dagen,
At af Vildfarelse jeg led.

Merkur.

Jeg selv er Sosio, hvem Theben maa høiagte,
Som Tjener hos Amfitryon.

Sosio.

Du, Sosio?

Merkur.

Den, som min Plads vil eftertragte,
Bør se at vogte sin Person.

Sosio (afsides).

Ak Himmel, skal jeg da mig selv forlise,
Mens her han stjæler mig med Hud og Haar?
O sandelig, han kan sin Lykke prise,
At jeg er fligt et sølle Faar,
Thi ellers Døden snart . . .

Merkur.

Jeg kan ei rigtig høre.
Hvad er det, som Du staar og mumler der?

Sosio.

Jeg vilde gjerne have Lov at gjøre
I Mag og Ro et Spørgsmaal her.

Merkur.

Nu vel?

Sosio.

Men lov mig først, jeg beder,
At jeg ei Stokkeprygl skal saa:
Derom Kontrakt vi gjør.

Merkur.

Lad gaa!
Det Punkt jeg Dig tilsteder.

Sosio.

Hvor i al Verden er Du falden paa den Grille,
At Sosio med Magt Du være vil?
Selv Djævlen er jo ikke mægtig til
Mig ved mit eget Selv at skille.

Merkur.

Hvordan? Du tør...?

Sosio.

Saa sagte! Tys!
Mod Prygl blev her gjort Forbud nys.

Merkur.

Hvad, Kjæltring, Skjælm og Skurk...

Sosio.

Skjæld mig kun ud, min Kjære,
Og det saameget som Du vil.
De Saar kan jeg nok bære,
Jeg rolig staar og lytter til.

Merkur.

Du Sosio Dig tror?

Sosio.

Ja, hvad Du end fortæller . . .

Merkur.

Tys! Brudt er vor Kontrakt. Mit Løfte mer ei gjælder . . .

Sosio.

Det faar ei hjælpe. Ei for Din Skyld kan
Mit Væsen jeg tilintetgjøre.
Kan jeg at være til medet ophøre?
Er til at være mig Du vel istand?
Har Nogen før vel hørt et saadant Under?
Mon hundred Vidnesbyrd man mig vel negte tør?
Har jeg det drømt? Maaske endnu jeg blunder?
Et Blændværk mig maaske forstyrret gjør?
Er det ei vaagen, at jeg derpaa grunder?
Har jeg Fornuftens Brug ei nu som før?
Har ei Amfitryon, min Herre, bedt mig om
Mig til hans Hustru her i Staden at begive?
Skal jeg for hende ei hans Kjærlighed beskrive,
Og Slaget, hvorfra vi med Seiersjnbel kom?
Er jeg fra Havnen hid ei ganske nylig vundet?
Har jeg en Lygte ei her i min Haand?
Har jeg Dig ikke her foran vor Bopæl fundet,
Og tiltalt Dig i en sagtmodig Aand?
Har paa min Feighed Du Dig ei til Ridder slaget
Og hindret mig fra her i Huset at gaa ind?
Har ei i Raseri Du saa min Ryg medtaget,
At gjennemgarvet er mit stakkels ømme Skind?
Det er kun altfor vist, at saa det sig forholder —
Gud give blot, at det var Digt! —
Men hør nu op, med den Elendighed Du volder,
Og lad mig gjøre her min Pligt.
(Han vil gaa ind i Huset.)

Merkur.

Stands! Hvis Du gjør et Skridt, Dit Liv det gjælder!
Saa skal Du først faa Grund til Ak og Suk,
Thi hver en Smule, som Du der saa frækt fortæller,
Er mit, undtagen de Dig givne Hug.

Sosio.

O denne Lygte veed, hvorledes jeg fra Skibet
Med Hjertet fuldt af Angst til Byen draget er.
Har ei Amfitryon mig selv et Budskab givet,
Og sendt mig Stakkel hid?

Merkur.

Du staar og lyver der!
Det er jo mig, som til hans Viv med Budskab sendes,
Hvorfor imorges jeg fra Perserhavnen drog,
Og som berette skal det Held, at Krigen endes,
Fordi han Fjenden nys saa tappert slog,
Og Fjendens General til Fange tog.

Ja, jeg er Sosio, det maa jeg Dig indskærpe,
En Søn af Davus, født i Hyrdestand,
Og Bro'er til Argapus, længst død i fremmed Land,
Gift med Cleanth', den Snerpe,
Hvis Luner fast forstyrre min Forstand;
Ja, Sosio, hvis Ryg af Pidskeslag tidt værked,
Hvad jeg til Andre just fortalt ei har,
Og som i fordums Tid man offenlig har mærket,
Fordi jeg altfor dydig var.

Sosio (afsides).

Men han har Ret! Naar han ei mig er bleven,
Kan han ei vide, hvad han mig fortæller der! —
I den Forbaufelse, hvoraf min Sjæl er greben,
Begynder halvveis jeg at tro, at mig han er! —
Og sandelig, ved ham i Øiesyn at tage,
Ser jeg mig selv i ham fra Top til Taa.
Jeg nogle Spørgsmaal end ham gjøre maa,
For Sammenhængen at opdage.

(Høit.)

Siig mig engang, hvad fik Amfitryon vel af
Det rige Bytte, som det vundne Slag os gav?

Merkur.

Fem Diamanter, der i Sløifeform indfattet,
Af Fjendens General blev som et Kunstværk skattet.

Sosio.

For hvem er denne Skat bestemt?

Merkur.

Han ønsker, at den skal hans skjønne Hustru smykke.

Sosio.

Og hvor er den for Tiden gjemt?

Merkur.

I et Etui, hvorpaa jeg saae ham Seglet trykke.

Sosio (afsides).

Ja, det slaar til, og det til Punkt og Prikke!
Ak, det er tungt, naar slige Tvivl man faar!
Tænk, om jeg virkelig i Fyren skulde stikke?
Om Sosio bor i den Karl, der staar?
Jeg vil mig huske om og mig i Armen knibe . . .
Au, au! jeg tvivler ikke mer!

Men hvordan Fanden skal jeg saa den Sag begribe
Og mig forklare, hvad jeg ser?...
Hvad jeg har gjort, naar jeg var muttersene,
Han dog umulig vide kan . . .
Der er et Spørgsmaal, som jeg skulde mene
Nok fange kan den gode Mand.

(Høit.)

Siig mig, hvad gjorde Du, den Gang i vore Telte
Du under Slaget godt forputtet var?

Merkur.

En Skinke der ...

Sosio (afsides).

Se saa!

Merkur.

Jeg min Respekt formældte,
Idet to Skiver jeg mig af det Tykke skar,
Som godt min Mave styrket har,
Og derpaa uden mindste Snak
Jeg af en Flaske Vin, hvis Lugt og Smag var ægte,
Mig en Portion Courage drak
For vore Folk, som skulde sægte.

Sosio (afsides).

Nei, nu gaar jeg fra Viddet,
Og bliver rent aldeles bet!
Hvor kan han dette have set,
Naar han ei har i Flasken siddet?

(Høit.)

Jeg kan ei negte Du beviser,
At Sosio Du være maa . . . .
Men hvilket Navn skal jeg da faa,
Naar jeg mit stakkels Jeg forliser?

Merkur.

Naar jeg ei mer er Sosio,
Saa kan Din Mand Du spille,
Men indtil da bør Du mig tro,
Og for Din egen Skyld helst tie stille.

Sosio.

O man maa blive rent konfus,
Naar saadan op og ned paa Alt man vender!
Men det er bedst, at Sagen kort jeg ender
Og skynder mig ind i vort Hus.

Merkur
(som holder ham tilbage).

O Slyngel, skal jeg slaa Dig rent til Marmelade?
(Han banker Sosio.)

Sosio.

I store Guder, han mig jo fordærvet slaar!
En Maaned maa jeg vist min Ryg med Blyvand bade!
Lad da den Djævel staa! Til Havnen ned jeg gaar! —
O Himmel, jeg har gjort en deilig Ambassade.

Merkur (alene).

Saa fik jeg ham herfra! Det var paa høie Tid!
For mangen lønlig Synd har her han Straf modtaget . . . .
Men Jupiter alt kommer hid,
Og af Alkmene selv ledsaget.

Tredie Scene.

Jupiter (i Amfitryons Skikkelse). **Alkmene.** **Cleanthis.** **Merkur.**

Jupiter.

Jeg be'er, Alkmene, lad de Fakler blive der!
Vel er det mig en Fryd, naar de Dit Aasyn vise,
Men mit Inkognito jeg kunde let forlise,
Og det mig saare vigtigt er.
Ak, al den Hæder, som min Seiersglands ledsager
Er Kjærligheden til Besvær,
Og fra min Embedspligt jeg de Minuter tager,
Hvis korte Lykke har mig frydet her.
Det lille Ran af Tid, hvori hos Dig jeg var,
Man i Armeen vist ei vilde kunne lide,
Og derfor ønsker jeg, at Ingen skal det vide,
Undtagen hun, som mig saa sødt modtaget har.

Alkmene.

Du veed, Amfitryon, hvor meget det mig glæder,
At seierskronet her Du staar,
Og Glandsen af Din Hæder
For Dine Vaaben mig fremdeles Lykke spaar.
Men ak, der følger Sorger med,
Og tornestrøt er al den Ære,
Som fordrer, at man fra den Elskte skilt skal være;
Ja, stundom er jeg næsten vred,
Fordi man netop Dig til General har taget,
Og derved Dig saa tidt min Kjærlighed unddraget.

Vel er det herligt, naar et Slag er bleven vundet,
Og Seierherren Laurbær faar,
Men al den Hæder er med Fare dog forbundet
Og i en evig Angst det arme Hjerte gaar.
O hvad kan vel den Rædsel male,
Hvoraf en Qvinde gribes maa,
Naar om en Kamp hun hører tale,
Og Jugen dog kan indestaa
For at den hendes Fryd ei vil til Jorden slaa?
De Laurbær selv, hvormed den Elskede man kroner,
Den Hæder, som udbredes vidt,
Dog Hjertets Ømhed ei forsoner
Med al den Angst, som det har lidt.

Jupiter.

O hvert et Ord af Dig mig mer og mer optænder,
Og Vidnesbyrd om al Din Kjærlighed mig gi'er!
Ak, Intet sødere jeg kjender,
End naar vor Elskov af den Elskte gjengjældt bli'er.
Men hvis jeg tør, saa vil jeg Dig en Skrupel skrifte,
Som stundom al min Fryd tilintetgjør:
Jeg frygter for, at Du, fordi vi ere gifte,
Tror det Din Pligt, at Du mig Ømhed vise bør,
Og til den kolde Pligt vil jeg ei Lykken skylde! —
Nei, kun Din Kjærlighed den skjænke kan! —
Jeg selv, i min Person, og ei som Ægtemand,
Vil af Din hulde Gunst mig lade sødt fortrylle.

Alkmene.

Det Navn af alle dog jeg maa som kjæreste skatte,
Der mig min Elskov har tilladt,
Og jeg kan ikke ret de Skrupler satte,
Som Du Dig har i Hov'det sat.

Jupiter.

Jeg tror Dig, thi den Glød, hvormed jeg Dig tilbeder,
En Ægtemands langt overgaar,
Og naar hver salig Stund mig dog en Angst bereder,
Du mig tilvisse ei forstaar,
Forstaar ei, at jeg med urolig Sjæl,
Af tusind Smaating end maa lære,
Med skinsyg Frygt, midt i mit Held,
Hvordan jeg lykkelig skal være! —
I mig, elskværdigste Alkmene,
Du ser en Elsker og en Ægtemand,
Men kun den Første gaar mig an,
Jeg kan med Manden ham ei ret forene! —

Thi Elskeren, som sin Skinsyge lytter til,
Forlanger, at Du skal til ham Dig overgive,
Og han Din Kjærlighed ei have vil,
Fordi Din Mand han maatte blive!
Af renest Kilde vil jeg kun Din Gunst erholde,
Og Intet blot, fordi Du blev min Viv,
Der Pligter har, som let Dig Lede kan forvolde,
Naar ved Gjentagelsen de synes kolde,
Og aande Gift paa Elskovs Liv! —
Midt i de Skrupler, som min Sjæl ansægte saa,
Be'er jeg Dig om, at Du, for mig tilfreds at stille,
De tvende Skikkelser vil fra hinanden skille,
Saa at for Ærens Skyld Du Manden tænker paa,
Mens Du til Elskeren alene give maa,
Den Ømheds rige Skat, der kan hans Længsler stille.

Alkmene.

Amfitryon, men skam Dig dog!
Det lader til Du Nar af mig vil gjøre . . .
Hvis nogen Anden slig en Tale fik at høre,
Saa trode han, at Du var ikke rigtig klog.

Jupiter.

O mer Fornuft der ligger dog i Dette,
End Du Dig forestille kan! —
Men ak, min Afsked tør jeg nu ei mer opsætte!
At tøve længer gaar ei an . . . .
Farvel! min Pligt barbarisk byder,
At bort fra Dig jeg nu maa gaa:
Husk, at for Maudens Skyld det strenge Bud jeg lyder,
Og at paa Elskeren Du ene tænke maa.

Alkmene.

Hvad Guderne forenet har, kan jeg ei skille:
Som dyrebare de sig begge for mig stille.

Fjerde Scene.

Merkur. Cleanthis.

Cleanthis (afsides).

O Himmel, hvor en Ægtemand
Os kan paa Hænder bære!
Min Slyngel der er ei istand
Til blot lidt venlig mod sin Viv at være!

Merkur (afsides).

Jeg Natten underrette maa
Om, at hun nu sit Slør fra Jorden kan bortdrage,
Og alle Stjerners Hær med i sit Følge tage,
Saa Solen endelig faar Lov til op at staa.

Cleanthis (standser ham).

Paa den Maner Du mig forlade tør?

Merkur.

Hvordan, vil Du, at jeg for Dig at hylde,
Ei mine Pligter skal opfylde?
Amfitryon jeg følge bør.

Cleanthis.

Og paa saa plump og grov Maner
Vil Du Dig bort begive?

Merkur.

Jeg ingen Grund til Vrede ser,
Der er jo Tider nok, da vi kan sammen blive.

Cleanthis.

Hvorledes? Reise bort med slig en bitter Kulde?
En Smule Venlighed Du mig dog først bevise skulde.

Merkur.

For Pokker, det er dog vel stift,
At jeg skal tage Tid til Sniksnak her at høre!
Det pleier man sædvanlig ei at gjøre,
Naar man i femten Aar har været gift.

Cleanthis.

Amfitryon Du til Exempel tage bør! —
Maa Du ved Synet af ham ikke rødme?
Hvert Ord, han siger, er jo fuldt af Elskovs Sødme . . .
Skam Dig, at Du af mig ei mere gjør!

Merkur.

Min Gud, Cleanthis, han sig som en Elsker glæder:
Sligt maa med Aarene sorgaa,
Thi hvad der i Begyndelsen os klæder,
Kan ældre Folk ei mer anstaa.
Ved Tanken blot derom man baade ler og græder,
At Du og jeg her som Forelskte skulde staa.

Cleanthis.

Hvordan, o Skurk? Du tror at jeg ei mer kan vække
Et Længsels eller Elskovs Suk?

Merkur.

Derom har jeg ei sagt et Muk,
Men jeg for graasprængt er for Dig med Suk at gjække:
Ved det Syn man af Latter maatte sprække.

Cleanthis.

Fortjener Du, o Skurk, den Lykke
En dydig Hustru til Dit Bryst at trykke?

Merkur.

Aa blæse med den hele Dyd!
Jeg skjænker Dig den Snak om Ære! —
Naar blot i Ro jeg maatte være,
Saa var det mig den bedste Fryd.

Cleanthis.

Hvordan? Du dadler mig, fordi jeg er honet?

Merkur.

Kun stille Blidhed hos en Qvinde mig indtager,
Af den Staahei om Dyden bli'er jeg træt:
Den Livet af mig plager.

Cleanthis.

Du skulde have havt en af de falske Qvinder,
Som med Talenter og med Kjærtegn uden Tal,
Den stakkels Ægtemand forblinder,
For at han Elskeren ei mærke skal.

Merkur.

Vil Du min Mening derom høre?
Kun Tossen bli'er for Smaating vred,
Og jeg vil til mit Balgsprog gjøre:
Lidt mindre Dyd! Lidt mere Fred!

Cleanthis.

Hvordan? Foruden Harm Du Dig blot kunde tænke,
At jeg min Kjærlighed en Anden vilde skjænke?

Merkur.

Hvis for Spektakler fri jeg kunde blive,
Og Dine Luner saa en Ende fik,
Det synderligt mig ei til Hjerte gik:
Ei som Din Dyd det mig paa Flugten vilde drive.
Farvel, Cleanthis, Hjertenskjære!
Jeg til Amfitryon maa nu afsted.

Cleanthis (alene).

O hvorfor kan jeg ei den Kjæltring lære,
At Straffen gaar i Hovmods Fjed?
Ak Gud, ved slig en Leilighed,
Er det ei godt for skikkelig at være.

Anden Akt.

Første Scene.

Amfitryon. Sosio.

Amfitryon.

Kom hid, o Gavtyv, kom! Veed Du at denne Tale
Til Dig at myrde var alt mer end nok?
Og at, for paa Din Ryg sig at husvale
Min Harm blot venter paa en Stok?

Sosio.

Naar De paa den Viis tager det,
Gjør bedst jeg i at tie stille
Og lade strax Dem have Ret.

Amfitryon.

Hvordan, o Skurk? Du tror mig at indbilde,
At sligt fortvivlet Brøvl kan være sandt?

Sosio.

Nei, jeg er Tjener, De er Herre ved det Gilde,
Og De maa gjerne tro, at det er Tant.

Amfitryon (afsides).

Jeg dæmpe vil min Harm! Jeg det forsøge maa,
For at omstændeligt jeg Alting kan erfare,
Thi til min Hustru vil jeg ikke gaa,
Før den Forvirring jeg kan klare.
(Høit.)
Tag Dig nu sammen, husk Dig om! Siig, hvad Du saae,
Og Ord for Ord Du mig paa mine Spørgsmaal svare.

Sosio.

Men Forord bryder ingen Trætte,
Derfor forud jeg vide maa,
Hvordan jeg skal behandle Dette,
Om jeg mig efter min Samvittighed skal rette,
Hvad heller, som man ser det hos de Store gaa,
Sandhed modificere,
For at dens Indhold Ingen skal genere?

Amfitryon.

Nei, jeg Dig høit og helligt maa forpligte
Til at Du mig fuldstændigt Regnskab gjør.

Sosio.

I saa Fald vil jeg Intet digte,
Men ikkun svare, naar De spør.

Amfitryon.

Siig, om min Ordre Dig ei havde foreskrevet . . . .

Sosio.

At tage bort? Jo, i den ravnesorte Nat
Jeg banded, at De Dem i Hov'det havde sat
Den Ordre, hvoraf jeg blev fra min Seng fordrevet.

Amfitryon.

Hvordan, o Skurk...

Sosio.

De veed, hvad vor Akkord er blevet.
Til Løgn jeg ogsaa er parat.

Amfitryon.

Er det den Iver, som i Tjenesten Du viste?
Dog nok herom! Hvad er paa Veien saa Dig hændt?

Sosio.

At jeg af Dødsangst rent mit Mod forliste,
Endskjøndt jeg havde Lygten tændt.

Amfitryon.

Kujon!

Sosio.

Naturen vil os høist forskjelligt lave,
Og giver til Enhver just hans Temperament,
Naar En af Farer kan sin Hjertensglæde have,
Er, stik imod, jeg bedst med Sikkerheden tjent.

Amfitryon.

Da saa Du kom hertil ...?

Sosio.

Er her, foran vor Port,
Jeg standset for mit Bud saa smaat at repetere,
Og har en lille Prøve gjort,
Paa hvordan jeg vor Seir bedst kunde detaillere.

Amfitryon.

Og saa?

Sosio.

Saa var det, at Forstyrrelsen sig hændte.

Amfitryon.

Hvordan?

Sosio.

En Sosio jeg traf paa dette Sted,
Som sagde det var ham, De til Alkmene sendte,
Og alle vore Fata kjendte
Saa godt som dette Jeg, De taler med.

Amfitryon.

Historier!

Sosio.

Saa sandt som Noget sandt kan være,
Det Jeg var kommen hjem til Huset, førend jeg,
Det Jeg stod der, mens paa min Ære
Jeg selv endnu var fjernt paa Vei.

Amfitryon.

Hvor i al Verden kan Du falde
Paa noget saa fordømt Visvas?
Skal Drøm jeg eller Drukkenskab det kalde?
Er Hjernen paa Dig stødt i Ovas,
Hvad heller er det blot en daarlig Spas?

Sosio.

Nei, det er Sagen ligefrem,
Hvori ei noget Opspind findes.
Af Æresfølelse til Sandhed jeg forbindes,
Og De maa tro, hvad jeg her siger Dem.
Jeg, som har hidtil ment een Sosio at være,
Til to Personer mig medet forvandlet saae,
Og af de To, der saa jaloux som Fanden ere,
Gik En i Huset ind, En ser De her at staa!

Og dette sidste Jeg, af Træthed overmandet,
Fandt her det andet Jeg i ypperligt Humør,
Kun opsat paa, hvad der forresten var forbandet,
Min arme Ryg at prygle mør.

Amfitryon.

Man være maa, det jeg tilstaar,
Mer end taalmodig, mer end from for blot at høre
Paa de Historier, som Du tiltorvs tør føre.

Sosio.

Hvis Vreden Magten med Dem faar,
Jeg kort Proces vil gjøre,
Idet min Vei herfra jeg gaar.

Amfitryon.

Nei, uden Heftighed jeg høre vil det Hele!
Men siig mig først paa Din Samvittighed,
Om der er Glimt vel af Sandsynlighed
I nogen af de Dele?

Sosio.

Nei, det er vist, at Ret De have maa
Til Tvivl derom at nære;
Stort bedre vil det vist ei Andre gaa,
Thi hvordan Pokker skal man vel den Sag forstaa?
Dum, latterlig og flau den synes jo at være,
Men at den dog er sand, det har jeg faat at lære.

Amfitryon.

Hvor kan man tro paa Sligt, naar man ei er forrykt?

Sosio.

At tro derpaa vil end uhyre svært mig falde,
Og denne Dobbelthed opfylder mig med Frygt.
Først vilde jeg det Jeg for en Bedrager kalde,
Men han har tvunget mig til Titlen at frafalde,
Og har bevist, at han paa Kneb ei har forsøgt:
Fra Top til Taa, i Et og Alt, som jeg er han,
Velskabt og smuk med en Maner, som gjør ham Ære,
Saadan at tvende Draaber Vand
Hinanden ikke mere ligne kan,
Og hvis hans Hænder ei mig syntes lidt vel svære,
Tilfreds med ham jeg vilde være.

Amfitryon.

O Himmel, hvilken Vold maa paa mig selv jeg gjøre!

Endnu et Ord! Du blev dog her ei som en Blok,
Men gik i Huset ind?

Sosio.

Deriud? Nu har jeg nok!
Mon Jeg Fornuft har villet høre?
Forbød Jeg mig ei blot ved Døren der at røre?

Amfitryon.

Hvordan? Forbød?

Sosio.

Ja, med en Stok,
Hvormed Jeg er begyndt min stakkels Ryg at smøre.

Amfitryon.

Du pryglet blev?

(Sosio nikker.)

Af hvem?

Sosio.

Af mig.

Amfitryon.

Du selv Dig slaa?

Sosio.

Jeg selv. Men ei det Jeg, hvorpaa De Blikket hefter,
Men dette andet Jeg, der har fordømte Kræfter.

Amfitryon.

Dig straffe Guderne! At sligt Du tør paastaa!

Sosio.

Det er ei Spøg, min Herre,
Det Jeg, som her jeg foran Porten fandt,
Har store Fortrin fremfor mig, desværre,
Har Mod og har en Arm, som nok kan Veien spærre:
Ak, det er baade vist og sandt!
Og dette Fandens Jeg har Prygl mig givet,
Og bli'er af Slagsmaal kun oplivet.

Amfitryon.

Nok! Nok! Saae Du, min Viv?

Sosio.

Nei, Herre.

Amfitryon.

Død og Plage!

Sosio.

Jeg har jo gyldig Grund at sige Nei.

Amfitryon.

Men i Alverden siig, hvad der forhindred Dig?

Sosio.

Skal Snese Gange jeg det Samme da gjentage?
Jeg har jo sagt Dem: Jeg, det Jeg mer stærk end jeg,
Det Jeg, som fra vor Port mig gjennet har tilbage,
Det Jeg, som her mig gjorde spag,
Det Jeg, som Skjeppen fuld mig maalte,
Det Jeg, hvis Jalousi har bragt for Dag,
At intet andet Jeg det taalte,
Det tappre Jeg, der mens jeg skraalte,
Net som en ynkelig Kujon,
Gav mig et dygtigt Livfuld Slag,
Det Jeg, som er i Hus, mens her staar min Person.

Amsitryon.

Han maa ha'e drukket mer end han har kunnet bære,
Og Rusen nu forrykt ham gjør.

Sosio.

Jeg har kun drukket Vand, derpaa jeg hængt vil være,
Og paa min Ed De tro mig bør.

Amfitryon.

Saa har af Træthed Dn Dig ladet overvælde,
Og sovende har Du i Drømme set
Det Hjernespind, Du her har vovet at fortælle,
Som Noget, der er rigtig sket.

Sosio.

Nei, sandelig. Jeg har end ikke blundet,
Og heller ei havt Lyst dertil;
Paa hvad jeg siger, har jeg godt mig sundet:
Jeg var lysvaagen ved det Spil,
Og vaagen var som jeg den anden Sosio,
Hvis Prygl mig nødte til ham paa hans Ord at tro.

Amfitryon.

Følg med mig, Skurk! Jeg maa Dig Taushed foreskrive,
Thi al den Snak konfus mig gjør,
Og jeg var jo en Nar, hvis her jeg vilde blive,
Og høre længer paa det Brøvl Du sige tør.

Sosio (afsides).

Ja Brøvl man hurtigt kalder
Alt, hvad af Smaafolk bliver sagt,
Men hvis det Samme fra en Stormands Læber falder,
Saa har han Vid for Dagen lagt.

Amfitryon.

Jeg vil gaa ind og der Besked mig hente . . .
Men se, Alkmene selv i al sin Yndighed!
Paa denne Tid kan hun mig ikke vente . . . .
En Overraskelse bli'er hende her bered.

Anden Scene.

Alkmene. Cleanthis. Amfitryon. Sosio.

Alkmene
(til Cleanthis, idet hun kommer ud af Huset).

Vor Tak til Guderne vil vi, Cleanthis, bringe,
Fordi de min Gemal har skjænket Held
Til vore Fjender ved sin Tapperhed at tvinge,
Og ved sin Seier at befæste Thebens Held.
(Hun ser Amfitryon.)
I Guder!

Amfitryon.

Himmel, giv, at Seierherren maa
Som Seierherre glad her for sin Hustru staa!
Gid denne Dag mig Lykke maa beskære!
(Til Alkmene.)
Gid jeg maa finde Dig som jeg Dig har forladt!
Gid Du saa elskende, saa øm maa være
Som han, der ser i Dig sin største Skat!

Alkmene.

Hvad? Alt tilbagevendt?

Amfitryon.

O Zeus, hvad maa jeg høre!
Er det den Hilsen, som mig bli'er til Velkomst sendt?
Hvorledes: Alt tilbagevendt?
Det er just ei det Sprog, som man er vant at føre,
Naar man af Elskov er optændt! —
Og jeg, som smigrede mig med,
At min Nærværelse Du havde savnet,
At den Tid forekom Dig fast en Evighed,
I hvilken, fjernt fra Dig, jeg Dig ei havde savnet,

Thi Længslen efter Den, som rigtig elsket bli'er,
Sædvanlig hvert Minut uhyre Længde gi'er.

Alkmene.

Jeg indseer ei ....

Amfitryon.

Nei, det er vist, Alkmene,
Thi Tiden maales med vort Hjertes Slag,
Og Dit Ræsonnement i denne Sag
Kan Navn af Elskov ei fortjene! —
O naar man elsker, som man bør,
Fraværelsen os knuger,
Og aldrig har jeg hørt det før,
At man skigt Spørgsmaal bruger:
Hvad? Alt tilbagevendt? O Nei,
Jeg maa mig høit beklage,
Thi af Din Ømhed vented jeg,
At Du med Tegn paa Fryd mig vilde her modtage.

Alkmene.

Men jeg begriber ei, hvorpaa
Du grunder, hvad jeg der maa høre!
Naar over mig Du Dig beklager saa,
Kan saudelig jeg ei forstaa,
Hvad der skal til for Dig tilfreds at gjøre.
Da Du var kommen hjem iaftes, tror jeg dog,
At Du mit Hjertes Fryd af Blik og Miner kjendte,
Og at min Kjærlighed Dig varmt imøde slog —
Siig mig, hvad kunde mer Du af Din Hustru vente?

Amfitryon.

Hvordan?

Alkmene.

Har noget Skjul jeg paa min Glæde lagt?
Er det ei aabenbart paa tusind Maader bleven,
At mig Din Hjemkomst har igjen den Lykke bragt,
Som af Fraværelsen saa længe var fordreven?

Amfitryon.

Hvad siger Du?

Alkmene.

At Du, saavidt som jeg forstod,
Min Fryd ved Dig at se igjen knap kunde bære,
Og da ved Daggry her Du nylig mig forlod,
Min Undren over, at Du nu her atter stod,
Tilgivelig maa være.

Amfitryon.

Har Drømmens Genius maaske saa klart fremstillet
I Nat min Hjemkomst for Dit Blik,
Som Noget, der alt foregik,
Og har i Søvne Du saa øm en Rolle spillet,
At selv Du tror, at Du mig gav
Den Ømhed, hvorpaa jeg har Krav?

Alkmene.

Har da, Amfitryon, en Taage grumt bedækket
Hvad her iastes foregik,
Og skjult det ganske for Dit Blik?
Har Du forglemt den Fryd, Din Hjemkomst her har vækket,
Og vil som Følge Du af Sligt
Min Ømhed gjøre til et Digt?

Amfitryon.

Lidt vel besynderligt det falder,
Naar i en Taage Du indhyller mig.

Alkmene.

Og naar Din Hjemkomst for en Drøm Du kalder,
Hvad vil Du saa, at jeg skal svare Dig?

Amfitryon.

Hvis det ei er en Drøm, hvor kan jeg da undskylde,
Hvad af Din Mund jeg nys erfor?

Alkmene.

Hvis ikke Taager Din Fornuft indhylle,
Hvad skal jeg faa ud af Dit Ord?

Amfitryon.

Alkmene, lad mig dog ei mer om Taage høre!

Alkmene.

Befri fra Drømmen mig, Amfitryon, jeg be'er.

Amfitryon.

I slig en vigtig Sag kan Spøg for vidt os føre,
Og jeg dens Nytte ei indser.

Alkmene.

Jeg heller ei, thi mer og mer
Jeg føler, at den Sag vil mig urolig gjøre.

Amfitryon.

Er det paa den Maner, at Du oprette vil
Den Kulde, hvoraf jeg med Grund mig føler saaret?

Alkmene.

Er det med sligt elendigt Spil,
At Du til Skive for Din Morskab mig har kaaret?

Amfitryon.

For Himlens Skyld, lad det derved forblive!
Vi nu alvorligt tale maa.

Alkmene.

Det er, Amfitryon, for vidt den Spøg at drive!
O lad den nu en Ende faa!

Amfitryon.

Hvordan? Til mig Du tør det Eventyr forsægte,
At jeg igaar alt hjemme været har?

Alkmene.

Har Du den Dristighed, at Du til mig vil uegte,
At igaaraftes Du herhjemme var?

Amfitryon.

Jaftes? Her?

Alkmene.

Men før end det var bleven Dag
Tog bort fra mig Du atter.

Amfitryon.

Mon nogensinde der er stridt om slig en Sag?
Mon Den er til, som dette fatter?
Hør, Sosio!

Sosio.

Huu er forrykt! Til hendes Gavn,
Sex Gran af Nyserod den Sygdom nok fordriver.

Amfitryon.

Alkmene, dog! I alle Guders Navn,
Af denne Tale jeg vanvittig bliver!
Forføg at tænke ret derpaa,
Lad et fornuftigt Svar mig faa.

Alkmene.

O hvert Dit Ord har jeg alt overveiet længe! —
Ak, alle Husets Folk har jo Din Hjemkomst set . . . .
Jeg veed ei af hvad Grund Du negter, det er sket,
Men dersom Sagen til Beviser kunde trænge,
Hvis det var muligt, at Du havde glemt den alt:
Hvem kan da have mig fortalt
Om Seiren, som Du nys har vundet?

Hvo gav det Smykke mig, som Fjendens Høvding bar,
Hin Ptérilas, som for Din Arm har Døden fundet,
Hvem Nattens Mørke tyst indhyllet har?
Mon det Bevis man for haandgribeligt kan kalde?

Amfitryon.

Hvordan? Jeg alt Dig givet har
De Diamanter, som af Byttet mig tilfalde,
Og som for Dig bestemte var'?

Alkmene.

Ja, ganske vist. At overtyde
Dig derom er mig let.
(Hun viser Diamantspændet, som hun bærer i sit Belte.)
Se der!

Amfitryon.

Men, Sosio!

Sosio.

O det er Spøg! Jeg har dem her!
Om den Historie vil jeg mig ikke bryde.

Amfitryon (betragter Etuiet).

Ubrudt er Seglet end!

Alkmene (reger paa Smykket).

Er det da en Vision?
Se paa det! Kan det Syn Din Tvivl ei overvinde?

Amfitryon.

O gode Guder dog!

Alkmene.

Nok, nok, Amfitryon!
Du burde skamme Dig ved saadant at opspinde,
Og ei fornedre Din Person.

Amfitryon (til Sosio).

Bryd hurtigt dette Segl!

Sosio (efter at have brudt Seglet).

Her er slet Intet mere!
Det er ved Hexeri, at man det taget har,
Hvis ei det har faat Lyst til at spadsere
Paa egen Haand til Den, for hvem bestemt det var.

Amfitryon (afsides).

O høie Guder, som Alverdens Kreds regere,

Hvad er her sket? Det sig jo ei forklare la'er . . .
Undtagen hvis . . . Nei, nei . . . Selv Tanken blot mig pletter.

Sosio.

Hvis sandt hun siger, har vi samme Skjæbne jo,
Da begge To vi er' forsyned' med Dubletter.

Amfitryon (til Sosio).

Ti dog!

Alkmene.

Hvad skal om slig Forbauselse jeg tro?
Hvad er det, som Dig i Forvirring sætter?

Amfitryon (afsides).

O Guder, se til mig i Naade ned!
Det paa naturlig Vis ei til kan være gaaet!
Ak, blot min Ære ei et værre Slag har faaet,
Som hver en Tanke gyser ved!

Alkmene (peger atter paa Diamantspændet).

Mon efter at Du det Bevis har set,
Din Hjemkomst for et Digt Du kalder?

Amfitryon.

Nei, men fortæl mig Alt, hvad der paa den er sket,
Hvis det for svært Dig ikke falder.

Alkmene.

Til hvilken Nytte skal jeg den Fortælling gjøre?
Tror Du endnu maaske, at det en Anden var?

Amfitryon.

Tilgiv! Jeg meget stærke Grunde har
For den Beretning af Din egen Mund at høre.

Alkmene.

Kan de Forretninger, som Dig optage maa,
Enhver Erindrings Spor saa hurtigt overvælde?

Amfitryon.

Det muligt er. Men før jeg svare kan herpaa,
Historien Du mig fortælle.

Alkmene.

O den er ikke lang. Jeg Dig imøde gik,
Af glad Forbauselse betaget,
Og med et kjærligt Kys har jeg ledsaget
De Udbrud af min Fryd, som ingen Ende fik.

Amfitryon (afsides).

Ak, al den Venlighed jeg havde helst undværet.

Alkmene.

Derpaa det skjønne Smykke her,
Din Del af Byttet, har Du mig foræret,
Og med en Heftighed, som var mig kjær,
Har Du fortalt, hvordan Du blev af Sorg fortæret,
Mens Pligtens tunge Aag Dig bandt til Thebens Hær,
Og skildret mig Din Fryd ved mig igjen at skue,
Din Længsel, som her hjem Dig drev,
Og al Din Smerte, naar os Afskeds Qvaler true!
Ak aldrig mig Din Elskov saa henrev,
Som netop da den Skildring gjort mig blev.

Amfitryon (afsides).

O tifold myrdes jeg af al den Elskovs Lue!

Alkmene.

Din store Hjertefryd, de mange Tegn paa Glæde,
Mishagede mig ei, nei tvertimod,
Jeg Sandheden for nær vist maatte træde,
Hvis deres Gjenklang i min Sjæl jeg ei tilstod.

Amfitryon.

Hvad mere saa? Bliv ved!

Alkmene.

Med Spørgsmaal vi afbrøde
Hinanden tidt, indtil Besked om Alt vi fik,
Derpaa tilsammen vi vort Aftensmaaltid nøde,
Og da vi havde spist, tilsengs vi sammen gik.

Amfitryon.

Tilsammen?

Alkmene.

Ja. Hvor Du mig med de Spørgsmaal gjækker!

Amfitryon.

O haardest dog af Alt mig træffer dette Svar,
Som paa en Pinebænk hver Nerve spændt det har!

Alkmene.

Hvi rødmer Du? Hvorfor mon Du dit Aafyn dækker?
At vi To gik tilsengs dog ei en Brøde var?

Amfitryon.

Men det var ikke mig! Det mig til Vanvid driver!
Jeg har ei været her igaar!
Den, der min Hjemkomst frækt paastaar,
Af alle Løgnere den allerværste bliver!

Alkmene.

Amfitryon!

Amfitryon.

Saa falsk!

Alkmene.

Hvorfor er Du dog vred?

Amfitryon.

Hvorfor? Kan Mildhed af et saadant Faktum flyde?
Har Du med dette Slag ei myrdet grumt min Fred,
Saa i min bitre Qval jeg ingen Lindring veed,
Undtagen Hævnens Røst at lyde?

Alkmene.

Hvad vil Du hævne da? Mon brudt min Tro jeg har?
Tør Du som skyldig mig anklage?

Amfitryon.

Det veed jeg ei. Men mig det ikke var!
Ak, i det Ord er mer end Helvedplage!

Alkmene.

Uværdige Gemal, som saa paa Veie ta'er,
Blot for Din Hustru at bedrage!
Lad det nu være nok! For længe det alt varer!
Jeg vil som Løgnerske ei staa,
Og da vort Ægteskab, hvad jeg med Skræk erfarer,
Er Dig en Lænke, som Du bryde maa,
Saa er det bedst Du de Ophævelser Dig sparer,
Thi jeg er selv bestemt derpaa
At det skal brydes, som ei længer bør bestaa!

Amfitryon.

Det er alt brudt! Og efter slig Vanære,
Du paa de Skridt Dig forberede maa! —
Det er den mindste Straf, og det kan gjerne være,
At til Opreisning den ei vil forslaa.
Min Skjændsel sikker er, bevist er min Ulykke,
Men mer Oplysning dog derom jeg have maa! —
Det er forgjæves, at min Ømhed vil besmykke
De Fakta, som jeg end ei kan forstaa! —
Din Broder kan de Spørgsmaal Dig besvare,
Om før imorges jeg ham har forladt.
Jeg gaar at søge ham! Lad Dig af ham forklare
Den Hjemkomst, som Du Dig i Hovedet har sat;

Saa skal vi trænge ned i Dybet af den Brøde,
Der skjules af den mørke Nat,
Og bitter Hævn skal da mit Væsen gjennemgløde!
Ve over Ham, der har mig røvet Ærens Skat!

Sosio (til Amfitryon).

Vil Herren, at ...

Amfitryon.

Jeg kan Dig med ei tage!
Herhjemme Du mig vente maa!

Cleanthis (til Alkmene).

Skal jeg ...

Alkmene.

Du maa mig ei ledsage;
Lad med min Kummer blot mig gaa.

Tredie Scene.

Cleanthis. Sosio.

Cleanthis (afsides).

Et eller Andet har forstyrret Herrens Hjerne,
Men Broderen vil nok forstaa
Al Grund til Strid at fjerne.

Sosio (afsides).

Hvor føleligt det Slag min Herre træffe maa!
Man hører Sligt ei gjerne...
Naar blot det ei med mig er gaaet ligesaa!
Vi faa at se, om jeg har havt en bedre Stjerne.

Cleanthis
(afsides, idet hun betragter Sosio).

Se, om et Ord han kommer med!
Jeg lade vil som om det kan det Samme være.

Sosio
(afsides, idet han betragter Cleanthis).

Hvor det maa falde svært en saadan Lod at bære! —
Ak, selv jeg skjælver for Besked,
Og Alt betænkt maaske jeg stod mig bedre ved,
Ei videre derom at lære! —

Men dog paa Slumpetræf jeg Skjæbnen tage vil,
Jeg kan mig ikke bare:
Den Brøst er Adams Slægt hjemfalden til,
At af al Magt man vil erfare,
Hvad allernødigst dog af Alt man vide vil.

(Høit.)

Dig skjærme Guderne!

Cleanthis.

Hvordan? Hvad skal vi skrive?
Til mig Din Slyngel end Dig nærme tør?

Sosio.

Paa anden Vis Du mig modtage bør,
Det er ei værdt for Intet stødt at blive.

Cleanthis.

Hvad kalder Intet Du?

Sosio.

Jeg kalder Intet frit,
Hvad man har Intet kaldt, saavel i Vers som Prose;
Og Intet Intet er, hvad heller ganske lidt,
Saa lidt, at mellem os det knap er værdt en Skose.

Cleanthis.

Jeg veed ei, hvad der mig forhindrer i
Din Slyngels Øine at udrive,
For om en Hustrus Harm Dig et Begreb at give.

Sosio.

Naa, naa! Hvad bringer Dig i sligt et Raseri?

Cleanthis.

At for et Intet det bli'er kaldt sig at opføre,
Saadan som Du nys gjorde her.

Sosio.

Hvorledes da?

Cleanthis.

Vil Du Dig hellig gjøre,
Og Herrens Fodspor Dig maaske til Nytte føre
Med Løgnesnak om at Du hjem ei kommen er?

Sosio.

Nei, at jeg hjemme var, ret vel jeg veed,
Men under Stol kan dog sig Noget have stukket,
Thi en aparte Vin jeg netop havde drukket,
Der mig i Hov'det gik og tog Forstanden med.

Cleanthis.

Du tror, at sligt et Puds undskylde kan for mig . . .

Sosio.

Nei, ingenlunde, men Du paa mit Ord bør lide:
Jeg i en Tilstand var, hvori jeg ynkelig
Kan have gjort de Ting, som nu fortryde mig,
Og uden mindste Muk derom idag at vide.

Cleanthis.

Hvordan? Du husker ei den mer end skammelige
Maner, hvorpaa Du bar Dig ad, da Du kom hjem?

Sosio.

Paa Ære nei! Du bør den hele Sag mig sige,
Cleanthis! Lad Alt komme frem,
Thi jeg er af de Skikkelige,
Som angre vil, hvis jeg har været grov og slem.

Cleanthis.

Jeg, der Amfitryon saa kjærlig havde set,
Har, som Alkmene ham, Dig villet selv modtage,
Men til Din Kulde saae jeg i mit Liv ei Mage,
Til Harm og Krænkelse for mig, saa er det sket,
At Du paa Øret blot mig gav en Sandsekage,
Da til et Kys jeg var beredt.

Sosio.

O godt!

Cleanthis.

Godt, siger Du?

Sosio.

Ja, men Du veed ei Grunden,
Hvorfor saadan jeg sige maa,
Jeg havde netop Hvidløg-Smag i Munden,
Og frygted Lugten Dig i Næsen skulde slaa.

Cleanthis.

Min Kjærlighed dernæst jeg vilde Dig udtrykke,
Men Du stod søvnig som et Drog,
Der ikke selv forstod Din Lykke,
Og af min Ømhed Du end ei Notice tog.

Sosio.

Frisk Mod!

Cleanthis.

Min Hustru-Ret jeg derpaa vilde taget,
Men ak, min kydske Glød med Is besvaret blev,
Og i den Grad har Du for Gjengjæld mig bedraget,
At Du Din Plads i Sengen har forsaget,
Som Hymens Love dog Dig foreskrev.

Sosio.

Saa gik jeg ei tilsengs?

Cleanthis.

Nei, Skurk!

Sosio.

Kan sandt det være?

Cleanthis.

Ja, det er baade vist og sandt,
Og større Haan kan dog ei nogen Hustru bære,
Men langtfra, at for godt Du fandt
Imorges mig med en Undskyldning at beære,
Var Du til Afsked her særdeles ugalant.

Sosio.

Vivat, Hr. Sosio!

Cleanthis.

Hvordan? Det Dig fornøier,
At Du mod mig uartig været har?

Sosio.

Ja, min Tilfredshed det forhøier.

Cleanthis.

Er paa min Klage det et Svar?

Sosio.

For min Forstand jeg mig i Støvet bøier.

Cleanthis.

Jeg trode dog, at det Dig lidt i Hjertet skar,
Men i Din Slethed Du blot finder Stof til Løier.

Sosio.

Naa, skjænd nu bare ei! Hvis jeg Dig synes glad,
Har for min Glæde jeg særdeles Grunde,
Saa klogt har aldrig vist jeg før mig baaret ad,
Som da jeg Dig behandlede saalunde.

Cleanthis.

Skurk, vil af mig Du gjøre Nar?

Sosio.

Nei, sandelig i fuld Oprigtighed jeg taler.
Ei i en liden Angst jeg var,
Men Din Beretning om den Sag mig mildt husvaler,
Og det er mig en Sjælelise,
At vi tilsammen ei har gjort en stor Sottise.

Cleanthis.

Hvad mener Du dermed? Naa lad mig faa et Svar!

Sosio.

Det er et Doktorbud, at naar man tæt har drukket,
Sin Hustrus Favnetag man ikke søge maa,
For at hun ikke Børn skal faa,
Der som en daarlig Frugt blot bliver plukket
For meget hurtigt at forgaa.
Kan Du min Kuldes Gruud og Klogskab uu forstaa?

Cleanthis.

Nu har jeg hørt det Sludder med!
Istedeufor at ræsonnere,
De skulde syge Folk kurere,
Og lade karske Folk i Fred.
For stort Besvær de Herrer sig paatage,
Naar gifte Folk de passe paa
Og give Regler for de Hundedage,
Hvori man maatte med Afholdenhed sig plage,
Hvis efter deres Brøvl det skulde gaa.

Sosio.

Tys! tys!

Cleanthis.

Det er for galt! Det frit jeg sige tør!
Kun Tosser kunde paa et saadant Nonsens finde;
Ei Vin, ei Aarstid i de Pligter hindre bør,
Hvortil ved Ægteskab vi os forbinde:
Den Doktor er et Fæ, der sligt et Forbud gjør.

Sosio.

Jeg beder Dig, min Skat, at Du Din Harm vil dæmpe!
Det er hel brave Folk, trods Alt, hvad der bli'er sagt.

Cleanthis.

Det nytter ei Du vil jeg fare skal med Lempe,
Sent eller tidlig skal jeg sikkert mig tilkæmpe

En Hævn, Du huske skal, til Tak for Din Foragt:
De Ord Du sagde før, jeg skrevet har bag Øre,
Og ei for Intet skal saavidt jeg være bragt,
At Du mig Frihed gi'er til, hvad jeg vil at gjøre.

Sosio.

Hvad har jeg sagt? Fortæl!

Cleanthis.

At det var ligemeget,
Om jeg forelskede mig i en anden Mand.

Sosio.

For Pokker, nei, det gaar ei an;
Vi den Artikel strax maa have streget:
Som sagt i Heftighed, det tros ei kan.

Cleanthis.

Imidlertid, hvis jeg engang
Mig blot beslutte kunde...

Sosio.

Lad os nu paa den Snak os sunde...
Amfitryon jeg ser, hans Vrede var ei lang.

Fjerde Scene.

Jupiter. Cleanthis. Sosio.

Jupiter.

Til en Forsoning nu vi Tiden nytte maa.
Jeg hendes Hjertes Sorg med Ømhed vil henveire;
Det er jo Elskovs Vei til ny Triumf at feire,
Naar et Forlig den kan opnaa.
(Høit til Cleanthis.)
Din Frue gik vel ind? Er hun derovenpaa?

Cleanthis.

Ja, der i Ensomhed hun nærer
Den Sorg, som hendes Sjæl fortærer.
Hun bød mig blive her, og Budet lystres maa.

Jupiter.

Den Ordre, som Du fik af hende,
Kan mig aldeles ei angaa.

Femte Scene.

Sosio. Cleanthis.

Cleanthis.

Hvem i al Verden kan forstaa,
At al den Hjerteforg i saadan Hast kan ende?

Sosio.

Hvad siger Du, min Skat, til den Maner?
Er det den Samme, som Spektakler nylig gjorde?

Cleanthis.

Jeg siger, at til Straf for hvad der sker,
Til Tartarns hvert Mandfolk skikkes burde!
Det bedste selv duer ei til mer.

Sosio.

Ja, saadan bli'er i Vrede talt!
Men altformeget dog til Ægtemænd I trænge,
Og vist jeg tror, at I af Sorg Jer vilde hænge,
Hvis ned i Tartarns vi Alle faldt.

Cleanthis.

Nei sandelig.

Sosio.

Tys! tys! Der kommer Herren alt!

Sjette Scene.

Jupiter. Alkmene. Sosio. Cleanthis.

Jupiter.

Vil Du da til Fortvivlelse mig drive?
Alkmene! stands dog, jeg Dig be'er.

Alkmene.

Hvi skulde jeg hos Dig forblive,
I hvem jeg min Ulykkes Ophav ser?

---

*) Originalen har: au diable, en Anakronisme, som jo nok kan gaa an i et Stykke, hvori Jupiter optræder som en smægtende Elsker, men som vi dog have trot det rigtigt at rette.

Jupiter.

Hør dog!

Alkmene.

Nei, nei!

Jupiter.

Hvordan?

Alkmene.

Jeg siger: Lad mig være!

Jupiter (afsides).

O Synet af den Sorg formaar jeg ei at bære.

(Høit.)

Tillad mig blot et Ord...

Alkmene.

Nei, følg mig ei, jeg be'er.

Jupiter.

Deri kan jeg Dig ikke tjene!
I altfor stærke Baand har mig Din Skjønhed lagt,
Og tvungen af dens Guddoms Magt,
Maa som Din Skygge tro, jeg følge Dig, Alkmene.

Alkmene.

Men jeg maa fly for Dig, som jeg Dig alt har sagt.

Jupiter.

Med saadan Rædsel Dig mit Aasyn slaar?

Alkmene.

O mer end jeg kan sige!
Som et Uhyre, der paa Rov udgaar,
For hvilket Tanken selv i Dødens Angst maa vige,
Mer vildt og hæsligt end Medusas Haar! —
Jeg føler ved det Syn en Oval foruden Lige,
En Oval, hvis bittre Rædsel faar
Sit Præg af Eumeniderne, der stige
Til Sjælemarter op fra Hades' dunkle Rige,
Og Mod og Kraft til Jorden slaar:
Mer frygtelig Du for mit Øie staar!

Jupiter.

O hvilke haarde Ord har mig Din Læbe sagt!

Alkmene.

Saa haarde ei som de, der staa herinde! —
Til at udtrykke Dig min Sjæls Foragt
Kan jeg i Sproget Ord ei finde.

Jupiter.

Hvad er det da jeg har forbrudt?
Hvor er den store Synd, hvorfor Du mig udskjælder?

Alkmene.

O Himmel! sligt et Spørgsmaal bli'er mig budt!
Du til det Yderste med Haan mig overvælder?

Jupiter.

O giv mig dog lidt mildere Besked!

Alkmene.

For Dig og Dine Ord Du maatte helst mig spare.

Jupiter.

Hvor kan Du nænne dog at være paa mig vred?
Er det den ømme Kjærlighed,
Som da jeg kom igaar, for evig skulde vare?

Alkmene.

Nei, det er ikke den! Den blev saa grumt behandlet,
Da den troskyldig hen sig gav,
At den til Had og Afsky er forvandlet,
Og al den Fryd, hvorpaa mit Hjerte gjorde Krav
Har Du for evig lagt i Grav!
Men paa den tomme Plads skal Hadets Dæmon throne,
Afsky og Harme holde Vagt,
Saa at Fortvivlelsen sig aldrig skal forsone,
Med ham, der saadan har misbrugt sin Magt,
Ham, som jeg elsket har mer end jeg kan udsige,
Ham, for hvem nu mit Had er uden Maal og Lige.

Jupiter.

Et daarligt Skudsmaal selv Din Kjærlighed Du giver,
Naar af saa lidt den fældes kan,
Naar for en Bagatel Du den paa Flugten driver,
Og for en ringe Spøg vil skilles fra Din Mand.

Alkmene.

Det er det just, som jeg ei kan tilgive!
Det er det, som mig krænket har!
Hvis blot af Jalousi det kommen var,
Jeg ei fornærmet skulde blive.
Det er en anden Sag, naar den
Med Lidenskabens Røst os drager,
Naar den Fornuften med sig tager,
Saa selv den viseste blandt Mænd,
Forgjæves sig med Modstand plager:

Just i den Heftighed, hvormed den os anfalder,
Er en Forsoning for den Uret, som os sker,
Og da man Kjærlighed Skinsygens Moder kalder,
Man deri en Undskyldning ser,
Og let det gaar, at man ei vredes mer!
Den største Uret selv til Mildhed just os driver,
Fordi man Grunden dertil ser,
Og ganske let tilgiver
Hvad der af Kjærlighed dog sker.
Men naar for Morskabs Skyld man sætter,
Sig selv i vildest Raseri,
Naar mod den Elskede for Spøg man Klager retter,
Som, skjøndt der ei er mindste Grund deri,
Dog hendes Dyd og Ære pletter:
Da dræber slig en Færd al Elskovs Harmoni,
Og Hjertets dybe Sorg ei Krænkelsen udsletter.

Jupiter.

Din Sorg jeg fatte kan, og jeg maa Ret Dig give!
Men naar min Adfærd som en Brøde for Dig staar,
Og jeg desværre ei formaar
Den Mening at gjendrive:
Du dog tillade maa, at et Forsøg jeg gjør,
Paa at forklare, hvem det er, der straffes bør! —
Lad til Bekjendelse mig skride:
Haardt har Din Ægtemand, Alkmene, sig forset,
Kun han er Skyld i al den Uret, Dig er sket,
Men ak, Din Elsker bør ei for de Synder lide,
Hvorom hans Hjerte ei det Mindste kunde vide! —
For stærk og sand hans Elskov er,
Hans Ømhed og hans Agtelse for store,
Og hvis han havde voldt Dig Krænkelser,
Han vist for Dine Fødder her
Med tusind Dolkestød sig vilde gjennembore! —
Det ikkun Manden er, som sig forsyndet har,
Han er det, som har glemt de Hensyn, man bør tage,
Og trot, at Hymen gav ham Lov til Dig at plage! —
Ja, det er ham, der som Forbryder for Dig staar,
Som det var ham, der gav Dig dybe Hjertesaar!
Ham maa Du gjerne hade,
Det vil jeg Dig tillade,
Naar blot fra ham Du kan den Elsker rent adskille,
Der aldrig Dig fornærme vilde!
Lad ham ei Skylden bære
For den saa grumt Dig voldte Nød,
Og lad af Retfærd være
At straffe ham for det, som aldrig han forbrød.

Alkmene.

O med en slig Spidsfindighed
Man sig kun slet undskylder,
Og til den Sorg, som Hjertet fylder,
Gi'er slig en Tale kun forøget Bitterhed.
Forgjæves Tilflugt til et usselt Fif Du ta'er . . . .
Hvor kan jeg Elskeren fra Manden vel adskille?
Det er jo ikke To, som mig fornærmet har:
I een Person de jo sig for mit Øie stille,
Mens begge To de mig saa dybt i Hjertet skar,
Mens med den samme Røst de begge til mig tale,
Mens Sjælen med de samme Farver maa
Dem begge To afmale,
Mens med den samme Synd de for mit Aasyn staa:
En Gjenstand for et Had, der aldrig kan forgaa! —

Jupiter.

Nu vel, Du vil det have saa!
Jeg mig den hele Synd tilskriver,
Jeg Ret Dig i Din Harme giver,
Et skyldigt Offer for Din Hævn jeg falde maa!
Ak, altfor gyldig Grund dertil Dig driver:
Ja, Du har Ret, naar Du mig flyr,
Naar Synet af mig Dig forjager,
Og Ret, naar Dig Din Vrede drager
Langt bort fra ham, hvem Du afskyr! —
Der gives ingen Qval paa Jord
Som kan forsone med den Brøde,
At jeg har krænket Dig med mine Ord!
Den maa fra Guder og fra Mennesker mig støde:
Jeg har fortjent min Straf, hvor haardt jeg end maa bøde,
Saalænge Hadet hos Dig bor
Urokkeligt, for mig hver Dag paany at døde! —
Dog vil jeg til Forbarmelse Dig nøde!
Se her paa mine Knæ jeg Dig derom anraaber
I Navnet af den Kjærlighed,
Som jeg paa Jorden og i Himlen stærkest veed,
Jeg paa Din Mildhed haaber! —
Hør mig, Alkmene, lad Dit Hjerte
Ei negte mig den Gunst, hvorom jeg be'er,
Hvis ei min Haand skal ende brat en Smerte,
Hvori Du mig fortvivlet ser,
En Smerte, som jeg ei formaar at bære,
For hvilken Døden kun kan Lindring være! —
O tro dog ikke,
At Den, der elsker en Alkmenes Yndighed,
Kan leve og sig fromt i hendes Vrede skikke!
Ak, hvert Minut af den er mig en Evighed,

Der med barbarisk Længde sælder
Det arme Hjerte, som hvert Pulsslag tæller! —
Hvis tusind Gribbe mig med Næbbet hakked her,
Blev det dog Intet mod den Smerte, som jeg bær! —
Alkmene, med et Ord Din Villie Du erklære!
Hvis paa Tilgivelse jeg ikke haabe maa,
Skal denne Kaardespids min sidste Tilflugt være,
Og den Elendige for Dine Øine slaa,
Der frækt og grusomt har sig kuuuet saa forsynde,
At han har krænket Din, den himmelsendte Ynde!
O lykkelig var han, selv i sin Død, hvis paa
Sin Nedfart til de dunkle Skyggers Rige,
Han til sig selv blot turde sige,
At med hans Død var Hadet endt
Og Kjærlighed tilbagevendt —
Om denne sidste Gunst, lad mildt et Haab mig faa*)!

Alkmene.

O grummeste blandt Mænd!

Jupiter.

Tal! Siig et Ord, Alkmene!

Alkmene.

Hvor er det muligt, at endnu jeg Godhed har
For Den, hvis Adfærd bør mit bitre Had fortjene?

Jupiter.

Hvor mange Grunde der for Had endogsaa var,
Mon de kan holde Stand mod Kjærlighed alene?

Alkmene.

Den sande Kjærlighed udøser før sit Blod,
End den sin Elskede tør gjøre frækt imod!

Jupiter.

Den sande Kjærlighed vil ei saa svært det finde . . . .

Alkmene.

Tal ikke mer derom! Mit Had bør ikke svinde.

---

*) Det kan ikke negtes, at det smager lidt af et Melodrama, naar Jupiter falder paa Knæ for Alkmene med Kaarden for Brystet. Men man maa erindre, at dengang Molière digtede sin Amfitryon, vare Elskovsscener af den Art i fuldeste Flor, ikke blot paa Theatret, men især uden for dette. Tiden var gjennemtrængt af et erotisk Element, der vel hyppigt opløste sig i Galanterier, men som alligevel havde bragt de stærke Demonstrationer i Mode.

Jupiter.

Du hader mig?

Alkmene.

Til Had min Følelse skal blive!
Jeg vredes paa mig selv mer end jeg kan beskrive,
Naar jeg, trods al den Uret, som jeg led,
Det ei endnu til Had kan drive.

Jupiter.

Men hvorfor vil Du være vred,
Naar med mit Liv jeg Dig Sonoffer jo vil give?
Siig Dommen af og den fuldbyrdes skal paa Stand!

Alkmene.

Mon Den, der end ei Had formaar, Dig dræbe kan?

Jupiter.

Men jeg ei leve vil, naar Du ei kan forglemme
Den Vrede, som for mig er Dødens Dom,
Og ei Dit Hjerte mildt til fuld Forsoning stemme,
Hvad her paa mine Knæ jeg Dig anraaber om.
(Cleanthis og Sosio falde ogsaa paa Knæ.)
Du Et af To beslutte maa,
Lad Straffen eller og Tilgivelse mig faa!

Alkmene.

Ak, hver Beslutning, som jeg ta'er,
Vil altfor let Dig aabenbare,
At Vreden i min Sjæl ei dybe Rødder har!
Det har jeg alt forraadt ved forhen Dig at svare,
Thi hun, som selv ei Had formaar,
Har hun ei sagt Dig, at Tilgivelse Du faar?

Jupiter.

Alkmene, lad den Fryd, som i mit Hjerte flammer . . . .

Alkmene.

O lad mig gaa! Jeg ved min Svaghed dybt mig skammer.

Jupiter (til Sosio).

Nu, Sosio, Du skynde Dig!
Jeg i min Glæde vil Kampfællerne traktere,
Og dem Du finde kan, Du strax maa invitere
Til Aftensmaaltid her hos mig.
(Afsides.)
Mens her den Lømmel qvit jeg bli'er,
Hans Rolle til Merkur jeg gi'er.

Syvende Scene.

Cleanthis. Sosio.

Sosio.

Du ser, Cleanthis, hvor det gaar!
Nu vistnok bedst det bliver,
At et Forlig istand imellem os vi saar,
Og til Bekræftelse hinanden Haanden giver.

Cleanthis.

Jo vist, nu skal man se, at jeg paa Pinde staar.

Sosio.

Hvordan? Du vil ei?

Cleanthis.

Nei.

Sosio.

Jo, Du er mig den Rette,
Og det er værst for Dig!

Cleanthis.

Saa hør!

Sosio.

Nei, Lynet slaa mig, om jeg gjør!
Nu Turen er til mig i Harnisk mig at sætte.

Cleanthis.

Forræder, gaa! Min Hævn skal ramme Dig.
Det kjeder mig tilsidst at være skikkelig.

Tredie Akt.

Første Scene.

Amfitryon (alene).

Hans Skytsaand udentvivl maa have ham forstukket,
Og af min Søgen er tilsidst jeg bleven træt.
Mon Nogen under slig en Sorg vel før har sukket?
Jeg kan ei finde ham, jeg søger paa hver Plet,
Ham som min Vrede finde maa,
Men finder alle dem, jeg vilde helst undgaa.
Med Udbasunen af de vundne Seires Pris,
Saakaldte Venner vist i mer end tusindvis,
Hvor jeg saa gaar og staar fast Livet af mig ta'er! —
Mens Hjertets dybe Qval mit hele Væsen saarer,
Man mig til Gjenstand for Lykønskninger udkaarer,
Og Glædes-Udbrud kun til mig man har.
Forgjæves bort jeg smutte vil,
Folk overalt mig standse;
Sit Privilegium som Ven man bruger til,
Med hyperbolisk Ros mig Stakkel at bekrandse,
Mens tausk jeg Ryggen vender
Og min Forbandelse til Tak de Lømler sender. —
Hvor falsk og tom er dog den Glands, ja selv den Ære,
Der følger Seierherrens Fjed,
Naar bitre Qvaler ham hans Indre sønderskære,
Og mer velkommen end al Hæder vilde være
Et Øieblik af Hjertefred! —
Foruden Rast min Jalousi,
Paa min Ulykke stirrer;
Jo mer min Tanke taber sig deri,
Desmere frygteligt det Chaos sig forvirrer. —
At Diamanterne man stjal mig undrer ei,
Hvor mangen En forstaar den Kunst et Segl at bryde . . . .
Men at jeg selv igaar min Gave skulde byde,
At min Person hun saae . . . Nei! Tusind Gange, Nei! —
Vel har man stundom set Naturen at frembringe
Saa stor en Lighed, at den brugtes til Bedrag,
Men naar som Ægtemand man veier denne Sag,
Bli'er al Sandsynlighed for sligt et Blændværk ringe.
Thessaliens Tryllekunster
Fra Oldtid af en stor Berømmelse man gi'er,
Men de Historier, som derom lavet bli'er,
Har hidtil jeg dog holdt for tomme Dunster!

Den Skjæbnens Ironi for bitter vilde være,
Hvis jeg, der nys en herlig Seier vandt,
Medet sandfærdige dem fandt,
Og det just paa Bekostning af min Ære.
Paany den dunkle Sag jeg dog maa have prøvet . . . .
Mon ei et Hjernespind har hendes Evner sløvet,
Og slig en Illusion for hendes Sandser skabt? . . . .
O Himmel, gid det saa maa være,
Gid, for min Ære,
Og for min Lykkes Skyld, hun maa Forstanden have tabt!

Anden Scene.

Amfitryon. Merkur.

Merkur
(Paa Husets Balkon, uden at ses af Amfitryon).

Da Elskovshandler her mig ingen Morskab byde,
Jeg til en anden Spøg min Tilflugt tage maa,
Og se, hvorvidt det kan mig en Opmuntring yde,
Om jeg Amfitryon kan rent forstyrret faa.
Jeg tilstaar, at den Plan just ei af Godhed smager,
Men dertil heller ei min Guddom Henfyn tager,
Thi min Planet det Hverv mig gi'er,
At af Merkur man drillet bli'er.

Amfitryon.

Hvad? Porten lukket alt? Hvad mon det skal betyde?
(Han banker stærkt paa Porten.)

Merkur.

Men sagte dog! Tys! Tys! Hvem banker?

Amfitryon.

Jeg.

Merkur.

Hvem? Jeg?

Amfitryon.
(ser Merkur, som han antager for Sosio).

Luk op!

Merkur.

Hvordan? Luk op? Som om jeg kjendte Dig,
Du, som med saadan Larm i Huset ind vil bryde!

Amfitryon.

Hvordan? Du kjender ikke . . .

Merkur.

Nei,
Vil heller ei Bekjendtskab gjøre.

Amfitryon.

Nu er han ogsaa gal, saavidt som jeg kan høre;
Den Sot grassere maa . . . Skynd Dig nu, Sosio . . . .

Merkur.

Hvad? Sosio? Saa heder jeg, min Tro,
Er det en Grund til Krig med Porten der at føre?

Amfitryon.

Kan Du mig ikke se?

Merkur.

Jo vist, men tag Din Arm
Fra Porten bort, thi vi har nok af den Allarm,
Og siig, hvad Du begærer.

Amfitryon.

Hvad jeg begærer? Skurk, min Harm . . .

Merkur.

Nu, hvad Du ei begærer,
Af Talen er det jo, at man et Budskab lærer.

Amfitryon.

Vent Skurk, ved Hjælp af denne Stok
Man mig derinde hører nok,
Og saa skal samme snart Dig lære,
Om Du mod mig tør uforskammet være.

Merkur.

Hvis een Bevægelse Du gjør med den, jeg lover,
At Du en Sten i Hov'det strax skal faa.

Amfitryon.

Mon Nogen Mage til den Fremgangsmaade saae?
En Pjalt af Tjener slig en lumpen Adfærd vover?

Merkur.

Hvad gaar der af Dig? Har maaske Du Ordre til
Med Dine Øine mig at gjennembore?
Mon Du fra Top til Taa mig mønstre vil?
Hvor spiler han dem op, indtil de bli'er saa store,
At hvis han kunde bide med sit Blik,
Jeg min Bekomst i Hast nok fik!

Amfitryon.

Det gjør mig ondt for Dig? Hvordan bær Du Dig ad?
Hvortil tror Du, at slig en Tale leder?
Et Tordenveir af Slag, af Stokkeprygl et Bad,
Du til Din Ryg bereder.

Merkur.

Min Ven, hvis Du ei bort herfra i Hast Dig skynder,
Skal jeg Dig mærke saa, at Du skal huske det.

Amfitryon.

O Slyngel, fættes skal det paa Dit Regnebret,
At mod Din Herre Du saa grusomt Dig forsynder.

Merkur.

Min Herre, Du?

Amfitryon.

Mon Du at negte det begynder?

Merkur.

Amfitryon jeg kun har givet Herreret.

Amfitryon.

Hvem er Amfitryon, undtagen jeg, o Flynder?

Merkur.

Amfitryon?

Amfitryon.

Ja vist.

Merkur.

For galt dog dette bliver,
Siig mig nu først, min Ven, i hvilket Vertshus Du
Har lært at sætte X for U?

Amfitryon.

Hvad? Mer endnu, Din Skurk?

Merkur.

Var Vinen værd at drikke?

Amfitryon.

I Guder dog!

Merkur.

Mon gammel eller ung?

Amfitryon.

Hvad, Slag i Slag?

Merkur.

Den ny man hurtigt ud kan stikke,
Men let man bli'er af den i Hov'det tung.

Amfitryon.

Din frække Læbe snart ophøre skal at skryde.

Merkur.

Min Ven, hvis Du vil lyde mig,
Saa lad nu intet Muk forlyde;
Jeg agter Fuldskab, men nu maa Du pakke Dig,
At her Amfitryon i Ro sin Fryd kan nyde.

Amfitryon.

Hvordan? Amfitryon i Huset her?

Merkur.

Ja vel.
Med Laurbær krouet og opfyldt af Seireus Held,
Besøger han idag sin skjønne Viv, Alkmene,
Hvis Selskab maa ham dobbelt Fryd forlene,
Da efter lidt Fortræd, vakt af en Elskovsgrille,
De nylig sig forsonet har,
Og jeg vil raade Dig, min Ven, at være stille:
Min Herre mere streng end jeg nok var,
Hvis i sin Ro han blev forstyrret af en Nar.

Tredie Scene.

Amfitryon (alene).

O hvilket Stød! Det er fast mer end jeg kan bære!
Hvor stor Forvirring har han i mit Hjerte vakt!
Hvis det er sandt, hvad den Forræder har mig sagt,
Hvor staar det til da med min Elskov og min Ære?
O vidste jeg dog blot at tage mit Parti!
Skal jeg min Qval i Tanshed gjemme?
Hvad heller skal i Harm jeg løfte høit min Stemme
Om denne Skam, som jeg er styrtet i? —
I den Slags Nød hvert Raad en ussel Rolle spiller . . .
Det hjælper ei, hvad end jeg gjør,
Kun Et sig klart for Tanken stiller:
At paa en blodig Hævn jeg tænke bør.

Fjerde Scene.

Amfitryon. Sosio. Naukrates og Polidas (i Baggrunden af Theatret).

Sosio (til Amfitryon).

Ak Herre, i slig Hast jeg Fler ei kunde finde;
De Tvende der jeg bringer kun.
(Peger paa Naukrates og Polidas.)

Amfitryon (slaar til ham).

Se der!

Sosio.

Men, Herre, dog....

Amfitryon.

Forræder, Kjæltring, Hund!

Sosio.

Hvordan?

Amfitryon.

Jeg skal Dig lære an med mig at binde.

Sosio.

Men hvad gaar der af Dem?

Amfitryon (trækker Kaarden).

Af mig, Ulykkelige?

Sosio (til Naukrates og Polidas).

Hei, mine Herrer, hjælp mig dog!

Naukrates (til Amfitryon).

Jeg be'er Dem, stands!

Sosio (til Amfitryon).

Hvad har jeg gjort? Hvad skal det sige?

Amfitryon.

Derom Du spørge tør, Dit Drog?
(Til Naukrates og Polidas.)
Lad ved at straffe ham en billig Harm mig stille!

Sosio.

Man siger Grunden dog, naar Folk ihjel man slaar.

Naukrates (til Amfitryon).

Siig i det Mindste først, hvori hans Skyld bestaar.

Sosio (til Naukrates og Polidas).

I Herrer, lad ham mig dog ei ved Livet skille!

Amfitryon
(til Naukrates og Polidas, som holde ham tilbage fra at slaa Sosio).

Hvordan? Han nys saa dristig var
For Næsen af mig Porten i at smække,
Og desforuden han mig truet har
Med Skjældsord, som var mer end frække.
(Til Sosio, idet han vil støde til med Kaarden.)
Ha Skurk!

Sosio.

Jeg er alt død.

Naukrates (til Amfitryon).

Men dæmp dog denne Vrede!

Sosio.

I Herrer!

Polidas.

Hvad?

Sosio.

Er jeg alt slaat ihjel?

Amfitryon (til Naukrates og Polidas).

Det hjælper ei for ham at bede,
Til altfor frække Ord lod han sig nys forlede.

Sosio.

Hvorledes er det muligt vel?
Jeg har jo maattet Bud omkring i Byen bære,
De tvende Herrer der kan begge Vidne være
Paa at til Gjæstebud jeg invitered dem.

Naukrates.

Ja, i sin Iver for at vise os den Ære,
Tog han os strax med sig til Deres Hjem.

Amfitryon (til Sosio).

Hvo bød Dig med det Bud at gaa?

Sosio.

Det har
De selv jo gjort.

Amfitryon.

Og naar?

Sosio.

Da efter Deres Trætte,
Med Fru Alkmene her De kommen var tilrette,
Og henrykt over den Forsoning var.

Amfitryon.

O alle Guder! hvert Minut, hvert Øieblik
Mig gjennemborer med fornyet Dolkestik,
Og i mit Hjertes bitre Vaande,
Staar Tanken stille, knap jeg drage kan min Aande.

Naukrates (til Amfitryon).

Hvad Sosio har os paa Veien hid fortalt,
Saa mod Naturen strider,
At De tilvisse fremfor Alt
Maa se at klare det, før her sin Straf han lider.

Amfitryon (til Naukrates og Polidas).

Nu vel, med Eders Hjælp jeg prøve vil derpaa;
I Eders Ankomst her jeg Himlens Visdom ærer;
Lad os da se, hvad Lod min Skjæbne mig beskærer!
Lad det Mysterium os klaret faa!
Ak Vished jeg begærer,
Skjøndt jeg den mer end Døden frygte maa.
(Han banker paa Porten.)

Femte Scene.

Jupiter. Amfitryon. Naukrates. Polidas. Sosio

Jupiter.

Hvad er det for en Støi, som mig forstyrrer her?
Hvo tør vel banke paa som Herre, hvor jeg er?

Amfitryon.

I Guder, hvilket Syn!

Naukrates.

O Himmel, hvilket Under!
Amfitryon jeg ser i tvende Skikkelser.

Amfitryon.

I min Fortvivlelse jeg ikke længer grunder
Paa hvad der her er sket: Har jeg ei Alt erfaret?
Er ei af dette Syn min Skjændsel fuldt opklaret,
Og hver en bitter Tvivl besvaret?

Naukrates.

Jo mere begge her i Øiesyn jeg ta'er,
Des større Lighed jeg i Et og Alt opdager.

Sosio.
(stiller sig paa Jupiters Side).

Det er den rigtige, min Tro, som her vi har!
(Peger paa Amfitryon.)
Han der bør straffes som den frækkeste Bedrager.

Polidas.

Nei, denne Lighed mig betager!
Saa ens de To som om kun En det var!

Amfitryon (til Polidas).

De af en skjændig Skjelm for let Dem blænde la'er.
Mit Sværd skal hæve snart den Tvivl, som end Dem plager.

Naukrates
(idet han holder Amfitryon tilbage).

Stands!

Amfitryon.

Slip!

Naukrates.

I Guder, hvad er det, De gjøre vil?

Amfitryon.

Tilintetgjøre blot en fræk Forræders Spil.

Jupiter.

Saa sagte dog! Ei stort den Heftighed betyder!
Naar man paa den Maner i Vrede strax udbryder,
Man skette Grunde for sin Sag nok have maa.

Sosio (peger paa Amfitryon).

Det er en Troldmand, hvem hans Geist indskyder,
I Herrens Skabelon forklædt omkring at gaa.

Amfitryon (til Sosio).

Hold Du Din Mund! Du strax skal faa
En god Dragt Prygl til Tak for Dit Besyv i Sagen.

Sosio (til Amfitryon).

Det Mod min Herre tidt har lagt for Dagen,
Tillader Dem nok ei hans Folk at slaa.

Amfitryon
(til Naukrates og Polidas, der bestandig holde ham tilbage fra at anfalde Jupiter).

Lad i hans Nidingsblod mig dog min Vrede kjøle!
Lad mig min Skjændsel hævnet faa.

Naukrates.

Til Hindring af den Kamp vi os forpligtet føle,
Hvori Amfitryon Amfitryon vil slaa.

Amfitryon (til Naukrates og Polidas).

Hvordan? Det er den Agt I vise for min Ære?
Det mine Venner er, som Skurken Medhold gi'er?
Til mig at hævne, I de Første burde være;
Istedenfor min Hævn af Jer blot hindret bli'er.

Naukrates (til Amfitryon).

Hvad fordrer De? Naar her man ser
Sig mellem to Amfitryoner,
Sig Tanken ikke let forsoner
Med Valget mellem dem, men vakler mer og mer! —
End ei den mindste Tvivl vi har,
Om at Bedrageren i Græsset flux bør bide,
Men hvem Bedrager er, vi sandelig ei vide!
I den Uvished det dog lidt vel farligt var,
Om vi slog til iblinde! —
Nei, lad os lempeligt den rette se at finde,
Og naar Sandheden i den Sag
Er bare kommen klart for Dag,
Behøves det vist ei os om vor Pligt at minde.

Jupiter (til Naukrates og Polidas).

Det er fornuftigt talt! Vor Lighed er saa stor,
At meget let den kan til slige Skrupler drive,
Og jeg fornærmes ei, fordi De ikke tror,
At Deres Votum i den Sag De tør afgive. —
Hvor slig en Lighed af Naturens Hænder tegnes,
Bør Venners Vakten dem til Onde neppe regnes!
Den kan mig ei i Vrede sætte,
Ei derfor strax jeg Kaarden ta'er:
De Midler til min Rets Bevis jeg finder slette,
Et meget bedre til min Raadighed jeg har. —
Amfitryon En af os er,
Og for Amfitryon sig han og jeg udgive:
Det den Forvirring gi'er, som jeg bør ende her,
Og jeg fortrøster mig til snart at kunne give
Saa klare Vidnesbyrd, som kan hver Tvivl fordrive,
Om hvad jeg heder: at selv han tilfreds skal blive,
Og uden Modstand høit bekjende, hvem jeg er.
Et aabent Vidnesbyrd jeg og Alkmene skylder,
Hvis rene Dyd ei af de Rygter plettes maa;
Snart hendes Ære skal en fuld Opreisning faa:
Det er en hellig Pligt, som gjerne jeg opfylder.

Armeens Chefer jeg dog først vil foreslaa,
At de, som Vidner paa mit Ord hos mig vil staa;
Dog mens vi vente paa de Herrers Svar,
Vil De mig nok den Ære gjøre,
At jeg Dem nu tilbords maa føre,
Hvortil jo Sosio Dem indbudt har.

Sosio (til Naukrates og Polidas).

Jeg har ei taget feil, det af hans Ord bevises!
Saa vist som her staar min Person,
Den rigtige Amfitryon
Er den Amfitryon, hos hvem der spises*).

Amfitryon.

O Himmel, at en slig Ydmygelse jeg saar!
Mon større Martyrdom man Nogen kunde byde?
Mens hans Forræder-Ord saa let fra Læben flyde,
Mig mine Venner frækt til Siden skyde,
Saa her med bunden Arm jeg staar.

Naukrates (til Amfitryon).

Med Uret klager De! Først maa De os forunde,
At de Oplysninger vi faa,
Som Deres Harm begrunde. —
Jeg Intet derom vil paastaa,
Men naar jeg ser, hvorlunde
(Peger paa Jupiter.)
Han Sagen ta'er, jeg Ret ham give maa.

Amfitryon (til Naukrates og Polidas).

Gaa, falske Venner! Kryb for ham i slavisk Aand!
I Theben gives Folk, som ei mig vil forsage,
Men min Fornærmelse som deres egen tage,
Og til at hævne den snart række hjælpsom Haand.

Jupiter.

Nu vel, jeg venter dem, og vil vor Tvist afgjøre,
Saa Alle høre kan derpaa.

Amfitryon.

O Skurk, Du tror, at Du imens kan Haser smøre,
Men derved skal Du ei min Hævn undgaa.

---

*) „Le véritable Amphitryon
Est l'Amphitryon où l'on dine":

Denne Sosios Sætning er gaaet over til at blive et i det franske Sprog hyppig brugt Ordsprog.

Jupiter.

De Skjældsord let jeg glemmer,
Jeg agter dem ei værdt et Svar,
Da snart jeg høit beskæmmer,
Det Raseri, der saa paa Veie ta'er.

Amfitryon.

Ei Himlen fra min Hævn at frelse Dig formaar!
For Dig at straffe, selv til Orkns ned jeg gaar.

Jupiter.

Vil ei nødvendigt blive!
Jeg tænker ei paa Flugt, men skal nok Møde give.

Amfitryon (afsides).

Nu vil jeg skynde mig, mens han gaar ind med dem,
At samle Venner, smaa og store,
Der strax kan følge med mig hjem,
For Nidingen at gjennembore.

Sjette Scene.

Jupiter. Naukrates. Polidas. Sosio.

Jupiter (til Naukrates og Polidas).

Gjør ingen Omsvøb! Lad i Hus os gaa,
At vi tilbords kan komme.

Naukrates.

Jo mer den Sag jeg tænker paa,
Des mer forvirrer den Fornuftens Domme.

Sosio (til Naukrates og Polidas).

Lad den Forundring nu en Ende faa,
Saa at i Mag og Ro vi Bordets Fryd kan nyde.
(Alene.)
Nu maa jeg se, hvordan jeg bedst kan om mig slaa,
Og af Bedrifter skryde,
Mens paa at spise ret tilgavns jeg Mod just har,
Thi aldrig i mit Liv jeg før saa sulten var.

Syvende Scene.

Merkur. Sosio.

Merkur
(der hindrer Sosio i at gaa ind i Huset).

Stands lidt! Du lugter Kjøknet nok,
Da Næsen atter frem Du stikker?

Sosio.

Ak, ny Fortræd!

Merkur.

Har Du saa snart forglemt min Stok?
Skal den traktere Dig? Den Mad Din Lyst nok prikker?

Sosio.

Mit tappreste, fortræffeligste Jeg,
Du lidt Dig moderere!
O Sosio, slaa dog ei Sosio i mig,
Ei paa min stakkels Ryg Din Styrke Du probere!

Merkur.

Igjen Du nu Dig tilladt har
Dig Sosio at kalde?
Mit Forbud mod det Navn udtrykkeligt dog var,
Hvis tusind Stokkeprygl ei paa Dig skulde falde.

Sosio.

Men vi det samme Navn jo begge godt kan bære,
Da vi den samme Herre har!
Man mig dog overalt for Sosio anta'er,
At Du det ogsaa er, jeg stryge la'er,
Men giv mig Stakkel Lov blot til mig selv at være.
Lad kun de to Amfitryoner,
Sig fjendtligt mod hinanden te,
Naar af vor Tvist man faar at se,
Hvor smukt sig Sosio med Sosio forsoner.

Merkur.

Nei, dertil ei min Villie staar,
Et saadant Makkerskab er jeg ei skikket til.

Sosio.

Jeg Førstefødselsret Dig gierne give vil,
Og som den Ældste Du foran mig gaar.

Merkur.

En ubeleilig Bro'er ei falder i min Smag,
Jeg være vil enbaaren.

Sosio.

O Hjerte, fuldt af Had og Nag,
Lad til Din Skygge da mig blive blot udkaaren!

Merkur.

Vist ei.

Sosio.

Barmhjertighed Dig yndigt klæde vil!
Lad i den Egenskab mig Stakkel være til:
Jeg vil min Skygge-Rolle give
Saa Du tilfreds med mig skal blive.

Merkur.

Nei, ingen Naade her, thi fast bør Loven staa:
Hvis Du fordrister Dig til indenfor at gaa,
Skal tusind Stokkeprygl Du faa.

Sosio (afsides).

Til hvilken en aparte Nød
Blev Du, o stakkels Sosio fød?

Merkur.

Hvordan? Det Navn, jeg Dig forbød,
Du her Dig atter frækt tilegner?

Sosio.

Nei, det er ikke mig, som jeg dermed betegner,
En anden Sosio det var,
Med hvem jeg lidt i Slægt mig regner,
Som grumt ved Middag man paa Porten jaget har.

Merkur.

Tag Dig iagt for til det Galskab at forfalde,
Hvis levende Du Dig vil kalde.

Sosio (afsides).

Hvor skulde Du ha'e Byrst, hvis ei saa feig jeg stod,
Du lede Horesøn, med samt Dit Overmod!

Merkur.

Hvad nu?

Sosio.

Slet Ingenting.

Merkur.

Hvad hvisker Du i Løn?

Sosio.

Jeg siger jo slet Ingenting.

Merkur.

Dog Noget om en Horesøn
Har ganske sikkert naat mit Øre:
Man kjører ei med mig i Ring.

Sosio.

En Poppedreng har ladt af Solen sig forføre.

Merkur.

Farvel! Hvis Lyst til Prygl Du i Din Ryg fornemmer,
Saa veed Du selv bedst, hvor jeg bor.

Sosio (alene).

O Himmel! Helvede! O Jord!
At man ved Middagstid min Hunger grumt forglemmer,
Og jager mig paa Dør, før Mad jeg faar! —
Det kan man kalde haarde Kaar!
Ulykkelige Sosio,
To Alen af et Stykke,
Du er med Herren i Ulykke,
Og ham Du følge bør... Men der han kommer jo.

Ottende Scene.

Amfitryon. Argatifontidas. Pausikles. Sosio
(i en Krog, uden at ses af de Indtrædende).

Amfitryon
(til flere Officerer, som ledsage ham).

Stands, mine Herrer, der og hold Dem lidt til Side,
Det er ei værdt, man faar at vide,
At De er her, før Tid det bli'er.

Pausikles.

Jeg indser, hvor det Slag et Hjertestød Dem gi'er.

Amfitryon.

O mer end siges kan, er dødelig min Smerte,
Og Elskovs Qval i dette Hjerte
Mig piner snldt saa haardt som Skjændslens Bitterhed.

Pausikles.

Hvis om den Lighed jeg har faaet ret Besked,
Alkmene brødefri jo staar.

Amfitryon.

Ak, hvor det Ting af den Natur angaar,
En ufrivillig Feil dog til en Brøde bliver,
Der selv den Skyldfri med et Lastens Stempel slaar:
Den Slags Forvexlinger, hvad Navn man end dem giver,
Os mærke med saa dybe Saar,
At selv, hvor vor Fornuft tilgiver,
De af vor Elskov og vor Ære Dødsdom faar.

Argatifontidas.

Med Votum i den Sag vil jeg mig ikke bryde.
Men hine Herrer, der Dem feigt forlod,
Har opført sig, saa det mig staar imod,
Og ingen ærlig Mand kan dem sit Bifald yde.
Bør ubeset vi ei med bøiet Hoved lyde
Vor General og ham vor Bistand byde?
Argatifontidas la'er sig ei saa bestikke!
Hvo Vennens Modpart hører paa,
Han kan som Æresmand ei længer Skudsmaal faa! —
Nei, Vennens Velfærd bør os kun paa Hjerte ligge,
Og megen Snak behøves ikke,
Der, hvor det gjælder om til Hævnen rask at gaa,
Hvor man begynde bør med Fjenden strax at slaa,
Og Kaarden i hans Bryst at stikke!
Argatifontidas er af de ægte,
Der lige løs paa Sagen gaar,
Og De maa ei den Gunst mig nægte,
At jeg med Slynglen først maa fægte,
Saa at sin Død af mig han faar*).

Amfitryon.

Fremad!

Sosio (til Amfitryon).

O Herre, her paa mine Knæ jeg ligger
Og be'er om Straf for min fordømte Dristighed!
Slaa mig fordærvet, hug mig ned,
Jeg har fortjent, at De er vred,
Selv om i billig Harm De her ihjel mig stikker,
Med intet Ord jeg om Barmhjertighed Dem tigger.

---

*) I Argatifontidas (Slangedræberen) gjør Moliere Nar af den Sekundant-Iver, der trods alle Ludvig den Fjortendes Forbud mod Dueller, vedblev at grassere. Man ansaa det for den største Skam, naar man hjalp til at bilægge en Trætte og, for at bevise sit Mod og sit Venskab, fægtede man engang imellem uden at vide, hvad der var Anledning til Duellen.

Amfitryon.

Staa op! Hvad gjør man her?

Sosio.

Jeg blev paa Porten sat,
Just som med Vin og Mad jeg tænkte mig at more,
Men ak, mit andet Jeg stod her parat
For mig istedenfor med Hug og Prygl at fore.
Og jeg, det andet Jeg, som tjener hos det Dem,
Det andet, her med mig et syndigt Hus har holdt!
Mod os er Skjæbnen lige slem,
Paa samme Vis som De er jeg dens Spilleboldt:
Som De Amfitryon herefter ei maa være,
Maa Navn af Sosio jeg heller ikke bære.

Amfitryon (til Sosio).

Følg mig.

Sosio.

Var det ei bedst, om først vi for os saae?

Niende Scene.

Cleanthis. Amfitryon. Argatifontidas. Polidas. Naukrates. Pausikles. Sosio.

Cleanthis.

O Himmel dog!

Amfitryon.

Hvad skal det Skrig betyde?
Hvorved kan jeg Dig Skræk indgyde?

Cleanthis.

De er deroppe, dog jeg ser Dem her at staa!

Naukrates
(standser Amfitryon, der vil gaa ind i Huset).

Jeg be'er, forhast Dem ikke, thi
Han en Oplysning vil i Alles Paahør give,
Og hvis den kan stadfæstet blive,
Er Deres Sorger snart forbi.

Tiende Scene.

Merkur. Amfitryon. Argatifontidas. Polidas. Naukrates. Pausikles. Cleauthis. Sosio.

Merkur.

I skal ham Alle se! Forud dog være sagt:
Den store Tordengud i al sin Magt
Blev af Alkmenes Glands herned til Jorden draget,
Hvor Formen af den Mand, hun elsker, han har taget,
Og hvad mig selv angaar, er jeg Merkur,
Som mens jeg kjeded mig, ved Hjælp af Prygl forsøgte
At faa lidt Løier af den snurrige Figur,
I hvis Person jeg spøgte.
De Bank, han faaet har, kan han med Anstand bære,
Thi Guders Stokkeprygl er slig en Fyr til Ære.

Sosio.

Min Tro, Hr. Gud, jeg var kun daarlig tjent dermed,
Og vil helst være fri for den Slags Høflighed.

Merkur.

Jeg gi'er Dig Lov igjen til Sosio at være,
Thi jeg er kjed af sligt et Uglefjæs at bære;
Snart med Ambrosia i Himlen, hvor jeg bor,
Jeg tvætte vil den Grimheds Spor.

Sosio.

Gid aldrig mer Du fat paa mig vil tage!
Min stakkels Ryg har Du behandlet som en Stud,
Og slig en Djævel af en Gud.
Har jeg ei set i mine Dage.

Ellevte Scene.

Jupiter. Amfitryon. Naukrates. Argatifontidas. Pausikles. Cleanthis. Sosio.

Jupiter
(som forkyndes af Tordenen, sidder paa sin Ørn, bevæbnet med sit Lyn).

Betragt Amfitryon, hvem den Bedrager er,
Som under Dine Træk saa grusomt har Dig gjækket!
Lad disse Kjendetegn, som Verden tidt har skrækket,
Dig vise nu den store Jupiter,
Som Dig til Vrede nys har ægget,
Men som Din tabte Ro Dig atter giver her.

Med mit berømte Navn, som Verdens Slægter ære
Skal hvert et Rygte veires hen:
At Du har delt med mig, min Ven,
Kan Dig til Skam ei være!
Nei, til Din Hæder blot det vorde skal,
At Guders Fader Du har set som Din Rival! —
Du har ei Grund til Dig med skinsyg Frygt at plage,
Nei, Jupiter kan sig beklage,
At midt i al hans Guddoms Magt,
Han ei Alkmenes Kjærlighed har vakt,
At med sin hele Sjæl hun Dig, kun Dig, tilhører,
Saa selv en Gud ei hendes Hjerte rører,
Hvis hau ei Dine Træk sig kjækt iører;
Saa selv Olympens Drot, den høit udødelige,
Har følt sit Guddomssepter svagt,
Og kan med Sandhed sige,
At hvert et Offer, som han fik, til Dig blev bragt.

Sosio (afsides).

Hr. Jupiter forstaar nok Pillen at forgylde.

Jupiter.

Lad Sorgens Mørke Dig da ikke mer nedslaa!
Med Fred og Glæde Du igjeu Dit Hjerte fylde,
Thi overalt paa Jord skal Herkules mau hylde,
Til fjernest Fremtid selv skal hans Bedrifter naa,
Mens Glandsen af et Held, foruden Maal og Ende,
Paa mine Tilsagn bygt, jeg her forkynder Dig,
Og hele Verden skal erkjende,
At Du er mer end lykkelig!
Ja, dristigt kan Du stole paa
Det Haab, jeg her Dig giver,
Thi om mit Ord ei tvivles maa:
Hvad Jupiter har svoret paa,
Til Skjæbnens Domme bliver.

(Han taber sig i Skyerne.)

Naukrates.

O jeg er henrykt ved at se de Tegn, saa klare . . . .

Sosio
(til Naukrates og de øvrige Herrer).

De Herrer vil vel nok tillade mig et Ord?
Det var vist bedst, saavidt jeg tror
Al den Gratulation at spare,
Til der lidt Mos paa Sagen gror,
Og det kan gjøres uden Fare:

Den store Jupiter al Hæder vises bør,
Hans Godhed imod os er næsten uden Lige,
Og med det Held, som han omtalte før,
Skal Lykken aldrig fra os vige,
Og vi skal faa en Søn, hvis Mod berømt ham gjør:
De Ting er høist fortræffelige —
Men desuagtet jeg dog maa
Tilraade Dem nu hjem at gaa,
Og som min Mening holde paa,
At det fornuftigst er ei mer derom at sige.*)

---

*) I det latinske Stykke er Amfitryon vel tilfreds med den givne Oplysning og udbryder:

Pol, me haud poenitet
Scilicet boni dimidium mihi dividere cum Jove.

(Ved Pollux, det fortryder mig ikke, at jeg har maattet dele med Jupiter.)

I det franske Stykke derimod føler selv Amfitryons Tjener, at det ikke er værdt at tale mere om den Sag, og afbryder den ubetimelige Gratulation, hvormed en Ven vil plage hans Herre. Hele den uhyre Forskjel mellem de to Tidsaldre, i hvilke den latinske og den franske Digter skrev deres respektive Stykker, er koncentreret i disse Slutningsreplikker.

Ende paa Amfitryon.

George Dandin.

Lystspil i 3 Akter.
1668.

„Der skal moralsk Mod til at lade sin Helt gaa under", har en aandfuld Mand sagt etsteds. Denne Sætning kan maaske for den komiske Digters Vedkommende omstøbes til: „Der skal moralsk Mod til at lade Kjæltringerne gaa af med Profiten". Hvad der i det virkelige Liv, hvor Alt, hvad det bringer, skal bæres og tages, vist ingenlunde hører til de sjeldne Tilfælde, saarer i Kunsten den poetiske Retfærdighedsfølelse, med hvilken man vel tør antage, at ethvert Publikum, i mer eller mindre udpræget Grad, er begavet, og Digteren har altsaa, i det han sætter sig ud over dette Hensyn, en Kamp at bestaa med sin nærmeste Dommer, der med tilsyneladende Grund kan spørge: Hvor turde Du lade det gaa saaledes til, mod al Ret og Billighed?

Baade Holberg og Molière have i et Par af deres Stykker, viist det ovennævnte moralske Mod, men intetsteds er dette fremtraadt i en skarpere Form, paa en mere hensynsløs Maade, end i det, paa sin Overflade høist lystige, men ved en nærmere Analyse næsten tragiske Lystspil: George Dandin, med hvilket vi nu berede os til at slutte andet Bind af vor Oversættelse af Molières Lystspil. Hvad er den jydske Forpagter Studenstrups tragikomiske Hjertesorg over Forliset af de støbte Sølvknapper, som baade hans Farfar og hans Oldefar have eiet, hvad ere alle hans øvrige bedrøvelige ellevte Juni-Fataliteter tilsammen tagne, mod den

ulykkelige franske Bondes, gjennem tre Akter, stigende Fortvivlelse over ikke at kunne faa Ret der, hvor han synes, at hans Ret er saa klar som Dagen? Lig en Flue, der spræller i en Edderkops Væv, surrer den stakkels Mand sig fastere og fastere i sin nundgaaelige Ulykke, ved ethvert Forsøg paa at ville frigjøre sig fra den, mens hans „Vous l'avez voulu, vous l'avez voulu, George Dandin" (Du har villet det, George Dandin) blot bliver et komisk Udraab, som faar Folk til at le, og forsyner det franske Sprog med et lystigt Mundheld, men forresten ikke indgyder os mindste Sympati med Hr. og Fru de Soteuvilles arme Svigersøn, med Angéliques (hun burde virkelig hede Diaboliques) fortvivlede Ægtemand. Hvad er da hans store Synd, hvorfor han maa bøde saa haardt? Med hvilken Ret har Digteren stillet al Magt og al List paa den ene Side, og kun gjort George Dandin til Magtens og Listens komiske Syndebuk?

Molières Samtid opkastede ikke disse Spørgsmaal. Den tog Stykket paa Overfladen — hvad der, betragtet blot som et Lystspil, ogsaa tjener det bedst — og morede sig over George Dandins Nød. De Digtere og Skribenter, hvis Kritik var fløiet i Flint over Hustruskolen; den Geistlighed, der havde dømt og vedblev at dømme Tartuffe og Tartuffes Forfatter til Baal og Brand; det Hof, der havde betragtet den i Don Juan udtalte Fordømmelsesdom over Adelens Laster som et ubesøiet og skjændigt Angreb: havde Alle tilsammen ikke en eneste Anke at fremføre mod George Dandin. Man var enig om at le af Bondens Fortvivlelse; af hans Don-Ranudiske Svigerforældre, i hvis kostelige Figurer fra Huset de Sotenville og Huset de la Prudoterie, Provindsadelens Hovmod, Fattigdom og Familietraditioner maatte holde for; af Bondeknøsen Lubins næsten genialske Dumhed, men først og fremst af at se, hvorledes Molière, der selv udførte George Dandins Rolle, fik Stokkeprygl i Elskerens Sted, af Armande, der som Angélique, trods al den Skarnagtighed, som Digteren end ikke et eneste

Øieblik har villet besmykke eller tilsløre, fortryllede Hofsets unge Herrer ved sin alt beseirende Ynde.

For at forstaa dette, ville vi et Øieblik betragte under hvilke Forhold og med hvilke Præmisser dette Stykke, det eneste af Molières Arbeider, over hvilket en nyere Kritik, i en vis Periode af den franske Literatur, har brudt Staven: for første Gang fremtraadte paa Scenen.

Ludvig den Fjortende havde erobret Franche Comté, som han, efter sit eget Udsagn, var ædelmodig nok til at give tilbage, naar han maatte beholde Fransk-Flandern. Freden til Aix la Chapelle var bleven ratificeret, og Verdens største Monark, som hans Hof og hans Hofdigtere kaldte ham, vendte seierkronet tilbage til Versailles, hvor Le Nôtre, under Kongens Fraværelse i Felten, havde fuldendt de berømte Have-Anlæg, der indtil videre skulde blive et Mønster for alle andre europæiske Hoffers Slotshaver. Kongen vilde have det ny Anlæg indviet med en straalende Fest*), i hvilken Alt, hvad der kunde kildre Øie, Øre, Smag og Lugt skulde forenes for at more Majestæten og de af ham indbudte Gjæster. Som sædvanlig havde Molière faaet Befaling til at deltage i Festens Anordning og til selv at levere et Stykke, et rigtig morsomt Stykke, der kunde ryste Lattermusklerne. Man havde havt nok af Livets Alvor i Felten. Man vilde le.

Molière havde endnu ikke vundet sin Tartuffe-Seier. Han havde om Foraaret været farlig syg. Han havde maattet se den ene af sine Forhaabninger svinde efter den anden, men han havde ikke opgivet at faa sin Krig frem, og det var altsaa tilvisse ikke den rette Tid til at undskylde sig for sin kongelige Herre med Sygdom eller Uoplagthed. Der skulde altsaa skaffes et nyt Stykke, et lystigt Stykke. Det skulde være

*) Der existerer en trykt Beskrivelse over denne, under Titel Relation de la fête de Versailles du 18 Juillet, 1668, par André Felibien, som Moland har ladet optrykke.

færdigt i en Hast; det skulde passes ind i, ja smelte sammen med de øvrige Festoptog, o. s. v. Naar man læser de vidtløftige Beretninger om al denne Stads, kommer man rigtignok til at takke Gud for at man ikke var Ludvig den Fjortendes Festmester. Men Molière hørte ikke til de Forknytte. Han havde sit store Formaal med Tartuffe paa Hjertet, og saa lod han staa til og tog fat.

Blandt hans Ungdoms Studier og Udkast, findes, som alt tidligere omtalt, en lille Farce „la Jalousi du Barbouillé“ (den Melindsmurtes Skinsyge), der skal have været opført paa hans første Brædde-Theater, førend hans Provindsvandringer begyndte. Denne lille, overmaade morsomme Farce, der ligesom mange af de gamle Fabliaux, flere af Boccaccios Noveller og en Masse af Commedia dell' artes Udkast: egenlig blot gaar ud paa at illustrere det gamle Mundheld:

„Mands List er vel behænde,
Men Qvindelist er uden Ende“,

var forbleven paa Palais royals Repertoire, og havde ved forekommende Leiligheder og med behørige Variationer, maattet holde for som et lystigt Divertissement, en Fyldekalks-Scene, en lille Opstrammer, alt efter Publikums Tarv og Trang, som Mesteren aldrig blev træt af at studere. Den anden lille Farce fra Molières Ungdom af, havde, som vi alt have set i Indledningen til Doktoren mod sin Villie, fundet sin endelige Afslutning i dette Lystspil. „La jalousi du Barbouillé“ skulde nu undergaa en lignende Proces. Sujettet var, som alt sagt, gammelt og velbekjendt. Den listige unge Kone, der i al ægteskabelig Tvist og midt i al sin egen Uret, forstaar at skyde Skylden over paa sin Mand, mens hun selv, for Slægt og Venner, bliver staaende med Palmer i Hænderne: hører til det store komiske Fællesgods, der kan forfølges lige op til de gamle indiske Legender. Det laa færdigt med uendelige Varianter efter Boccaccio*) og andre Forfattere. Men

*) Se Dekameronen, syvende Dags fjerde og ottende Novelle.

Molière kunde ikke længer, som i sin Ungdom, nøies med det blot lystige Element. De ulykkelige Følger af uensartede ægteskabelige Forbindelser havde alt i en Del Aar været hans Kjæphest, som man kan sige, at han lige til sin Død, af og til, kom tilbage til. Denne Gang var det ikke Aarene, men Standsforskjellen, som skulde afgive det brændbare Stof til Uenighed og Ulykke. Skjøndt Ægteskaber mellem Adelige, Borgerlige og Bønder, under den herskende strenge Standsforskjel, endnu hørte til Sjeldenhederne, havde dog Provindsadelens Pengenød undertiden fremkaldt mindre heldige Exempler paa, at den saakaldte ringere Stand, just ikke spandt Silke ved den Slags Forbindelser. Ogsaa dette Element, der aabnede en vid Mark for Mesterens satiriske Iagttagelsesaand, laa fix og færdigt. Molières uudtømmelige Lune gjennemtrængte de to særskilte Bestanddele og sammensmeltede dem til et Hele, hvis skærende Bitterhed blev saa udmærket godt nedsyltet i et rigeligt Latterstof, at saavel Hof som By ikke fik Tid til at ræsonnere, mens man, af Hjertenslyst lo over de morsomme Optrin, og glemte George Dandins virkelige Nød for de Hyrdechor og Dandse-Entreer, der, ved Opførelsen i Versailles, udfyldte Stykkets Mellemakter. Kongen var tilfreds: han havde let. Kongens Hof var ligefaa; det havde ogsaa let, og det større Publikum fulgte det gode Exempel, Hoffet havde givet. Molière havde atter løst sin Opgave heldigt, og dermed var det nok for den Gang.

Men Tiderne forandre sig. Det attende Aarhundrede anlagde en anden Maalestok paa den komiske Musas Frembringelser. Man var begyndt at prædike Moral i Slutningen af hvert nyt Stykke. Men hvilken Moral kunde der uddrages af George Dandin? Jean Jaques Rousseau havde udtalt en meget streng Dom over dette Stykke, og fortalt sine Landsmænd, at Molière, blot for at more et ørkesløst Hof, deri havde traadt alle Menneskehedens Rettigheder under Fødder og vendt op og ned paa Forskjellen mellem Ret og Uret. Hans Udtalelser havde, i en vis Literatur-Epoke,

fundet Indgang, og i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede hændtes det — hvad man for Kuriositetens Skyld virkelig bør fortælle — at George Dandin, som det syttende Aarhundrede havde fundet saa morsomt, blev modtaget med Piben og Hyssen, da det efter en lang Hvile fremtraadte med Nyhedens Friskhed for det Pariserpublikum, og vakte en Meningskamp, der vel i den franske Presse blev beteguet, som det mest oprørende Brud paa den Pietet, der skyldtes Molière, og som ogsaa, efter at Bladene havde læst det syndige Publikum en Tordentext, ved Stykkets næste Opførelse forvandledes til Klap og Bravoraab, men som allige vel virkelig har fundet Sted, og altfaa staar i Kunstens Annaler som et Faktum*).

„Der skal moralsk Mod til at lade Kjæltringerne gaa af med Profiten".

---

*) Naar man vedbliver, som det endnu i Slutningen af 1869 er sket, offenlig at hærpe paa den bekjendte kjøbenhavnske Publikum-Fadæse fra 1842 med „Doktoren mod sin Villie", og anfører den som et Bevis for, at Kjøbenhavnerne ikke finde Smag i Molière: bør man virkelig mindes, at der i Digterens eget Fædreland, og det med endnu langt mindre Undskyldning, har fundet lignende Optøier Sted. Det var slemt nok, at Sligt kunde ske i Kjøbenhavn med Molière, men det havde dog virkelig været værre, om det var sket med vor egen Holberg. Og Hvem vil vel tvivle paa, at noget Lignende meget godt kunde hændes, hvis f. Ex. „den 11te Juni", efter en lang Hvile, blev opført og Holbergs Navn uheldigvis var bleven glemt paa Plakaten? Vi erindre fra vor egen Barndom af en høist komisk Scene med en jydsk Tjenestekarl, der, efter at have set bemældte Stykke, vilde have den Skurk, som havde lavet det Tøieri, stævnet, mens han, uden at lade sig anfægte af de Forklaringer, som man gav ham om, at Manden, der havde skrevet det, længst var baade død og begraven og blot havde villet gjøre Løier: vedblev at beraabe sig paa, at her dog endnu var saa meget Lov og Ret i Landet, at en ærlig Jyde ikke behøvede at taale slige Fikonterier. Vi have saamænd ofte, under vor senere Theater-Praxis, maattet tænke paa den forresten høist skikkelige Mads Jyde, der vilde stævne Holberg for den Ellevte Juni.

Med dette vort Udgangspunkt for Øie ville vi, efter i Korthed at have afsærdiget det syttende Aarhundredes Tilfredshed med, og en senere Periodes strenge Dadel af „George Dandin", forsøge paa at betragte Stykket endnu engang, uden at lade os paavirke af de forskjellige ældre og nyere Udtalelser om det.

En rig Bonde*) har ægtet en adelig Frøken, hvis Forældre ere i Pengetrang. Forældrene, Hr. og Fru de Sotenville, et værdigt Sidestykke til Don Ranudo de Colibrados og Donna Olympia, have dog ikke drevet deres Adelshovmod fuldt saa vidt som den Holbergske Grand d'Espague. Nei, de have virkelig nedladt dem til at sælge Datteren for god Betaling. Der er, som Angélique fortæller os, under hendes Samtale med sin Mand i Begyndelsen af anden Akt, ikke bleven spurgt om hendes Samtykke. Hun er, efter sit eget Udsagn, bleven tvungen, og anser sig, som Følge deraf, fuldkommen berettiget til at pine Livet af den Mand, til hvilken hun er bleven tvungen, og til at tage sig alle mulige Friheder, naar hun blot, med Hensyn paa sine Forældre, iagttager et vist Dekorum, hvad der naturligvis falder hende overmaade let, da disse, ikke alene tro Alt, hvad hun siger, men ogsaa ere saa opgaaede i det taabeligste Adels- og Traditions-Galskab, at deres Hjerner af al den huslige Tvist, i hvilken de opfordres til at dømme, bogstavelig kun forstaa Et: nemlig, at en fin adelig Frøken ikke kan have Uret lige overfor en Bonde, en Forstaaen, der afgiver et høist komisk Element, just fordi de altid begynde med at forsikre den ulykkelige Svigersøn om deres Bistand og Beskyttelse, og med stor Salvelse fortælle ham, hvorledes de før vilde vride Halsen om paa deres Datter, end tillade hende at gjøre sig skyldig i den mindste Pligtovertrædelse, der kunde plette de Sotenvillernes og de la Prudoteriernes herlige og ubesmittede Stammetræ.

Det er den smukke Familie, i hvilken George

*) Selveier, Landmand.

Dandin er kommen ind. Man skal just ikke sige, at Molière har behandlet den med Forkjærlighed, eller at han ikke har gjort Adelen fuld saa latterlig som Bonden: de to Gamle ere i Bund og i Grund naragtige; Datteren er i Grund og Bund fordærvet. Der er et eneste Sted i Stykket, hvor Digteren havde kunnet indføre et formildende Element i Angéliques Karakter, hvad en moderne Forfatter ganske vist ikke havde forsømt at gjøre. Det er, hvor hun i anden Akt fortæller sin Mand, at hun er bleven tvungen til at tage ham, og at han derfor egenlig har giftet sig med hendes Forældre, og ikke med hende. — Lad os et Øieblik forestille os en moderne Lystspildigter, f. Ex. Scribe, med Angéliques Replik i anden Akts fjerde Scene: „Jeg har ikke indgaaet dem frivilligt" o. s. v., paa sin Pult, og med Ordre eller Lyst til at benytte den i Repliken givne Situation, til et Lystspil, hvad han jo, med sit Talents Lethed, sagtens kunde have gjort*). Han vilde naturligvis af Angéliques Talen om Tvang have faaet Elementer til et rørende Drama, i hvilket Heltinden forvandledes til et høist interessant Offer for hendes Forældres Pengetrang, et Offer, der har Villien til at bevare den ubrødeligste Troskab mod sin klodsede Mand, men desuagtet har en Elsker, naturligvis en tidligere Inklination, i Baghaanden, for hvem hun, lige for Næsen af Manden, kan holde en pæn lille Tale om Dyd, Pligt og Taknemmelighed, under hvilken hun alligevel passer paa at faa en fuld Tilstaaelse af hans Følelser, som hun jo rigtignok ikke tør besvare — nei Gud bevares! — men som alligevel ere høist kildrende for hende, og bringe Tilskuerne til at fælde nogle Taarer over at to saa dydige Mennesker virkelig skulle skilles ad for Pligtens Skyld, hvorpaa Forfatteren, som en god Christen og en deltagende Sjæl, trøster de Grædende med, at den kluntede Mand, dette stakkels Uhyre, hvis Penge har reddet Familien, nok inden et Par Aars Forløb skal lægge sig til at dø,

*) Han har vist tidt bygget et Stykke paa meget mindre.

saa at de Elskende endnu i god Tid kunne faa hinanden.

Det er den moderne Opfattelse af Angéliques Situation i George Dandin*). Til at skildre den behøves der virkelig intet moralsk Mod. Nei, den kan stille en interessant Opgave for en Skuespillerinde, og være sikker paa at sende største Delen af Publikum hjem med en behagelig Følelse af kun at have havt med pæne og moralske Folk at gjøre. Men Molière har, ligesaalidt som Holberg**) forstaaet sig paa at oversukkre Forhold, der, forsaavidt som de skulle behandles paa Scenen, heller maa kaldes ved deres rette Navn. Han har aldeles ingen Konvelnt lagt om Fru de Sotenvilles Datter. Hendes Tale om Tvang rører os ikke i mindste Maade, thi vi have en instinktmæssig Følelse af, at Angélique, i Lighed med det tvungne Giftermaals Dorimene, som hvis Fortsættelse hun kan betragtes, i Grunden har været ganske glad ved at slippe bort fra det kjedsommelige Forældrehus, med at faa de mange Penge og en gift Kones Frihed til at gjøre og lade, hvad hun vil, en Frihed, som hun da ikke er sen til at benytte. Om Kjærlighed, Troskab, Pligthensyn, er der slet ikke Tale. Det er Elementer, som hun ikke kjender Noget til, og Gud veed, hvorfra Fru de Sotenvilles Datter ogsaa skulde kjende dem. Nei, hun vil more sig. Det er det Hele. — Molière har taget med en logisk Strenghed, ja, man fristes til at sige, med Jernhaand paa Angéliqne, og der er tilvisse en høi Grad af Bitterhed i det Billede, men det er konsekvent gjennemført, eller med andre Ord, det er gjennemført med Mod, uden ængstelige Hensyn til at dække og mildne, eller til hvad Folk ville sige.

Det er Stykkets qvindelige Hovedfigur. Om Elskeren, der er en blot Tidsfordrivs-Person, Kammerpigen, der er en uforskammet Tøs, og Tossen Lubin, der optræder som Digterens Redskab til at faa alle

*) Familien Riquebourg.
**) Leonore i Julestuen.

Fru George Dandins — vi bede om Forladelse — alle Fru de la Dandinières smukke Historier fortalte, have vi Intet at sige, de fylde deres Plads i Stykket, uden at afgive Stof til Karakterstudium.

Men Bonden da? Offeret, for hvis Skyld det attende Aarhundredes filantropiske Moral lod sine Tropper opmarschere og danne Karré, for hvis Skyld det Pariser-Publikum i det nittende Aarhundredes Begyndelse væbnede sig med den dydige Indignations Piber og Trommer, og for hvis Skyld vi i dette Øieblik, da vi ere ifærd med at slutte andet Bind af Molières Lystspil, kaste et Blik tilbage paa alle de af hans komiske Syndebukke, som vi hidtil have præsenteret for vore Læsere? Vi have gjemt ham tilsidst, og spørge nu til Slutning: Har Molière virkelig, som det er bleven paastaaet, handlet for haardt med ham? Er virkelig Menneskehedens, eller for at præcisere Udtrykket noget mere, er virkelig Landbostandens Rettigheder traadte under Fødder i hans Person?

Vi maa efter vor Overbevisning besvare Spørgsmaalet med et bestemt: Nei, det har Molière ikke gjort, ligesaa lidt som Holberg i den Ellevte Juni har traadt den jydske Forpagter- og Studepranger-Stand under Fødder, fordi han lader Studenstrup blive udplyndret af nogle kjøbenhavnske Gavtyve og Spilopmagere.

I Holbergs Stykke ligger Beviset for det benegtende Svar haandgribeligt, saa at enhver Læser eller Tilskuer kan tage og føle derpaa. Holberg lader nemlig Studenstrup fortælle os, at han har narret de Drenge, der vare saa uforskammede at begære to Skilling for at bære hans Kuffert, ved at give dem en med Qvikfølv oversmurt Halvskilling, paa hvilken han har faaet sex Skilling tilbage. Endvidere fortæller Studenstrup os, at han har taget en Hob falske Penge med fra Jylland, som det er hans Hensigt at faa smurt i Kjøbenhavnerne. Efter den Fortælling ere vi færdige med Studenstrup som Menneske. Han har ikke længere noget Krav paa vor Sympati, men vi kunne, med fuldkommen god Samvittighed, le af hans ind-

bildte og virkelige Gjenvordigheder, medens Henrik, den Skjelmers Skjelm, alias Niels Christensen, sørger for at føre den syndige Aagerkarl fra Asken i Ilden, saa at han faar Andet at tænke paa end at smøre falske Penge i Kjøbenhavnerne.

Hos Molière ligger Beviset for hans tragikomiske Helts suldkomne Qvalifikation til at være den adelige Families og den intrigante Hustrus Syndebuk, ikke saaledes blot og bart paa Overfladen. Man maa se lidt nærmere til for at finde det, da Molière overalt i sine Karakterskildringer bruger en større psychologisk Finhed end Holberg, hvis uhyre brede, man kunde sige, haandgribelige Penselstrøg, tilvisse ikke vilde have smagt det syttende Aarhundredes, allerede literært og dramatisk uddannede Pariser-Publikum saa godt, som de smagte vore ærlige Forfædre, der i Kunsten og Skuespillet endnu stode ved Begyndelsens Begyndelse, da Holberg, gjennem sine Komedier og sin hele øvrige Virksomhed, tog fat paa deres intellektuelle Opdragelse.

Saa lad os da se lidt nærmere til, for at finde dette Bevis.

George Dandin begynder med at fortælle os om sine Ulykker. Han indser, at han har baaret sig galt ad ved at ægte den fine Frøken, og vi se, allerede i hans første Replik, at han bøder haardt for den Forfængelighed, der har drevet ham til dette Skridt. Det er en menneskelig Svaghed, han har gjort sig skyldig i. Han har gjerne villet være lidt mere, end han er, men derfor kan man ligefuldt have ondt af ham, ja man kan af Hjertet beklage ham, mens man spørger ham: „Hvad vilde Du, min Søn, paa den Galei? Hvorfor gav Du ikke de adelige Prakkere, der blot vilde have fat paa Dine Penge, og den indbildske Frøken, der blot har Dig til Bedste, en god Dag?“ — Der er endnu en Mulighed for at have Sympati med Personen, og paa det Punkt ligger Beviset altsaa ikke.

Nu kommer Lubin ud fra Huset, i hvilket han har overbragt et Bud fra den unge adelige Herre, som har forelsket sig i Angélique, og beder George Dandin,

som med Forundring ser ham komme fra sit Hus, om endelig ikke at fortælle til noget Menneske, at han har set ham komme derindefra, thi Manden maa ikke vide det, hvorpaa Tossen fortæller hele Historien netop til Manden selv. — Hvad gjør saa George Dandin? Gaar han ind til sin Hustru og tager hende i Skole? Beslutter han at se den Sag an, for at komme under Veir med, om der ogsaa er noget Sandt i den enfoldige Lubins Fortælling? Føler han nogensomhelst Hjertesorg ved Forestillingen om, at hans Hustru ikke elsker ham. Intet af alt Dette. Han har kun een Tanke, og den har ikke Noget at skaffe med Kjærlighed, Værdighed, Selvbeherskelse, eller med Nogetsomhelst, der kan vække vor Deltagelse. Han vil anklage sin Hustru for hendes Forældre. Han vil, at disse skulle gjøre dygtigt Spektakel med hende. Ja, han hoverer over, at han nu endelig kan bevise, hvor slet hun er, og hvor stor Uret hun har. — Med disse Yttringer er han leveret. Hvis han virkelig har havt et lillebitte Hold paa vor Sympati, saa mister han det allerede her, lige i Stykkets Begyndelse aldeles. Den Mand, der gaar hen og henter sine Svigerforældre for at faa sin Kone irettesat for en endnu knap indledet og aldeles ubevislig Historie, har stemplet sig selv som en Nathue, og er selvskreven til at være de øvrige Personers Syndebuk, hvad han da ogsaa i fuldeste Maal bliver, ikke fordi han er en Bonde, men fordi han er et Fæ og en Tølper.

„Du har villet det, George Dandin, Du har villet det!“ Ja, det er just Ulykken; han har villet det, han vil det uafbrudt, fra Scene til Scene, ligefor vore Øine. Han kan ikke lade være at spræle i Nettet og at surre sig fastere og fastere i sin Ulykke, mens han vedbliver at gjøre den ene komiske Kolbøtte efter den anden og uafbrudt fastholder sin Yndlingstanke: at faa sin Hustru beskæmmet. Han har altsaa aldrig elsket hende, ja ikke engang havt Gnist af Godhed for hende, og Angélique har forsaavidt Ret, naar hun siger, at han ikke har giftet sig med hende, men

med hendes Forældre. Det er altsaa ikke blot Mesalliancen, men det er hele hans jammerlige, holdningsløse Karakter, som Digteren har udtrykt i det komiske Navn „Dandin", der stempler ham med en Ulykke, som blot er latterlig og aldrig kan blive sympatetisk. Med stor psychologisk Finhed har Molière, som en sand Mester, henimod Stykkets Slutning, ladet os gjøre et dybt Indblik i denne svage Sjæl, og viist os, hvilke Anlæg den har til at blive en Tyran i det Smaa, hvad Englænderne med et karakteristisk Udtryk kalde „a petty tyrant", en Typus, som det er vanskeligere at komme tilrette med, end med den virkelig Mægtige, som man vel kan ryste og bæve for, men som dog imponerer os. Han lader nemlig George Dandin et Øieblik faa Magten ihænde. Angélique er ude af Huset til sit Stævnemøde; George Dandin, der har beluret hende, lukker, efter at have sendt Bud til hendes Forældre, Porten af for hende, og det synes umuligt, at hun denne Gang skal kunne slippe fra hans Anklage. Da tager hun sin Tilflugt til Bønner. For første Gang i sit Liv taler hun kjærligt til sin Mand. Hun tilstaar sine Feil mod ham. Hun lover Bod og Bedring, ja, hun lover, at hun, hvis han nu vil vise Ædelmod imod hende, herefterdags vil blive ham den lydigste Hustru. — Vi have ikke synderlig Grund til at tro paa Angéliques Løfter. Vi føle, at det kun er Nøden, der afpresser hende den øieblikkelige Underkastelse. Men desuagtet oprøres vi over den Maade, paa hvilken George Dandin afviser hende. Han foretrækker Skandalen for Muligheden af at gjøre et Forsøg paa at vinde hende. Han har, som alle svage, som alle smaa og indknebne Sjæle, end ikke Begreb om Ædelmod, men hoverer blot jublende over, at han nu kan faa Ret. Nemesis er naturligvis i Hælene paa ham. Angéliques List finder endnu een Gang en Udvei. Situationen slaar over, og han ligger paa sine Gjerninger, uden Haab om nogensinde at kunne reise sig til en Husherres og en Ægtemands Værdighed, mens han, som en anden bodfærdig Syn-

der, maa gjøre Afbigt for sin Kones Fødder, med Lyset i Haanden, og hans Svigerforældre læse ham Texten for hans Drukkenskab*), og berømme deres Datter, der trods alt det Passerede, dog endnu een Gang tager ham til Naade.

Det er George Dandin. Molière har tilvisse ikke skaanet ham, og han fortjener — saavidt vi kunne indse — heller ikke mere Skaansel end Studenstrup fortjener i den ellevte Juni. Vi tro i det Ovenstaaende tilstrækkelig at have godtgjort, at Molière paa ingen Maade har villet bruge ham til en Repræsentant for Bondestanden, som han, i George Dandins Person, lader Adelen træde under Fødder; vi tro at have bevist, at denne, det attende Aarhundredes og Jean Jaques Rousseau's Anklage mod Molière, er aldeles ubesøiet, og at Mesteren i George Dandin, som — hvad der ikke maa forglemmes — blev skrevet i Hast til en Hoffest, efter et tidligere, alt ofte benyttet Udkast, blot har villet forøge sit store Galleri af komiske Typer med en ny og latterlig Figur, uden alle de Bihensyn, som man senere har villet tillægge ham. — Og hermed maa vi dimittere Personen til vore Læseres nærmere Bekjendtskab, og bede dem trøste sig over det mindre hyggelige Sujet, i hvis Behandling der, som alt sagt, har indsneget sig en vis Grad af Bitterhed, ved det glimrende Vid og Lune, der, tiltrods for denne, overstraaler alle den ulykkelige Bondes Fataliteter.

---

*) Han har rigtignok hverken nydt Vaadt eller Tørt.

Personer:

George Dandin, rig Bonde*), gift med Angélique.

Angélique, George Dandins Hustru og Datter af Hr. de Sotenville.

Hr. de **Sotenville**, Landadelsmand, Angéliques Fader.

Fru de **Sotenville**.

Clitandre, Angéliques Elsker.

Claudine, Angéliques Kammerpige.

Lubin, Bondeknøs i Clitandres Tjeneste.

Colin, i George Dandins Tjeneste.

Handlingen foregaar paa Landet, foran George Dandins Hus.

---

*) Landmand, Proprietær.

Første Akt.

Første Scene.

George Dandin (alene).

O hvor det er skrækkeligt at være gift med en fin Frøken! Hvor burde hver Bonde, der vil ud over sin egen Stand, se sig i Speil paa min Ulykke! Ja, det kommer der ud af at gifte sig ind i en adelig Familie. Adelen i sig selv kan jo forresten være god nok, og det maa for mig gjerne være noget Stort, at være en født Adelsmand, men der følger alligevel saa meget Djævleri med, at jeg dog helst vil være fri for den Stads. Jeg har faaet Kjærligheden at finde, jeg, og det, saa det svier. Jeg kjender de Adeliges Manerer, naar de give sig i Kast med os Smaafolk! Det er slet ikke vor Person, men blot vor Formue, som de ville have sat paa. Ja, hvad hjælper mig nu al min Rigdom? Havde jeg dog blot, tiltrods for den, taget mig en Hustru af min egen Stand, istedensor denne fine Sippernippe, der ser ned paa mig og skammer sig ved at bære mit Navn, ja, som mener, at hverken Gods eller Guld kan kjøbe mig Ret til at være hendes Mand. O, George Dandin, George Dandin, hvor har Du baaret Dig dumt ad! Jeg er formelig bleven angst for mit eget Hus, thi hver Gang jeg kommer hjem, veed jeg, at der venter mig ny Fortræd!

Anden Scene.

George Dandin. Lubin.

George Dandin
(afsides, idet han ser Lubin komme ud af Huset).

Hvad Fanden har den Fyr havt at gjøre inde hos mig?

Lubin
(afsides, idet han ser George Dandin).

Hvor den Mand glor paa mig!

George Dandin (afsides).

Han veed ikke, hvem jeg er.

Lubin (afsides).

Blot han ikke mærker Ugler i Mosen.

George Dandin (afsides).

Han gjør sig ikke engang den Uleilighed at hilse.

Lubin (afsides).

Jeg er bange for, at han skal fortælle, at han har set mig komme derindefra.

George Dandin.

God Dag.

Lubin.

Hans Tjener.

George Dandin.

Du hører nok ikke hjemme her i Byen?

Lubin.

Nei, jeg er bare kommen for at se Festen i Morgen.

George Dandin.

Naa . . . Men siig mig engang . . . Jeg synes, Du kom derindefra?

Lubin (lægger Fingeren paa Munden).

Tys!

George Dandin.

Hvorledes?

Lubin.

Tys, tys!

George Dandin.

Hvad mener Du?

Lubin.

Ti stille. De maa endelig ikke sige, at De har set mig komme derindefra.

George Dandin.

Hvorfor ikke?

Lubin.

Min Gud, fordi . . . .

George Dandin.

Men siig . . . .

Lubin.

Sagte, sagte dog! Jeg er saa angst for, at Nogen skal høre os.

George Dandin.

Vist ikke, vist ikke.

Lubin.

Jeg skal betro Dem det. Tys, tys! . . . Jeg har bragt Bud til Fruen der i Huset fra en vis Herre, som har et godt Øie til hende. Og det maa Ingen vide. Kan De forstaa?

George Dandin.

Ja.

Lubin.

Se saadan forholder det sig. Man har varet mig ad, at jeg skulde være rigtig forsigtig, saa at Ingen fik mig at se.... Jeg beder Dem derfor indstændigt, at De ikke vil forraade mig.

George Dandin.

Nei, det skal jeg ikke.

Lubin.

Jeg vil allerhelst gjøre det rigtig lunt, rigtig polisk, saadan som man har formanet mig.

George Dandin.

Det falder af sig selv.

Lubin.

Manden, skal jeg sige os, er en skinsyg Djævel, der ikke kan lide, at man gjøre Haneben til hans Kone, og her vilde ligge et syndigt Hus, hvis han lugtede Lunten. Forstaar De?

George Dandin.

Fuldkommen.

Lubin.

Han maa Intet vide om de Ting.

George Dandin.

Nei, det er rimeligt nok.

Lubin.

Man vil tage ham ved Næsen, saa ganske fint. Forstaar De?

George Dandin.

Ja, mer end tilstrækkeligt.

Lubin.

Hvis De nu gik hen, og fortalte, at De havde set mig komme ud fra det Hus der,

(Han peger atter paa George Dandins Hus.)

saa vilde den hele Hemmelighed gaa i Skuddermudder for os. De forstaar mig?

George Dandin.

Til Punkt og Prikke. Men hvad heder han, som har sendt Dig hid?

Lubin.

Det er Herremanden paa Godset, Vikomten af... for Pokker... af Kli... Klid... Fanden kan huske, hvorledes de radbrække det Navn... Klis... Kli... Klitand...

George Dandin.

Den unge Hofmand, som bor...

Lubin.

Ja, rigtigt... Han bor derhenne ved Træerne.

George Dandin (afsides).

Det er derfor, at den fordømte Modelaps har leiet Værelser ligeoverfor os. Ja, ja, jeg har nok lugtet Grunden til det Naboskab. Jeg har en Støvernæse, jeg!

Lubin.

Det kan nok hændes at han er honet, den Herre! Tænk Dem, han har givet mig tre Guldstykker barestens for at fortælle Madamen derinde, at han er forelsket i hende, og at han gjerne vilde gjøre hende den Ære at tale med hende! Det kan man kalde at slippe nemt til de Penge! Som om det havde kostet mig mindste Anstrængelse! Og saa, for en stakkels fattig Djævel, som jeg, der knap kan tjene tyve Skilling med en hel Dags Slid!

George Dandin.

Fik Du saa Dit Ærinde udrettet?

Lubin.

Jo, det gik som om det var smurt. Der var en vis En... Claudine hed hun... Hun forstod lige strax, hvad jeg vilde, og det gik ganske nemt, at hun flyede mig Fruen i Tale.

George Dandin (afsides).

Hvilken forbandet Tjenestetøs!

Lubin.

For Pokker, hvor den Claudine er kjøn! Hun har vundet

mit Venskab, en, to, tre, og hvis hun bare vil, saa skal jeg, min Tro, gifte mig med hende.

George Dandin.

Men hvad Besked fik Du saa fra Fruen? Hvad skal Du sige til den forelskede Herre?

Lubin.

Aa, jeg skulde sige ham... Ja, vent nu bare lidt, for jeg veed ikke, om jeg kan huske alt det Tøieri... Jeg skulde sige, at hun var ham meget taknemmelig, fordi han saadan holdt af hende, og at han, for Mandens Skyld, thi det skal være en fæl Særpind, skulde tage sig iagt og være forsigtig, saa at han bare ikke mærker Noget... og saa har hun sagt, at Herren maatte se at hitte paa Raad, saa at de kunde komme til at tale sammen.

George Dandin (afsides).

O det Skarn!

Lubin.

Det bliver rigtige Løier, naar Manden end ikke drømmer om det Puds. Men det er godt nok til ham! Lad ham kun blive taget ordenligt ved Næsen, han med samt hans Skinsyge! Har jeg ikke Ret?

George Dandin.

Jo . . . vist.

Lubin.

Men Laas for Munden, jeg be'er. Pas endelig paa, at Manden ikke faar det at vide.

George Dandin.

Nei, nei!

Lubin.

Jeg skal nok lade som Ingenting, jeg! Jeg er en hul Patron! Man skal ikke sige, at jeg la'er mig fange.

Tredie Scene.

George Dandin (alene).

Naa, George Dandin, saa vidt er' vi da! Du ser, hvordan Din Kone behandler Dig! Ja, ja, det kommer der ud af at gifte sig med en Frøken: Man ødelægger Dig paa alle mulige Maader, og Du kan ikke engang hævne Dig. Adelskabet binder Hænderne paa Dig. Du har ikke engang Lov til at blive vred, naar Din Ære krænkes! Var hun saasandt bonde-

født, saa kunde Du rundhjule heude med et dygtigt Livfuld Hug! Men Du har villet stikke Fingrene ind i Adelskabet! Det kjedede Dig at være Herre i Dit eget Hus! O jeg kunde blive rasende! Jeg kunde fristes til at give mig selv et Par paa Øret! Men hvad hjælper det? At hun tør være saa uforskammet! Ikke blot at høre paa en Kjærligheds-Erklæring fra saadan en Laps, men lige strax, paa staaende Fod, indlade sig med ham! For Pokker! Jeg vil ikke lade den Leilighed slippe af Hænderne paa mig! Jeg vil lige flux gaa til hendes Forældre og taae Dem begge til Vidner paa, hvor stor Grund jeg har til at vredes, ja til at flyve i Flint over deres Datters Opførsel. Men der komme de begge meget beleiligt.

Fjerde Scene.

Hr. de Sotenville. Fru de Sotenville. George Dandin.

Hr. de Sotenville.

Hvad er der i Veien, Svigersøn? De ser ud, som om De var i slet Humør?

George Dandin.

Ja, det er da ikke uden Grund.

Fru de Sotenville.

Det er for galt, Svigersøn! En saadan Mangel paa Levemaade! Ikke engang at hilse os, naar vi komme.

George Dandin.

Aa, jeg har andre Ting i Hovedet, Svigermoder, og . . .

Fru de Sotenville.

Nei, det gaar dog for vidt! Hvor er det muligt, Svigersøn, at De saadan kan forglemme alle de Hensyn, der skyldes os? Er det da rent umuligt at faa Dem oplært i, hvorledes man skal omgaas med Folk af Stand?

George Dandin.

Hvad mener De?

Fru de Sotenville.

Kan De ikke vænne Dem af med den familiære Tiltale: Svigermoder, og huske, at De skal sige: Frue?

George Dandin.

Naar De kalder mig Svigersøn, maa jeg min Tro ogsaa have Lov til at kalde Dem Svigermoder. Det synes mig ganske klart.

Fru de Sotenville.

Da kan der dog være to Meninger derom. De Ting ere ikke lige. Man bruger ikke den Slags Udtryk til Personer af min Stand. Ihvorvel De er vor Svigersøn, er der dog en stor Forskjel mellem Dem og os, og den burde De se at mærke Dem.

Hr. de Sotenville.

Det er nok, min Hjerte! Lad nu det være godt.

Fru de Sotenville.

Min Gud, Hr. de Sotenville, De er virkelig altfor overbærende. De forstaar slet ikke at staa paa Deres Rettigheder.

Hr. de Sotenville.

Ved min Sjæl, i det Punkt skal Ingen kunne tage det op med mig. Det er ikke i Ord, men med kraftige Handlinger i mer end hundredevis, at jeg har aflagt Vidnesbyrd om, hvordan jeg ikke opgiver en Fodsbred af mine Adelsfordringer. Men det er jo nok, min Hjerte, naar De har givet ham en lille Tilrettevisning.

(Til George Dandin.)

Lad os saa høre, hvad det er, min Svigersøn.

George Dandin.

For da at tale saa det intet Anstød giver, maa jeg sige Dem, Hr. de Sotenville, at jeg har Grund . . . .

Hr. de Sotenville.

Saa smaat, min Svigersøn! Det gaar ikke an, at kalde høitstaaende Folk ved Navn. De maa ikke sige: Hr. de Sotenville, men blot: Min Herre, ganske kort.

George Dandin.

Nu vel, min Herre, ganske kort, og ikke Hr. de Sotenville, saa lad mig da sige Dem, at min Kone giver . . .

Hr de Sotenville.

Stop der! De maa virkelig ogsaa lære, at De ikke bør sige: min Kone, naar De taler om vor Datter.

George Dandin.

Det er til at miste Forstanden over! Er min Kone da ikke min Kone?

Fru de Sotenville.

Jovist, Svigersøn, hun er Deres Kone, men det gaar paa ingen Maade an, at De kalder hende saadan. Det skikker sig ikke, da De ikke har ægtet en af Deres Lige.

George Dandin (afsides).

O George Dandin, George Dandin, i hvilken Hvesperede er Du kommen!

(Høit.)

Jeg be'er, vil De ikke være saa god, blot for et Øieblik at sætte Deres Adelnøkkers Finhed tilside, og lade mig forklare mig som jeg bedst kan?

(Afsides.)

Fanden tage hele det Tyranni, og alle de Historier!

(Til Fru de Sotenville.)

Jeg maa sige Dem, at jeg er misfornøiet med mit Giftermaal.

Hr. de Sotenville.

Misfornøiet? Og hvorfor det, min Svigersøn?

Fru de Sotenville.

At tale saaledes om en Forbindelse, der har bragt Dem saa store Fordele!

George Dandin.

Hvad Fordele har den saa bragt mig, Frue, siden jeg skal sige: Frue? For Dem var det en god Handel; De fik Deres forfaldne Affærer paa Fode igjen, og stoppede det ene Hul efter det andet med mine Penge, men siig mig engang: Hvad Gavn har jeg havt deraf? En lille Forlængelse af mit Navn, saa at jeg, istedenfor at hede slet og ret George Dandin, bliver kaldt Hr. de la Dandinière.

Hr. de Sotenville.

Regner De det da for Intet, at De er kommen i Forbindelse med Huset de Sotenville?

Fru de Sotenville.

Og med Huset de la Prudoteri, fra hvilket jeg har den Ære at nedstamme, et Hus, der adler paa Spindesiden*), og som ved dette skjønne Privilegium vil gjøre Deres Børn til Adelsmænd.

George Dandin.

Ja, det er godt nok, at mine Børn blive Adelsmænd, naar jeg bare ikke, inden vi komme saa vidt, faar en anden Extra-Titel.

---

*) Hvor naragtig Fru de Sotenvilles Fortælling om det qvindelige Adelskab end lyder, har den dog sin Hjemmel i et gammelt Reskript, der, efter Slaget ved Fontenay, mellem Carl den Skaldede og hans Brødre, indrømmede de adelige Damer, hvis mandlige Slægtninger vare faldne i bemældte Slag, Ret til at lade deres Navne og Titler gaa over paa deres Børn, for at ikke altfor mange af de gamle Adelsfamilier skulde uddø.

Hr. de Sotenville.

Hvad vil De sige dermed, Svigersøn?

George Dandin.

Jeg vil sige, at Deres Datter ikke lever saaledes, som det egner og anstaar sig for en skikkelig Kone; jeg vil sige, at hun gjør Ting, som stride mod Tugt og Ære.

Fru de Sotenville.

Tand for Tunge, Svigersøn! Tag Dem iagt for, hvad De siger! Min Datter har altfor godt at slægte paa, til at hun nogensinde kan saare den allerstrengeste Ærbarhed. I Huset de la Prudoterie har der, Gud ske Lov, i over trehundrede Aar ikke været en eneste Dame, der har givet onde Tunger Anledning til at bringe hende i Folkemunde.

Hr. de Sotenville.

Ved min Sjæl, i Huset de Sotenville har der aldrig været en eneste Kokette. Som Tapperheden altid i vor Slægt har været Mændenes Arvelod, saaledes have Qvinderne altid udmærket sig ved deres Dyd!

Fru de Sotenville.

Vi have i vor Slægt havt en Jacqueline de la Prudoterie, som ikke vilde være Mætresse hos en Hertug, der var Pair af Frankrig og Provindsens Gnvernør.

Hr. de Sotenville.

Og i vor Familie har der været en Mathurine de Sotenville, som afslog at modtage de 20000 Rigsdaler, hvormed en af Kongens Favoriter vilde tilkjøbe sig den Gunst blot at faa hende et Dieblik i Tale.

George Dandin.

Deres Datter gjør ikke saa mange Omstændigheder. Hun maa være bleven tam, siden hun blev gift med mig.

Hr. de Sotenville.

Forklar Dem, Svigersøn! Af os skal hun sandelig intet Medhold faa, hvis hun ikke opfører sig godt. Vi ere ikke af den Slags Folk. Hendes Moder og jeg ville være de Allerførste til at tage Deres Parti.

Fru de Sotenville.

Vi forstaa ingen Spøg i de Dele. Vi have opdraget hende i al mulig Strenghed.

George Dandin.

Alt, hvad jeg har at sige er, at derovre
(Han peger paa Clitandres Bolig.)
bor en rig Vikomte,
som De sagtens maa have set. Han er forelsket i hende, lige for Næsen af mig, og har sendt hende mundtlige Forsikringer om sin Kjærlighed, og dem har hun ganske spagfærdigt hørt paa.

Fru de Sotenville.

Guds Død! Jeg vil vride Halsen om paa hende med disse mine Hænder, hvis hun virkelig i den Grad skulde være skeiet ud fra sin Moders dydige Stammetræ.

Hr. de Sotenville.

Ved min Sjæl, jeg vil rende min gode Kaarde tvertigjennem Livet paa hende og paa hendes Elsker, hvis hun paa nogensomhelst Maade skulde have forset sig mod Ærens strengeste Love.

George Dandin.

Jeg har sagt Dem, hvad her foregaar, for at De skulde skaffe mig Ret.

Hr. de Sotenville.

Vær De blot ganske ubekymret! De skal faa fuld Ret over dem begge To. Jeg er Mand for at drage, hvem det saa end skal være, til Ansvar. Men er De nu ogsaa ganske vis paa, at det forholder sig saaledes, som De har sagt?

George Dandin.

Ganske vis.

Hr. de Sotenville.

Jeg maa bede Dem om at være høist forsigtig i saa Henseende. Mellem Adelsmænd er det et kildent Punkt, og den mindste Feil-Fremstilling kan afstedkomme ubodelig Fortræd.

George Dandin.

Jeg har Intet sagt, som ikke er fuldkommen sandt.

Hr. de Sotenville (til Fru de Sotenville).

Min Hjerte, vil De tale med Deres Datter, mens min Svigersøn og jeg henvende os til Vikomten.

Fru de Sotenville.

Skulde det virkelig være muligt, at hun i den Grad havde forglemt det Exempel, som De selv veed, at jeg har givet hende?

Hr. de Sotenville.

Vi skal nok faa Lys i den Sag!

(Til George Dandin.)

Følg De med mig, min Svigerføu, og vær blot ganske ubekymret. De skal lære os at kjende! De skal se, hvad vi formaa, naar man fornærmer dem, der ere traadte ind i vor Familie.

George Dandin.

Der kommer han.

Femte Scene.

Hr. de Sotenville. Clitandre. George Dandin.

Hr. de Sotenville (til Clitandre).

Min Herre, kjender De mig?

Clitandre.

Ikke det jeg veed, min Herre.

Hr. de Sotenville.

Mit Navn er Baron de Sotenville.

Clitandre.

Det er mig kjært.

Hr. de Sotenville.

Et Navn, som er velbekjendt ved Hoffet. Jeg har i min Ungdom havt den Ære at udmærke mig som en af de Første ved Adelsmødet i Nancy.

Clitandre.

Hvad kommer det mig ved?

Hr. de Sotenville.

Min salig Hr. Fader, Jean Gilles de Sotenville, var i egen Person med ved Beleiringen af Montauban.

Clitandre.

Det var jo rart.

Hr. de Sotenville.

Og blandt mine Forfædre er der en Bertrand de Sotenville, som i sin Tid var saa høiagtet, at han fik Tilladelse til at sælge alle sine Godser, for at reise udenlands.

Clitandre.

Det tror jeg meget gjerne.

Hr. de Sotenville.

Min Herre, det er bleven mig forebragt, at De er forelsket i, ja, at De gjør Cour til en ung Dame, som er min Datter, og gift med den Mand her staar, som har den Ære at være min Svigersøn.

Clitandre.

Hvem? Jeg?

Hr. de Sotenville.

Just De. Jeg er meget glad over at have truffet Dem. Vil De behage at give mig en Forklaring over denne Sag.

Clitandre.

Det er da en høist besynderlig Bagtalelse. Tør jeg spørge Dem, hvem der har fortalt Dem den Historie, min Herre?

Hr. de Sotenville.

En Person, der tror at være vel underrettet.

Clitandre.

Den Person har løiet. Jeg er en Hædersmand, og ikke istand til saa nedrig en Handling. Hvorledes? Jeg skulde have vovet at forelske mig i en Dame, som har den Ære at være en Datter af Hr. Baron de Sotenville? Nei, nei, min Herre, jeg agter Dem altfor høit til at forsynde mig i saa Henseende. Jeg er og forbliver Deres allerydmygste Tjener. Den, der har fortalt Dem det, maa være en Nar.

Hr. de Sotenville (til George Dandin).

Der kan De høre, Svigersøn!

George Dandin.

Hvad?

Clitandre.

En Skjelm! En Skurk!

Hr. de Sotenville (til George Dandin).

Svar!

George Dandin.

Svar De selv!

Clitandre (til Hr. de Sotenville).

Vidste jeg blot, hvem det var, vilde jeg strax i Deres Nærværelse rende ham min Kaarde igjennem Livet.

Hr. de Sotenville (til George Dandin).
Men forsvar dog Deres Udsagn!

George Dandin (til Hr. de Sotenville).
Mit Udsagn behøver intet Forsvar, thi det er sandt.

Clitandre (til Hr. de Sotenville).
Hvorledes, min Herre, er det Deres Svigersøn . . . .

Hr. de Sotenville (præsenterer George Dandin).
Ja, det er ham, som har beklaget sig for mig.

Clitandre.
Han kan sandelig takke Gud, at han har den Ære at være i Familie med Dem! Jeg skulde ellers lære ham, hvad det vil sige, at komme med saadan løs Snak om en Person af min Rang!

Sjette Scene.

Hr. de Sotenville. Fru de Sotenville. Angélique. Clitandre. George Dandin. Clandine.

Fru de Sotenville.
Nei, hvor Skinsygen dog kan hitte paa Historier! Her bringer jeg min Datter, for at hun i Alles Nærværelse kan oplyse Sagen.

Clitandre (til Angélique).
Er det Dem, Frue, som har fortalt Deres Mand, at jeg er forelsket i Dem.

Angélique.
Jeg? Hvorfor skulde jeg have fortalt det? Som om det var sandt! Jeg gad vide, hvorledes De vilde bære Dem ad, med at være forelsket i mig? De kan jo prøve paa det Spil, om De har Lyst. De skal komme til den Rette! Som sagt, for Løiers Skyld, kan De jo vove et Forsøg, og se hvordan det vil gaa Dem og Deres Elskovskneb! Send De mig kun en hemmelig Ambassade! Forsøg at skrive en lille Kjærligheds-Billet, at udspionere den Tid, paa hvilken min Mand ikke er hjemme, eller den Tid, paa hvilken jeg gaar ud, for at tale til mig om Kjærlighed! De skal faa en ordenlig Modtagelse, det lover jeg Dem.

Clitandre.
Men, Frue, tag dog ikke saaledes paa Veie! De behøver slet ikke at læse mig den Text, og der er ikke mindste Grund til al den Forargelse. Hvem har fortalt Dem, at jeg elsker Dem?

Angélique.

Hvad veed jeg om den Snak, man kommer med?

Clitandre.

Hvad den Snak angaar, saa maa De jo selv bedst vide, om jeg nogensinde har talt til Dem om Kjærlighed, naar jeg har havt den Ære at møde Dem?

Angélique.

Det skulde De have vovet paa! De skulde have faaet Besked.

Clitandre.

Af mig har De sandelig Intet at befrygte! Jeg er ikke den Mand, der kunde falde paa at forurolige en smuk Dame. Desuden har jeg altfor stor Respekt for Deres Hr. Fader og for Deres Fru Moder til at jeg skulde vove paa at forelske mig i Dem.

Fru de Sotenville (til George Dandin).

Der hører De selv.

Hr. de Sotenville.

Naa, Svigersøn, er nu den Sorg slukt? Hvad siger De nu?

George Dandin.

Jeg siger, at det er Historier, som man kan sove over med aabne Øine. Jeg veed, hvad jeg veed, og rent ud af Posen, saa er det ikke længe siden, at hun har modtaget en Stafet fra ham.

Angélique.

Har jeg modtaget en Stafet fra ham?

Clitandre.

Har jeg sendt en Stafet til hende?

Angélique.

Claudine!

Clitandre (til Claudine).

Er det sandt?

Claudine.

Det er den skammeligste Løgn.

George Dandin.

Ti Du bare stille, Din Taske! Jeg kjender Dig nok. Det er Dig, der har skaffet ham Gehør.

Claudine.

Hvem? Jeg?

George Dandin.

Ja vist. Stil Dig bare ikke saa hellig an.

Claudine.

Ak, hvor Verden dog er ondskabsfuld! At have mig mistænkt! Jeg, som er Uskyldigheden selv!

George Dandin.

Hold Mund, Sladderhank! Du er bleven mig lidt vel raffineret. Men jeg kjender Dig ud og ind.

Claudine (til Angélique).

Frue, har jeg . . .

George Dandin.

Ti stille, siger jeg Dig! Du kunde let komme til at betale Gildet for alle de Andre. Du har da ingen adelig Fader at beraabe Dig paa.

Angélique.

Det gaar for vidt. Jeg har ikke engang Kræfter til at svare paa en saa skammelig Bagtalelse! O hvor det er skrækkeligt at blive anklaget af sin egen Mand, naar man i Et og Alt opfører sig som man bør! Ak, jeg har kun een Synd imod ham: jeg retter mig altfor meget efter ham.

Claudine.

Ja, det er vist.

Angélique.

Det er min Ulykke, at jeg tager altfor mange Hensyn til ham! Give Gud, at jeg var istand til at lade mig smiske for og hylde af Andre! Saa vilde min Ulykke ikke være saa stor. Farvel! Jeg trækker mig tilbage. Det er ikke til at udholde! At skulle høre paa slig en Forunærmelse!

Syvende Scene.

Hr. de Sotenville. Fru de Sotenville. Clitandre. George Dandin. Claudine.

Fru de Sotenville (til George Dandin).

O De fortjener ikke den brave Hustru, De har faaet.

Claudine.

Han! Nei, han fortjener at faa Aarsag til at beklage sig! Var jeg i Fruens Sted, skulde jeg gjøre kort Proces dermed.

(Til Clitandre.)

Ja, min Herre, De burde straffe ham! De burde give ham Noget at klage over! Prøv De kun Deres Lykke hos min Frue! Det er mig, som giver Dem det Raad! De kommer just paa rette Sted, thi da han alt har beskyldt mig, for at begunstige Dem, kan jeg jo ligesaa godt strax tilbyde Dem min Tjeneste.

(Clandine gaar.)

Hr. de Sotenville (til George Dandin).

De er selv Skyld i, at hun tør haane Dem, min Svigersøn! Alverden maa jo blive oprørt over Deres Opførsel.

Fru de Sotenville (til Hr. de Sotenville).

Lad det være nok for den Gang, min Kjære!

(Til George Dandin.)

Pas nu endelig paa, at De herefterdags behandler min Datter bedre, og at De ikke oftere anklager en fin, adelig født Frøken, paa den Maade.

George Dandin (afsides).

Det er til at blive rasende over! Jeg veed, at jeg har Ret, og skal dog have Uret.

Ottende Scene.

Hr. de Sotenville. Clitandre. George Dandin.

Clitandre (til Hr. de Sotenville).

Min Herre, De ser selv, hvor falskelig jeg er bleven anklaget. Som Mand af Verden kjender De hvad Æren fordrer i et Tilfælde af den Natur, og jeg anmoder Dem derfor, om at skaffe mig Satisfaktion.

Hr. de Sotenville.

Det er aldeles i sin Orden. Saaledes bør det være. Min Svigersøn, giv Herren Satisfaktion!

George Dandin.

Hvorledes? Satisfaktion?

Hr. de Sotenville.

Det er ikke mer end Deres Skyldighed. De har anklaget ham uden Grund.

George Dandin.

Det har jeg ikke gjort. Jeg veed selv bedst, hvad jeg mener om den Sag.

Hr. de Sotenville.

Deres Mening gjør Intet fra eller til. Han har negtet det, og dermed bør De være tilfreds. Man kan ikke fastholde en Klage, hvis Grund er bleven negtet.

George Dandin.

Altsaa, hvis jeg fandt ham i Sengen hos min Kone, saa kunde han slippe derfra, blot ved at negte det og sige, at det ikke var sandt?

Hr. de Sotenville.

Ingen Ræsonnering! Gjør ham nu strax den Undskyldning, som jeg vil diktere Dem.

George Dandin.

Jeg skulde gjøre ham en Undskyldning, efterat han . . . .

Hr. de Sotenville.

Skynd Dem nu bare! De skal slet ikke være bange, for at komme til at gjøre for meget af det. Det er mig, der foreskriver Dem, hvad De har at sige.

George Dandin.

Men jeg kan ikke . . .

Hr. de Sotenville.

Ved min Sjæl, De maa ikke faa min Galde til at løbe over, Svigersøn! Ellers tager jeg sandelig hans Parti imod Dem. Lad Dem nu bare raade af mig!

George Dandin (afsides).

Ak, George Dandin!

Hr. de Sotenville.

Begynd med at tage Huen i Haanden! Herren er Adelsmand, det er De ikke.

George Dandin
(med Huen i Haanden, afsides).

Jeg bliver rasende.

Hr. de Sotenville.

Siig saa Ord til andet, hvad jeg siger: „Min Herre" . . .

George Dandin.

Min Herre . . .

Hr. de Sotenville.

„Jeg beder Dem om Forladelse" . . .

(Da han ser, at George Dandin gjør Vanskeligheder.)

Naa . . .

George Dandin.

Jeg beder Dem om Forladelse . . . .

Hr. de Sotenville.

„For de slette Tanker, jeg har havt om Dem" . . .

George Dandin.

For de slette Tanker, jeg har havt om Dem.

Hr. de Sotenville.

„Og jeg beder Dem om at tro" . . . .

George Dandin.

Og jeg beder Dem, om at tro . . . .

Hr. de Sotenville.

„At jeg er Deres Tjener".

George Dandin.

For Fanden, skal jeg være Tjener for ham, som vil gjøre mig slig en Tort?

Hr. de Sotenville
(der hele Tiden truer George Dandin).

Ah!

Clitandre.

Det er nok, min Herre!

Hr. de Sotenville.

Nei, han skal sige det, saa at Alt kan gaa efter Reglerne.
„At jeg er Deres Tjener" . . . .

George Dandin.

At jeg er Deres Tjener.

Clitandre (til George Dandin).

Min Herre, jeg er Deres af mit ganske Hjerte, og jeg kan forsikre Dem, at jeg slet ikke mere tænker paa Det, der er passeret.

(Til Hr. de Sotenville.)

Hvad Dem angaar, min Herre, har jeg den Ære at anbefale mig. Det gjør mig ondt, at De har havt denne lille Fortrædelighed.

Hr. de Sotenville.

Jeg kysser Deres Hænder, og naar De engang faar Lyst, vil jeg tage mig den Frihed at indbyde Dem til en Harejagt.

Clitandre.

Det er at vise mig altfor stor Ære.

(Clitandre gaar.)

Hr. de Sotenville.

Se saaledes skal man bære sig ad! Det er den rette Maade at afgjøre Tingene paa! Farvel, min Svigersøn, og husk altid paa, at De er traadt ind i en Familie, der baade kan og vil støtte Dem, og som aldrig vil taale, at Nogen fornærmer Dem.

Niende Scene.

George Dandin (alene).

O hvor jeg . . . Du har villet det, George Dandin! Du har villet det! Det klæder Dig net! Du er rigtig godt opskjørtet, just som Du har fortjent det! — Kunde jeg dog blot faa heudes Forældre ud af deres Vildfarelse! Det gjælder et Forsøg! Jeg vil dog prøve, om det ikke maaske kan lykkes.

Anden Akt.

Første Scene.

Claudine. Lubin.

Claudine.

Ja, det gjættede jeg strax, at det maatte være Dig, som havde sladret af Skole til En, som igjen har røbet os for Herren.

Lubin.

Saasandt jeg staar her, har jeg kun talt derom til et eneste Menneske, og det var endda i Forbigaaende. Han saae mig komme ud fra Huset, og saa syntes jeg det var bedst at bede

ham, om ikke at snakke derom til Nogen. Det maa da være nogle Fandens Sladderhanke her paa Egnen.

Claudine.

Hr. Vikomten forstaar at vælge sine Folk, det maa man lade ham! Han kan rose sig af sin Ambassadør! Saadan en taus Fyr som Du!

Lubin.

En anden Gang skal jeg passe bedre paa.

Claudine.

Ja, det skal hjælpe stort! En anden Gang, naar først Alt er fortalt!

Lubin.

Lad det nu være nok derom, og hør . . . .

Claudine.

Hvad skal jeg høre?

Lubin.

Nei, vend Ansigtet saadan om til mig . . . .

Claudine.

Naa, hvad vil Du saa?

Lubin.

Claudine!

Claudine.

Hvad?

Lubin.

Aa, Du veed vel nok, hvad jeg vil sige?

Claudine.

Nei.

Lubin.

Jeg elsker Dig, min Tro.

Claudine.

Virkelig?

Lubin.

Fanden tage mig, om jeg ikke gjør. Du kan tro mig, naar jeg bander derpaa.

Claudine.

Ja, for mig gjerne.

Lubin.

Jeg kan ordenlig føle, hvorledes Hjertet i mig siger: Dikke Dikke Dik herinden i mig, hver Gang jeg bare ser paa Dig.

Claudine.

Det er jo meget morsomt.

Lubin.

Hvordan Fanden bærer Du Dig ad med at være saa smuk?

Claudine.

Aa, jeg gjør som de Andre gjør.

Lubin.

Ser Du engang, Claudine, der skal nu ikke saa meget Smør til et Fjerdingspund, og hvis Du bare vilde, saa kunde vi godt gifte os, vi To, saadan at jeg blev Din Mand og Du min Kone . . . Forstaar Du?

Claudine.

For at Du maaske skulde plage mig med Skinsyge, ligesom Herren gjør?

Lubin.

Nei, nei.

Claudine.

Jeg hader de skinsyge Folk. Jeg vil have mig en Mand, som ingen Hokus-Pokus gjør, hverken over det Ene eller det Andet, en Mand, som ganske rolig kunde se mig mellem hundrede andre Mandfolk.

Lubin.

Ja, saadan En vil jeg være.

Claudine.

Der er intet Dummere i Verden, end naar en Mand ikke har Tillid til sin Kone. Han er altid den Tabende derved, thi hans Mistanke sætter os Fluer i Hovedet, saa at vi falde paa Ting, vi ellers aldrig havde tænkt paa. De bedragne Ægtemænd ere næsten altid selv Skyld i, at man har bedraget dem.

Lubin.

Men jeg vil give Dig Lov til at gjøre Alt, hvad Du har Lyst til.

Claudine.

Paa den Maner bliver man aldrig narret. Naar man stoler paa os, saa tage vi os kun en sømmelig Frihed. Det gaar dermed akkurat som med Pengene. Naar man aabner Pungen og siger: „Vær saa god, tag selv", saa tage vi ganske bestemt ikke mere, end lige hvad vi behøve til Rimelighed. Men Den, der chikanerer og seigpiner os, beklippe vi for Fode væk, uden al Skaansel.

Lubin.

Nu vel, Claudine, jeg vil være som den aabne Pung. Gift Dig bare med mig, saa skal Du se.

Claudine.

Nu vel, vi faa at se.

Lubin.

Kom hid, Claudine!

Claudine.

Hvad vil Du?

Lubin.

Kom bare, siger jeg Dig.

Claudine.

Nei, jeg kan ikke lide, at Nogen rører ved mig.

Lubin.

Naa, naa! Bare saadan et lille Kjærtegn.

Claudine.

Nei, vil Du nu smukt lade mig være. Jeg forstaar ingen Spøg i de Ting.

Lubin.

Claudine!

Claudine (støder til Lubin).

Hei!

Lubin.

Aa, hvor kan Du være saa haardhjertet mod et stakkels Menneske! Du maa jo skamme Dig! Det er rigtig stygt af Dig, Du, som er saa smuk, og endda ikke vil taale et lille Kjærtegn.

Claudine.

Jeg gi'er Dig en god Næsestyver, hvis Du nu ikke er ordenlig.

Lubin.

O hvilket Tigerhjerte! Fy, fy! Din stygge Tøs, der handler mig saa haardt.

Claudine.

Du tager Dig for megen Frihed.

Lubin.

Hvad kunde det nu skade Dig, om Du gav mig en Smule Lov til at kjæle en Smule for Dig?

Claudine.

Dermed maa Du give Tid.

Lubin.

Blot et lille Kys! Et lille bitte Forskud paa Giftermaals-Regningen.

Claudine (neier).

Ærbødigste Tjenerinde.

Lubin.

Claudine, jeg beder Dig saa inderligt! Et lille Forskud blot, paa Afregning!

Claudine.

Ja, Tak skal Du have, men brændt Barn skyr Ilden*). Farvel, skynd Dig nu bare at sige til Hr. Vikomteu, at jeg nok skal besørge hans Billet.

Lubin.

Saa Farvel da, Du jernbarske Skjønhed!

Claudine.

Hvilket kjærligt Ord!

Lubin.

Farvel, Klippe, Skæresten, Flintesten, og Alt, hvad der er haardest i Verden!

Claudine (alene).

Jeg vil strax give Fruen . . . Men der ser jeg, at hun kommer med sin Mand. Saa saar jeg vente, til hun bliver ene.

Anden Scene.

George Dandin. Angélique.

George Dandin.

Nei, nei! Det er ikke saa let at føre mig bag Lyset! Jeg er desværre vis nok paa, at det forholder sig som man har sagt. Mine Øine ere bedre end Du tror, og alt det Galimatias, Du kom med før, har slet ikke stukket mig Blaar i dem.

*) Originalen har: J'y ai déja été attrapée, en Talemaade, som Molière skal have taget af den høist kuriøse Samtale mellem et Par nygifte Folk i en samtidig Fortælling.

Tredie Scene.

Clitandre. George Dandin. Angélique.

Clitandre
(afsides, i Baggrunden af Theatret).

Der er hun! Men Manden er der ogsaa!

George Dandin (uden at se Clitandre).

Alle de Grimasser have ikke hjulpet stort. Jeg har desværre nok mærket, hvorledes det er fat, og set, hvor liden Respekt Du har for det Baand, som forener os.

(Clitandre og Angélique hilse til hinanden.)

Min Gud, Du behøver slet ikke at neie. Det er ikke den Slags Respekt, jeg taler om, og Du behøver slet ikke at gjøre Nar af mig.

Angélique.

Jeg? Skulde jeg gjøre Nar af Dig? Det være langtfra.

George Dandin.

Jeg veed Din Mening og forstaar . . . .

(Clitandre og Angélique hilse igjen.)

Igjen? Lad os nu have Nok deraf! Jeg veed meget godt, at Du, paa Grund af Dit Adelskab, tror Dig ophøiet over mig, men den Respekt jeg mener, vedkommer heller ikke min Person. Jeg tænker kun paa Respekten for Ægteskabets ærværdige Baand.

(Angélique gjør Tegn til Clitandre.)

Du skal slet ikke trække paa Skulderen. Der er meget god Fornuft i hvad jeg siger.

Angélique.

Hvem tænker paa at trække paa Skulderen?

George Dandin.

Herregud, jeg er da ikke blind. Jeg siger Dig endnu engang, at Giftermaal er et Baand, for hvilket man bør have den allerstørste Ærbødighed, og at det er slet handlet, naar man omgaas dermed som Du.

(Angélique gjør Tegn med Hovedet til Clitandre.)

Ja, ja! Jeg siger, at det er slet handlet. Derfor behøver Du slet ikke at ryste paa Hovedet og at gjøre Grimasser.

Angélique.

Jeg veed sandelig ikke, hvad Du mener.

George Dandin.

Men jeg veed det desværre meget godt, jeg veed, at Du foragter mig. Men skjøndt jeg ikke er født af Adel, som Du, saa stammer jeg dog fra en Race, paa hvilken der Intet er at sige og Dandin'ernes Familie....

Clitandre
(bag ved Angélique, uden at blive bemærket af George Dandin).

Et Øieblikks Samtale!

George Dandin
(bestandig, uden at se Clitandre).

Hvad behager?

Angélique.

Hvad? Jeg siger jo ikke et Ord.

(George Dandin dreier sig rundt om sin Kone og Clitandre trækker sig tilbage, efter at have gjort en dyb Reverents for George Dandin.)

Fjerde Scene.

George Dandin. Angélique.

George Dandin.

Var han ikke der igjen og snusede efter Dig?

Angélique.

Ja, hvad kan jeg derfor? Er det min Skyld? Hvad vil Du, at jeg skal gjøre ved den Sag?

George Dandin.

Jeg vil, at Du skal bære Dig ad, som en skikkelig Kone, der øusker at behage sin Mand. En Courmager bliver ikke ved med at gjøre Cour, naar han mærker, at man ikke synes derom. Men der er en vis sødagtig Mine, hvormed man fanger den Slags Folk, akkurat ligesom man fanger Fluer med Honning. Se, det er Sagen! De skikkelige Koner se surt fra første Færd af, og forstaa at jage dem bort, blot med deres Manerer.

Angélique.

Jage dem bort med mine Manerer? Hvorfor i al Verden skulde jeg vel gjøre det? Hvor kan det ærgre mig, at man finder mig smuk? Det morer mig tvertimod.

George Dandin.

Godt nok. Men hvilken Rolle skal saa Ægtemanden spille, mens den Cour staar paa?

Angélique.

Han skal spille, eller rettere, han skal være en skikkelig Mand, der glæder sig over, at man synes godt om hans Kone.

George Dandin.

Ydmygste Tjener, Madam! Den Rolle vilde nok ikke svare Regning. Vi bruge ikke Sligt i Dandin'ernes Slægt.

Angélique.

Aa, Dandin'erne faar at vænne sig dertil, ligesom andre Folk. Det gaar nok, naar de blot for Alvor ville. Jeg har virkelig ikke isinde at gjøre Afkald paa Verden og begrave mig med min Mand. Hvorledes? Fordi en eller anden Kumpan falder paa at gifte sig med os, skulde al Glæde, al Omgang være forbi for os? Det er et mærkeligt Tyranni, som I gode Ægtemænd gjøre Fordring paa at udøve! Men hvad mig angaar, saa ler jeg deraf. Jeg vil ikke afskæres fra al Fornøielse. Det er en Ide, jeg slet ikke kan gaa ind paa. Jeg er sandelig for ung til at lade mig levende begrave.

George Dandin.

Er det paa den Maade Du opfylder de hellige Forpligtelser, som Du offenlig har indgaaet?

Angélique.

Jeg har ikke indgaaet dem frivilligt. Jeg er bleven tvungen dertil. Har Du, førend vort Bryllup, bedt om mit Samtykke, og spurgt mig, om jeg vilde være Din? Nei, Du har kun henvendt Dig til mine Forældre, og egenlig talt er det kun dem, Du har giftet Dig med, og til dem er det, at Du ene og alene bør beklage Dig, over den Uret, som der sker Dig. Jeg har ikke bedet Dig om at gifte Dig med mig. Du har taget mig, uden at spørge om min Mening. Derfor maa jeg ogsaa gjøre Paastand paa, at jeg ikke behøver slavisk at underkaste mig Din Villie. Jeg vil, med Din Tilladelse, nyde min Ungdoms Privilegier; jeg vil føle Frihedens Sødme i Omgang med den store Verden, og jeg vil have Lov til at glæde mig over, naar man viser mig Opmærksomhed og synes godt om mig. Vær belavet derpaa, og tak Gud, at jeg nøies med det og ikke er istand til værre Ting.

George Dandin.

Er det paa den Maner, Du tager det? Jeg er Din Mand, og jeg siger Dig, at jeg ikke gaar ind derpaa.

Angélique.

Men jeg er Din Kone, og jeg siger Dig, at saaledes vil jeg have det.

George Dandin (afsides).

Jeg kunde have Lyst til at slaa hendes Ansigt til Marmelade, for at Ingen mere skulde fristes til at sige hende smukke Ting. O stakkels George Dandin, stakkels George Dandin! Jeg kan ikke udholde det, og det bli'er vel bedst, at jeg gaar min Vei.

Femte Scene.

Angélique. Claudine.

Claudine.

O Frue, jeg har længtes saa efter, at han skulde gaa, for at give Dem dette fra Den, De nok veed.

Angélique.

Lad se!

Claudine (afsides).

Saa vidt jeg kan mærke, synes hun nok ganske godt om hans Brev.

Angélique (efter at have læst).

O hvor hans Billet er henrivende! Hvor dog Hofsolk ere galante og elskværdige i Alt, hvad de sige og gjøre! Hvad ere dog vore Provindsfolk i Sammenligning med dem?

Claudine.

Jeg er bange for, at Dandin'erne ikke ville finde synderlig Naade for Deres Øine, efter at De har gjort det Bekjendtskab.

Angélique.

Vent her, jeg vil gaa ind og svare derpaa.

Claudine (alene).

Det er vist ikke fornødent at bede hende, om at gjøre Svaret rigtig behageligt. Men se der . . . .

Sjette Scene.

Clitandre. Lubin. Claudine.

Claudine (peger paa Lubin).

Der har Herren faaet et rigtig fiffigt Sendebud!

Clitandre.

Jeg har ikke turdet sende Nogen af mine egne Folk! Men,

min stakkels Claudine, jeg er i Gjæld til Dig for de Tjenester, som jeg veed Du har viist mig.

(Han stikker Haanden i Lommen.)

Claudine.

O Herre, det behøves ikke! Herren maa endelig ingen Uleilighed gjøre sig. Naar jeg tager mig af Deres Sag, saa er det blot, fordi De fortjener det, og fordi jeg føler Hjertelag for Dem.

Clitandre (giver Claudine Penge).

Jeg takker Dig derfor.

Lubin (til Claudine).

Siden vi skulle giftes, saa er det bedst, at Du flyr mig Pengene, saa kan jeg gjemme dem hos mine egne.

Claudine.

Ja, Tak skal Du have. Men jeg vil nok helst selv forvare dem tilligemed Kysset.

Clitandre (til Claudine).

Siig mig engang, har Din skjønne Frue faaet min Billet?

Claudine.

Hun er gaaet ind for at svare paa den.

Clitandre.

Men tror Du ikke, at jeg kunde komme til at tale med hende?

Claudine.

Hvis De vil følge med mig, saa tror jeg nok, at det kan ske.

Clitandre.

Men vil hun ikke blive vred? Er der intet Risiko?

Claudine.

Nei, hendes Mand er ude. Det er desuden ikke ham, vi have flest Hensyn at tage til. Nei, det er Forældrene vi maa passe paa. Det gjælder om, at de ikke faa mindste Tvivl om hendes rigoristiske Dyd. Saa gaar alt det Øvrige af sig selv.

Clitandre.

Jeg overlader mig da ganske til Dig.

Lubin (alene).

For Pokker! Hvilken duelig Kone jeg faar der! Hun har Forstand for Fire i det Mindste.

Syvende Scene.

George Dandin. Lubin.

George Dandin (afsides).

Der har vi jo den Fyr fra før af! Mon man ikke kunde faa ham til at aflægge Vidnesbyrd for Forældreue, saa at de fik Troen ihænde!

Lubin.

Naa, er De der, Hr. Sladderhank! Jo, det er rigtig net. Saadan som jeg bad Dem om Intet at sige! Saa vist som De havde lovet ikke at sladdre af Skole, og saa løber De alligevel lige hen og plapprer ud, hvad man har sagt Dem i Fortrolighed!

George Dandin.

Jeg?

Lubin.

Just De. De har jo sagt det Altsammen til Manden og er Skyld i al den Staahei han har gjort. Men det er da forresten godt, at jeg veed, hvordan De er skaaren for Tungebaandet. Jeg skal nok tage mig iagt for oftere at fortælle Dem Noget.

George Dandin.

Hør, min Ven! . . .

Lubin.

Dersom De ikke havde sladdret, saa skulde jeg have fortalt Dem Alt, hvad her foregaar. Men nu skal De til Straf ikke faa det Mindste at vide derom.

George Dandin.

Hvordan? Hvad foregaar her?

Lubin.

Aa, slet Ingenting! Ikke en Snus skal De høre derom. Det er godt nok til Dem. Med slig en Sladderhank vil jeg Intet have at skaffe.

George Dandin.

Vent dog lidt.

Lubin.

Nei, Tand for Tunge.

George Dandin.

Jeg har kun et eneste Ord at sige Dig.

Lubin.

Nei, mange Tak! De skulde nok atter føre mig paa glat Is?

George Dandin.

Nei, det er slet ikke derom.

Lubin.

Jeg er slet ikke saa dum. Jeg mærker nok Lunten.

George Dandin.

Det er om ganske andre Ting. Hør dog . . .

Lubin.

Nei, jeg vil Intet høre. Jeg kunde ellers komme til at fortælle Dem, at Hr. Vikomten nu lige nys har givet Claudine Penge, og at hun til Tak derfor har bragt ham ind til sin Frue. Nei, nei, jeg er ikke saa dum som De tror.

George Dandin.

Jeg be'er . . .

Lubin.

Nei.

George Dandin.

Jeg vil give Dig . . .

Lubin.

Tramtrara!

Ottende Scene.

George Dandin (alene).

Med det Fæ var der Intet at opstille! Den Plan gik i Vasken. Men det forstaar sig, den Underretning, han har givet mig, gjør forsaavidt samme Nytte. Hvis Elskeren virkelig er derinde i mit Hus, saa veed jeg da, at jeg maa kunne overbevise Forældrene om deres Datters Frækhed. Saa maa de dog give mig Ret. Men hvordan skal jeg egenlig bære mig ad med at benytte min Kundskab? Ja, det er Kunden. Dersom jeg gaar ind i Huset, saa lader hun Fyren fortrække, og om jeg saa end ser min Vanære lige for mine Øine, saa hjælper det alligevel ikke. Ingen vil tro mig, selv om jeg gjør min Ed paa, at det er sandt. Man vil sige, at jeg drømmer med aabne Øine. Nei, det duer ikke. Gaar jeg derimod til Svigerfar og Svigermor, uden at være sikker paa, at Fyren er derinde, saa faa vi blot en Gjen=

tagelse af de samme Historier, som før. Jeg vil dog se allerførst at skaffe mig Vished om han ogsaa rigtigt er derinde.

(Efter at have kiget gjennem Nøglehullet.)

O Himmel! Der er ingen Tvivl mere! Jeg har set ham gjennem Nøglehullet. Her giver Skjæbnen mig da et Middel ihænde til at beskæmme mine Modstandere, og som Kronen paa Værket kommer der netop de Dommere, jeg trænger til.

Niende Scene.

Hr. de Sotenville. Fru de Sotenville. George Dandin.

George Dandin.

De vilde ikke tro mig før, og Deres Datter blev staaende med Palmer i Hænderne. Men nu har jeg da faaet klare Beviser paa, hvordan hun handler med mig. Min Vanære er da, Gud ske Lov, saa aabenbar, at Ingen længer kan tvivle derom.

Hr. de Sotenville.

Hvorledes, min Svigersøn! Hærper De endnu altid paa det Samme?

George Dandin.

Dertil har jeg den allerstørste Grund.

Fru de Sotenville.

Vil De nu igjen bryde os Hovedet med det Brøvl?

George Dandin.

Ja Frue, thi man handler meget værre med mit Hoved.

Hr. de Sotenville.

Har De ikke snart faaet nok af at plage os?

George Dandin.

Nei, men jeg har længst faaet nok af at blive holdt for Nar.

Fru de Sotenville.

Kan De ikke se at blive de forrykte Tanker qvit?

George Dandin.

Nei, Frue, men jeg vil se at blive den Kone, der vanærer mig, qvit.

Fru de Sotenville.

Guds Død, min Svigersøn, De maa lære Dem til at tale paa en anden Maner.

Hr. de Sotenville.

Paa Ære, Svigersøn, De maa se at vælge Udtryk af en lidt mindre fornærmelig Natur.

George Dandin.

Den, der taber Spillet, ler ikke.

Fru de Sotenville.

Husk dog paa, at De har ægtet en adelig Frøken.

George Dandin.

Det husker jeg desværre alt for godt.

Hr. de Sotenville.

Dersom De husker det, skulde De virkelig ogsaa huske paa at omtale hende med lidt mere Respekt.

George Dandin.

Det var bedre, om hun huskede paa at behandle mig lidt mere honet. Skal hun, fordi hun er en født Frøken, have Lov til at gjøre Alt, hvad hun vil, uden at jeg tør sige et Ord?

Hr. de Sotenville.

Hvad er der da paa Færde? Hvad har De at klage paa? Har De ikke selv i Formiddag hørt, hvordan hun end ikke engang kjendte den Person, som De sagde var forelsket i hende?

George Dandin.

Jo vist har jeg hørt det. Men hvad vil De saa sige, naar jeg fortæller Dem, at just den Person er inde hos hende?

Fru de Sotenville.

Inde hos hende?

George Dandin.

Ja, derinde i mit Hus.

Hr. de Sotenville.

I Deres Hus?

George Dandin.

Ja, i mit eget Hus.

Fru de Sotenville.

Dersom det er sandt, skal hun tilvisse intet Medhold faa af os.

Hr. de Sotenville.

Nei, paa ingen Maade. Vor Families Ære er os kjærere end alt Andet, og dersom det, De siger, er sandt, da ville vi ikke længer erkjende hende for vort Kjød og Blod, men overgive hende til Deres Vrede.

George Dandin.

Vil De blot følge med mig.

Fru de Sotenville.

Tag Dem i Agt for atter at føre os bag Lyset.

Hr. de Sotenville.

Gjør endelig ikke, som De gjorde før.

George Dandin.

Nei, De skal faa Syn for Sagn.

(Peger paa Angélique og Clitandre, der komme ud af Huset.)

Der kan De selv se, hvordan det hænger sammen.

Tiende Scene.

Angélique. Clitandre og **Claudine** (som komme ud af Huset). **Hr. de Sotenville. Fru de Sotenville** og **George Dandin** (i Baggrunden af Theatret).

Angélique (til Clitandre).

Farvel. Jeg er bange for, at man skal overraske os her. Der er faa meget, som jeg maa tage Hensyn til.

Clitandre.

Lov mig da, Frue, at De vil tale med mig i Nat.

Angélique.

Hvis det er muligt.

George Dandin
(til Hr. og Fru de Sotenville).

Lad os nærme os sagte bagfra, faa at vi ikke blive sete.

Claudine (sagte til Angélique).

O Frue, Alt er tabt! Der komme begge Deres Forældre, i Ledtog med Deres Mand.

Clitandre.

O Himmel!

Angélique (til Clitandre og Claudine).

Vær ganske rolig, og lad mig blot raade!

(Høit til Clitandre.)

Hvorledes, min Herre? Saadan vover De at bære Dem ad, og det ligeovenpaa den Historie før? Hvor De kan forstille Dem! Man kommer og fortæller mig, at De er forelsket i mig, og har isinde at gjøre Cour til mig. Jeg yttrer min Harme derover og udtaler mig tydeligt nok i Alles Paahør: De negter det høitideligt, og giver mig Deres Ord paa, at det end ikke er kommen inden for Deres Tanker at fornærme mig, men desuagtet har De selvsamme Dag den Dristighed at gjøre mig Visit, for at fortælle mig, at De elsker mig; desuagtet vover De paa at sige tusinde Daarskaber for at bevæge mig til at svare paa det Brøvl. Som om jeg var den Kone, der kunde bryde den Troskab, jeg har lovet min Mand, og skeie ud fra de Grundsætninger, hvori mine Forældre have opdraget mig! Dersom min Fader vidste det, vilde han nok grundigt lære Dem af med de Unoder! Men en honet Kone er bange for al Slags Skandal. Derfor skal jeg nok tage mig iagt for at fortælle ham det.

(Hun gjør Tegn til Claudine, der bringer hende en Stok.)

Jeg skal vise Dem, at skjøndt jeg kun er en Qvinde, har jeg dog Mod til selv at hævne de Fornærmelser man tilføier mig. De har ikke opført Dem som det sømmer sig for en Adelsmand, og derfor kan De heller ikke vente at blive behandlet som en Adelsmand.

(Angélique tager Stokken og løfter den mod Clitandre, der skyder George Dandin frem, saa at Slagene falde paa ham.)

Clitandre
(skriger, som om han fik Prygl).

Ah ah ah ah ah! Sagte dog! ah, ah ah! (Han flygter.)

Ellevte Scene.

Hr. de Sotenville. Fru de Sotenville. Angélique. George Dandin. Claudine.

Claudine (til Angélique).

Stærkt, Frue! Slaa De bare rigtig stærkt til!

Angélique
(der lader, som om hun talte til Clitandre).

Dersom De endnu har mere paa Hjertet, saa er jeg her for at svare Dem.

Claudine (ligeledes).

Lær hvem det er De har villet holde for Nar!

Angélique
(der lader som om hun blev forbauset ved at se sine Forældre).

O min Fader, er De der?

Hr. de Sotenville.

Ja, min Datter, og jeg ser, at Du baade i Mod og i Visdom viser Dig som et ædelt Skud af Huset de Sotenville. Kom nærmere! Lad mig omfavne Dig.

Fru de Sotenville.

Lad mig ogsaa omfavne Dig, min Datter! Ak, jeg maa græde af Glæde over at se, hvorledes Du tager Tingene. Et godt Æble falder ikke langt fra Stammen. Du er i Sandhed mit eget Kjød og Blod.

Hr. de Sotenville (til George Dandin).

O min Svigersøn, hvor maa De være henrykt! Ja, hvor maa denne Begivenhed fylde Deres Hjerte med Tillid og Glæde! De havde billig Grund til at ængste Dem, men al Deres Mistanke er nu svunden som Dug for Sol, og det paa den allerbehageligste Maade af Verden.

Fru de Sotenville.

Ja, det er vist, min Svigersøn! De er i Sandhed den lykkeligste Ægtemand i Verden.

Claudine.

Derom kan der ikke være to Meninger! Saadan en Kone! De burde kysse det Støv, hun træder paa.

George Dandin (afsides).

O Forræderske!

Hr. de Sotenville.

Hvad gaar der af Dem, Svigersøn? Hvorfor takker De ikke Deres Kone for den Agt og det Venskab, hun viser Dem?

Angéliqne (til Hr. de Sotenville).

O det behøves ikke, kjære Fader! Jeg har jo blot opfyldt min Pligt, og det er for min egen Skyld, at jeg har opført mig saaledes.

Hr. de Sotenville.

Hvor gaar Du hen, min Datter?

Angélique.

Jeg trækker mig tilbage, for ikke at blive nødt til at høre paa hans Taksigelser.

Claudine (til George Dandin).

Hun har sandelig Aarsag til at være vred paa Dem! En saadan Kone kunde nok fortjene, at De tilbad hende, og De behandler hende ikke som De bør.

George Dandin (afsides).

O Forræderske!

Tolvte Scene.

Hr. de Sotenville. Fru de Sotenville. George Dandin.

Hr. de Sotenville.

Det er blot en lille Rest af Vrede fra før af. Den vil nok gaa over, naar De viser hende nogle Kjærtegn. Farvel, min Svigersøn. Jeg er sjæleglad over, at De nu kan slaa Deres Sind til Ro. Gaa De nu bare ind til Deres Hustru, og se at saa hende forsonet. De bør gjøre hende nogle Undskyldninger for Deres Heftighed.

Fru de Sotenville.

Ja, det maa De endelig! Husk, at en ung Dame, som hun, der er opdragen i Dyd og Sædelighed, end ikke kan begribe en saadan Mistanke. Forresten er jeg sjæleglad paa Deres Vegne, Svigersøn, og lykønsker Dem af Hjertet baade til Deres Hustru og til hendes Opførsel!

Trettende Scene.

George Dandin (alene).

Jeg siger ikke et Ord, thi hvad kan det nytte. Mage til min Ulykke har vist aldrig før været til i Verden. Er det ikke til at forbauses over? Midt i al min Nød maa jeg beundre den List, den Snedighed, hvormed min Rakkertæve af en Kone forstaar at skaffe sig selv Ret og at lade al Uret falde tilbage paa mig. Skal jeg da altid fire for hende? Skal Skinnet altid vende sig imod mig, saa at jeg aldrig kan faa det Skarn overbevist? O Himmel, hjælp mig dog i mine Planer! Viis mig den Barmhjertighed, at jeg maa faa Folk til at indse, at jeg siger sandt, naar jeg siger, at hun vanærer mig!

Tredie Akt.

Første Scene.

Clitandre. Lubin.

Clitandre.

Det er alt langt ud paa Natten. Jeg er bange for, at vi komme for silde. Og mørkt er det; man kan hverken se tilhøire eller tilvenstre. Lubin!

Lubin.

Herre!

Clitandre.

Er det til denne Side, vi skal?

Lubin.

Ja, det er det vel sagtens! O hvor det er en tosset Nat! Man kan jo ikke se en Haandsbred for sig!

Clitandre.

Det er virkelig en Skam af Natten. Men man kan forresten undskylde den med, at dens Mørke, der hindrer os i at se, ogsaa hindrer Andre i at se os.

Lubin.

De har Ret, Herre, det er endda ikke saa dumt af den. Men med Forlov, jeg vilde gjerne vide af Herren, som har studeret, hvorfor det ikke er lyst om Natten.

Clitandre.

Det er et stort Spørgsmaal, og vanskeligt at besvare. Du er videbegærlig, Lubin!

Lubin.

Ja, dersom jeg havde studeret, var jeg bestemt kommen til at udspekulere Ting, som intet Menneske før er falden paa.

Clitandre.

Det var Du vist. Man kan nok se, at Du har en skarp og gjennemtrængende Forstand.

Lubin.

Ja, det har jeg. Vil Herren bare tænke sig, at jeg forstaar Latin, skjøndt jeg aldrig har lært et Ord deraf. Da jeg forleden Dag saae, at der stod «Schola» over en stor Bygning, gjættede jeg strax, at det maatte være en Skole, og det var det ogsaa*).

Clitandre.

Det er jo mærkværdigt. Du kan altsaa læse, Lubin?

Lubin.

Ja, de store trykte Bogstaver, men jeg kan ikke se at læse Skrift.

Clitandre.

Her ere vi nok ved Huset.

(Han klapper i Hænderne.)

Jeg har aftalt det Tegn med Claudine.

Lubin.

Det er en Pige, som er Guld værd. Jeg er ganske skrammereret i hende.

Clitandre.

Jeg har nok mærket det. Derfor har jeg ogsaa taget Dig med.

Lubin.

Herre, jeg er . . .

Clitandre.

Tys. Der kommer Nogen.

Anden Scene.

Angélique. Claudine. Clitandre. Lubin.

Angélique.

Claudine!

Claudine.

Hvad behager?

Angélique.

Lad Døren staa paa Klem.

---

*) I Originalen er Ordspillet med det latinske Ord: Collegium, som Lubin strax indser maa være det samme som det franske Ord: Collége.

Claudine.

Det har jeg gjort.

(Natlig Scene, under hvilken Personerne søge hverandre i Mørket.)

Clitandre (til Lubin).

Det er dem! Pst!

Angélique.

Pst!

Lubin.

Pst!

Claudine.

Pst!

Clitandre
(til Claudine, som han antager for Angélique).

O Frue, hvor jeg er henrykt . . .

Lubin
(til Angélique, som han antager for Claudine).

Claudine, min kjære Claudine . . . .

Claudine (til Clitandre).

Saa sagte, min Herre!

Angélique (til Lubin).

Lad det være nok, Lubin!

Clitandre.

Er det Dig, Claudine?

Claudine.

Ja.

Lubin (til Angélique).

Er det Dem, Frue?

Angélique.

Ja.

Lubin.

Det er jo ogsaa saa bælgmørkt, at man hverken veed ud eller ind.

Angélique.

Er det ikke Dem, Clitandre.

Clitandre.

Jo, Frue.

Angélique.

Min Mand sover saa han snorker, og jeg har strax taget Tiden iagt til at komme ned.

Clitandre.

Lad os søge et Sted, hvor vi kunne sætte os.

Claudine.

Ja, det bliver bedst.

(Angélique, Clitandre og Claudine tage Plads paa en Græsbænk, under nogle Træer i Theatrets Baggrund.)

Lubin
(som vedbliver at søge Claudine).

Claudine, hvor er Du henne?

Tredie Scene.

Angélique, Claudine og **Clitandre** (sidde i Theatrets Baggrund). **George Dandin** (kommer halv paaklædt ud af sit Hus). **Lubin.**

George Dandin.

Jeg hørte, at min Kone listede sig ned, og har i Hast faaet lidt Tøi paa, for at se, hvad hun har for. Hvor kan hun være gaaet hen? Mon hun virkelig skulde have forladt Huset. Man pleier da ikke at spadsere ved Nattetide.

Lubin
(der er vedbleven at søge, faar fat paa George Dandin, som han antager for Claudine).

Hvor er Du dog? Naa endelig! Ha ha ha, hvor Din Husbond dog bliver narret! Dette er næsten endnu morsommere end Stokkepryglene, om hvilke Du før fortalte mig. Din Frue sagde før, at han snorkede af alle Livsens Kræfter, og det mens hun og Hr. Vikomten nu more sig sammen! Jeg gad vide, hvad han drømmer om under den Søvn. Det er uhyre latterligt. Mon Fanden ogsaa plager ham, at han vil være skinsyg paa sin Kone, og forlange, at hun skal nøies med ham? Det er jo uforskammet. Jeg synes, min Tro, at Hr. Vikomten beviser ham altfor stor Ære . . . Men Du er saa taus, Claudine . . . Du siger end ikke et eneste lille Muk. Lad os nu bare følge efter dem, og giv mig Din søde, lille Pote, at jeg kan kysse paa den. O hvor den er lækker! Det er ligesom jeg spiste Syltetøi.

(Idet Lubin tager Haanden, som han tror Claudines, giver George Dandin ham et dygtigt Puf.)

For Fanden, hvor Du bærer Dig ad! Den lille Pote falder lovlig svær.

George Dandin.

Hvem der?

Lubin.

Slet Ingen.

(Han løber bort.)

George Dandin.

Naa, der løber han sin Vei. Dog det er ligemeget. Jeg fik da først Besked om hendes ny Troskabsbrud. Der er ikke Andet for, jeg maa strax have Bud efter hendes Forældre. Denne sidste Historie maa da afgive en gyldig Skilsmissegrund. Heida! Colin! Colin!

Fjerde Scene.

Angélique, Clitandre, Claudine, Lubin (sidde i Baggrunden). George Dandin. Colin.

Colin (i Vinduet).

Herre!

George Dandin.

Kom hurtigt ned!

Colin (springer ud af Vinduet).

Hurtigere kan det ikke ske.

George Dandin.

Er Du der?

Colin.

Ja, Herre!

(Medens George Dandin søger Colin, paa den Side af Theatret, hvorfra han har hørt hans Stemme, gaar Colin over paa den anden Side, og falder i Søvn.)

George Dandin
(vender sig til den modsatte Side).

Du maa tale sagte! Hør nu bare godt efter, hvad jeg siger Dig. Du skal gaa hen til mine Svigerforældre og hilse dem fra mig af, at jeg beder dem indstændigt, om strax at komme hid. Forstaar Du mig, Colin? Hei, Colin! Colin!

Colin
(paa den anden Side af Theatret, idet han vaagner).

Herre!

George Dandin.

Hvor Pokker er Du?

Colin.

Her.

George Dandin.

Fanden staar i den Kjøter, at han render bort!

(Medens George Dandin gaar efter Lyden over paa den ene Side af Theatret, gaar den halvt indsovne Colin atter over paa den anden, hvor han sætter sig ned og falder i Søvn.)

Jeg siger Dig, at Du skal skynde Dig hen til mine Svigerforældre, og bede dem indstændigt om strax at komme hid. Forstaar Du mig? Colin! Colin! Men, saa svar mig dog, Colin!

Colin (idet han vaagner).

Herre!

George Dandin.

Den Slyngel gjør mig rasende! Men saa kom dog hen til mig, Colin!

(De støde mod hinanden og falde begge To.)

Ha Skurk, Du har lemlæstet mig! Hvor er Du dog, Dit Asskum! Kom hid, at jeg kan give Dig en Dragt Prygl! Jeg tror, sand for Herren, at han løber sin Vei!

Colin.

Ja, det er vist.

George Dandin.

Vil Du komme!

Colin.

Nei saamænd vil jeg ikke.

George Dandin.

Kom dog!

Colin.

Nei, for saa slaar De mig!

George Dandin.

Kom bare! Jeg skal ikke røre Dig.

Colin.

Er det ogsaa vist?

George Dandin.

Ganske vist. Skynd Dig nu blot!

(Han holder Colin fast i Ærmet, mens han taler til ham.)

Godt, godt. Det er Din Lykke, at jeg trænger til Dig. Løb hurtigt hen og hils mine Svigerforældre fra mig, at de endelig maa komme hen til mig, saa snart som muligt. Sig dem, at det er for en Sag af den yderste Vigtighed, og dersom

de skulde gjøre Indvendinger, fordi det er ved Nattetide, saa maa Du nøde dem, og sige, at det ikke kan udsættes, men at de maa komme, hvordan de end forresten have det. Har Du nu forstaaet mig?

Colin.

Ja, Herre.

George Dandin.

Gaa hurtigt, og kom hurtigt tilbage!

(Han tror sig alene.)

Og saa vil jeg gaa ind i Huset saalænge . . . Men jeg synes, at der er Nogen . . . Mon det skulde være min Kone? Jeg vil høre efter, og benytte Mørket . . .

Femte Scene.

Angélique. Clitandre. Claudine. Lubin. George Dandin.

Angélique.

Farvel! Nu er det bedst, at jeg gaar hjem.

Clitandre.

Hvorledes? Saa snart?

Angélique.

Vi have talt længe nok sammen.

Clitandre.

O Frue, hvorledes kan jeg nogensinde faa talt nok med Dem? Aar vilde ikke slaa til for at udtrykke Dem mine Følelser. Jeg har ikke faaet sagt Dem en Tusindedel af hvad jeg har paa Hjertet.

Angélique.

Lad det vente til en anden Gang.

Clitandre.

Ak, med hvilke Dolkestik gjennemborer De mig, naar De taler om at gaa bort! I hvilken Kummer lader De mig tilbage!

Angélique.

Vi skal nok finde Midler til at ses igjen.

Clitandre.

Ak, naar De forlader mig, saa gaar De til Deres Ægtemand! Den Tanke tager Livet af mig! Det er skrækkeligt for en stakkels Elsker, naar han nødes til at huske paa de Rettigheder slig en Karl har.

Angélique.

Hvor kan De nu gjøre Dem slige Skrupler? Tror De virkelig, at man indlader sig paa at elske den Slags Mænd? Nei, man tager dem, fordi man bliver nødt dertil, fordi man maa rette sig efter Forældre, der blot se paa Formue, men dermed er ogsaa Historien ude. Man lader sig ikke genere af flere Hensyn til slig en Herre, end han fortjener.

George Dandin (afsides).

Saadan tale de Skjøger!

Clitandre.

Den Mand, De har faaet, fortjener tilvisse intet Hensyn! At tænke sig en Dame som De, gift med en saadan Tølper!

George Dandin (afsides).

O vi arme Ægtemænd! Saaledes behandler man os!

Clitandre.

De er rigtignok en bedre Skjæbne værd! Himlen har ikke skabt Dem til at være en Bondes Hustru!

George Dandin (afsides).

Gid Du bare havde faaet hende! Saa fik nok Piben snart en anden Lyd. Men jeg har hørt mer end nok. Det er bedst, at jeg gaar ind.

(George Dandin gaar ind, og lukker Porten indenfra.)

Sjette Scene.

Angélique. Clitandre. Claudine. Lubin.

Claudine.

Frue, hvis De har mere ondt at sige om Deres Mand, saa maa De skynde Dem, thi Klokken er bleven mange.

Clitandre.

O Claudine, hvor Du er grusom!

Angélique.

Hun har Ret. Det er høi Tid, at vi skilles ad.

Clitandre.

Naar De befaler det, er der jo ikke Andet for. Jeg maa beslutte mig dertil og bønfalder Dem blot om, at De vil have lidt Medynk med ham, som De volder den Hjertesorg.

Angélique.

Farvel.

Lubin.

Hvor er Du henne, Claudine? Jeg skulde dog have sagt Dig Godnat, før vi skilles ad.

Claudine.

Ja, det kan Du jo meget godt sige langveisfra. Jeg sender Dig mit Godnat til Tak.

Syvende Scene.

Angélique. Claudine.

Angélique.

Lad os gaa ind, uden at gjøre Støi.

Claudine.

Porten er lukket.

Angélique.

Jeg har Hovednøgle.

Claudine.

Luk den da ganske sagte op.

Angélique.

Der er sat Slaa for indvendigfra. O hvad skal vi gjøre?

Claudine.

Lad os kalde paa Drengen, som ligger her lige ved.

Angélique.

Colin! Colin! Colin!

Ottende Scene.

George Dandin. Angélique. Claudine.

George Dandin (i Vinduet).

Colin! Colin! Saa jeg griber Dig da paa fersk Gjerning, min Fru Kone! Jo, det er smukt! At gjøre den Slags Escapader, mens jeg sover! Det er mig en sand Glæde at se Dig derude paa denne Tid af Natten.

Angélique.

Hvad Ondt er der i, at jeg har villet trække en Smule frisk Luft?

George Dandin.

Ja vist. En deilig Tid at trække frisk Luft paa! Det er nok ikke Kjøligheden Du har søgt, Du har nok snarere havt det lidt vel varmt, Din Galgenfugl! Jeg veed Besked om hele Historien mellem Dig og Lapsen, og det lige fra først til sidst. Jeg har hørt hele den deilige Samtale og alle de smukke Lovtaler, jeg har saaet, baade af Dig og af ham. Men den Gang skal jeg da blive hævnet. Det er min Trøst. Den Gang skal da Dine Forældre faa Troen i Hænderne og selv se, hvordan Du opfører Dig. Jeg har alt Bud efter dem, og venter dem hvert Øieblik.

Angélique (afsides).

O Himmel!

Claudine.

Frue!

George Dandin.

Det Slag ligger nok udenfor Din Beregning, Din Taske! Nu er Turen til mig at triumfere! Nu skal jeg knuse Din Stolthed, og tiliutetgjøre alle Dine Kunstgreb! Hidtil har Du gjort Nar af alle mine Klager! Du har forstaaet at føre Dine Forældre bag Lyset og at overkalke Dine sorteste Gjerninger! Det hjalp ei, hvad jeg saa sagde: Din List overvandt bestandig min gode Ret, og Du vidste altid at dreie og vende det saa, at Du gik af med Seiren! Men denne Gang er da Tingen klar nok! Denne Gang hjælper Din Frækhed ikke! Vi have grebet Dig paa ferk Gjerning.

Angélique.

Jeg beder Dig, luk Porten op for mig.

George Dandin.

Ja, saa snart Dine Forældre ere komne. Men de maa først træffe Dig herude paa denne høist sømmelige Tid. Mens Du venter, kan Du jo se at finde paa en eller anden List, hvormed Du kan besmykke Din Escapade, et eller andet pænt lille Fif, hvormed Du kan vaske Dig ren; et eller andet nogenlunde rimeligt Paaskud for denne natlige Pilegrimsgang: en dødssyg Veninde, som har sendt Bud efter Dig, eller saadan Noget.

Angélique.

Nei, jeg føger slet ingen Udflugter. Da Du veed det Altsammen forud, saa kan jeg jo ligefaa gjerne strax tilstaa Alt.

George Dandin.

Naa, det vil Du dog? Ja, det er nok Dyd af Nødvendighed. Du veed, at enhver Undskyldning vil være spildt, og at jeg let kan overbevise Dig om dens Falskhed.

Angélique.

Jeg bekjender, at jeg har Uret, og at Du har Aarsag til at være vred. Men jeg beder Dig som en stor Godhed om ikke at røbe mig for mine Forældre. Luk mig for Guds Skyld ind!

George Dandin.

Ærbødigste Tjener.

Angélique.

O min stakkels lille Mand, jeg besværger Dig . . . .

George Dandin.

Ja vist! Min stakkels lille Mand! Nu er jeg medet bleven Din stakkels lille Mand, fordi Du er fangen og trænger til mig! Det er saamænd første Gang, at Du er falden paa at tale saa mildt til mig.

Angélique.

Jeg lover Dig helligt, at jeg aldrig mere skal give Dig Grund til Misfornøielse og at . . .

George Dandin.

Visvas! Det hjælper ikke. Jeg tør ikke forsømme Leiligheden til at faa Din Opførsel stillet i det rette Lys. Det er mig altfor vigtigt.

Angélique.

Men lad mig dog faa Lov til at tale! Hør dog i det Mindste paa hvad jeg vil sige.

George Dandin.

Nu vel! Og hvad saa?

Angélique.

Det er sandt, at jeg har seilet. Jeg tilstaar endnu en Gang, at Du har Grund til at være vred: Jeg har narret Dig; jeg har benyttet Din Søvn til at faa et Stævnemøde med den Person, Du har nævnt. Men hvad er det saa mere? Det kan Du jo nok holde mig tilgode. Husk paa, hvor ung jeg er. Jeg har hørt og set saa lidt af Verden! Husk paa, at jeg lige er traadt ind i den, og at man godt kan tage sig den Slags smaa Friheder, uden egenlig at tænke noget Ondt derved... og i Grunden er der jo heller ikke noget Ondt deri, da . . .

George Dandin.

Ja, den Snak er jo meget god, især om man vilde tro den Ord til andet!

Angélique

Jeg vil ikke dermed undskylde mig for Dig. Nei, jeg beder Dig blot indstændigt, om at glemme og tilgive en Feil, som jeg bitterlig fortryder. Spar mig, blot denne ene Gang, for min Faders og Moders pinlige Bebreidelser. Lad Naade gaa for Ret, som jeg bønfalder Dig om, saa vil Din ædelmodige Opførsel vinde mit Hjerte og vække de Følelser hos mig, som hverken mine Forældres Myndighed eller Ægteskabets Baand hidtil have kunnet fremtvinge. Din Godhed vil bringe mig til at gjøre Afkald paa alle smaa Elskovshandler, ja, den vil bringe mig til at nære en inderlig Hengivenhed for Dig. Jeg giver Dig mit Æresord paa, at jeg herefterdags vil blive den bedste Kone og vise Dig saameget Venskab, saameget Venskab, at Du skal blive rigtig glad og tilfreds.

George Dandin.

O Krokodile, som smigrer Folk, for at myrde dem.

Angélique.

Vær nu god, og giv efter!

George Dandin.

Ikke et Muk mere! Jeg er ubønhørlig.

Angélique.

Viis Dig ædelmodig!

George Dandin.

Nei.

Angélique.

Jeg beder Dig indstændigt.

George Dandin.

Det hjælper ikke.

Angélique.

Jeg besværger Dig, ved Alt, hvad der er Dig kjært.

George Dandin.

Nei, nei, jeg vil have Masken revet af Dig! Jeg vil, at hele Verden skal se Din Ydmygelse.

Angélique.

Som Du vil. Bring Du mig kun til Fortvivlelse. Det bliver Din Sag, thi jeg er i Stand til Alt, og det skal komme

til at angre Dig, at Du har bragt mig til det, som jeg vil gjøre.

George Dandin.

Og hvad vil Du saa gjøre?

Angélique.

Det Du mindst drømmer om. Med denne Kniv her vil jeg dræbe mig paa Stedet.

George Dandin.

For mig gjerne. Det er mig ganske ligegyldigt.

Angélique.

Ikke saa ligegyldigt, som Du maaske tror. Vore Tvistigheder ere almindelig bekjendte, og man veed, hvilke Klager Du fører over mig. Naar man finder mig død her, vil Ingen tvivle om, at Du har dræbt mig, og mine Forældre ere ikke de Folk, som ville lade sligt et Mord hengaa ustraffet. De ville, saavel for at fyldestgjøre Lovens Retfærd, som for at tilfredsstille deres billige Harme, forfølge Din Person med den yderste Strenghed. Paa den Maade kan jeg endnu blive hævnet. Jeg er ikke den Første, som har taget sin Tilflugt til slig en Gjerning, ikke den Første, hvis Død er bleven et Straffens Redskab mod Den, hvis Grusomhed har fremkaldt den.

George Dandin.

Ærbødigste Tjener, Madam! Man dræber sig ikke saa let nutildags. Det er for længe siden gaaet af Moden.

Angélique.

Derpaa skulde Du dog ikke stole. Dersom Du bliver ved Dit Forsæt og ikke vil lukke op for mig, saa sværger jeg Dig til, at Du, lige paa Stedet, skal faa at se, hvorvidt en Qvindes Fortvivlelse kan drive hende.

George Dandin.

Bagateller! Bagateller! Det er blot for at skræmme mig!

Angélique.

Da Du nøder mig dertil, saa vil jeg tilfredsstille os begge To, og vise Dig, om det er Spøg eller Alvor.

(Hun lader som om hun stak sig ihjel.)

Give Gud, at min Død maa blive hævnet, som jeg ønsker det, og at han, som er Aarsag i den, maa faa sin retfærdige Straf!

George Dandin.

For Pokker, mon hun virkelig skulde være saa ondskabsfuld, og stikke sig ihjel, blot for at faa mig hængt. Jeg vil dog hente et Lys og undersøge Sagen.

Niende Scene.

Angélique. Claudine.

Angélique.

Pst! Lad os sagte stille os hver paa sin Side, lige op til Porten.

Tiende Scene.

(Angélique og Claudine smutte ind ad Porten, i det Øieblik George Dandin aabner den.)

George Dandin (med et Lys i Haanden).

Mon en Kones Ondskab virkelig kan gaa saavidt?

(Alene, efter at have søgt overalt.)

Det anede mig nok. Det Skarn har taget Flugten, da hun mærkede, at hun hverken med Bønner eller Trusler kunde udrette Noget hos mig. Saameget desbedre! Det vil stille hendes Sag i et endnu værre Lys for hendes Forældre. De komme vist strax, og nu skulle de da endelig faa Troen i Hænderne og se hvilket Skarn hun er.

(Han gaar hen til Porten, som han finder lukket.)

Hvorledes? Porten er lukket! Heida! Nogen hid! Luk mig hurtigt op.

Ellevte Scene.

Angélique og **Claudine** (i Vinduet). **George Dandin.**

Angélique.

Hvorledes? Er det Dig, Din Slyngel? Hvor har Du været henne? Er det en Tid at komme hjem paa, nu da det næsten gryr ad Dag? Er det en Opførsel, som passer sig for en skikkelig Mand?

Claudine.

Jo, det er rigtignok nydeligt! At sværme i Drikkelag den hele lange Nat, og lade en stakkels ung Kone være alene hjemme!

George Dandin.

Hvorledes? Du har . . .

Angélique.

Afveien, Skurk! Jeg er kjed af Din slette Opførsel, og jeg vil, uden Ophold, beklage mig for mine Forældre.

George Dandin.

Hvorledes? Er det Dig, som vover . . . .

Tolvte Scene.

Hr. de Sotenville, Fru de Sotenville og Colin. Angélique og Claudine (i Vinduet). **George Dandin.**

(Hr. og Fru de Sotenville ere begge To i Natdragt, og Colin lyser for dem med en Lygte.)

Angélique (til Hr. og Fru de Sotenville).

Kom endelig hid, og skaf mig Ret over den største Uforskammenhed i Verden, over en Mand, hvis Galskab gaar saa vidt, at han hverken veed, hvad han siger eller hvad han gjør, ja, saa vidt, at han selv har sendt Bud efter Eder, for at gjøre Eder til Vidner paa den besynderligste Urimelighed, som noget Menneske nogensinde er falden paa. Tænk engang, han kommer hjem, som I her ser, efter at have ladet vente paa sig hele Natten, og saa fortæller han — hvad han naturligvis ogsaa vil fortælle Eder — at han har den største Grund til at beklage sig over mig. Han fortæller, at jeg, mens han sov, har listet mig ud, for at gaa paa Eventyr, og hundrede Historier, af samme Skuffe, som han alle har drømt.

George Dandin (afsides).

Det er da et rent forbandet Qvindemenneske!

Claudine.

Ja, tænk engang, han har villet foresnakke os, at han var indeni Huset, og at det var os, som stode udenfor. Det har ikke været os muligt at faa det Galskab ud af haus Hoved.

Hr. de Sotenville.

Hvorledes? Hvad skal det sige?

Fru de Sotenville.

Det er dog en rasende Uforskammenhed, at han har vovet at sende Bud efter os!

George Dandin.

Aldrig . . .

Angélique.

Jeg kan virkelig ikke udholde at leve med saadan en Mand! De Fornærmelser, hvormed han nys har overvældet mig, have endelig faaet Bugt med min Taalmodighed.

Hr. de Sotenville (til George Dandin).

Ved min Sjæl, De maa skamme Dem ved at være saa uskikkelig.

Claudine.

Det er jo aldeles oprørende! At behandle en stakkels ung Kone saaledes! Det skriger om Hævn til Himlen.

George Dandin.

Kan jeg . . .

Fru de Sotenville (til George Dandin).

De burde skamme Dem fordærvet.

George Dandin.

Lad mig dog faa Lov til at sige Dem et Ord . . .

Angélique.

Ja, hvis De vil høre paa ham! Det bliver nok nogle nette Historier, han vil fortælle Dem!

George Dandin (afsides).

Jeg fortvivler.

Claudine.

Hau har drukket saa meget, at jeg ikke tror, Nogen kan holde ud at staa i Nærheden af ham. Man kan lugte Vindunsten, som staar ham af Halsen, helt herop!

George Dandin (til Hr. de Sotenville).

Min kjære Hr. Svigerfader, jeg besværger Dem . . .

Hr. de Sotenville.

Afveien med Dem! Deres Aande stinker jo af Drukkenskab.

George Dandin (til Fru de Sotenville).

Frue, jeg besværger Dem . . .

Fru de Sotenville.

Tre Skridt fra Livet! Deres Aande forpester Luften.

George Dandin (til Hr. de Sotenville).

Tillad blot . . .

Hr. de Sotenville.

Flyt Dem, siger jeg. Jeg kan ikke taale, at De kommer mig nær.

George Dandin (til Fru de Sotenville).

Forund mig i det Mindste . . . .

Fru de Sotenville.

Uh! uh! Jeg faar Qvalmeondt! Tal i behørig Afstand, hvis De endelig skal tale.

George Dandin.

Nu vel, i behørig Afstand da: Jeg sværger, at jeg ikke er vegen fra Huset, og at det er hende, som har været ude.

Angélique.

Hvad har jeg sagt Dem?

Claudine.

Ja, det er der rigtignok Bevis for!

Hr. de Sotenville (til George Dandin).

De vil nok have os til Bedste!

(Til Angélique.)

Kom ned, min Datter!

Trettende Scene.

Hr. de Sotenville. Fru de Sotenville. George Dandin. Colin.

George Dandin.

Jeg kalder Himlen til Vidne paa, at jeg har været hjemme, og at hun . . .

Hr. de Sotenville.

Ti dog stille! Det er jo en Urimelighed, som Ingen gider høre paa.

George Dandin.

Gid Lynet maa knuse mig paa Stedet, hvis . . .

Hr. de Sotenville.

Gjør mig nu ikke mere ør i Hovedet med den Snak, men tænk hellere paa, hvorledes De vil bære Dem ad med at bede Deres Kone om Forladelse.

George Dandin.

Skal jeg bede hende om Forladelse?

Hr. de Sotenville.

Ja, om Forladelse, og det lige paa Stedet.

George Dandin.

Hvorledes? Jeg . . . .

Hr. de Sotenville.

Ved min Sjæl, hvis De gjør Indvendinger og svarer, saa skal De saa at finde, hvad det vil sige at gjøre Nar af Folk som os.

George Dandin (afsides).

Ak, George Dandin!

Fjortende Scene.

Hr. de Sotenville. Fru de Sotenville. George Dandin. Angélique. Claudine. Colin.

Hr. de Sotenville (til Angélique).

Kom hid, min Datter, for at Din Mand kan bede Dig om Forladelse.

Angélique.

Jeg! Jeg skulde forlade ham, som har behandlet mig saaledes? Nei, det er mig aldeles umuligt. Jeg beder Dem indstændigt om, at jeg, jo før jo hellere, maa blive skilt fra en Mand, med hvem jeg ikke kan udholde at leve.

Claudine.

Det kan man da umuligt uegte Dem.

Hr. de Sotenville (til Angélique).

Min Datter, den Slags Skilsmisser gjør altid Skandale. Du bør vise, at Du er fornuftigere end han og have Taalmodighed, endnu for denne Gang.

Angélique.

Hvorledes? Have Taalmodighed, efter at have døiet en saa uværdig Behandling. Nei, nei, min Fader, deri kan jeg umuligt samtykke.

Hr. de Sotenville.

Det bliver dog nødvendigt, min Datter! Jeg befaler Dig det.

Angélique.

Det Ord lukker min Mund! De har uindskrænket Magt over mig.

Claudine.

Hvilken Blidhed!

Angélique.

Det er svært at glemme den Slags Fornærmelser! Men ihvor megen Vold jeg end skal gjøre paa mig selv, er det min Pligt at adlyde Dem.

Claudine.

Stakkels Lam!

Angélique.

Men Alt, hvad De faar mig til at gjøre, vil være ganske spildt. Jeg er vis paa, at han imorgen begynder forfra.

Hr. de Sotenville.

Det skal vi nok faa Ret paa.

(Til George Dandin.)

Begynd med at falde paa Knæ.

George Dandin.

Paa Knæ?

Hr. de Sotenville.

Ja vist. Paa Knæ, og det lige strax.

George Dandin

(paa Knæ for Angélique med Lyset i Haanden, afsides).

O Himmel!

(Til Hr. de Sotenville.)

Hvad skal jeg saa sige?

Hr. de Sotenville.

„Frue, jeg beder Dem om at tilgive" . . . .

George Dandin.

Frue, jeg beder Dem om at tilgive . . . .

Hr. de Sotenville.

„At jeg har været saa urimelig" . . . .

George Dandin.

At jeg har været saa urimelig . . . . (Afsides.) at ægte Dem.

Hr. de Sotenville.

„Jeg lover Dem at opføre mig bedre i Fremtiden".

George Dandin.

Jeg lover Dem, at opføre mig bedre i Fremtiden.

Hr. de Sotenville (til George Dandin).

Pas godt paa, at De holder det Løfte. Det er sidste Gang vi have isinde at bære over med Deres Uforskammenheder.

Fru de Sotenville.

Guds Død! dersom vi faa mere af den Slags, saa skal vi rigtignok paa anden Maade lære Dem den Respekt, De skylder Deres Hustru og de Personer, fra hvilke hun nedstammer!

Hr. de Sotenville.

Dagen begynder at gry.

(Til Angélique.)

Farvel.

(Til George Dandin.)

Gaa nu ind, og pas paa, at De herefter opfører Dem godt.

(Til Fru de Sotenville.)

Og lad os To, min Hjerte, gaa hjem og se at komme tilsengs.

Femtende Scene.

George Dandin (alene).

O jeg opgiver det! Der er Intet at gjøre ved den Sag! Naar man som jeg har den Ulykke at være gift med en ond Kone, saa er det klogeste Parti, man kan tage, at kaste sig i Vandet, lige bus paa Hovedet.

Ende paa George Dandin.

Wichmann,
Boghinder,
Gothersg. 41.